

PRÍRUČKA

Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie

COUNCIL OF EUROPE

© Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2014
Rada Európy, 2014

Rukopis tejto príručky bol dokončený v decembri 2013. Táto príručka bola prvýkrát uverejnená v štyroch jazykoch v júni 2013. Toto druhé vydanie zahŕňa zmeny acquis EÚ v oblasti azylovej politiky uverejnené v lete 2013. Budúce aktualizácie tejto príručky budú sprístupnené na webovej stránke FRA: <http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders> a na webovej stránke Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP): <http://www.echr.coe.int> v časti „Publications“.

Rozmnožovanie je povolené len pod podmienkou uvedenia zdroja s výnimkou reprodukcie na komerčné účely.

Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede na vaše otázky o Európskej únii.

**Bezplatné telefónne číslo (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

Foto (na titulnej strane a vo vnútri): © iStockphoto

Viac doplňujúcich informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete. Sú dostupné cez server Európa (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2015

ISBN 978-92-871-9926-3 (Rada Európy)

ISBN 978-92-9239-505-6 (FRA)

doi:10.2811/74783

Printed in Belgium

VYTLAČENÉ NA PAPIERI BIELENOM BEZ POUŽITIA ELEMENTÁRNEHO CHLÓRU (ECF)

Táto príručka bola vyhotovená v anglickom jazyku. Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) nenesie žiadnu zodpovednosť za kvalitu prekladov do iných jazykov. Stanoviská vyjadrené v tejto príručke nie sú pre ESLP záväzné. V príručke sú uvedené odkazy na výber komentárov a príručiek. ESLP nenesie žiadnu zodpovednosť za ich obsah a ich zaradenie do tohto zoznamu žiadnym spôsobom neznamená schválenie týchto publikácií. Ďalšie publikácie sú uvedené na internetových stránkach knižnice ESLP: www.echr.coe.int/Library.

Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie

Vydanie 2014

Predslov

Výsledkom prvého spoločného projektu Agentúry Európskej únie pre základné práva a Európskeho súdu pre ľudské práva bolo vydanie príručky o európskom antidiskriminačnom práve v marci 2011. Na základe pozitívneho ohlasu sa rozhodli pokračovať v tejto spolupráci v ďalšej veľmi aktuálnej oblasti, v ktorej sa tiež pociťovala potreba vypracovať komplexnú príručku o judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie, ako aj o príslušných nariadeniach a smerniciach EÚ. Táto príručka sa snaží poskytnúť prehľad o rôznych európskych normách týkajúcich sa azylu, hraníc a imigrácie.

Príručka je určená právnikom, sudcom, prokurátorom, členom pohraničnej stráže, imigračným úradníkom a iným osobám spolupracujúcim s vnútroštátnymi orgánmi, ako aj mimovládny organizáciám či ostatným orgánom, ktoré sú konfrontované s právnymi otázkami v akejkoľvek oblasti, ktorej sa v tejto príručke venuje pozornosť.

S nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy v decembri 2009 sa Charta základných práv Európskej únie stala právne záväznou. Lisabonská zmluva obsahuje aj ustanovenia o prístúpení EÚ k Európskemu dohovoru o ľudských právach, ktorý je právne záväzný pre všetky členské štáty EÚ a Rady Európy. Zlepšenie porozumenia spoločným zásadám vypracovaným v judikatúre týchto dvoch európskych súdov a v nariadeniach a smerniciach EÚ je pre riadne vykonávanie príslušných noriem veľmi dôležité, pretože sa tým v plnej miere zabezpečuje dodržiavanie základných práv na vnútroštátnej úrovni. Dúfame, že táto príručka poslúži na napomáhanie tomuto významnému cieľu.

Erik Fribergh

tajomník Európskeho súdu
pre ľudské práva

Morten Kjaerum

riaditeľ Agentúry Európskej únie
pre základné práva

Obsah

PREDSLOV	3
SKRATKY	9
AKO POUŽÍVAŤ TÚTO PRÍRUČKU	11
ÚVOD	15
Rada Európy	15
Európska únia	16
Charta základných práv EÚ	20
Pristúpenie Európskej únie k Európskemu dohovoru o ľudských právach	21
Kľúčové body	22
1. PRÍSTUP NA ÚZEMIE A KU KONANIAM	23
Úvod	24
1.1. Schengenský vízový režim	25
1.2. Zabránenie neoprávnenému vstupu	28
1.3. Zákaz vstupu a zápis v schengenskom informačnom systéme	29
1.4. Hraničné kontroly	32
1.5. Tranzitné zóny	33
1.6. Žiadatelia o azyl	33
1.7. Odopretie vstupu na mori	35
1.8. Opravné prostriedky	37
Kľúčové body	38
2. POSTAVENIE A PRÍSLUŠNÁ DOKUMENTÁCIA	39
Úvod	40
2.1. Žiadatelia o azyl	41
2.2. Osoby s priznaným postavením utečenca a osoby uznané za také, ktoré potrebujú doplnkovú ochranu	43
2.3. Obete obchodovania s ľuďmi, a najmä vykorisťovateľských pracovných podmienok	44
2.4. Osoby ovplyvnené predbežnými opatreniami podľa pravidla 39	45
2.5. Migranti v nezákonnej situácii	46
2.6. Osoby s dlhodobým pobytom	48
2.7. Tureckí občania	50
2.8. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP alebo Švajčiarska	52
2.9. Osoby bez štátnej príslušnosti a strata občianstva alebo dokumentácie	53
Kľúčové body	55

3. ROZHODOVANIE O AZYLE A PREKÁŽKY ODSUNU: ZÁKLADNÉ OTÁZKY	57
Úvod	59
3.1. Právo na azyl a zásada <i>non-refoulement</i>	60
3.1.1. Povaha rizika podľa práva EÚ	63
3.1.2. Povaha rizika podľa EDLP	65
3.1.3. Posudzovanie rizika	70
3.1.4. Dostatočnosť ochrany	72
3.1.5. Vnútroštátne presídlenie	75
3.1.6. V bezpečí inde	76
3.1.7. Vylúčenie z medzinárodnej ochrany	78
3.1.8. Zánik medzinárodnej ochrany	79
3.2. Hromadné vyhostenie	80
3.3. Prekážky vyhostenia z iných dôvodov súvisiacich s ľudskými právami	82
3.4. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí požívajú vyšší stupeň ochrany pred odsunom	84
3.4.1. Osoby s dlhodobým pobytom	84
3.4.2. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP	84
3.4.3. Tureckí štátni príslušníci	86
Kľúčové body	88
4. PROCESNÉ ZÁRUKY A PRÁVNA PODPORA VO VECIACH AZYLU A NÁVRATU	91
Úvod	92
4.1. Azylové konania	93
4.1.1. Pohovor, postup posúdenia a počiatočné rozhodovanie	93
4.1.2. Právo na účinný opravný prostriedok	95
4.1.3. Odvolania s automatickým odkladným účinkom	98
4.1.4. Skrátené azylové konania	100
4.2. Dublinské postupy	101
4.3. Postupy týkajúce sa podmienok prijatia žiadateľov o azyl	104
4.4. Konania o návrate	105
4.5. Právna pomoc v konaniach o azyle a návrate	107
4.5.1. Právna pomoc v azylových konaniach	108
4.5.2. Právna pomoc v rozhodnutiach o návrate	109
4.5.3. Právna pomoc pri podaní opravného prostriedku proti rozhodnutiu o azyle ..	109
Kľúčové body	110
5. SÚKROMNÝ A RODINNÝ ŽIVOT A PRÁVO UZAVRIEŤ MANŽELSTVO	111
Úvod	113
5.1. Právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu	115
5.2. Legalizácia rodiny	117

5.3.	Zlúčenie rodiny	124
5.4.	Zachovanie rodiny – ochrana pred vyhostením	128
5.4.1.	Rozpad vzťahu	129
5.4.2.	Odsúdenia v trestnom konaní	130
	Kľúčové body	133
6.	ZAISTENIE A OBMEDZENIA SLOBODY POHYBU	135
	Úvod	137
6.1.	Odňatie slobody alebo obmedzenie slobody pohybu?	138
6.2.	Alternatívy k zaisteniu	140
6.3.	Úplný zoznam výnimiek z práva na slobodu	142
6.3.1.	Zaistenie s cieľom zabrániť neoprávnenému vstupu do krajiny	144
6.3.2.	Zaistenie pred očakávanou deportáciou alebo extradíciou	146
6.4.	Konanie ustanovené zákonom	148
6.5.	Nutnosť a primeranosť	149
6.6.	Svojvoľnosť	150
6.6.1.	Dobrá viera	151
6.6.2.	Náležitá starostlivosť	152
6.6.3.	Reálna vyhládka na odsun	152
6.6.4.	Maximálna dĺžka zaistenia	153
6.7.	Zaistenie jednotlivcov so špeciálnymi potrebami	155
6.8.	Procesné záruky	156
6.8.1.	Právo na odôvodnenie	157
6.8.2.	Právo na preskúmanie zaistenia	158
6.9.	Väzenské podmienky alebo režimy	160
6.10.	Náhrada za nezákonné zaistenie	161
	Kľúčové body	162
7.	NÚTENÉ NÁVRATY A SPÔSOB ODSUNU	163
	Úvod	164
7.1.	Vykonávanie odsunu: bezpečné, dôstojné a humánne	165
7.2.	Mlčanlivosť	166
7.3.	Vážne bezprávie spôsobené prísnyimi donucovacími opatreniami	167
7.4.	Vyšetrovania	169
	Kľúčové body	170
8.	HOSPODÁRSKE A SOCIÁLNE PRÁVA	171
	Úvod	173
8.1.	Hlavné zdroje práva	174
8.2.	Hospodárske práva	176
8.2.1.	Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP a Švajčiarska	178

8.2.2.	Vyslání pracovníci	179
8.2.3.	Držitelé modrých kariet, výzkumní pracovníci a studenti	180
8.2.4.	Tureckí občania	181
8.2.5.	Osoby s dlhodobým pobytom a osoby spadajúce pod smernicu o zlúčení rodiny	182
8.2.6.	Štátni príslušníci ostatných krajín, ktoré uzavreli dohody o pridružení alebo spolupráci	183
8.2.7.	Žiadatelia o azyl a utečenci	186
8.2.8.	Migranti v nezákonnej situácii	187
8.3.	Vzdelanie	187
8.4.	Bývanie	190
8.5.	Zdravotná starostlivosť	195
8.6.	Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc	198
	Kľúčové body	202
9.	OSOBY SO ŠPECIÁLNYMI POTREBAMI	205
	Úvod	206
9.1.	Maloleté osoby bez sprievodu	207
	9.1.1. Prijímanie a zaobchádzanie	208
	9.1.2. Posudzovanie veku	210
9.2.	Obete obchodovania s ľuďmi	211
9.3.	Osoby so zdravotným postihnutím	213
9.4.	Obete mučenia a inej vážnej formy násillia	214
	Kľúčové body	216
	ĎALŠIE INFORMÁCIE	217
	ON-LINE ZDROJE	223
	ZOZNAM JUDIKATÚRY	225
	AKO HĽADAŤ JUDIKATÚRU EURÓPSKÝCH SÚDOV	239
	NÁSTROJE EÚ A VYBRANÉ DOHODY	245
	PRÍLOHA 1: APLIKÁCIA NARIADENÍ A SMERNÍC EÚ CITOVANÝCH V TEJTO PRÍRUČKE	252
	PRÍLOHA 2: APLIKÁCIA VYBRANÝCH NÁSTROJOV RADY EURÓPY	256
	PRÍLOHA 3: PRIJATIE USTANOVENÍ ESC	258
	PRÍLOHA 4: PRIJATIE VYBRANÝCH DOHOVOROV OSN	261
	PRÍLOHA 5: KÓDY KRAJÍN POUŽITÉ V PRÍLOHÁCH	263

Skratky

CAT	Dohovor OSN proti mučeniu
CPT	Európsky výbor pre zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania
CRC	Dohovor OSN o právach dieťaťa
CRPD	Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
EASO	Európsky podporný úrad pre azyl
EDLP	Európsky dohovor o ľudských právach
EHP	Európsky hospodársky priestor štátni príslušníci štátni príslušníci jedného z 28 členských štátov EÚ, Islandu, krajín EHP Lichtenštajnska a Nórska
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
ESC	Európska sociálna charta
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
EÚ	Európska únia
EVSP	Európsky výbor sociálnych práv
EZVO	Európske združenie voľného obchodu
FRA	Agentúra Európskej únie pre základné práva
Frontex	Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie
ICCPR	Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach
ICESCR	Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach
OSN	Organizácia Spojených národov
PZRE	Parlamentné zhromaždenie Rady Európy
RABIT	Rýchle pohraničné zásahové tímy
RE	Rada Európy
SAR	Pátracia a záchranná služba

SD	Súdny dvor Európskych spoločenstiev (od decembra 2009 Súdny dvor Európskej únie)
SDEÚ	Súdny dvor Európskej únie (do decembra 2009 Súdny dvor Európskych spoločenstiev)
SIS	Schengenský informačný systém
SOLAS	Medzinárodný dohovor o bezpečnosti ľudského života na mori
UNHCR	Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov
UNMIK	Dočasná misia Organizácie Spojených národov v Kosove
UNRWA	Agentúra Organizácie Spojených národov pre pomoc a prácu v prospech palestínskych utečencov
ZEÚ	Zmluva o Európskej únii
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie

Ako používať túto príručku

Táto príručka poskytuje prehľad právnych predpisov, ktoré sa uplatňujú na azyl, riadenie hraníc a imigráciu vo vzťahu k právu Európskej únie (EÚ) a Európskemu dohovoru o ľudských právach (EDĽP). Zaoberá sa situáciou cudzincov, ktorých EÚ zvyčajne označuje ako štátnych príslušníkov tretích krajín, aj keď toto rozlišovanie nie je pre citovaný právny predpis EDĽP relevantné.

Príručka sa nezaobera právami občanov EÚ ani občanov Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a Švajčiarska, ktorí podľa práva EÚ môžu slobodne vstupovať na územie EÚ a slobodne sa v rámci neho pohybovať. Odkaz na tieto kategórie občanov sa uvádza len v nevyhnutných prípadoch s cieľom pochopiť situáciu rodinných príslušníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín.

Podľa práva EÚ existuje približne 20 rôznych kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín, z ktorých každá má iné práva, ktoré sa môžu meniť podľa ich prepojení s členskými štátmi EÚ, alebo v dôsledku ich potreby osobitnej ochrany. V prípade niektorých, ako sú napríklad žiadatelia o azyl, právo EÚ uvádza komplexný súbor pravidiel, zatiaľ čo v prípade ostatných, ako sú napríklad študenti, upravuje len niektoré aspekty, pričom ostatné práva ponecháva na vlastné uváženie členských štátov EÚ. Vo všeobecnosti sú štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí majú povolené usadiť sa v EÚ, zvyčajne poskytované komplexnejšie práva, ako tým, ktorých pobyt je len dočasný. V [tabuľke 1](#) je uvedený celkový prehľad rôznych kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín podľa práva EÚ.

Táto príručka je určená na pomoc odborníkom z oblasti práva, ktorí sa nešpecializujú na oblasť azylu, hraníc a imigračného práva; je určená právnikom, sudcom, prokurátorom, členom pohraničnej stráže, imigračným úradníkom a iným pracovníkom vnútroštátnych orgánov, ako aj mimovládnych organizácií a iných orgánov, ktorí môžu byť konfrontovaní s právnymi otázkami súvisiacimi s týmito záležitosťami. Toto je prvý odkaz na právo EÚ a EDĽP súvisiace s týmito oblasťami a vysvetľuje, ako je každá otázka upravená podľa práva EÚ, ako aj podľa EDĽP, Európskej sociálnej charty (ESC) a iných nástrojov Rady Európy. V každej kapitole je najprv uvedená jednotná tabuľka uplatniteľných právnych ustanovení podľa týchto dvoch samostatných európskych právnych systémov. Potom sa príslušné právne predpisy týchto dvoch európskych poriadkov predstavujú jeden po druhom, ako sa môžu uplatňovať na jednotlivé témy. To umožňuje čitateľovi zistiť, kde sa tieto dva právne systémy zbiehajú a kde odlišujú.

Odborníci v nečlenských štátoch EÚ, ktoré sú členmi Rady Európy, a teda zmluvnými stranami EDĽP, môžu získať prístup k informáciám relevantným pre ich krajinu tak, že

priamo prejdú na oddiely EDLP. Odborníci v členských štátoch EÚ budú musieť používať oba oddiely, pretože tieto štáty sú viazané oboma právnymi poriadkami. Pre tých, ktorí potrebujú ďalšie informácie o konkrétnej otázke, je v oddiele príručky *Ďalšie informácie* uvedený zoznam odkazov na špecializovanejší materiál.

Právo EDLP sa uvádza prostredníctvom stručných odkazov na vybrané konania pred Európskym súdom pre ľudské práva (ESLP) vzťahujúce sa na témy, ktorým je v tejto príručke venovaná pozornosť. Tie sa vyberali z veľkého počtu existujúcich rozsudkov a rozhodnutí ESLP o otázkach migrácie.

Právo EÚ sa nachádza v prijatých legislatívnych opatreniach, príslušných ustanoveniach zmlúv, a najmä v Charte základných práv Európskej únie, ako sa vykladajú v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ, do roku 2009 inak uvádzaný ako Súdny dvor Európskych spoločenstiev (SD)).

V judikatúre, ktorá sa opisuje alebo cituje v tejto príručke, sa uvádzajú príklady významného súboru judikatúry ESLP aj SDEÚ. Usmernenia na konci tejto príručky sú určené na pomoc čitateľovi pri vyhľadávaní judikatúry on-line.

Nie všetky členské štáty EÚ sú viazané všetkými rôznymi právnymi predpismi EÚ v oblasti azylu, riadenia hraníc a imigrácie. V [prílohe 1](#) o uplatniteľnosti nariadení a smerníc EÚ, ktoré sú citované v tejto príručke, sa uvádza prehľad, ktoré štáty sú viazané ktorými ustanoveniami. Ďalej sa v nej uvádza, že nástroje uvedené v tejto príručke sa najčastejšie rozhodli nevyužiť Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo. Mnohé nástroje EÚ týkajúce sa hraníc vrátane schengenských *acquis* – ako všetkých právnych predpisov EÚ prijatých v tejto oblasti – a určité iné právne nástroje EÚ sa vzťahujú aj na niektoré nečlenské štáty EÚ, predovšetkým Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a/alebo Švajčiarsko.

Hoci sú všetky členské štáty Rady Európy zmluvnou stranou EDLP, nie všetky ratifikovali všetky protokoly EDLP, alebo k nim pristúpili, alebo sú zmluvným štátom iných dohovorov Rady Európy uvedených v tejto príručke. V [prílohe 2](#) sa uvádza prehľad uplatniteľnosti vybraných nástrojov Rady Európy vrátane príslušných protokolov k EDLP.

Podstatné rozdiely sú aj medzi štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami ESC. Štáty, ktoré sa pripojili k systému ESC, sa môžu rozhodnúť, či sa prihlásia k jednotlivým článkom, aj keď za určitých minimálnych požiadaviek. V [prílohe 3](#) sa uvádza prehľad prijímania ustanovení ESC.

V príručke sa nevenuje pozornosť medzinárodnému právu v oblasti ľudských práv ani utečeneckému právu okrem rozsahu, ktorý je výslovne zapracovaný do EDLP alebo práva EÚ. Toto je prípad Ženevského dohovoru z roku 1951 týkajúceho sa postavenia utečencov (Ženevský dohovor z roku 1951), na ktorý výslovne odkazuje článok 78 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Európske štáty sú, samozrejme, naďalej viazané všetkými zmluvami, ktorých sú zmluvnou stranou. Uplatniteľné medzinárodné nástroje sú uvedené v [prílohe 4](#).

Príručka obsahuje úvod, v ktorom sa stručne vysvetľuje úloha týchto dvoch právnych systémov, ako ich ustanovuje EDLP a právo EÚ, a deväť kapitol, v ktorých sa rozoberajú tieto otázky:

- prístup na územie a ku konaniam;
- postavenie a súvisiaca dokumentácia;
- rozhodovanie o azyle a prekážky odsunu: základné otázky;
- procesné záruky a právna podpora vo veciach azylu a návratu;
- súkromný a rodinný život a právo uzavrieť manželstvo;
- zaistenie a obmedzenia slobody pohybu;
- nútené návraty a spôsob odsunu;
- hospodárske a sociálne práva;
- osoby so špeciálnymi potrebami.

Každá kapitola sa venuje inému predmetu, pričom krížové odkazy na iné témy a kapitoly umožňujú lepšie pochopiť uplatniteľný právny rámec. Na konci každej kapitoly sú uvedené kľúčové body.

Elektronická verzia príručky obsahuje hypertextové prepojenia na judikatúru dvoch európskych súdov a citované právne predpisy EÚ. Hypertextové prepojenia na zdroje práva EÚ preniesú čitateľa na stránky eur-lex, kde si čitateľ môže otvoriť konanie alebo právny predpis v ktoromkoľvek dostupnom jazyku EÚ.

Tabuľka 1: Kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín podľa práva EÚ

Osoby s právami vyplývajúcimi z ustanovení EÚ o voľnom pohybe	Rodinní príslušníci občanov členských štátov EÚ
Osoby s právami vyplývajúcimi z medzinárodných dohôd	Rodinní príslušníci občanov Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Švajčiarska Tureckí občania a ich rodinní príslušníci Občania krajín, ktoré uzavreli dvojstranné alebo mnohostranné dohody s EÚ (viac ako 100 krajín)
Krátkodobí a dlhodobí imigranti	Rodinní príslušníci garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín Osoby s dlhodobým pobytom v EÚ Držitelia modrej karty a ich rodinní príslušníci Vyslani pracovníci Výskumní pracovníci Študenti <i>Sezónni pracovníci</i> <i>Pracovníci preložení v rámci spoločnosti</i>
Osoby, ktoré potrebujú ochranu	Žiadatelia o azyl Príjemcovia doplnkovej ochrany Príjemcovia dočasnej ochrany Utečenci Obete obchodovania s ľuďmi
Migranti v nezákonnej situácii	Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sa nezákonne zdržujú na území EÚ Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sa nezákonne zdržujú na území EÚ a ich odsun bol odložený

Poznámka: Kurzívou pridané kategórie do akéhokoľvek právneho predpisu čakajú na schválenie v decembri 2013.

Zdroj: FRA, 2013

Úvod

Tento úvod stručne vysvetľuje úlohy dvoch európskych právnych poriadkov upravujúcich migráciu. Odkazy na právny systém Rady Európy sa vzťahujú predovšetkým na EDĽP a judikatúru ESLP s výnimkou kapitoly 8, v ktorej sa uvádza aj ESC. Právo EÚ sa predstavuje najmä prostredníctvom príslušných nariadení a smerníc a v ustanoveniach Charty základných práv EÚ.

Rada Európy

Rada Európy sa sformovala po druhej svetovej vojne, aby spojila štáty Európy s cieľom podporiť právny štát, demokraciu, ľudské práva a sociálny rozvoj. Na tento účel prijala v roku 1950 EDĽP. ESLP – a bývalá Európska komisia pre ľudské práva – vznikol podľa článku 19 EDĽP s cieľom zabezpečiť, aby štáty dodržiavali svoje povinnosti podľa dohovoru. ESLP to zabezpečuje posudzovaním sťažností jednotlivcov, skupín jednotlivcov, mimovládnych organizácií alebo právnických osôb na údajné porušenia dohovoru. K decembru 2013 mala Rada Európy 47 členov, z ktorých 28 je aj členmi EÚ. Žiadateľ pred ESLP nemusí byť občanom alebo osobou s právoplatným trvalým pobytom v jednom z týchto 47 členských štátov s výnimkou niektorých osobitných ustanovení. ESLP môže skúmať aj medzištátne veci prednesené jedným štátom alebo viacerými členskými štátmi Rady Európy proti inému členskému štátu.

EDĽP obsahuje niekoľko ustanovení, v ktorých sa výslovne spomínajú cudzinci, alebo obmedzenie niektorých práv na štátnych príslušníkov alebo osoby s právoplatným trvalým pobytom (napríklad články 2, 3 a 4 protokolu č. 4 k EDĽP a článok 1 protokolu č. 7). Otázky migrácie vytvorili rozsiahly súbor judikatúry ESLP, ktorej výber je uvedený v tejto príručke ako príklady. Tie sa väčšinou týkajú článkov 3, 5, 8 a 13 EDĽP.

V článku 1 EDLP sa vyžaduje, aby členské štáty „priznali“ práva uvedené v dohovore „každému, kto podlieha ich jurisdikcii“. To zahŕňa aj cudzincov; v určitých špecifických prípadoch môže pojem jurisdikcia presahovať hranice územia štátu. Zmluvný štát EDLP je podľa článku 1 EDLP zodpovedný za všetky úkony a zanedbania svojich orgánov bez ohľadu na to, či je predmetný úkon alebo zanedbanie dôsledkom domáceho práva alebo potreby dodržiavať medzinárodné právne povinnosti.¹

V článku 13 EDLP sa od štátov vyžaduje, aby pri sťažnostiach podľa dohovoru zabezpečili opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom. Zásada subsidiarity kladie primárnu zodpovednosť za zabezpečenie dodržiavania povinností podľa EDLP na štáty, pričom ponecháva možnosť obrátiť sa na ESLP ako na poslednú inštanciu.

Štáty majú medzinárodnú povinnosť zabezpečiť, aby ich úradníci dodržiavali EDLP. Všetky členské štáty Rady Európy už zapracovali EDLP do svojho vnútroštátneho práva alebo ho uviedli do platnosti, čo si vyžaduje, aby ich sudcovia a úradníci konali v súlade s ustanoveniami dohovoru.

Pokiaľ ide o sociálne práva, ustanovenia EDLP dopĺňajú ustanovenia ESC Rady Európy, ktorá bola prijatá v roku 1961 a prepracovaná v roku 1966. K decembru 2013 ratifikovalo ESC 43 zo 47 členských štátov Rady Európy.² ESC nemá súd, ale Európsky výbor sociálnych práv (EVSP) zložený z nezávislých expertov, ktorí rozhodujú o súlade vnútroštátneho práva a praxe s rámcom dvoch postupov: postupu podávania správ, podľa ktorého štáty v pravidelných intervaloch predkladajú vnútroštátne správy, a postupy hromadných sťažností,³ ktoré organizáciám umožňujú podávať sťažnosti. EVSP prijíma závery v súvislosti s vnútroštátnymi správami a prijíma rozhodnutia v súvislosti s hromadnými sťažnosťami. Niektoré z jeho záverov a rozhodnutí sú uvedené v tejto príručke.

Európska únia

EÚ tvorí 28 členských štátov. Právo EÚ pozostáva zo zmlúv a sekundárneho práva EÚ. Zmluvy, a to Zmluvu o Európskej únii (ZEU) a Zmluvu o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), schválili všetky členské štáty EÚ a uvádzajú sa aj ako „primárne právo EÚ“. Nariadenia,

1 ESLP, *Matthews proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 24833/94), 18. februára 1999, bod 32; ESLP, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Írsku* [veľký senát] (č. 45036/98), 30. júna 2005, bod 153.

2 Prepracovanou ESC z roku 1996 je viazaných tridsaťdva štátov a chartou z roku 1961 jedenásť štátov. ESC ponúka štátom, ktoré sú zmluvnou stranou, možnosť prihlásiť sa len ku konkrétnym ustanoveniam. V prílohe 3 sa uvádza prehľad uplatniteľnosti ustanovení ESC.

3 Postup podávania sťažností je dobrovoľný (na rozdiel od postupu podávania správ) a k septembru 2013 ju prijalo 15 zmluvných štátov ESC.

smernice a rozhodnutia EÚ prijímajú inštitúcie EÚ, na ktoré bola táto právomoc prenesená podľa zmlúv - často sa uvádzajú ako „sekundárne právo EÚ“.

EÚ sa vyvinula z troch medzinárodných organizácií založených v 50. rokoch 20. storočia, ktoré sa zaoberali energetikou, bezpečnosťou a voľným obchodom; spolu boli známe pod názvom Európske spoločenstvá. Základným účelom Európskych spoločenstiev bolo podnecovanie hospodárskeho rozvoja prostredníctvom voľného pohybu tovaru, kapitálu, ľudí a služieb. Voľný pohyb osôb je teda základným prvkom EÚ. Prvé nariadenie o voľnom pohybe pracovníkov v roku 1968⁴ uznalo, že pracovníci sa môžu nielen voľne pohybovať, ale aj mať možnosť vziať so sebou svojich rodinných príslušníkov – bez ohľadu na štátnu príslušnosť. EÚ vypracovala sprievodný súbor zložitej legislatívy o pohybe práv na sociálne zabezpečenie, o právach na sociálnu pomoc a o zdravotnej starostlivosti, ako aj ustanovenia týkajúce sa vzájomného uznávania odbornej kvalifikácie. Mnohé z týchto právnych predpisov, ktoré boli vypracované predovšetkým pre štátnych príslušníkov členských štátov EÚ, sa uplatňujú aj na rôzne kategórie štátnych príslušníkov nečlenských štátov EÚ.

Štátni príslušníci nečlenských štátov EÚ – a to Islandu, Lichtenštajnska a Nórska – ktoré sú súčasťou Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), ktorý začal platiť v roku 1994, majú rovnaké práva na voľný pohyb ako štátni príslušníci EÚ.⁵ Na základe osobitnej dohody uzavretej s EÚ 21. júna 1999 požívajú právo voľného pohybu a usadenia v EÚ podobne aj štátni príslušníci Švajčiarska.⁶ Všetky štáty EÚ a EHP spolu so Švajčiarskom sú členmi Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO), čo je medzivládna organizácia zriadená na podporu voľného obchodu a hospodárskej integrácie. EZVO má svoje vlastné inštitúcie vrátane súdu. Súd EZVO má právomoc vykladať dohodu o EHP, pokiaľ ide o Island, Lichtenštajnsko a Nórsko. Vznikol podľa vzoru SDEÚ a prikláňa sa k postupu podľa jeho judikatúry.

Podľa práva EÚ môžu mať privilegované postavenie aj tureckí občania. Nemajú právo slobody vstupu do EÚ a pohybu v rámci EÚ. V roku 1963 však bola s Tureckom uzavretá Dohoda o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom (EHS) a Tureckom (ankarská dohoda) a v roku 1970 bol k nej prijatý dodatkový protokol (Dodatkový

4 Nariadenie Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968.

5 Dohoda o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992, časť III, Voľný pohyb osôb, služieb a kapitálu, Ú. v. ES L 1, 1994.

6 Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb, podpísaná v Luxemburgu 21. júna 1999, ktorá nadobudla platnosť 1. júna 2002, Ú. v. ES L 114, 2002, s.6.

protokol k ankarskej dohode).⁷ V dôsledku toho tureckí občania, ktorí majú povolenie na vstup do EÚ s cieľom pracovať alebo usadiť sa, požívajú určité privilégia, majú právo tu zostať a sú chránení pred vyhostením. Prínosom je pre nich aj doložka „standstill“ uvedená v článku 41 dodatkového protokolu k ankarskej dohode, ktorá zakazuje zavádzať nové obmedzenia okrem tých, ktoré boli zavedené v čase nadobudnutia platnosti tejto doložky v hostiteľskom členskom štáte. EÚ uzavrela dohody aj s niekoľkými ďalšími krajinami (pozri kapitolu 8 [oddiel 8.2.6](#)), ale žiadna z nich nie je natoľko rozsiahla ako ankarská dohoda.

V roku 1993 nadobudla účinnosť Maastrichtská zmluva a vytvorila občianstvo Únie, aj keď podmienené občianstvom jedného z členských štátov EÚ. Tento inštitút sa rozsiahlo používa na podporu slobody pohybu občanov a ich rodinných príslušníkov akejkoľvek štátnej príslušnosti.

V roku 1985 sa podpísala Schengenská dohoda, ktorá viedla k zrušeniu kontrol na vnútorných hraniciach zúčastnených členských štátov EÚ. Do roku 1995 bol zavedený zložitý systém uplatňovania kontrol na vonkajších hraniciach, ktorý reguloval prístup do schengenského priestoru. V roku 1997 sa schengenský systém – dovtedy regulovaný na medzinárodnej úrovni – stal súčasťou právneho poriadku EÚ. Nadalej sa vyvíja a rozvíja v kontexte [Kódexu schengenských hraníc](#), v ktorom sú skonsolidované pravidlá EÚ, pokiaľ ide o riadenie hraníc. V roku 2004 vznikla agentúra EÚ Frontex s cieľom pomôcť členským štátom s riadením vonkajších hraníc Únie.

Od uzavretia Rímskej zmluvy v roku 1957 rozširovali právomoc Európskych spoločenstiev (ES), teraz EÚ, následné zmeny zmluvy v otázkach týkajúcich sa migrácie. Amsterdamská zmluva poskytla EÚ novú právomoc v oblasti hraníc, imigrácie a azylu vrátane vízových režimov a návratov. Tento proces vyvrcholil Lisabonskou zmluvou, ktorá poskytla EÚ novú právomoc v oblasti integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín.

V tomto kontexte neustále prebieha vývoj *acquis* EÚ v oblasti azylovej politiky, súboru medzivládnych dohôd, nariadení a smerníc, ktorý upravuje takmer všetky záležitosti súvisiace s azylom v EÚ. Nie všetky členské štáty sú však viazané všetkými prvkami *acquis* v oblasti azylovej politiky (pozri [prílohu 1](#)).

⁷ Dohoda o pridružení medzi EHS a Tureckom (1963), Ú. v. ES 217 z 29. decembra 1964 (ankarská dohoda), ktorá bola doplnená [dodatkovým protokolom](#) podpísaným v novembri 1970, Ú. v. ES L 293, 1972.

V poslednom desaťročí prijala EÚ právne predpisy týkajúce sa imigrácie určitých kategórií osôb do EÚ, ako aj pravidlá týkajúce sa štátnych príslušníkov tretích krajín so zákonným pobytom v rámci Únie (pozri prílohu 1).

Podľa zmlúv o EÚ si EÚ zriadila vlastný súd, ktorý bol až do nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy v roku 2009 známy ako Súdny dvor Európskych spoločenstiev (SD). Odvtedy sa premenoval na Súdny dvor Európskej únie (SDEÚ).⁸ SDEÚ je poverený viacerými právomocami. Na jednej strane má súd právo rozhodovať o platnosti aktov EÚ a nečinnosti inštitúcií EÚ podľa práva EÚ a príslušného medzinárodného práva, ako aj rozhodovať o porušeníach práva EÚ členskými štátmi EÚ. Na druhej strane si SDEÚ zachováva výlučnú právomoc zabezpečovať správne a jednotné uplatňovanie a vykladanie práva EÚ vo všetkých členských štátoch EÚ. Podľa článku 263 ods. 4 ZFEÚ je prístup jednotlivcov k SDEÚ relatívne obmedzený.⁹

Sťažnosti jednotlivcov, ktorých predmetom je výklad alebo platnosť práva EÚ, sa však vždy môžu predkladať vnútroštátnym súdom. Súdne orgány členských štátov EÚ sú na základe povinnosti lojálnej spolupráce a zásad, ktorými sa riadi účinnosť práva EÚ na vnútroštátnej úrovni, poverené zodpovednosťou zabezpečiť správne uplatňovanie a presadzovanie práva EÚ vo vnútroštátnom právnom systéme. Okrem toho sa po vydaní rozsudku SD vo veci *Francovich*¹⁰ od členských štátov EÚ za určitých podmienok vyžaduje zabezpečiť nápravu vrátane odškodnenia v príslušných prípadoch pre osoby, ktoré utrpeli v dôsledku nedodržania práva EÚ zo strany členského štátu. V prípade pochybností o výklade alebo platnosti ustanovení EÚ sa vnútroštátne sudy môžu – a v určitých prípadoch musia¹¹ – požiadať o pomoc SDEÚ využívajúc návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. V oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti sa vytvorilo naliehavé prejudiciálne konanie, ktoré má zabezpečiť rýchle rozhodnutie v konaniach

8 Táto príručka sa odvoláva na rozhodnutia a rozsudky SD vydané do decembra 2009 a SDEÚ vo veciach, v ktorých rozhodoval od decembra 2009.

9 To bol napríklad prípad SD, spojené veci C-402/05 P a C-415/05 P [2008] I-6351 *Kadi a nadácia Al Barakaat International Foundation proti Rade Európskej únie a Komisii Európskych spoločenstiev*, 3. septembra 2008.

10 SD, spojené veci C-6/90 a C-9/90 [1991] Zb. I-05357, *Francovich a Bonifaci a i. proti Talianskej republike*, 19. novembra 1991; SD, vec C-479/93 [1995] Zb. I-03843, *Francovich proti Talianskej republike*, 9. novembra 1995.

11 Podľa článku 267 ods. 3 táto povinnosť vždy vyplynie súdom, proti ktorých rozhodnutiu neexistuje podľa vnútroštátneho práva žiadny opravný prostriedok, a vzťahuje sa na sudy aj vtedy, ak sa prejudiciálne konanie týka platnosti ustanovenia EÚ a existujú dôvody sa domnievať, že námietka je opodstatnená (pozri napríklad SD, *Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost*, vec C-314/85 [1987] Zb. 4199, 22. októbra 1987).

prebiehajúcich pred niektorým vnútroštátnym súdom alebo tribunálom v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe.¹²

Charta základných práv EÚ

Pôvodné zmluvy Európskych spoločenstiev neobsahovali žiadny odkaz na ľudské práva alebo ich ochranu. Keď však na SD prichádzali žaloby na údajné porušovanie ľudských práv v oblastiach, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti práva EÚ, SD vyvinul nový prístup s cieľom poskytnúť ochranu jednotlivcom zahrnutím základných práv do tzv. všeobecných zásad európskeho práva. Podľa SD majú tieto všeobecné zásady odrzrkadľovať obsah ochrany ľudských práv vo vnútroštátnych ústavách a zmluvách o ochrane ľudských práv, najmä v EDLP. SD uviedol, že zabezpečí, aby právo EÚ tieto zásady dodržiavalo.¹³

EÚ, uznávajúc, že jej politiky môžu ovplyvniť ľudské práva, a v snahe poskytnúť občanom pocit byť „bližšie“ k EÚ, vyhlásila v roku 2000 Chartu základných práv Európskej únie. Charta obsahuje zoznam ľudských práv inšpirovaný právami zakotvenými v ústavách členských štátov, EDLP, ESC a medzinárodných zmluvách o ľudských právach, ako je Dohovor Organizácie Spojených národov (OSN) o právach dieťaťa (CRC). Charta základných práv EÚ, ako bola vyhlásená v roku 2000, bola iba „deklaráciou“, čo znamená, že nebola právne záväzná. Európska komisia, primárny orgán pre navrhovanie právnych predpisov EÚ, čoskoro nato vyhlásila, že zabezpečí súlad legislatívnych návrhov s chartou.

Keď 1. decembra 2009 nadobudla účinnosť Lisabonská zmluva, zmenil sa štatút Charty základných práv EÚ a stala sa právne záväznou. V dôsledku toho sú inštitúcie EÚ (ako aj členské štáty EÚ) povinné dodržiavať chartu, „ak vykonávajú právo Únie“ (článok 51 charty).

Prijal sa Protokol o uplatňovaní charty na Poľsko a Spojené kráľovstvo. Vo veci migrácie prejednávanej v roku 2011 pred SDEÚ súd zastával názor, že hlavným cieľom tohto

12 Pozri štatút Súdneho dvora, protokol č. 3 článok 23 písm. a) a rokovací poriadok Súdneho dvora, články 107–114. Lepší prehľad o veciach, ktoré môžu podliehať naliehavému prejudiciálnemu konaniu, je uvedený v *Odporúčaniach pre vnútroštátne súdy a tribunály na podávanie návrhov na začatie prejudiciálneho konania*, SDEÚ (2012/C 338/01), 6. novembra 2012, bod 40: „vnútroštátny súd môže podať takýto návrh napríklad v prípade stanovenom v článku 267 štvrtom odseku ZFEÚ v súvislosti s osobou vo väzbe alebo s osobou, ktorej osobná sloboda bola obmedzená, ak je odpoveď na položenú otázku rozhodujúca pre posúdenie jej právnej situácie, alebo v spore týkajúcom sa rodičovských práv a povinností alebo styku s deťmi, ak právomoc súdu, ktorý koná a rozhoduje na základe práva Únie, závisí od odpovede na prejudiciálnu otázku“.

13 SD, *Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz*, vec C-44/79 [1979] Zb. 3727, 13. decembra 1979, bod 15.

protokolu je obmedziť uplatňovanie charty v oblasti sociálnych práv. Súd ďalej trval na tom, že protokol neovplyvňuje vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti azylovej politiky.¹⁴

Článok 18 Charty základných práv EÚ obsahuje – prvýkrát na európskej úrovni – právo na azyl. Podľa článku 18 ide o kvalifikované právo: „Právo na azyl sa zaručuje dodržiavaním pravidiel Ženevského dohovoru [...] a v súlade so Zmluvou o Európskej únii a Zmluvou o fungovaní Európskej únie [...]“ Článok 19 charty obsahuje zákaz vrátiť osobu do situácie, ak sa opodstatnene obáva, že bude vystavená mučeniu, alebo neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (zásada *non-refoulement*).

V kontexte migrácie sa navyše zdajú byť relevantné aj iné ustanovenia charty o ochrane poskytovanej jednotlivcom. Článok 47 charty poskytuje nezávislé právo na účinný prostriedok nápravy a stanovuje zásady spravodlivého procesu. Zásada súdneho preskúmania zakotvená v článku 47 si vyžaduje prejednanie na súde. Poskytuje rozsiahlejšiu ochranu než článok 13 EDLP, ktorý zaručuje právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom, čo nemusí byť práve súd. Okrem toho sa v článku 52 Charty základných práv EÚ uvádza, že minimálna ochrana, ktorú umožňujú ustanovenia charty, je ochrana práv zaručených v EDLP; EÚ však napriek tomu môže použiť všeobecnejší výklad práv, ako to presadzuje ESLP.

Pristúpenie Európskej únie k Európskemu dohovoru o ľudských právach

Právo EÚ je úzko späté s EDLP. SDEÚ čerpá z EDLP inšpiráciu pri určovaní rozsahu ochrany ľudských práv podľa práva EÚ. Charta základných práv EÚ odzrkadľuje celý rad práv uvedených v EDLP, aj keď sa neobmedzuje len na tieto práva. Právo EÚ sa teda zväčša vyvíja v súlade s EDLP, aj keď EÚ zatiaľ nie je signatárom EDLP. Podľa súčasných právnych predpisov však jednotlivci, ktorí chcú podať sťažnosť na EÚ a jej neschopnosť zaručiť ľudské práva, nie sú oprávnení podať žalobu na ESLP proti EÚ ako takej. Za určitých okolností je možné sťažovať sa na EÚ nepriamo podaním žaloby na ESLP proti jednému alebo viacerým členským štátom.¹⁵

14 SDEÚ, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a i. proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, spojené veci C-411/10 a C-493/10, 21. decembra 2011.

15 Ďalšie podrobnosti o judikatúre ESLP v tejto zložitej oblasti pozri najmä ESLP *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Írsku* [velký senát] (č. 45036/98), 30. júna 2005.

Lisabonská zmluva obsahuje ustanovenie, v zmysle ktorého dáva mandát EÚ pristúpiť k EDĽP ako samostatná zmluvná strana, a protokolom č. 14 k EDĽP mení a dopĺňa EDĽP tak, aby umožňoval toto pristúpenie. Stále však nie je jasné, aký to bude mať účinok v praxi, a najmä ako to ovplyvní vzťah medzi SDEÚ a ESLP v budúcnosti. Pristúpením EÚ k EDĽP sa však pravdepodobne zlepší prístup k spravodlivosti pre jednotlivcov, ktorí sa domnievajú, že EÚ im nezaručuje ľudské práva. Rokovania o pristúpení EÚ k EDĽP prebiehajú a môžu trvať niekoľko rokov.

Kľúčové body

- Migrácia do Európy a v rámci Európy sa upravuje kombináciou vnútroštátneho práva, práva EÚ, EDĽP, ESC a iných medzinárodných záväzkov, ktoré uzavreli európske štáty.
- Sťažnosti proti činom alebo opomenutiam verejných orgánov, ktoré porušujú EDĽP, možno podať proti ktorémukoľvek zo 47 členských štátov Rady Európy. Tie zahŕňajú všetkých 28 členských štátov EÚ. EDĽP chráni všetkých jednotlivcov v rámci jurisdikcie ktoréhokoľvek z jeho 47 štátov bez ohľadu na ich občianstvo alebo postavenie pobytu.
- V článku 13 EDĽP sa od štátov vyžaduje zabezpečiť pri sťažnostiach podľa dohovoru opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom. Zásada subsidiarity chápaná v kontexte EDĽP kladie primárnu zodpovednosť za zabezpečenie dodržiavania EDĽP na samotné členské štáty, pričom ponecháva možnosť obrátiť sa na ESLP ako na poslednú inštanciu.
- Sťažnosti proti činom alebo opomenutiam členského štátu EÚ, ktorý porušuje právo EÚ, možno podať na vnútroštátne súdy, ktoré sú povinné zabezpečiť správne uplatňovanie práva EÚ a môžu – a niekedy musia – postúpiť vec na SDEÚ na začatie prejudiciálneho konania o výklade alebo platnosti príslušných ustanovení EÚ.

1

Prístup na územie a ku konaniam

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Dohovor, ktorým sa vykonáva schengenská dohoda z roku 1985, 19. júna 1990 Nariadenie o vízovej povinnosti, nariadenie (ES) 539/2001 Vízový kódex, nariadenie (ES) 810/2009	Schengenský vízový režim	
Smernica o sankciách voči dopravcom 2001/51/ES Smernica o napomáhaní 2002/90/ES	Zabránenie neoprávneného vstupu	
Schengenský informačný systém (SIS) vytvorený podľa hlavy IV dohovoru, ktorým sa vykonáva schengenská dohoda z roku 1985 Nariadenie o SIS II, nariadenie (ES) 1987/2006, a rozhodnutie o SIS II, rozhodnutie Rady 2007/533/SVV Smernica o návrate 2008/115/ES, článok 11	Zákaz vstupu/zápis v schengenskom informačnom systéme	EDLP, článok 2 protokolu č. 4 (sloboda pohybu)
Kódex schengenských hraníc, nariadenie (ES) 562/2006	Hraničné kontroly	
Smernica o návrate 2008/115/ES, článok 4 ods. 4	Tranzitná zóna	ESLP, <i>Amuur proti Francúzsku</i> , 1996 (zaistenie v tranzitnej zóne posúdené ako odňatie slobody)

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 18 (právo na azyl) Charta, článok 19 (ochrana v prípade vystáhovania, vyhostenia alebo extradície) Smernica o azylových konaniach, 2013/32/EÚ	Žiadatelia o azyl	EDLP, článok 3 (zákaz mučenia)
Kódex schengenských hraníc, nariadenie (ES) č. 562/2006, články 3 a 12	Odopretie povolenia vystúpiť na breh	ESĽP, <i>Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku</i> , 2012 (hromadné vyhostenie osôb zaistených na šírom mori)
Charta základných práv EÚ, článok 47 (právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces) Smernica o azylových konaniach 2013/32/EÚ Kódex schengenských hraníc, nariadenie (ES) č. 562/2006, článok 13 Vízový kódex, nariadenie (ES) č. 810/2009, článok 32 ods. 3 a článok 34 ods. 7	Opravné prostriedky	EDLP, článok 13 (právo na účinný opravný prostriedok)

Úvod

V tejto kapitole je uvedený prehľad režimov uplatniteľných na osoby, ktoré chcú vstúpiť na územie európskeho štátu. Okrem toho sú tu vymedzené hlavné parametre, ktoré musia štáty rešpektovať podľa práva EDLP, ako aj podľa práva EÚ pri ukladaní podmienok vstupu na územie alebo pri vykonávaní činností riadenia hraníc.

Všeobecným pravidlom je, že štáty majú suverénne právo kontrolovať vstup a ďalšiu prítomnosť iných štátnych príslušníkov na svojom území. Právo EÚ aj EDLP ukladajú niektoré obmedzenia pri uplatňovaní suverenity. Štátni príslušníci majú právo vstúpiť do svojej krajiny a štátni príslušníci EÚ majú podľa práva EÚ všeobecné právo vstúpiť do iného členského štátu. Okrem toho, ako sa vysvetľuje v nasledujúcich odsekoch, právo EÚ aj EDLP zakazujú odmietnuť na hraniciach osoby, ktorým hrozí prenasledovanie alebo iné závažné bezprávie (zásada *non-refoulement*).

Podľa práva EÚ majú členské štáty EÚ spoločné pravidlá pre vydávanie krátkodobých víz, vykonávanie činností hraničných kontrol a dozoru. EÚ vypracovala pravidlá aj na zabránenie nezákonného vstupu. V roku 2004 bola s cieľom podporiť členské štáty EÚ v

oblasti riadenia vonkajších hraníc EÚ zriadená agentúra EÚ Frontex.¹⁶ Agentúra poskytuje operačnú podporu aj prostredníctvom spoločných operácií na pozemných, vzdušných a námorných hraniciach. Za určitých okolností môžu členské štáty EÚ požiadať agentúru Frontex o nasadenie rýchleho zásahového systému známeho ako RABIT (rýchly pohraničný zásahový tím).¹⁷ Keď členské štáty EÚ konajú v kontexte operácie Frontexu alebo RABIT-u, zachovávajú si zodpovednosť za svoje činy a opomenutia. V októbri 2011 posilnilo povinnosti agentúry Frontex v oblasti ochrany základných práv **nariadenie (EÚ) č. 1168/2011**, ktorým sa mení a dopĺňa **nariadenie (ES) č. 2007/2004** o zriadení agentúry Frontex. V roku 2013 bol **nariadením (EÚ) č. 1052/2013** zriadený Európsky systém hraničného dozoru.

Ako je znázornené na **obrázku 1**, schengenské *acquis* sa v plnej miere uplatňuje vo väčšine členských štátov EÚ. Ustanovuje jednotný systém zachovania kontrol na vonkajších hraniciach a umožňuje jednotlivcom slobodne cestovať cez hranice v rámci schengenského priestoru. Nie všetky členské štáty EÚ sú zmluvnými stranami schengenského priestoru a schengenský systém siahá za hranice EÚ na Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko. Článok 6 **Kódexu schengenských hraníc** (nariadenie (ES) č. 562/2006) zakazuje uplatňovať kódex spôsobom, ktorý predstavuje *refoulement* alebo nezákonnú diskrimináciu.

Podľa EDLP majú štáty právo kontrolovať vstup, pobyt a vyhostenie iných štátnych príslušníkov na základe zavedeného medzinárodného práva a v rámci svojich povinností podľa zmlúv (vrátane EDLP). V EDLP sa výslovne neupravuje prístup cudzích štátnych príslušníkov na ich územie, ani sa neuvádza, kto by mal dostať vízum. Judikatúra ESLP ukladá na právo štátov vrátiť niekoho zo svojich hraníc len určité obmedzenia, napríklad keby išlo o *refoulement*. Judikatúra môže za určitých okolností vyžadovať, aby štáty umožnili vstup jednotlivcovi, ak je to podmienka na to, aby si mohol uplatniť určité práva podľa dohovoru, najmä právo na rešpektovanie rodinného života.¹⁸

1.1. Schengenský vízový režim

Štátni príslušníci EÚ a štátni príslušníci krajín, ktoré sú súčasťou schengenského priestoru, a ich rodinní príslušníci majú právo vstúpiť na územie členských štátov EÚ bez

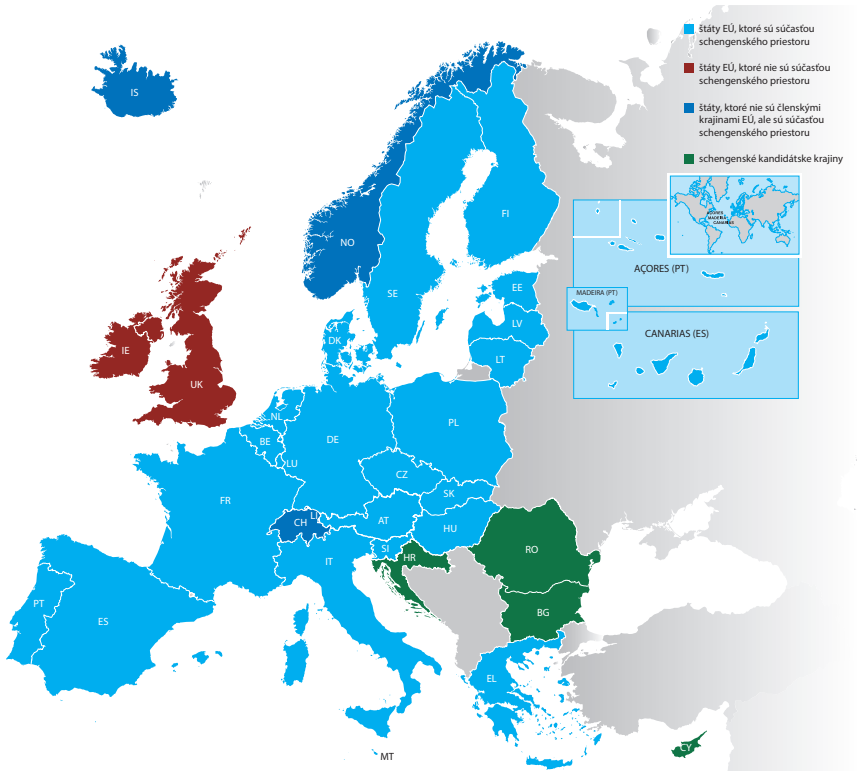
16 **Nariadenie (ES) č. 2007/2004** z 26. októbra 2004, Ú. v. ES L 349, 2004, s.1, **nariadenie (EÚ) č. 1168/2011** z 25. októbra 2011, Ú. v. EÚ L 304, 2011, s.1.

17 **Nariadenie (ES) č. 863/2007** z 11. júla 2007, Ú. v. EÚ L 199, 2007, s. 30.

18 Ďalšie informácie pozri ESLP, *Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému kráľovstvu* (č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81), 28. mája 1985, body 82–83.

predchádzajúceho povolenia. Môžu byť vylúčení len z dôvodov ohrozenia verejnej politiky, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia.

Obrázok 1: Schengenský priestor

Zdroj: Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti, 2013

Podľa práva EÚ môžu štátni príslušníci krajín uvedených v prílohe 1 k nariadeniu o vízovej povinnosti (nariadenie (ES) č. 539/2001, treba brať do úvahy aj zmeny) vstúpiť na územie EÚ s vízami vydanými pred vstupom. Príloha k nariadeniu sa pravidelne mení. Aktuálnu mapu s vízovými požiadavkami pre schengenský priestor obsahuje webová stránka Európskej komisie.¹⁹ Tureckí štátni príslušníci, na ktorých sa vízová povinnosť v

¹⁹ Európska komisia, vnútorné záležitosti, vízovej politiky na http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy/index_en.htm.

čase nadobudnutia účinnosti ustanovení doložky „standstill“ nevzťahovala, nemôžu v členských štátoch EÚ podliehať vízovej povinnosti.²⁰

Osobné údaje žiadateľov o krátkodobé víza sú uložené vo vízovom informačnom systéme (nariadenie o VIS (ES) č. 767/2008 zmenené a doplnené nariadením (ES) č. 81/2009), centrálnom systéme IT, ktorý spája konzuláty s hraničnými prechodmi na vonkajších hraniciach.

Vízovému kódexu (nariadenie (ES) č. 810/2009, do úvahy treba brať aj zmeny) podliehajú návštevy v štátoch, ktoré sú súčasťou schengenského priestoru, v trvaní najviac tri mesiace. Na rozdiel od toho sú za pobyty dlhšie ako tri mesiace zodpovedné jednotlivé členské štáty, ktoré môžu túto záležitosť upraviť vo svojom domácom práve. Štátni príslušníci, ktorí sú podľa nariadenia o vízovej povinnosti (nariadenie (ES) č. 539/2001) oslobodení od povinného víza, môžu pred návštevou požiadať o víza, ak prichádzajú s iným cieľom než je krátkodobá návšteva. Všetky povinné víza je potrebné získať pred cestou. Z tejto požiadavky sú vyňaté len konkrétne kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín.

Príklad: Vo veci *Koushkaki*,²¹ mal SDEÚ za to, že príslušné orgány členského štátu môžu pri skúmaní žiadosti o jednotné vízum zamietnuť udelenie takéhoto víza žiadateľovi len z dôvodov uvedených vo vízovom kódexe. Tieto orgány majú pri skúmaní tejto žiadosti širokú mieru voľnej úvahy. Vízum sa zamietne, pokiaľ existuje odôvodnená pochybnosť o úmysle žiadateľa opustiť územie členských štátov pred uplynutím platnosti požadovaného víza. Príslušné orgány musia za účelom určenia, či existuje odôvodnená pochybnosť o úmysle, uskutočniť individuálne preskúmanie žiadosti o vízum, ktoré zohľadňuje na jednej strane všeobecnú situáciu v krajine pobytu žiadateľa a na druhej strane charakteristické okolnosti vlastné žiadateľovi, najmä jeho rodinnú, sociálnu a hospodársku situáciu, prípadnú existenciu skorších zákonných alebo nezákonných pobytov v jednom z členských štátov, ako aj jeho väzby v krajine pobytu a členských štátoch.

Podľa článku 21 dohovoru, ktorým sa vykonáva schengenská dohoda,²² sa štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú držiteľmi jednotných víz a zákonne vstúpili na územie schengenského štátu, môžu voľne pohybovať v rámci celého schengenského priestoru, pokiaľ

20 Dodatokový protokol k ankarskej dohode, Ú. v. ES L 293, 1972, článok 41.

21 SDEÚ, *Rahmanian Koushkaki proti Spolkovej republike Nemecko*, vec C-84/12, 19. decembra 2013.

22 Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, zo 14. júna 1985 uzatvorený medzi vládami štátov hospodárskej únie Beneluxu, Spolkovej republiky Nemecko a Francúzskej republiky o postupnom zrušení kontrol na ich spoločných hraniciach, Ú. v. ES L 249, 2000, s. 19.

majú platné víza. Podľa rovnakého článku môže za určitých okolností nahradiť vízum povolenie na pobyt a cestovný doklad. **Nariadenie (ES) č. 1030/2002** ustanovuje jednotný formát povolení na pobyt.²³ Cudzinci, ktorí nepodliehajú vízovej požiadavke, sa môžu voľne pohybovať v rámci schengenského územia najviac tri mesiace v priebehu šiestich mesiacov od dátumu prvého vstupu za predpokladu, že spĺňajú podmienky na povolenie na vstup.

Kódex schengenských hraníc, nariadenie (ES) č. 562/2006 zmenený **nariadením EÚ č. 1051/2013**, zrušil kontroly na vnútorných hraniciach s výnimkou výnimočných prípadov. SDEÚ rozhodol, že štáty nemôžu na vnútorných hraniciach vykonávať dozor, ktorého účinok je rovnocenný hraničným kontrolám.²⁴ Dozor nad vnútornými schengenskými hranicami vrátane dozoru elektronickými prostriedkami je povolený v prípade, keď vychádza z dôkazov o nezákonnom pobyte, ale podlieha určitým obmedzeniam, ako je intenzita a frekvencia.²⁵

1.2. Zabránenie neoprávnenému vstupu

Podľa práva EÚ sa na zabránenie neoprávnenému vstupu na územie EÚ prijali opatrenia. V **smernici o sankciách voči dopravcom (2001/51/ES)** sa uvádzajú sankcie voči osobám, ktoré privádzajú do EÚ migrantov bez dokladov.

V **smernici o napomáhaní (smernica 2002/90/ES)** sa vymedzuje napomáhanie neoprávneného vstupu, tranzitu a pobytu a uvádzajú sa postihy voči osobám, ktoré napomáhajú týmto porušeniam. Tieto postihy musia byť účinné, primerané a odrádzajúce (článok 3). Členské štáty EÚ sa môžu rozhodnúť, že neuložia postihy na humanitárnu pomoc, ale nie sú povinné tak urobiť (článok 1 ods. 2).

23 **Nariadenie Rady (ES) č. 1030/2002**, z 13. júna 2002, ktorým sa ustanovuje jednotný formát povolení na pobyt pre štátnych príslušníkov tretích štátov, Ú. v. ES L 157, 2002, zmenené a doplnené **nariadením (ES) č. 380/2008/ES**, Ú. v. EÚ L 115, 2008, s. 1.

24 SDEÚ, *Aziz Melki a Selim Abdeli* [velký senát], spojené veci C-188/10 a C-189/10, [2010] Zb. I-05667, bod 74.

25 SDEÚ, *Atiqullah Adil proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*, vec C-278/12, 19. júla 2012.

1.3. Zákaz vstupu a zápis v schengenskom informačnom systéme

Zákaz vstupu zakazuje jednotlivcom vstúpiť do štátu, z ktorého boli vyhostení. Zákaz zvyčajne platí na určité časové obdobie a zabezpečuje, aby jednotlivci, ktorí sa považujú za nebezpečných alebo nežiaducich, nedostali víza ani iné povolenie vstúpiť na dané územie.

Podľa práva EÚ sa zákaz vstupu zapisuje do databázy nazývanej Schengenský informačný systém (SIS), do ktorej majú prístup a kde si môžu overiť informácie orgány ostatných signatárskych štátov Schengenskej dohody. V praxi je to jediný spôsob, ako môže štát, ktorý vydal zákaz vstupu, zabezpečiť, aby sa štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má zákaz vstupu, nevrátil na jeho územie cez iný členský štát EÚ v schengenskom priestore, a potom sa voľne pohyboval bez hraničných kontrol. Schengenský informačný systém nahradil Schengenský informačný systém druhej generácie (SIS II), ktorý bol uvedený do prevádzky 9. apríla 2013.²⁶ SIS II, ktorého právny základ predstavujú [nariadenie o SIS II](#)²⁷ a [rozhodnutie o SIS II](#),²⁸ je pokročilejšia verzia systému a má zdokonalené funkcie, ako je napríklad schopnosť využívať biometrické údaje, a lepšie možnosti pre zadávanie dotazov. Voči zákazom vstupu možno podať námietky.

Príklad: Vo veci *M. et Mme Forabosco* zrušila francúzska Štátna rada (*Conseil d'État*) rozhodnutie o odmietnutí víza pre manželku pána Forabosca, ktorú do databázy SIS zapísali nemecké orgány na základe toho, že zamietli jej žiadosť o azyl v Nemecku. Francúzska Štátna rada rozhodla, že zápis do databázy SIS o zákaze vstupu vyplývajúci zo záporného rozhodnutia o azyle nie je dostatočný dôvod na odmietnutie dlhodobého francúzskeho víza.²⁹

- 26 Pokiaľ ide o záležitosti, ktoré sú v rozsahu pôsobnosti hlavy IV Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, pozri: [rozhodnutie Rady 2013/158/EÚ](#) zo 7. marca 2013, ktorým sa stanovuje dátum začatia uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L87, 2013, s. 10; pokiaľ ide o záležitosti, ktoré sú v rozsahu pôsobnosti hlavy VI Zmluvy o Európskej únii, pozri: [rozhodnutie Rady 2013/157/EÚ](#) zo 7. marca 2013, ktorým sa stanovuje dátum začatia uplatňovania rozhodnutia 2007/533/SVV o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L87, 2013, s. 8.
- 27 [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(ES\) č. 1987/2006](#) z 20. decembra 2006, Ú. v. EÚ L 381, 2006, s. 4.
- 28 [Rozhodnutie Rady 2007/533/SVV](#) z 12. júna 2007, Ú. v. EÚ L 205, 2007, s. 63.
- 29 Francúzsko, Štátna rada (*Conseil d'État*), *M. et Mme Forabosco* (č. 190384), 9. júna 1999.

Príklad: Vo veci *M. Hicham B* nariadila francúzska Štátna rada dočasný odklad rozhodnutia o vyhostení cudzinca, pretože bol zapísaný do databázy SIS. V rozhodnutí o vyhostení cudzinca sa uvádzal zápis do SIS, ale bez uvedenia krajiny, z ktorej zápis do SIS pochádza. Keďže rozhodnutia o vyhostení musia obsahovať právne a skutkové dôvody, rozhodnutie o vyhostení sa považovalo za nezákonné.³⁰

V prípade jednotlivcov, ktorí majú zákaz vstupu v kontexte príkazu na návrat podľa [smernice o návrate](#) (smernica 2008/115),³¹ by zákaz nemal presiahnuť päť rokov.³² Zákaz bude bežne sprevádzať zápis v SIS a bude im odmietnutý prístup do celého schengenského priestoru. Členský štát, ktorý vydal zákaz vstupu, musí tento zákaz odvolať skôr, než môže ktorýkoľvek iný členský štát EÚ tejto osobe vydať vízum alebo ju prijať. Keďže zákaz môže byť vydaný v súvislosti so situáciou špecifickou pre štát, ktorý vydal zákaz, vznikajú otázky o proporionalite zákazu vzťahujúceho sa na celý schengenský priestor, najmä v situáciách zahŕňajúcich ostatné základné práva, ako je napríklad zlúčenie rodiny.

Zákazy vstupu vydané mimo rozsahu pôsobnosti [smernice o návrate](#) formálne nezakazujú ostatným štátom umožniť prístup do schengenského priestoru. Ostatné štáty však môžu pri rozhodovaní, či vydať vízum alebo povoliť prijatie, zohľadniť zákazy vstupu. Preto môžu mať zákazy vplyv na celý schengenský priestor, aj keď môže byť zákaz relevantný len pre vydávajúci štát, ktorý jednotlivca považuje za nežiaduceho napríklad aj z dôvodov týkajúcich sa narušenia politickej stability: zápis ruského politika do Schengenského informačného systému členským štátom EÚ zabránil členovi Parlamentného zhromaždenia Rady Európy (PZRE) zúčastniť sa zasadnutí parlamentu vo Francúzsku. O tom sa podrobne diskutovalo na zasadnutí Výboru pre právne záležitosti a ľudské práva PZRE v októbri 2011, čo viedlo k vypracovaniu správy o obmedzovaní slobody ako trestu za politické postoje.³³

Podľa EDLP je zápis osoby do databázy SIS úkon uskutočnený jednotlivým členským štátom v rozsahu pôsobnosti práva EÚ. Proti tomuto úkonu ako takému možno podať sťažnosť na ESĽP, že daný štát údajne porušil EDLP tým, že osobu zapísal do zoznamu, alebo ju drží v záznamoch.

30 Francúzsko, Štátna rada (*Conseil d'État*), *M. Hicham B* (č. 344411), 24. novembra 2010.

31 Smernica 2008/115/ES, Ú. v. EÚ L 348, 2008, článok 3 ods. 6 a článok 1.

32 SDEÚ, *Trestné konanie proti Gjukovovi Filevovi a Adnanovi Osmanovi*, vec C-297/12, 19. septembra 2013.

33 Rozhodnutie Výboru pre právne záležitosti a ľudské práva Rady Európy (2012) vo veci *Nepripustnosť obmedzení slobody pohybu ako trestu za politické postoje* z 1. júna 2012 a uznesenie č. 1894 (predbežná verzia) prijaté 29. júna 2012.

Príklad: Vo veci *Dalea proti Francúzsku* rumunský občan, ktorého meno Francúzsko zapísalo do databázy pred prístupom Rumunska k EÚ, nemohol vykonávať svoju podnikateľskú činnosť, ani poskytovať či prijímať služby v žiadnom zo štátov schengenského priestoru. Jeho sťažnosť na zasahovanie do jeho práva vykonávať svoje odborné činnosti (chránené podľa článku 8 EDLP o práve na rešpektovanie súkromného a rodinného života) bola vyhlásená za neprípustnú. Súd v rozhodnutí svojej prvej komory týkajúcom sa zápisu do databázy SIS a jeho účinkoch usúdil, že miera voľnej úvahy štátu pri určovaní, ako poskytnúť záruky proti svojvôli, je širšia, pokiaľ ide o vstup na územie štátu, než v súvislosti s vyhostením.³⁴

ESLP mal posúdiť aj účinky zákazu cestovania uloženého v dôsledku zápisu jednotlivca do zoznamu osôb podozrivých z terorizmu, ktorý spravuje OSN, a určeného aj na zabránenie porušení domácich alebo zahraničných právnych predpisov týkajúcich sa imigrácie.

Príklad: Vec *Nada proti Švajčiarsku*³⁵ sa týkala žiadateľa taliansko-egyptského pôvodu žijúceho v Campione d'Italia (talianskej enkláve vo Švajčiarsku), ktorého švajčiarske úrady zapísali do „federálneho rozhodnutia o Talibane“, ktorým sa vykonávajú protiteroristické sankcie Bezpečnostnej rady OSN. Zápis zabránil žiadateľovi opustiť Campione d'Italia a jeho pokusy odstrániť svoje meno z tohto zoznamu boli zamietnuté. ESLP poznamenal, že švajčiarske orgány môžu do určitej miery voľne uvážiť uplatňovanie protiteroristických uznesení OSN. Súd ďalej zistil, že Švajčiarsko porušilo práva žiadateľa podľa článku 8 EDLP, pretože okamžite neupozornilo Taliansko ani sankčný výbor vytvorený v rámci OSN, že proti žiadateľovi nemá žiadne odôvodnené podozrenie, a neprispôbilo účinky sankčného režimu jeho individuálnej situácii. Ďalej zistil, že Švajčiarsko porušilo aj článok 13 EDLP v spojení s článkom 8, pretože žiadateľ nemal žiadny účinný opravný prostriedok na dosiahnutie odstránenia svojho mena zo zoznamu.

Príklad: Vec *Stamose proti Bulharsku*³⁶ sa týkala bulharského štátneho príslušníka, ktorému bulharské orgány uložili dvojročný zákaz cestovania za porušenie imigračných zákonov USA. Pri prvom posudzovaní, či bol zákaz cestovania určený na zabránenie porušení domácich alebo zahraničných právnych predpisov o imigrácii zlučiteľný s článkom 2 protokolu č. 4 k EDLP, ESLP zistil, že všeobecné a nerozlišujúce

34 ESLP, *Dalea proti Francúzsku* (dec.) (č. 964/07), 2. februára 2010.

35 ESLP, *Nada proti Švajčiarsku* [velký senát] (č. 10593/08), 12. septembra 2012.

36 ESLP, *Stamose proti Bulharsku* [velký senát] (č. 29713/05), 27. novembra 2012.

opatrenie, ktoré žiadateľovi zakazuje vycestovať kamkoľvek do zahraničia z dôvodu porušenia imigračného práva jednej konkrétnej krajiny, bolo neprimerané.

1.4. Hraničné kontroly

V článku 6 *Kódexu schengenských hraníc* sa vyžaduje, aby sa úlohy hraničných kontrol vykonávali s plným rešpektovaním ľudskej dôstojnosti.³⁷ Kontroly sa musia vykonávať spôsobom, ktorý nediskriminuje osoby na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Priaznivejšie pravidlá existujú pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí požívajú práva na voľný pohyb (článok 3 a článok 7 ods. 6). Za účelom vyhodnocovania a monitorovania uplatňovania schengenského *acquis* sa zriadil mechanizmus (*nariadenie EÚ č. 1053/2013*).

Podľa EDLP požiadavka na moslimskú ženu, aby si pri kontrole totožnosti na konzuláte dala dole šatku, alebo na sikhku, aby si pri bezpečnostnej kontrole na letisku dal dole turban, sa nepovažuje za porušenie ich práva na slobodu prejavovať náboženstvo podľa článku 9 EDLP.³⁸

Vo veci *Ranjit Singh proti Francúzsku* Výbor OSN pre ľudské práva usúdil, že povinnosť sikhku dať si dole turban pri fotografovaní na úradný doklad totožnosti predstavuje porušenie článku 18 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR), pričom neprijal argument, že požiadavka na nepokrytú hlavu na fotografii na preukaze totožnosti je potrebná na ochranu verejnej bezpečnosti a poriadku. Výbor OSN pre ľudské práva svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že štát nevysvetlil, prečo by nosenie sikhského turbanu sťažovalo identifikáciu osoby, ktorá tento turban nosí stále, alebo ako by to zvýšilo možnosť podvodu alebo falzifikácie dokladov. Výbor zohľadnil aj skutočnosť, že fotografia bez turbanu na preukaze totožnosti môže mať za následok to, že osoba bude nútená dať si dole turban počas kontrol totožnosti.³⁹

37 Pozri SDEÚ, *Mohamad Zakaria*, vec C-23/12, 17. januára 2013.

38 ESLP, *Phull proti Francúzsku* (dec.) (č. 35753/03), 11. januára 2005; ESLP, *El Morsli proti Francúzsku* (dec.) (č. 15585/06), 4. marca 2008.

39 Výbor OSN pre ľudské práva, *Ranjit Singh proti Francúzsku*, oznámenia č. 1876/2000 a 1876/2009, stanoviská z 22. júla 2011, bod 8.4.

1.5. Tranzitné zóny

Štáty sa niekedy pokúšajú namietat', že jednotlivci v tranzitných zónach nespádajú do ich jurisdikcie.

Podľa práva EÚ sú v článku 4 ods. 4 *smernice o návrate* uvedené minimálne práva, ktoré sa uplatňujú aj na osoby zadržané v súvislosti s nezákonným prekročením hranice.

Podľa EDLP môže byť štát zapojený do zodpovednosti za osoby, ktoré sa zdržiavajú v tranzitnej zóne.

Príklad: Vo veci *Amuur proti Francúzsku*⁴⁰ boli žiadatelia zadržávaní v tranzitnej zóne parížskeho letiska. Francúzske orgány namietali, že žiadatelia „nevstúpili“ do Francúzska, takže nespádajú do francúzskej jurisdikcie. ESLP s tým nesúhlasil a dospel k záveru, že domáce právne ustanovenia platné v danom čase dostatočne nezaručujú žiadateľom právo na slobodu podľa článku 5 ods. 1 EDLP.⁴¹

1.6. Žiadatelia o azyl

Podľa práva EÚ sa v Charte základných práv EÚ v článku 18 uvádza právo na azyl a v článku 19 zákaz *refoulement*. V článku 78 ZFEÚ sa uvádza vytvorenie spoločného európskeho azylového systému, ktorý musí rešpektovať povinnosti štátov podľa Ženevského dohovoru z roku 1951. Na vykonávanie tohto ustanovenia sa prijalo niekoľko legislatívnych nástrojov. Tie odzrkadľujú aj ochranu pred *refoulement* uvedenú v článku 33 Ženevského dohovoru z roku 1951.

Hoci článok 18 charty zaručuje právo na azyl, v práve EÚ sa neuvádzajú spôsoby uľahčenia príchodu žiadateľov o azyl. Jednotlivci, ktorí chcú požiadať o azyl v EÚ, sú predovšetkým štátni príslušníci krajín, ktorých občania potrebujú na vstup do EÚ víza. Keďže títo jednotlivci často nespĺňajú podmienky na vydanie bežných víz, mohli prekročiť hranice nezákonným spôsobom.

V článku 3 ods. 1 *dublinkého nariadenia* (nariadenie (EÚ) č. 604/2013) sa vyžaduje, aby členské štáty EÚ posúdili každú žiadosť o medzinárodnú ochranu, ktorú podá štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti, a aby túto žiadosť posúdil len

40 ESLP, *Amuur proti Francúzsku* (č. 19776/92), 25. júna 1996, body 52–54.

41 Pozri aj ESLP, *Nolan a K proti Rusku* (č. 2512/04), 12. februára 2009; ESLP, *Riad a Idiab proti Belgicku* (veci č. 29787/03 a 29810/03), 24. januára 2008.

jeden členský štát. *Acquis* EÚ v oblasti politiky azylu sa uplatňujú len od momentu, kedy jednotlivec príde na hranicu vrátane teritoriálnych vôd a tranzitných zón (článok 3 ods. 1 [smernice o azylových konaniach](#) (2013/32/EÚ)). Pre tieto nároky sú podrobnosti o prístupe k azylovému konaniu stanovené v článku 6 smernice. V článku 6 ods. 1 sa vyžaduje najmä to, aby štáty zaregistrovali žiadosť do troch pracovných dní, alebo do šiestich pracovných dní v prípade, keď sa žiadosť predkladá iným orgánom než orgánom zodpovedným za jej registráciu. Článok 6 ods. 2 zaväzuje štáty, aby jednotlivcom zabezpečili skutočnú možnosť podať žiadosť čo najskôr. Záruky uvedené v smernici sa začínajú uplatňovať prístupom ku konaniam. Nevzťahujú sa na osoby, ktoré sa nemôžu dostať na územie, na hranicu alebo do tranzitnej zóny.

Článok 43 [smernice o azylových konaniach](#) umožňuje spracovať žiadosti o azyl na hranici. Tam možno prijímať rozhodnutia o neprípustnosti žiadosti. Rozhodnutia možno prijímať aj pokiaľ ide o vecnú stránku žiadosti za okolností, v ktorých možno použiť skrátené konanie v súlade s článkom 31 ods. 8 smernice. Uplatňujú sa základné zásady a záruky vzťahujúce sa na žiadosti o azyl predložené vo vnútri územia. V článku 43 ods. 2 sa stanovuje, že v konaní na hranici sa musí prijať rozhodnutie najneskôr do štyroch týždňov od predloženia žiadosti; inak sa žiadateľovi musí povoliť vstup na územie. Podľa článku 24 ods. 3 existuje povinnosť ustúpiť od využitia konaní na hraniciach v prípade žiadateľov, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky, pretože prežili znásilnenie alebo iné závažné násilie a na hranici im nemožno poskytnúť primeranú podporu. V článku 25 ods. 6 písm. b) sa stanovujú určité obmedzenia na spracovanie žiadostí, ktoré na hranici predložili maloleté osoby bez sprievodu. Tieto ustanovenia sa neuplatňujú na Írsko a Spojené kráľovstvo, ktoré zostávajú viazané článkom 35 verzie [smernice \(2005/85/ES\)](#) z roku 2005.

Podľa EDĽP neexistuje právo na azyl ako také. Článok 3 EDĽP však zakazuje odmietnutie jednotlivca, či už na hranici alebo inde v rámci jurisdikcie štátu, ktoré by tohto jednotlivca vystavilo riziku mučenia alebo neludského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu. V extrémnych prípadoch môže nastoliť problém podľa článku 2 EDĽP, ktorý chráni právo na život, aj odsun, extradícia alebo vyhostenie.

Bývalá Európska komisia pre ľudské práva preskúmala viacero prípadov „neustále migrujúcich utečencov“, v ktorých prípade žiadna krajina nechcela prijať zodpovednosť za to, že im umožní vstup na svoje územie, aby mohla spracovať ich žiadosti.

Príklad: *Vec Ázijcov z východnej Afriky*⁴² sa týkala držiteľov britského pasu, ktorí nemali právo na pobyt v Spojenom kráľovstve ani na vstup do Spojeného kráľovstva a ktorí boli vyhnaní z britských závislých území v Afrike. Tak sa z nich stali „neustále migrujúci utečenci“. Bývalá Európska komisia pre ľudské práva dospela k záveru, že bez ohľadu na článok 14 EDLP môže diskriminácia na základe rasy v niektorých prípadoch sama osebe viesť k ponižujúcemu zaobchádzaniu v zmysle článku 3 EDLP.

1.7. Odopretie vstupu na mori

Prístup na územie EÚ a členských štátov Rady Európy sa môže realizovať vzduchom, po zemi alebo po mori. Činnosti hraničného dozoru vykonávané na mori musia rešpektovať nielen ľudské práva a utečenecké právo, ale musia byť aj v súlade s medzinárodným morským právom.

Činnosti na širom mori upravuje Dohovor OSN o morskom práve, ako aj dohovory o bezpečnosti ľudského života na mori (SOLAS) a o pátraní a záchrane (SAR). Tieto dohovory obsahujú povinnosť poskytnúť pomoc a zachrániť osoby v núdzi na mori. Kapitán lode je navyše povinný dopraviť osoby zachránené na mori do „bezpečia“.

V tomto kontexte je jednou z najkontroverzejších otázok to, kde treba vyložiť osoby zachránené alebo zadržané na mori.

Podľa práva EÚ sa v článku 12 v spojení s článkami 3 a 3a⁴³ **Kódexu schengenských hraníc** stanovuje, že činnosti riadenia hraníc musia rešpektovať zásadu *non-refoulement*. Z dôvodu zložitosti tejto otázky prijala EÚ usmernenia na pomoc agentúre Frontex pri vykonávaní operácií na mori.⁴⁴ SDEÚ usmernenia anuloval a Európska komisia predložila návrh na nové nariadenie.⁴⁵

Príklad: *Vo veci Európsky parlament proti Rade EÚ*⁴⁶ požiadal Európsky parlament SDEÚ, aby sa vyjadril k zákonnosti usmernení pre operácie agentúry Frontex na

42 Európska komisia pre ľudské práva, *Východoafrickí Ázijci (britské chránené osoby) proti Spojenému kráľovstvu* (dec.) (č. 4715/70, 4783/71 a 4827/71), 6. marca 1978.

43 Článok 3a bol zavedený **nariadením (EÚ) č. 610/2013** z 26. júna 2013, ktorým sa mení Kódex schengenských hraníc, Ú. v. EÚ L 182, 2013, s. 1.

44 **Rozhodnutie Rady 2010/252/EÚ** z 26. apríla 2010, Ú. v. EÚ L 111, 2010, s. 20.

45 Európska komisia, **COM(2013) 197 final**, Brusel, 12. apríla 2013.

46 SDEÚ, *Európsky parlament proti Rade EÚ*, vec C-355/10 [2012], 5. septembra 2012, body 63–85.

mori (rozhodnutie Rady 2010/252/EÚ). Usmernenia sa prijali komitologickým postupom upraveným v článku 5 rozhodnutia 1999/468/ES bez plnej účasti Európskeho parlamentu. SDEÚ ich anuloval napriek tomu, že tvrdil, že zostanú v platnosti dovtedy, kým nebudú nahradené. SDEÚ zdôraznil, že prijaté pravidlá obsahujú podstatné prvky dozoru nad vonkajšími námornými hranicami, a teda zahŕňajú politické možnosti výberu, ktorý treba uskutočniť podľa bežného legislatívneho postupu s Parlamentom ako spoluvorcom právnych predpisov. Okrem toho súd poznamenal, že nové opatrenia obsiahnuté v spornom rozhodnutí pravdepodobne ovplyvnia osobnú slobodu a základné práva jednotlivcov, a preto sa opäť vyžaduje, aby sa pri týchto opatreniach dodržal bežný postup. Podľa súdu skutočnosť, že ustanovenia obsiahnuté v časti II (Usmernenia pre pátracie a záchranné situácie a vylodovanie v kontexte operácií na morských hraniciach koordinovaných agentúrou) prílohy k rozhodnutiu Rady 2010/252/ES boli uvedené ako nezáväzná usmernenia podľa článku 1, neovplyvňuje ich klasifikáciu ako základné pravidlá.

Podľa EDLP sa dohovor uplatňuje na všetky osoby, ktoré „podliehajú jurisdikcii“ členského štátu Rady Európy. ESPLP pri viacerých príležitostiach⁴⁷ rozhodol, že jednotlivci môžu podliehať jeho jurisdikcii vtedy, keď má štát nad nimi kontrolu na šírom mori. V roku 2012 vo veci proti Taliansku vymedzila veľká komora ESPLP práva migrantov, ktorí sa snažili dostať na európsku pôdu, a povinnosti štátov za týchto okolností.

Príklad: Vo veci *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku*⁴⁸ boli žiadatelia súčasťou skupiny asi 200 migrantov vrátane žiadateľov o azyl a iných, ktorých zadržala talianska pobrežná stráž na šírom mori v oblasti pôsobnosti pátracej a záchrannej služby Malty. Podľa dohody uzavretej medzi Talianskom a Líbyou migrantov hromadne vrátili do Líbye bez toho, aby vôbec dostali príležitosť požiadať o azyl. Ich mená ani štátne príslušnosti sa vôbec nezaznamenali. ESPLP poznamenal, že situácia v Líbye bola dobre známa a ľahko overiteľná na základe viacerých zdrojov. Preto usúdil, že talianske orgány vedeli, alebo mali vedieť, že žiadatelia budú po návrate do Líbye ako nezákonní migranti vystavení zaobchádzaniu, ktoré porušuje EDLP, a nedostanú žiadny druh ochrany. Tak isto vedeli, alebo mali vedieť, že záruky chrániace žiadateľov pred rizikom svojvoľného vrátenia do krajín ich pôvodu, medzi ktoré patria aj Somálsko a Eritrea, sú nedostatočné. Talianske orgány mali osobitnú pozornosť venovať tomu, že neprebehlo azylové konanie a líbyjské orgány nemožno prinútiť uznať postavenie utečencov priznané UNHCR.

47 ESPLP, *Khavara a i. proti Taliansku a Albánsku* (č. 39473/98), 11. januára 2001; ESPLP, *Medvedev a i. proti Francúzsku* [veľký senát] (č. 3394/03), 29. marca 2010.

48 ESPLP, *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku* [veľký senát] (č. 27765/09), 23. februára 2012.

ESLP znova potvrdil, že skutočnosť, podľa ktorej žiadatelia nepožiadali o azyl, alebo neopísali riziká, ktorým čelili v dôsledku chýbajúceho azylového systému v Líbyi, neoslobodzuje Taliansko od jeho povinností podľa článku 3 EDLP. Znova pripomenul, že talianske orgány mali zistiť, ako si líbyjské orgány plnia svoje medzinárodné povinnosti v súvislosti s ochranou utečencov. Odovzdanie žiadateľov do Líbye preto porušilo článok 3 EDLP, pretože žiadateľov vystavilo riziku *refoulement*.

1.8. Opravné prostriedky

Pokiaľ ide o opravné prostriedky, táto oblasť sa hlbšie rozoberá v kapitole 4 o procesných zárukách, zatiaľ čo v kapitole 6 sa riešia opravné prostriedky v kontexte odňatia slobody.

Podľa práva EÚ niektoré dokumenty – ako napríklad *vízový kódex* (článok 32 ods. 3 a článok 34 ods. 7), *Kódex schengenských hraníc* (článok 13) a *smernica o azylových konaniach* (článok 46) – obsahujú ustanovenia o špecifických odvolaniach a opravných prostriedkoch. V článku 47 Charty základných práv EÚ je uvedená aj všeobecnejšia záruka. Všetci jednotlivci, ktorí sa údajne stali obeťou porušenia práv a slobôd zaručených právom EÚ vrátane porušenia ustanovenia charty, musia automaticky dostať prístup k účinnému opravnému prostriedku, ktorý zahŕňa „účinnú súdnu ochranu“ proti odmietnutiu vstupu na územie alebo prístupu k príslušnému konaniu.

Podľa EDLP všetky osoby, ktorých prístup na územie alebo k postupom pravdepodobne zahŕňa práva zaručené podľa EDLP, musia mať podľa článku 13 EDLP prístup k účinnému opravnému prostriedku pred vnútroštátnym súdom. Vo veci *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku* ESLP napríklad zistil, že takýto opravný prostriedok nebol poskytnutý, pretože migranti boli poslaní späť do Líbye bez toho, aby dostali možnosť namietnuť proti tomuto opatreniu.

Kľúčové body

- Štáty majú právo rozhodovať, či cudzincom povolia prístup na svoje územie, ale musia rešpektovať právo EÚ, EDLP a platné záruky v oblasti ľudských práv (pozri [úvod](#) k tejto kapitole).
- Právo EÚ ustanovuje pre členské štáty EÚ spoločné pravidlá, pokiaľ ide o vydávanie krátkodobých víz (pozri [oddiel 1.1](#)).
- Právo EÚ obsahuje záruky, pokiaľ ide o vykonávanie hraničných kontrol (pozri [oddiel 1.4](#)) a činnosti hraničného dozoru, najmä na mori (pozri [oddiel 1.7](#)).
- Právo EÚ, najmä schengenské *acquis*, umožňuje jednotlivcom cestovať bez hraničných kontrol v rámci dohodnutého priestoru (pozri [oddiel 1.1](#)).
- Podľa práva EÚ zákaz vstupu, ktorý uložil jednotlivcovi jeden štát schengenského priestoru, môže spôsobiť odmietnutie prístupu jednotlivcovi do celého schengenského priestoru (pozri [oddiel 1.3](#)).
- Charta základných práv EÚ poskytuje právo na azyl a zákaz *refoulement*. *Acquis* EÚ v oblasti azylovej politiky sa uplatňujú od momentu príchodu jednotlivca na hranicu EÚ (pozri [oddiel 1.6](#)).
- Za určitých okolností ukladá EDLP obmedzenia na právo štátu zadržať alebo odmietnuť migranta na svojich hraniciach (pozri [úvod](#) k tejto kapitole a [oddiely 1.5](#) a [1.6](#)) bez ohľadu na to, či sa migrant nachádza v tranzitnej zóne alebo inak podlieha jurisdikcii tohto štátu. Od štátu možno ďalej vyžadovať, aby poskytol opravný prostriedok, čím môže byť údajné porušenie EDLP prednesené pred vnútroštátny orgán (pozri [oddiely 1.7](#) a [1.8](#)).

Ďalšia judikatúra a informácie:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplňujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele [Ďalšie informácie](#) na [strane 217](#).

2

Postavenie a príslušná dokumentácia

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 9 (právo zostať v členskom štáte) Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 6 (dokumentácia)	Žiadatelia o azyl	ESLP, <i>Saadi proti Spojenému kráľovstvu</i> , 2008 a <i>Suso Musa proti Malte</i> , 2013 (vstup považovaný za nepovolený, pokiaľ nebol oficiálne povolený)
Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ)	Osoby s priznaným postavením utečenca a osoby, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana	EDLP, článok 3 (zákaz mučenia)
Smernica o povoleniach na trvalý pobyt pre obete obchodovania s ľuďmi (2004/81/ES) Smernica o sankciách voči zamestnávateľom (2009/52/ES)	Obete obchodovania s ľuďmi, a najmä vykorisťovateľských pracovných podmienok	Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, článok 14 (povolenie na pobyt vydané aj z dôvodu osobnej situácie obete) ESLP, <i>Rantsev proti Cypru a Rusku</i> , 2010 (ruská obeť obchodovania s ľuďmi na Cypre)
	Osoby ovplyvnené predbežnými opatreniami podľa pravidla 39	ESLP, <i>Mamatkulov a Askarov proti Turecku</i> , 2005 a <i>Savridin Dzhurayev proti Rusku</i> , 2013 (extradícia napriek tomu, že ESLP uplatnil pravidlo 39)
Smernica o návrate (2008/115/ES) SD, <i>Kadzoev</i> , vec C-357/09, 2009 SDEÚ, <i>Ruiz Zambrano</i> , vec C-34/09, 2011	Migranti v nezákonnej situácii	ESLP, <i>Kurić proti Slovinsku</i> , 2012 (nezákonné odňatie povolení na pobyt)

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Smernica o osobách s dlhodobým pobytom (2003/109/ES)	Osoby s dlhodobým pobytom	Dohovor o slobode usadiť sa z 13. decembra 1955
Dodatkový protokol k ankarskej dohode z roku 1970, článok 41 (doložka „standstill“) Rozhodnutie Asociačnej rady EHS – Turecko 1/80 (privilegiá rodinných príslušníkov)	Tureckí štátni príslušníci	
Smernica o volnom pohybe (2004/38/ES)	Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP	
SDEÚ, <i>Rottmann</i> , vec C-135/08, 2010 (strata občianstva Únie)	Osoby bez štátnej príslušnosti	

Úvod

Táto kapitola sa zaoberá postavením a dokladmi rôznych skupín migrantov.

U mnohých migrantoch môže chýbajúce postavenie alebo doklady, ktoré dokazujú ich postavenie, viesť k rôznym problémom, ako je napríklad odmietnutie prístupu k verejným alebo súkromným službám, alebo na trh práce. Právo EÚ zahŕňa podrobné povinné ustanovenia týkajúce sa postavenia aj dokladov a každé nedodržanie týchto ustanovení porušuje právo EÚ. ESĽP môže byť požiadaný o posúdenie, či neexistencia postavenia alebo dokladov naruša požívanie práva daného jednotlivca podľa EDĽP, a ak áno, či je takýto zásah opodstatnený.

Ak hostiteľský štát neudelil žiadne oficiálne oprávnenie, prítomnosť štátneho príslušníka tretej krajiny môže tento štát považovať za nezákonnú. V práve EÚ aj EDĽP sa však uvádzajú okolnosti, za ktorých sa prítomnosť štátneho príslušníka tretej krajiny musí považovať za zákonnú aj v prípade, že ju daný štát nepovolil (pozri [oddiely 2.2 a 2.5](#)). Niektoré práva EÚ, EDĽP, Charty základných práv EÚ a ESC sa udeľujú len osobám, ktorých prítomnosť v konkrétnej krajine je zákonná (pozri [kapitolu 8](#)).

Právo EÚ môže obsahovať výslovné ustanovenie o uznaní alebo udelení konkrétneho druhu postavenia. Môže nastolovať otázku špecifickejšej povinnej dokumentácie (pozri

oddiely 2.1, 2.2 a 2.8). Ak je podľa práva EÚ alebo podľa vnútroštátneho práva jednotlivec oprávnený na určité postavenie – alebo na určité doklady – neudelenie postavenia alebo nevydanie dokladov bude predstavovať porušenie práva EÚ.

EDLP výslovne nevyžaduje, aby štát migrantovi udelil určité postavenie alebo mu vydal konkrétne doklady. Za určitých okolností môže právo na rešpektovanie rodinného a súkromného života (článok 8) vyžadovať, aby štáty uznali postavenie migranta, povolili mu pobyť, alebo vydali doklady. Článok 8 však nemožno vykladať tak, že zaručuje právo ako také na konkrétny druh povolenia na pobyť. Ak sa v domácich právnych predpisoch uvádza niekoľko odlišných druhov povolení na pobyť, zvyčajne sa požiada ESLP, aby analyzoval právne a praktické dôsledky vydania konkrétneho povolenia.⁴⁹

2.1. Žiadatelia o azyl

Žiadatelia o azyl žiadajú o medzinárodnú ochranu na základe toho, že sa nemôžu vrátiť do svojej krajiny pôvodu, pretože majú opodstatnený strach z prenasledovania, alebo im hrozí zlé zaobchádzanie alebo iná vážne bezprávie (pozri [kapitulu 3](#)).

Podľa práva EÚ sú žiadatelia o azyl definovaní ako „žadatelia o medzinárodnú ochranu“. Ich situáciu upravujú *acquis* EÚ v oblasti azylovej politiky. Všetky príslušné texty *acquis* v oblasti azylovej politiky a štáty, v ktorých sa uplatňujú, sú uvedené v [prílohe 1](#). Získanie prístupu k azylovému konaniu sa rozoberá v [kapitole 1](#). Tento oddiel sa zaoberá žiadateľmi o azyl, ktorých žiadosti sa posudzujú a ktorí čakajú na konečné rozhodnutie. Právo EÚ zakazuje odsun žiadateľa o azyl pred prijatím rozhodnutia vo veci žiadosti o azyl. V článku 9 ods. 1 [smernice o azylových konaniach](#) (2013/32/EÚ) sa uvádza, že prítomnosť žiadateľa o azyl na území členského štátu EÚ je zákonná. Uvádza sa, že „žadateľom o azyl musí byť umožnené zostať v členskom štáte“ na účely konania dovtedy, kým rozhodovací orgán neprijme rozhodnutie, aj keď existuje niekoľko výnimiek, a to v prípade podávania následných žiadostí.

Právo žiadateľov o azyl na doklady podľa práva EÚ je vymedzené v [smernici o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ; členské štáty viazané touto smernicou sú uvedené v [prílohe 1](#)). V článku 6 tejto smernice sa uvádza, že všetky osoby, ktoré podali žiadosť o azyl, musia do troch dní dostať doklad potvrdzujúci ich postavenie žiadateľov o azyl, alebo že sú oprávnení zdržiavať sa na území členského štátu počas posudzovania ich žiadosti.

⁴⁹ ESLP, *Liu proti Rusku* (č. 42086/05), 6. decembra 2007, bod 50.

Podľa článku 6 ods. 2 sa štáty môžu rozhodnúť, že tak nebudú konať, ak je žiadateľ zaisťovaný, alebo sa nachádza na hranici.

Podľa EDLP neexistuje žiadne zodpovedajúce ustanovenie upravujúce postavenie žiadateľov o azyl počas prejednávania ich žiadostí o ochranu. Preto bude potrebné posúdiť, či majú podľa domáceho práva žiadateľa o azyl povolenie zdržiavať sa na území členského štátu počas spracúvania ich žiadostí.

V článku 5 ods. 1 písm. f) EDLP sa povoľuje zaistiť žiadateľov o azyl s cieľom zabrániť ich „nepovolenému vstupu“ na územie štátu. Podľa ESLP zostáva vstup „nepovolený“ dovtedy, kým ho oficiálne nepovolí vnútroštátne orgány.

Príklad: Vo veci *Saadi proti Spojenému kráľovstvu*⁵⁰ ESLP rozhodol, že vstup zostáva nepovolený dovtedy, kým ho oficiálne nepovolí vnútroštátne orgány. V tejto veci súd zistil, že článok 5 ods. 1 sa neporušuje, ak je žiadateľ o azyl počas spracúvania jeho žiadosti o azyl na sedem dní zákonne zaisťovaný vo vhodných podmienkach.

Príklad: Vo veci *Suso Musa proti Malte*⁵¹ však súd zastával názor, že ak štát prekročí svoje zákonné povinnosti a prijme právne predpisy, ktoré imigrantov výslovne oprávňujú na vstup alebo pobyt počas spracúvania žiadosti o azyl, buď nezávisle alebo podľa práva EÚ, každé následné zaistenie na účel zabránenia neoprávnenému vstupu môže nastoliť otázku o zákonnosti zaistenia podľa článku 5 ods. 1 písm. f).

V článku 2 protokolu č. 4 k EDLP sa uvádzajú práva na slobodu pohybu osôb, ktoré sa „legálne“ zdržiavajú na území štátu, zatiaľ čo v článku 1 protokolu č. 7 sa uvádzajú určité procesné záruky proti vyhosteniu osôb, ktoré sa „legálne“ zdržiavajú na území štátu. Osoba však môže prísť o svoje zákonné postavenie.

Príklad: Pred Výborom OSN pre ľudské práva⁵² nemecká vláda uznala, že žiadatelia o azyl sa zákonne zdržiavali na území počas azylového konania. Vo veci *Omwenyeke proti Nemecku*⁵³ však súd prijal námietku vlády, že po porušení podmienok, ktoré štát uložil na dočasný pobyt – t. j. povinnosť zostať na území určitého

50 ESLP, *Saadi proti Spojenému kráľovstvu* [velký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008, bod 65.

51 ESLP, *Suso Musa proti Malte* (č. 42337/12), 23. júla 2013.

52 CCPR/C/DEU/2002/5, 4. decembra 2002.

53 ESPL, *Omwenyeke proti Nemecku* (dec.) (č. 44294/04), 20. novembra 2007.

mesta – žiadateľ prišiel o svoje zákonné postavenie, a teda nespadá do rozsahu pôsobnosti článku 2 protokolu č. 4 k EDĽP.

2.2. Osoby s priznaným postavením utečenca a osoby uznané za také, ktoré potrebujú doplnkovú ochranu

Podľa práva EÚ zaručuje právo na azyl Charta základných práv EÚ (článok 18), čiže presahuje rámec práva požiadať o azyl. Osoby, ktoré sú oprávnené na azyl, majú právo na uznanie tohto postavenia. Články 13 (postavenie utečenca) a 18 (priznanie doplnkovej ochrany osobám, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, ale ktoré nie sú oprávnené na priznanie postavenia utečenca) [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) (2011/95/EÚ) poskytujú výslovne právo na priznanie postavenia utečenca, alebo na doplnkovú ochranu. Osoby, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana, môžu prísť o svoje postavenie, ak sa situácia v krajine ich pôvodu výrazne zlepší (pozri [kapitolu 3.1.8](#)).

Článok 24 tej istej smernice upravuje právo na doklady. Osoby uznané za také, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, sú oprávnené na povolenia na pobyt: tri roky v prípade utečencov a jeden rok v prípade príjemcov doplnkovej ochrany. Podľa článku 25 majú utečenci, a v niektorých prípadoch aj príjemcovia doplnkovej ochrany, právo na vydanie cestovných dokladov.

Podľa EDĽP neexistuje žiadne také právo na azyl, ako sa uvádza v článku 18 Charty základných práv EÚ. ESLP nemôže preskúmať, či odmietnutie alebo odvolanie postavenia utečenca podľa Ženevského dohovoru z roku 1951⁵⁴, alebo neuznanie práva na azyl podľa [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#)⁵⁵ nie je v rozpore s EDĽP. ESLP však môže preskúmať, či odsun nevystaví cudzinca reálnemu riziku zaobchádzania v rozpore s článkom 3 EDĽP alebo s niektorými inými ustanoveniami EDĽP (pozri [kapitolu 3](#)).⁵⁶

54 ESLP, *Ahmed proti Rakúsku* (č. 25964/94), 17. decembra 1996, bod 38.

55 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011, bod 226 (týkajúci sa článku 15 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu).

56 ESLP, *N. A. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 25904/07), 17. júla 2008, body 106–107.

2.3. Obete obchodovania s ľuďmi, a najmä vykorisťovateľských pracovných podmienok

Podľa práva EÚ považuje *smernica o sankciách voči zamestnávateľom* (2009/52/ES) niektoré formy nelegálneho zamestnávania migrantov v nezákonnej situácii za trestný čin. V prípade maloletých osôb alebo pracovníkov vystavených osobitne vykorisťovateľským pracovným podmienkam môžu tieto osoby dostať dočasné povolenie na pobyt s cieľom ulahčiť im podanie sťažností proti ich zamestnávateľom (článok 13).

Smernica Rady 2004/81/ES o povoleniach na pobyt vydávaných štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťmi obchodovania s ľuďmi, alebo ktorým bola poskytnutá pomoc pri nezákonnej imigrácii, umožňuje poskytnúť čas na premyslenie, počas ktorého obeť nemožno vyhostiť. Od členských štátov vyžaduje vydať povolenia na pobyt aj obeťmi obchodovania s ľuďmi, ktoré spolupracujú s orgánmi (články 6 a 8). Povolenie musí byť platné aspoň šesť mesiacov a je obnoviteľné. Aj keď sa *smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi* (2011/36/EÚ) priamo nezaobera povoleniami na pobyt, vyžaduje poskytnutie pomoci a podpory pred začatím trestného konania, počas neho a po jeho skončení (článok 11). Ak sa však trestné konanie proti obchodníkom s ľuďmi neplánuje, alebo obeť pri vyšetrowaní nespupracuje, neexistuje žiadna jasná požiadavka, že členský štát EÚ musí vydať povolenie na pobyt.

Podľa EDLP zákaz otroctva a nútenej práce uvedený v článku 4 EDLP môže za určitých okolností vyžadovať, aby štáty prešetrili podozrenie z obchodovania s ľuďmi a prijali opatrenia na ochranu obetí alebo potenciálnych obetí.

Príklad: Konanie pred ESLP vo veci *Rantsev proti Cypru a Rusku*⁵⁷ sa týkalo ruskej obeť obchodovania s ľuďmi na Cypre. Súd tvrdil, že Cyprus si nesplnil svoje pozitívne povinnosti podľa článku 4 EDLP z dvoch dôvodov: po prvé, nemá zavedený vhodný právny a správny rámec pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi, a po druhé, polícia neprijala vhodné operatívne opatrenia na ochranu obeť pred obchodovaním s ľuďmi. ESLP ďalej zistil, že ruské orgány nevykonali účinné vyšetrowanie nábore obeť obchodníkmi s ľuďmi, ktorý sa odohral na ruskom území. Táto nečinnosť mala vo svetle okolností jej odchodu z Ruska a následnej smrti na Cypre vážnejšie dôsledky.

57 ESLP, *Rantsev proti Cypru a Rusku*, (č. 25965/04), 7. januára 2010, bod 284.

Podľa práva EDLP v štátoch, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, musia orgány údajnej obeti poskytnúť čas na zotavenie a rozmyslenie, počas ktorého ju nemôžu vyhostiť (článok 14). Ak majú príslušné orgány „dostatočné dôvody domnievať sa, že osoba bola obeťou obchodovania s ľuďmi“, táto osoba nebude odsunutá z krajiny, pokiaľ sa nezistí, či nebola obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi (článok 10 ods. 2). Príslušný orgán môže vydať obnoviteľné povolenie na pobyt obetiam, ak sa domnieva, že pobyt obete je potrebný z dôvodu jej osobnej situácie alebo na účely vyšetrovania v trestnom konaní (článok 14 ods. 1). Tieto ustanovenia majú zabezpečiť, aby obetiam obchodovania s ľuďmi nehrozil návrat do ich krajiny bez toho, aby dostali primeranú pomoc (pozri aj [kapitolu 9](#) o zraniteľných skupinách a zoznam ratifikácií pozri v [prílohe 2](#)).

2.4. Osoby ovplyvnené predbežnými opatreniami podľa pravidla 39

Keď ESLP dostane žiadosť, môže rozhodnúť, že štát by mal prijať určité predbežné opatrenia, kým bude pokračovať v posudzovaní veci.⁵⁸ Tie sa zvyčajne uvádzajú ako opatrenia podľa pravidla 39.⁵⁹ Tieto opatrenia často pozostávajú zo žiadosti, aby štát nevrátil jednotlivcov do krajín, kde by údajne čelili smrti, mučeniu, alebo zlému zaobchádzaniu. V mnohých prípadoch ide o žiadateľov o azyl, ktorých žiadosti boli s konečnou platnosťou zamietnuté a ktorí podľa domáceho práva vyčerpali všetky práva na odvolanie. V niektorých štátoch nemusí byť jasné, aké postavenie má jednotlivec, keď ESLP uplatní predbežné opatrenie podľa pravidla 39 s cieľom zabrániť odsunu jednotlivca počas posudzovania veci.⁶⁰ Bez ohľadu na túto otázku postavenia je vyhostujúci štát povinný dodržať všetky opatrenia podľa pravidla 39, ktoré nariadi ESLP.

Príklad: Vo veci *Mamatkulov a Askarov proti Turecku*⁶¹ žalovaný štát napriek predbežnému opatreniu podľa pravidla 39, ktoré nariadil ESLP, vydal žiadateľov do Uzbekistanu. Skutočnosti prípadu jasne ukazovali, že v dôsledku ich extradície bolo súdu zabránené riadne posúdiť sťažnosti žiadateľov v súlade s jeho ustálenou praxou v podobných prípadoch. To nakoniec súdu zabránilo, aby ich ochránil pred možnými porušeniami EDLP. Na základe článku 34 dohovoru sa členské štáty zaviazali odstúpiť od akéhokoľvek činu alebo opomenutia, ktoré by mohlo brániť účinnému

58 Rokovací poriadok ESPL platný 1. septembra 2012, pravidlo 39.

59 Podrobné pokyny k podaniu žiadosti podľa pravidla 39 pozri na UNHCR (2012).

60 ESPL, *Azimov proti Rusku* (č. 67474/11), z 18. apríla 2013.

61 ESPL, *Mamatkulov a Askarov proti Turecku* [veľký senát] (č. 46827/99 a 46951/99), 4. februára 2005.

využití práva jednotlivých žiadateľov na podanie žiadosti. Nedodržanie predbežných opatrení členským štátom sa považuje za bránenie súdu účinne preskúmať sťažnosť žiadateľa a za bránenie účinnému uplatneniu jeho práva, čiže za porušenie článku 34 dohovoru.

Príklad: Vo veci *Savriddin Dzhurayev proti Rusku*⁶² bol žiadateľ násilne dopravený do Tadžikistanu v rámci špeciálnej operácie ruských štátnych agentov – napriek tomu, že zostalo v platnosti predbežné opatrenie, ktoré uložil ESLP. Keďže žalovaný štát ignoroval predbežné opatrenie, žiadateľovi v Tadžikistane hrozilo zlé zaobchádzanie a súdu bolo zabránené zabezpečiť mu praktické a účinné využitie jeho práv podľa článku 3 EDLP. Preto bol porušený článok 34 aj článok 3 dohovoru. Súd žalovanému štátu nariadil prijať hmatateľné nápravné opatrenia na ochranu žiadateľa pred existujúcim ohrozením jeho života a zdravia v zahraničnej jurisdikcii. Okrem toho súd v dôsledku opakujúcich sa incidentov tohto druhu nariadil, aby žalovaný štát bez meškania vyriešil tento opakujúci sa problém prijatím rozhodných všeobecných opatrení s cieľom zabezpečiť účinnú ochranu možných obetí v súlade s predbežnými opatreniami, ktoré vydal súd.

2.5. Migranti v nezákonnej situácii

Za neregulárnu alebo nezákonnú sa považuje prítomnosť osôb, ktoré vstúpili na územie štátu, alebo zostali v štáte bez povolenia alebo právneho dôvodu. Neregulárna alebo nezákonná prítomnosť môže vzniknúť niekoľkými spôsobmi, počnúc tajným vstupom alebo útekem zo zákonnej adresy, až po nemožnosť obnoviť inak zákonné povolenie na pobyt z dôvodu zmeny osobných okolností. Chýbajúce právne postavenie často ovplyvňuje možnosť využiť prínos iných procesných a hmotných práv (prístup k sociálnemu zabezpečeniu alebo sociálnej pomoci pozri v [oddiele 8.6](#)).

Podľa práva EÚ sa v [smernici o návrate](#) (2008/115/ES; pozri [prílohu 1](#), v ktorej sú uvedené členské štáty viazané touto smernicou) uvádza, že štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sa nezákonne zdržujú na území štátu, nesmú ostať v neistote. Členské štáty EÚ, ktoré sú viazané touto smernicou, musia buď legalizovať ich pobyt, alebo vydať rozhodnutie o návrate.

Do rozsahu pôsobnosti tejto smernice patria všetky osoby bez právoplatného povolenia na pobyt. Článok 6 ukladá členským štátom EÚ povinnosť vydať im „rozhodnutie o

62 ESLP, *Savriddin Dzhurayev proti Rusku*, (č. 71386/10), 25. apríla 2013.

návrate". V článku 6 ods. 4 sú však stanovené aj okolnosti, za ktorých sú štáty oslobodené od tejto povinnosti. Popri humanitárnych alebo iných dôvodoch môžu byť ďalším dôvodom na legalizáciu pobytu naliehavé dôvody rodinného alebo súkromného života zaručené článkom 7 Charty základných práv EÚ a článkom 8 EDLP (pozri [kapitolu 5](#) o rodinnom živote).

Príklad: V konaní *M. Ghevondyan*⁶³ 4. júna 2012 francúzska Štátna rada (*Conseil d'Etat*) rozhodla, že článok 6 [smernice o návrate](#) neukladá príslušným orgánom členských štátov povinnosť systematicky vydávať rozhodnutia o návrate proti štátnym príslušníkom tretích krajín v nezákonných situáciách. V článku 6 ods. 4 sa uvádza viacero výnimiek a odchýlok od článku 6 ods. 1. Preto nie je možné vydávať rozhodnutia o návrate automaticky. Správa je povinná posúdiť osobnú a rodinnú situáciu cudzinca a zohľadniť okolnosti, ktoré môžu brániť príkazu na vyhostenie. Patria sem záujmy dieťaťa, rodinný život a zdravotný stav cudzinca, ako sa uvádza v článku 5 smernice. Následne by súdy mali preskúmať zákonnosť rozhodnutia so zreteľom na jeho dôsledky pre situáciu cudzinca, ak cudzinec takýto dôvod udal.

Umožniť ľuďom zostať v krajine do vydania výsledku akéhokoľvek konania o povolení na pobyt je možné (článok 6 ods. 5), ale nie povinné, rovnako, ako aj v prípade žiadateľov o azyl. Ustanovenia neriešia postavenie týchto ľudí. Odôvodnenie 12 k [smernici o návrate](#) odhaľuje uvedomenie si bežnej situácie, že niektorí cudzinci, ktorí sa zdržiavajú na území členského štátu bez povolenia, nemôžu byť odsunutí. Tak isto sa poznamenáva, že štáty by mali týmto osobám poskytnúť písomné potvrdenie o ich situácii, čo sa však už nerieši v operatívnych častiach smernice. Situácia je najakútnejšia v prípade osôb, ktoré majú byť prepustené z väzby, pretože uplynul maximálny čas ich zaistenia (pozri [kapitolu 6](#) o zaistení), ale ešte nemajú povolenie na pobyt.⁶⁴

Príklad: Vo veci *Kadzoev*⁶⁵ bol čechenský žiadateľ o azyl v Bulharsku, ktorý nemohol byť odsunutý, prepustený z väzby potom, čo SDEÚ v rozsudku trval na tom, že uplatniteľné právo EÚ nemôže za žiadnych okolností povoliť predĺženie maximálneho času zaistenia. Po prepustení sa žiadateľ ocitol bez postavenia alebo dokladov a zostal bez prostriedkov, pretože bulharské právo mu neposkytovalo žiadne postavenie, aj keď nemohol byť odsunutý.

63 Francúzsko, Štátna rada (*Conseil d'État*), *M. Ghevondyan*, (č. 356505), 4. júna 2012.

64 Situáciu neodsunutých osôb pozri vo [FRA \(2011b\)](#), kapitola 2.

65 *SD, Kadzoev*, vo veci C-357/09 [2009] Zb. I-11189, 30. novembra 2009.

Podľa EDLP neexistuje žiadne právo na udelenie osobitného postavenia alebo vydanie príslušných dokladov v hostiteľskej krajine; odmietnutie však za určitých okolností môže porušovať EDLP, ak je založené na diskriminácii.

Príklad: Vo veci *Kiyutin proti Rusku*⁶⁶ požiadal ruské orgány o povolenie na pobyt uzbecký štátny príslušník, ktorý sa oženil s Ruskou a mal s ňou dieťa. Povolenie mu odmietli, pretože sa zistilo, že je HIV pozitívny. ESLP zdôraznil osobitnú zraniteľnosť osôb nakazených vírusom HIV a súhlasil s tým, že táto choroba môže znamenať určitú formu postihnutia. Všeobecné ustanovenie domáceho práva, ktoré vyžaduje deportáciu HIV pozitívnych cudzích štátnych príslušníkov, neponecháva žiadny priestor pre individualizované posudzovanie na základe skutočností osobitného prípadu a považuje sa za objektívne neopodstatnené. Súd takto zistil, že žiadateľ bol na základe svojho zdravotného stavu obeťou diskriminácie, a dospel k záveru, že ide o porušenie článku 14 EDLP v spojení s článkom 8.

Podľa ESC sa osobný rámec v zásade obmedzuje na štátnych príslušníkov iných štátov, ktoré sú zmluvnou stranou, ktorí majú zákonný pobyt alebo prácu na území. EVSP však zastáva názor, že určité práva sa z dôvodu ich zásadnej povahy a spojenia s ľudskou dôstojnosťou vzťahujú na všetky osoby na území vrátane nezákonných migrantov. Tieto práva zahŕňajú právo na lekársku pomoc⁶⁷, právo na prístrešie⁶⁸ a právo na vzdelanie.⁶⁹

2.6. Osoby s dlhodobým pobytom

Podľa práva EÚ poskytuje *smernica o osobách s dlhodobým pobytom* (2003/109/ES zmenená a doplnená *smernicou 2011/51/EÚ*; pozri prílohu 1) štátom viazaným touto smernicou právo poskytnúť štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sa v členskom štáte EÚ zdržiavajú zákonne a nepretržite päť rokov, posilnené postavenie „osôb s dlhodobým pobytom“.⁷⁰ Toto právo podlieha podmienkam súvisiacim so stabilnými a pravidelnými zdrojmi a nemocenským poistením. Na výklad týchto požiadaviek neexistuje žiadna judikatúra, ale v súvislosti s podobnými požiadavkami uvedenými v *smernici o zlúčení rodiny* (2003/86/ES; pozri kapitulu 5 o rodinách) sa SDEÚ priklonil k prísnejšiemu výkladu

66 ESLP, *Kiyutin proti Rusku*, (č. 2700/10), 10. marca 2011.

67 EVSP, *Medzinárodná federácia Líg ľudských práv proti Francúzsku*, sťažnosť č. 14/2003, skutková podstata veci, 8. septembra 2004.

68 EVSP, *Defence for Children International (DCI) proti Holandsku*, sťažnosť č. 47/2008, skutková podstata veci, 20. októbra 2009.

69 EVSP, závery z roku 2011, Všeobecný úvod, január 2012, bod 10, Vyhlásenie o výklade článku 17 ods. 2.

70 Pozri aj SDEÚ, *Staatssecretaris van Justitie proti Mangat Singh*, vec C-502/10, 18. októbra 2012.

týchto podmienok. Tvrdil, že rámec pôsobnosti členských štátov sa nesmie využívať spôsobom, ktorý by poškodil cieľ smernice.⁷¹

Podľa článku 11 [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#) priznanie postavenia osoby s dlhodobým pobytom vedie v niekoľkých dôležitých oblastiach k rovnakému zaobchádzaniu ako v prípade štátnych príslušníkov (pozri [kapitulu 8](#) o hospodárskych a sociálnych právach).

Podľa SDEÚ nemôžu členské štáty EÚ ukladať nadmerne a neúmerne vysoké poplatky za udelenie povolení na pobyt štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú osobami s dlhodobým pobytom, a ich rodinným príslušníkom. Takéto poplatky by ohrozili dosiahnutie cieľa, ktorý sleduje smernica, a pripravili ju o jej účinnosť.

Príklad: Vo veci *Európska komisia proti Holandsku*⁷² SDEÚ rozhodol, že Holandsko si nespĺnilo svoju povinnosť podľa [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#), pretože uložilo nadmerne a neúmerne vysoké poplatky (ktoré sa pohybovali od 188 EUR do 830 EUR) (i) štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí požiadali o postavenie osoby s dlhodobým pobytom, (ii) štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí získali postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ a požiadali o uplatnenie svojho práva na pobyt, a (iii) rodinným príslušníkom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí požiadali o zlúčenie rodiny. Súd konkrétnejšie zdôraznil, že členské štáty nepoživajú neobmedzenú slobodu vo vyberaní poplatkov od štátnych príslušníkov tretích krajín za vydanie povolenia na pobyt a že členské štáty nesmú stanovovať poplatky, ktoré môžu vytvoriť prekážku pre uplatňovanie práv zakotvených v smernici o osobách s dlhodobým pobytom.

Podľa EDLP sa dlhodobý pobyt všeobecne uznáva ako faktor, ktorý je potrebné zohľadniť pri navrhovaní vyhostenia (pozri [oddiel 3.4](#)).

Príklad: Vo veci *Kurić proti Slovinsku*⁷³ ESLP posudzoval slovinský register osôb s trvalým pobytom a „výmaz“ bývalých občanov Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávie (SFRJ), ktorí síce mali trvalý pobyt, ale nepožiadali o slovinské občianstvo v lehote šiestich mesiacov. Dôsledkami tohto „výmazu“ boli buď strata

71 SDEÚ, *Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken*, vec C-578/08 [2010] Zb. I-01839, 4. marca 2010, bod 52.

72 SDEÚ, *Európska komisia proti Holandskému kráľovstvu*, vec C-508/10, 26. apríla 2012, bod 70.

73 ESLP, *Kurić a i. proti Slovinsku* [veľký senát] (č. 26828/06), 26. júna 2012.

štátnej príslušnosti, alebo strata práv na pobyt.⁷⁴ To nepostihlo cudzincov, ktorí neboli občanmi inej republiky SFRJ. ESLP znova zdôraznil, že môžu existovať pozitívne povinnosti, ktoré sú pre účinné rešpektovanie súkromného alebo rodinného života prirodzené, najmä v prípade dlhodobých migrantov, ako sú žiadatelia, ktorí boli nezákonne „vymazaní“ z registra osôb s trvalým pobytom v rozpore s článkom 8 EDLP. Ďalej zistil, že rozdiel v zaobchádzaní s cudzincami nepochádzajúcimi zo SFRJ a bývalými občanmi SFRJ predstavuje diskrimináciu, ktorá porušuje článok 14 v spojení s článkom 8.

Európsky dohovor Rady Európy z roku 1955 o usadení zabezpečuje vo všetkých členských štátoch posilnené postavenie osobám s dlhodobým pobytom, ale len vtedy, ak sú štátnymi príslušníkmi štátov, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru.

2.7. Tureckí občania

Ankarská dohoda podpísaná v roku 1963 a dodatkový protokol k ankarskej dohode pri daný v roku 1970 posilňujú obchodné a hospodárske vzťahy medzi vtedajším Európskym hospodárskym spoločenstvom (EHS) a Tureckom z hľadiska možného prístúpenia Turecka k EHS. Dohoda je predmetom viac ako 40 rozsudkov SDEÚ a predtým SD. Dopĺňa ju aj viacero rozhodnutí Asociačnej rady, pričom niektoré z nich sa týkajú postavenia mnohých tureckých občanov na území členských štátov EÚ. Dohoda nedáva tureckým občanom žiadne zásadné právo vstúpiť na územie alebo zdržiavať sa na území členského štátu EÚ; samostatne zárobkovo činné osoby a poskytovatelia služieb však majú prínos z doložky „standstill“ (článok 41 [dodatkového protokolu](#)). Táto doložka bráni štátom ukladať im nové a prísnejšie procesnoprávne alebo finančné požiadavky, než boli v platnosti v čase uzavretia dohody.⁷⁵ Tieto práva sa nevzťahujú na tureckých štátnych príslušníkov, ktorí chcú skôr využívať – než poskytovať – služby.⁷⁶

Príklad: Požiadavkami ukladanými na tureckých kamionistov zamestnávaných tureckými spoločnosťami v Turecku, ktorí jazdia do Nemecka, sa zaoberajú rôzne konania. Tieto veci sa teda týkajú práva tureckých spoločností slobodne poskytovať

74 Slovinsko nie je zmluvnou stranou Dohovoru Rady Európy z roku 2006 o zabránení stavu bez štátnej príslušnosti v súvislosti s nástupníctvom štátov .

75 SD, *The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Savas*, vec C-37/98 [2000] Zb. I-02927, 11. mája 2000; SD, *The Queen na návrh Tum a Mehmet Dari*, vec C-16/05 [2007] Zb. I-07415, 20. septembra 2007; SDEÚ, *Oguz proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-186/10, 21. júla 2011.

76 SDEÚ, *Leyla Ecem Demirkan proti Spolkovej republike Nemecko*, vec C-221/11, 24. septembra 2013.

služby v členských štátoch EÚ. Vo veci *Abatay*⁷⁷ SD rozhodol, že Nemecko nemusí tureckým štátnym príslušníkom, ktorí chcú poskytovať služby na jeho území, ukladať požiadavku na pracovné povolenie, ak sa toto povolenie nevyžadovalo v čase nadobudnutia účinnosti doložky „standstill“.

Vec *Soysal*⁷⁸ sa týkala vízovej požiadavky. SD rozhodol, že článok 41 dodatkového protokolu k ankarskej dohode bráni zavedeniu požiadavky na vstupné vízum do Nemecka pre tureckých štátnych príslušníkov, ktorí chcú poskytovať služby v mene tureckej spoločnosti, ak víza neboli potrebné v čase nadobudnutia účinnosti protokolu. Podľa súdu tento záver neovplyvňuje skutočnosť, že vnútroštátne právne predpisy o zavedení vízovej povinnosti vykonávajú **nariadenie (ES) č. 539/2001** (pozri **kapitolu 1**). Sekundárne právo EÚ je potrebné vykladať spôsobom, ktorý je v súlade s medzinárodnou dohodou obsahujúcou doložku „standstill“.

Vo veci *Oguz*⁷⁹ SDEÚ trval na tom, že doložka „standstill“ nebráni členským štátom EÚ využiť domáce právo na trestanie zneužívania týkajúceho sa imigrácie. Skutočnosť, že pán Oguz osem rokov po udelení povolenia na vstup a pobyt v krajine založil podnik, čím porušil vnútroštátne imigračné právo, však SDEÚ nepovažoval za zneužitie.

Vo vzťahu k novším členským štátom EÚ je príslušným dátumom účinnosti tureckej doložky „standstill“ dátum ich pripojenia k Únii.

Dodatkový protokol z roku 1970 k ankarskej dohode zabezpečuje niekoľko práv, ktoré sa rozoberajú v **kapitole 8** o prístupe k hospodárskym a sociálnym právam. Pokiaľ ide o postavenie, tureckí občania majú právo zdržiavať sa na území, pričom môžu využívať svoje sociálne práva a právo prístupu na trh práce.⁸⁰

77 SD, *Eran Abatay a i. a Nadi Sahin proti Bundesanstalt für Arbeit*, spojené veci C-317/01 a C-369/01 [2003] Zb. I-12301, 21. októbra 2003.

78 SD, *Mehmet Soysal a Ibrahim Savatli proti Bundesrepublik Deutschland*, vec C-228/06 [2009] Zb. I-01031, 19. februára 2009.

79 SDEÚ, *Oguz proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-186/10, [2011] Zb. I-06957, 21. júla 2011, bod 46; SD, *The Queen, Veli Tum a Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-16/05 [2007] Zb. I-07415, 20. septembra 2007.

80 SD, *Altun proti Stadt Böblingen*, vec C-337/07 [2008] Zb. I-10323, 18. decembra 2008, bod 21; SD, *Recep Tetik proti Land Berlin*, vec C-171/95 [1997] Zb. I-00329, 23. januára 1997, bod 48; dohovor Rady Európy o usadení z roku 1955, článok 2: „[...] každá zmluvná strana [čo zahŕňa Turecko a mnohé iné krajiny EÚ] uláhčí predĺžený alebo trvalý pobyt štátnych príslušníkov ostatných zmluvných strán na svojom území do takeého rozsahu, do akého to umožňujú jej hospodárske a sociálne podmienky.“

Rodinní príslušníci vrátane tých, ktorí nie sú tureckými štátnymi príslušníkmi, majú prospech z privilegovaného zaobchádzania podľa rozhodnutia 1/80 Asociačnej rady zriadenej ankarskou dohodou („Asociačná rada EHS – Turecko“, pozri [kapitolu 5](#) o rodinnom živote).⁸¹ Tieto práva nepodliehajú podmienkam týkajúcim sa dôvodu, na základe ktorého bolo tureckým štátnym príslušníkom v hostiteľskom členskom štáte pôvodne udeľené právo na vstup a pobyt.

Príklad: Vo veci *Altun*⁸² SD rozhodol, že skutočnosť, že turecký štátny príslušník získal právo na pobyt v členskom štáte EÚ, a tým aj právo na prístup na trh práce tohto štátu ako utečenec, nebráni tomu, aby jeho rodinný príslušník požíval práva podľa rozhodnutia Asociačnej rady č. 1/80. Okrem toho, SDEÚ vo veci *Kahveci*⁸³ objasnil, že rodinní príslušníci tureckého pracovníka si môžu nárokovať aj práva, ktoré boli na nich prenesené týmto rozhodnutím, keď pracovník nadobudol štátne občianstvo hostiteľského členského štátu EÚ, pričom si ponechal aj svoje turecké občianstvo.

2.8. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP alebo Švajčiarska

Podľa práva EÚ rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP alebo Švajčiarska akejkoľvek štátnej príslušnosti, ako aj štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov EÚ uplatňujúcich svoje právo na voľný pohyb, požívajú za určitých podmienok právo na vstup do členského štátu a pobyt na území členského štátu EÚ za účelom sprevádzania alebo pripojenia sa k občanovi EHP, Švajčiarska alebo EÚ.⁸⁴ Toto právo možno odmietnuť len z dôvodov ohrozenia verejnej politiky, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia.

Toto právo znamená aj právo na pobytové doklady, ktoré sú dôkazom ich postavenia. Podľa článku 10 ods. 1 [smernice o voľnom pohybe](#) (2004/38/ES) sa pobytové doklady rodinných príslušníkov štátneho príslušníka tretej krajiny majú vydať najneskôr do

81 SDEÚ, *Natthaya Dülger proti Wetteraukreis*, vec C-451/11, 19. júla 2012.

82 SD, *Altun proti Stadt Böblingen*, vec C-337/07 [2008] Zb. I-10323, 18. decembra 2008, bod 50.

83 SDEÚ, *Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan*, spojené veci C-7/10 a C-9/10, 29. marca 2012.

84 Pozri dohody uzavreté s EHP a Švajčiarskom (pozri poznámky pod čiarou 5 a 6) a [smernicu o voľnom pohybe](#) (smernica 2004/38/ES, Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77).

šiestich mesiacov od dátumu predloženia žiadosti a osvedčenie potvrdzujúce žiadosť o pobytový doklad sa vydáva okamžite.

Podľa EDLP nevydanie povolenia na pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, keď je toto povolenie podľa práva EÚ povinné, môže nastoliť problém podľa článku 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Aristimuño Mendizabal proti Francúzsku*⁸⁵ ESLP zistil, že boli porušené práva žiadateľky podľa článku 8 EDLP z dôvodu nadmerného meškania francúzskych orgánov, viac ako 14 rokov, s vydaním jej povolenia na pobyt. ESLP poznamenal, že žiadateľka bola na toto povolenie oprávnená podľa práva EÚ aj podľa francúzskeho práva.

2.9. Osoby bez štátnej príslušnosti a strata občianstva alebo dokumentácie

Právo EÚ ani EDLP sa nezaobereá získaním občianstva. Táto zodpovednosť zostáva na vnútroštátnej úrovni. Existujú však určité obmedzenia vnútroštátneho konania, ktoré sa týkajú straty občianstva.

Podľa práva EÚ má členský štát výhradnú zvrchovanosť nad získaním občianstva, ktoré takto zahŕňa aj občianstvo EÚ, ako aj nad doplnkovými právami spojenými s občianstvom v mnohých jurisdikciách. V článku 20 ZFEÚ je zakotvený pojem občianstvo Únie, ale prospech z občianstva Únie sa obmedzuje na osoby, ktoré sú štátnymi príslušníkmi jedného z členských štátov.⁸⁶

Stratou občianstva sa však môže právo EÚ zaoberať, ak znamená aj stratu práv EÚ.

Príklad: Vo veci *Rottmann*⁸⁷ bol Dr. Rottmann rodeným občanom Rakúska. Keď bol v Rakúsku obvinený zo závažného podvodu pri výkone svojho povolania, musel sa presťahovať do Nemecka, kde požiadal o naturalizáciu. Získaním nemeckého občianstva zo zákona prišiel o svoje rakúske občianstvo. Po informácii od rakúskych

85 ESLP, *Aristimuño Mendizabal proti Francúzsku* (č. 51431/99), 17. januára 2006.

86 Podľa článku 20 ods. 1 ZFEÚ „Občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo a nenahrádza ho“; SD, *Micheletti a i. proti Delegación del Gobierno en Cantabria*, vec C-369/90 [1009] I-4239, C-369/90, 7. júla 1992; SD, *The Queen proti Secretary of State for the Home Department ex parte Kaur*, vec C-192/99 [2001] Zb. I-01237, 20. februára 2001.

87 SDEÚ, *Rottmann proti Freistaat Bayern*, veci C-135/08 [2010] Zb. II-05089, 2. marca 2010, body 41–45.

orgánov, že na Dr. Rottmanna bol v ich krajine vydaný zatykač, sa nemecké orgány snažili jeho získané nemecké občianstvo anulovať na základe toho, že ho získal podvodom. Toto rozhodnutie však malo za následok to, že zostal bez štátnej príslušnosti. Odvolací súd chcel vedieť, či táto záležitosť spadá do rozsahu pôsobnosti práva EÚ, pretože strata štátnej príslušnosti Dr. Rottmanna znamenala aj stratu občianstva Únie. SDEÚ rozhodol, že rozhodnutie členského štátu EÚ odňať jednotlivcovi občianstvo, pokiaľ to znamená aj stratu postavenia občana EÚ a odňatie príslušných práv, spadá do pôsobnosti práva EÚ, a preto musí byť zlučiteľné s jeho zásadami. SDEÚ dospel k záveru, že je legitímne, aby členský štát odvolal naturalizáciu z dôvodu podvodu, aj keď v dôsledku toho osoba okrem občianstva daného členského štátu stráca aj občianstvo Únie. Takéto rozhodnutie však musí byť v súlade so zásadou proporcionality, ktorá okrem iného vyžaduje poskytnutie primeranej lehoty na obnovenie občianstva členského štátu pôvodu.

Podľa EDLP neexistuje žiadne právo na získanie občianstva štátu.⁸⁸ ESLP však uviedol, že umelé odmietnutie občianstva môže nastoliť problém podľa článku 8 dohovoru, pretože toto odmietnutie môže mať vplyv na súkromný život jednotlivca.⁸⁹

Príklad: Vo veci *Genovese proti Malte*⁹⁰ prejednával ESLP odmietnutie maltského občianstva dieťaťu narodenému z manželstva uzavretého mimo Malty nemaltskej matke a súdne uznanému maltskému otcovi. Samotné odmietnutie občianstva nepredstavuje porušenie článku 8, keď sa berie samostatne, ale súd usúdil, že vplyv odmietnutia na sociálnu identitu žiadateľa ho radí do všeobecného rozsahu a pôsobnosti článku 8 a že došlo k porušeniu článku 8 EDLP, keď sa posudzuje spolu s článkom 14 z dôvodu umelej a diskriminačnej povahy odmietnutia.

88 Európska komisia pre ľudské práva, *Rodina K. a W. proti Holandsku* (dec.) (č. 11278/84), 1. júla 1985.

89 ESLP, *Karashev proti Fínsku* (dec.) (č. 31414/96), 12. januára 1999; ESLP, *Slivenko proti Lotyšsku* [veľký senát] (č. 48321/99), 9. októbra 2003; ESLP, *Kuduzović proti Slovinsku* (dec.) (č. 60723/00), 17. marca 2005.

90 ESLP, *Genovese proti Malte*, (č. 53124/09), 11. októbra 2011.

Klíčové body

- Doklady často umožňujú iným osobám než občanom prístup na trh práce a k súkromným a verejným službám; tak isto zabráňujú problémom s orgánmi (pozri [úvod](#) k tejto kapitole).
- Charta základných práv EÚ výslovne garantuje právo na azyl. Hoci EDĽP negarantuje právo na získanie azylu, od vyhostujúceho štátu sa môže vyžadovať, aby sa zdržal odsunu jednotlivca, ktorému v prijímajúcom štáte hrozí smrť alebo zlé zaobchádzanie (pozri [oddiel 2.2](#)).
- Podľa práva EÚ majú žiadatelia o azyl právo zostať na území hostiteľského štátu a do vydania konečného rozhodnutia vo veci ich žiadosti o azyl a musia dostať doklady totožnosti (pozri [oddiel 2.1](#)).
- Osoby s priznaným postavením utečenca a príjemcovia doplnkovej ochrany musia podľa práva EÚ dostať preukaz totožnosti, ako aj cestovné doklady (pozri [oddiel 2.2](#)).
- Obete obchodovania s ľuďmi sú podľa práva EÚ aj podľa EDĽP oprávnené na získanie povolenia na pobyt s cieľom ulážiť im spoluprácu s políciou. Právo EÚ a EDĽP môže vyžadovať, aby štáty prijali konkrétne opatrenia na ich ochranu (pozri [oddiel 2.3](#)).
- [Smernica o návrate](#) vyžaduje, aby členské štáty EÚ buď zlegalizovali postavenie štátnych príslušníkov tretích krajín v nezákonnej situácii, alebo im vydali rozhodnutie o návrate (pozri [oddiel 2.5](#)).
- Podľa EDĽP neuznanie postavenia migranta alebo nevydanie dokladov môže nastoliť problém podľa článku 8 (pozri [oddiel 2.5](#)).
- Podľa práva EÚ sú štátni príslušníci tretích krajín oprávnení na posilnené postavenie, keď sa v členskom štáte EÚ zákonne zdržiavajú nepretržite päť rokov (pozri [oddiel 2.6](#)).
- Tureckí občania a ich rodiny nemôžu podliehať prísnejším podmienkam, pokiaľ ide o podnikanie alebo poskytovanie služieb, než aké boli v platnosti v čase uzavretia dodatkového protokolu k ankarskej dohode v roku 1970. Tureckí pracovníci a ich rodiny majú posilnené práva na pobyt (pozri [oddiel 2.7](#)).
- Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov EHP alebo Švajčiarska, alebo občanov EÚ požívajúcich práva na voľný pohyb, sú podľa práva EÚ oprávnení na privilegované postavenie (pozri [oddiel 2.8](#)).
- Právo EÚ ani EDĽP sa nezaobera získaním občianstva, ale stratou občianstva sa môže zaoberať právo EÚ, ak znamená aj stratu práv EÚ (pozri [oddiel 2.9](#)).

Ďalšia judikatúra a informácie:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplnujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele Ďalšie informácie na [strane 217](#).

3

Rozhodovanie o azyle a prekážky odsunu: základné otázky

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
ZFEÚ, článok 78, a Charta základných práv EÚ, článok 18 (právo na azyl), sa odvolávajú na dohovor OSN o postavení utečencov, kde je táto zásada zakotvená v článku 33 Charta základných práv EÚ, článok 19 (ochrana v prípade vystavovania, vyhostenia alebo extradície)	Zásada <i>non-refoulement</i>	EDLP, článok 3, ako ho vyložil ESĽP vo veci <i>Soering proti Spojenému kráľovstvu</i> z roku 1989 (extradícia, ktorá spôsobila vystavenie zlému zaobchádzaniu) EDLP, článok 2 (právo na život) ESĽP, <i>Saadi proti Taliansku</i> , 2008 (absolútny charakter zákazu návratu alebo mučenia)
Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ), článok 4	<i>Posudzovanie rizika</i>	ESĽP, <i>Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu</i> , 2011 (ako posudzovať existenciu reálnej hrozby v situáciách všeobecného násillia a so zretelom na humanitárne podmienky) ESĽP, <i>Salah Sheekh proti Holandsku</i> , 2007 (bremeno dôkazov spočívajúce na členoch prenasledovaných skupín)
Dubľinské nariadenie, nariadenie (EÚ) č. 604/2013 SDEÚ, <i>N. S. a M. E.</i> , spojené veci C-411/10 a C-493/10, 2011 (dubľinské transfery)	<i>Dubľinské transfery</i>	ESĽP, <i>M. S. S. proti Belgicku a Grécku</i> , 2011 (vrátenie do stavu núdze jedným členským štátom EÚ do iného)
Smernica o návrate (2008/115/ES), články 5 a 9	<i>Vyhostenie ťažko chorých osôb</i>	ESĽP, <i>N. proti Spojenému kráľovstvu</i> , 2008 (navrhovaný odsun pacientky s HIV, pričom bol jej prístup k vhodnej liečbe doma neistý)

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
	<i>Diplomatické záruky</i>	ESLP, <i>Ramzy proti Holandsku</i> , 2010 (nedostatočné záruky) ESLP, <i>Othman (Abu Qatada) proti Spojenému kráľovstvu</i> (prijateľné záruky)
<p>Charta základných práv EÚ, článok 18 (právo na azyl)</p> <p>Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ)</p> <p>SD, <i>Elgafaji</i>, vec C-465/07, 2009 (doplnková ochrana)</p> <p>Vylúčenie z ochrany:</p> <p>SDEÚ, <i>B a D</i>, spojené veci C-57/09 a C-101/09, 2010</p> <p>Zánik ochrany:</p> <p>SDEÚ, <i>Abdulla</i>, vec C-175/08, 2010</p> <p>Charta základných práv EÚ, článok 19 (ochrana v prípade vystáhovania, vyhodenia alebo extradície)</p>	Rozhodovanie o azyle (postavenie utečenca a doplnková ochrana)	
<p>Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ), článok 8</p>	<i>Vnútroštátne presídlenie</i>	ESLP, <i>Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu</i> , 2011 (ako sa posudzujú humanitárne podmienky v prípadoch ochrany presídlením)
<p>Charta základných práv EÚ, článok 19 (ochrana v prípade vystáhovania, vyhodenia alebo extradície)</p>	Zákaz hromadného vyhodenia	EDLP, článok 4 protokolu č. 4 (zákaz vyhodenia cudzincov) ESLP, <i>Čonka proti Belgicku</i> , 2002 (vyhodenie bez individuálneho posúdenia) ESLP, <i>Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku</i> , 2012 (hromadné vyhodenie osôb zaistených na šírom mori)
	Prekážky vyhodenia na základe iných ľudských práv	ESLP, <i>Mamatkulov a Askarov proti Turecku</i> , 2005 (riziko flagrantného odopretia spravodlivosti podľa článku 6 EDLP)

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>Osoby s dlhodobým pobytom: Smernica o osobách s dlhodobým pobytom (2003/109/ES), článok 12</p> <p>Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP: Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES), článok 28 SDEÚ, P. I., vec C-348/09, 2012 SDEÚ, ZZ, vec C-300/11, 2013 (povinnosti oznamovania)</p> <p>Tureckí štátni príslušníci: Rozhodnutie Asociačnej rady 1/80, článok 14 ods. 1 SD, <i>Polat</i>, vec C-349/06, rok 2007</p>	<p>Štátni príslušníci tretích krajín s vysokým stupňom ochrany pred vystáňovaním</p>	

Úvod

Táto kapitola sa venuje prípadom, kedy jednotlivec nesmie, alebo nemôže byť vystáňovaný zo štátu z dôvodu požiadaviek práva EÚ a/alebo EDLP.

Absolútne a takmer absolútne prekážky: Podľa EDLP existujú absolútne prekážky odsunu minimálne tam, kde by došlo k porušeniu absolútnych práv zaručených článkom 2 o práve na život a článkom 3 o zákaze mučenia, neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Práva, ktoré sú absolútne a od ktorých nie je možné odstúpiť, sú vymedzené v článku 15 EDLP.

Takmer absolútne prekážky odsunu existujú tam, kde existujú výnimky zo všeobecného zákazu, ako v prípade Ženevského dohovoru z roku 1951 a podľa [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) (2011/95/EÚ). Oba dokumenty povoľujú za výnimočných okolností výnimky zo zákazu odsunu utečenca.

Iné ako absolútne prekážky existujú pri hľadani strednej cesty medzi osobnými záujmami alebo právami jednotlivca a verejným alebo štátnym záujmom, ako napríklad vtedy, keď by odsun rozdelil rodinu (pozri [oddiel 3.3](#)).

3.1. Právo na azyl a zásada *non-refoulement*

V článku 33 ods. 1 Ženevského dohovoru z roku 1951 sa uvádza: „Žiadny zmluvný štát nevyhostí utečenca akýmkoľvek spôsobom alebo ho nevráti („*refouler*“) na hranice území, na ktorých by jeho život alebo jeho osobná sloboda boli ohrozené z dôvodov jeho rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov.“

Východiskovým bodom pre posudzovanie azylu v Európe je Ženevský dohovor z roku 1951 a jeho protokol z roku 1967, ktoré sú teraz zväčša zapracované do práva EÚ prostredníctvom smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ). Ženevský dohovor z roku 1951 je špecializovanou zmluvou o právach utečencov. Základom ochrany utečencov je zásada *non-refoulement*.⁹¹ To znamená, že utečenci v podstate nemôžu byť vrátení do krajiny, ak majú dôvod na obavy z prenasledovania.

Zásada *non-refoulement* sa vzťahuje na návraty do krajiny pôvodu, ako aj na návraty do akejkoľvek krajiny, v ktorej by utečenec čelil prenasledovaniu. Všetky členské štáty EÚ a Rady Európy sú zmluvnými stranami Ženevského dohovoru z roku 1951, ale Turecko uplatňuje dohovor len v súvislosti s utečencami z Európy.⁹² UNHCR vydal Príručku a usmernenia o postupoch a kritériách na určenie postavenia utečenca podľa Ženevského dohovoru z roku 1951, ktorá sa podrobne zaoberá otázkami riešenými v oddieloch 3.1.1–3.1.8 ako aj v oddiele 4.1.⁹³

Podľa práva EÚ sa v článku 78 ZFEÚ ustanovuje, že EÚ musí tvoriť politiku v oblasti azylu, doplnkovej ochrany a dočasnej ochrany a „zabezpečiť súlad so zásadou *non-refoulement*. Táto politika musí byť v súlade so [Ženevským dohovorom z roku 1951 a jeho protokolom] ako aj inými príslušnými zmluvami“, ako sú EDLP, Dohovor OSN o právach dieťaťa (UNCRC), Dohovor OSN proti mučeniu a inému krutému, neludskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (UNCAT), ICCPR, ICESCR. Na základe tejto politiky sa prijali opatrenia *acquis* v oblasti azylovej politiky EÚ vrátane dublinského nariadenia (nariadenie (EÚ) č. 604/2013), smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ), smernice o azylových konaniach (2013/32/EÚ) a smernice o

91 Podľa medzinárodného práva v oblasti ľudských práv význam zásady *non-refoulement* prekračuje obsah článku 33 ods. 1 Ženevského dohovoru z roku 1951, pretože povinnosti *non-refoulement* sa odvodzujú aj z článku 3 Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neludskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, ako aj zo všeobecného medzinárodného práva. Pozri UNHCR, *Poradné stanovisko k extrateritoriálnemu uplatňovaniu povinnosti non-refoulement podľa dohovoru z roku 1951 týkajúceho sa postavenia utečencov a jeho protokolu z roku 1967*, 2007.

92 Turecko si zachováva zemepisnú výhradu podľa článku 1 písm. B dohovoru, ktorá obmedzuje jeho povinnosti na osoby, ktoré z domova vyhнали udalosti v Európe.

93 UNHCR (2011).

podmienkach prijímania (2013/33/EÚ). Všetky tieto dokumenty sa menia. Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo nie sú viazané, alebo sú len čiastočne viazané *acquis* EÚ v oblasti azylvej politiky (pozri prílohu 1).

Príklad: Pri vykonávaní smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu vo veciach *Salahadin Abdulla a i.* SDEÚ zdôraznil, „že z odôvodnení 3, 16 a 17 smernice vyplýva, že Ženevský dohovor je základným kameňom medzinárodného právneho režimu na ochranu utečencov a že ustanovenia smernice, ktoré sa týkajú učenia oprávnenosti na postavenie utečenca, ako aj obsahu tohto postavenia, boli prijaté s cieľom usmernenia príslušných vnútroštátnych orgánov členských štátov pri uplatňovaní tohto dohovoru opierajúc sa o spoločné pojmy a kritériá“.⁹⁴

Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu, ktorá bola prepracovaná v roku 2011⁹⁵, vniesla do práva EÚ súbor spoločných štandardov pre oprávnenie osôb ako utečencov alebo osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu. Ten zahŕňa práva a povinnosti tejto ochrany, ktorých kľúčovým prvkom je *non-refoulement* podľa článku 33 Ženevského dohovoru z roku 1951.

Článok 33 Ženevského dohovoru z roku 1951 ani články 17 a 21 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu však absolútne nezakazujú takéto *refoulement*. Tieto články umožňujú vyhostiť utečenca za veľmi výnimočných okolností, a to keď daná osoba predstavuje hrozbu pre bezpečnosť hostiteľského štátu, alebo keď je osoba, ktorá spáchala závažný trestný čin, hrozbou pre spoločnosť.

Článok 18 Charty základných práv EÚ garantuje právo na azyl, ktoré zahŕňa dodržiavanie zásady *non-refoulement*. V článku 19 charty sa uvádza, že nikto nesmie byť vystáňovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu. Vo vysvetlivkách k charte sa uvádza, že do odseku 2 článku 19 je zapracovaná príslušná judikatúra ESĽP, ktorá sa vzťahuje na článok 3 EDĽP.⁹⁶

94 SDEÚ, *Salahadin Abdulla a i. proti Bundesrepublik Deutschland*, spojené veci C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08 [2010] Zb. I-01493, 2. marca 2010, bod 52; SDEÚ, *Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivata*, veci C-31/09 [2010] Zb. I-05539, 17. júna 2010, bod 37; SDEÚ, *Bundesrepublik Deutschland proti B a D*, spojené veci C-57/09 a C-101/09 [2010] Zb. I-10979, bod 77.

95 Smernica 2011/95/EÚ, Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9.

96 Pozri Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ (2007/C 303/02); ESĽP, *Ahmed proti Rakúsku* (č. 25964/94), 17. decembra 1996; ESĽP, *Soering proti Spojenému kráľovstvu* (č. 14038/88), 7. júla 1989.

Podľa práva EÚ musí byť každá forma odsunu podľa *smernice o návrate* (2008/115/ES) alebo odovzdania jednotlivca do iného členského štátu podľa *dublinkského nariadenia* ako taká v súlade s právom na azyl a zásadou *non-refoulement*.

Podľa EDLP sa v článkoch 2 a 3 EDLP absolútne zakazuje akékoľvek navrátenie jednotlivca, ktorý by čelil reálnej hrozbe zaobchádzania v rozpore s ktorýmkoľvek z týchto ustanovení. Ide o inú formu rizika prenasledovania na jednom zo základov stanovených v Ženevskom dohovore z roku 1951.

ESLP zastáva názor, že v článku 3 EDLP je zakotvená jedna zo základných hodnôt demokratickej spoločnosti a v absolútnych pojmoch zakazuje mučenie, alebo neludské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie bez ohľadu na akokoľvek nežiaduce alebo nebezpečné správanie sa obeť. Podľa článku 3 sa zodpovednosť štátu začína vtedy, keď bola osoba vyhostená a zistili sa závažné dôvody domnievať sa, že danej osobe hrozí reálne riziko mučenia, alebo neludského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu v krajine, do ktorej sa vracia.⁹⁷

Príklad: Vo veci *Saadi proti Taliansku*⁹⁸ bol žiadateľom tuniský štátny príslušník, ktorý bol v Tunisku v neprítomnosti odsúdený na 20 rokov odňatia slobody za členstvo v teroristickej organizácii. Žiadateľ bol odsúdený za konšpiráciu aj v Taliansku. Súd usúdil, že perspektíva žiadateľa, ktorá môže znamenať vážnu hrozbu pre spoločnosť, žiadnym spôsobom nezmenšuje riziko, že v prípade deportácie môže utpieť bezprávie. Okrem toho, spoľahlivé správy o dodržiavaní ľudských práv v Tunisku hlásili zlé zaobchádzanie s väzňami, najmä s tými, ktorí boli odsúdení za trestné činy terorizmu. Toto riziko nepopierali ani diplomatické záruky poskytnuté v tomto prípade. Preto súd usúdil, že má vážne dôvody domnievať sa, že existuje reálne riziko, že žiadateľ by bol v prípade deportácie do Tuniska vystavený zaobchádzaniu, ktoré je v rozpore s článkom 3 EDLP.

97 ESLP, *Salah Sheekh proti Holandsku* (č. 1948/04), 11. januára 2007, bod 135; ESLP, *Soering proti Spojenému kráľovstvu* (č. 14038/88), 7. júla 1989; ESLP, *Vilvarajah a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 a 13448/87), 30. októbra 1991.

98 ESLP, *Saadi proti Taliansku* [veľký senát] (č. 37201/06), 28. februára 2008; ESLP, *Mannai proti Taliansku* (č. 9961/10), 27. marca 2012.

Príklad: Vo veci *Abdulle proti ministrovi spravodlivosti*⁹⁹ maltský občiansky súd rozhodol, že deportácia žiadateľov o azyl z Malty do Líbye, ktorí boli následne uväznení a mučení, porušila článok 3 EDLP, ako aj článok 36 maltskej ústavy.

3.1.1. Povaha rizika podľa práva EÚ

Podľa práva EÚ poskytuje ochranu pred *refoulement* **smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu**. Jednotlivci sú oprávnení na priznanie postavenia utečenca (pozri **kapitolu 2** o postavení a súvisiacich dokladoch), ak by mali trpieť činom prenasledovania v zmysle článku 1 písm. A Ženevského dohovoru z roku 1951. Podľa článku 9 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu musia takéto činy prenasledovania:

- a) byť svojou povahou dostatočne vážne alebo opakované tak, aby predstavovali vážne porušovanie základných ľudských práv, najmä práv, na ktoré sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 ods. 2 EDLP; alebo
- b) byť kumuláciou rôznych opatrení vrátane porušovaní ľudských práv, ktoré sú dostatočne vážne, pokiaľ ide o postihnutie jednotlivca podobným spôsobom ako je uvedené v písm. a).

V článku 9 **smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu** sa ďalej uvádza, že prenasledovanie môže nadobudnúť rôzne formy vrátane činov fyzického alebo duševného násillia, správnych alebo súdnych opatrení (čo môže byť napríklad prípad právnych predpisov zakazujúcich homosexualitu alebo náboženskú slobodu), ako aj „činov špecifických pre pohlavie, alebo činov osobitného charakteru týkajúceho sa detí“. Za osoby trpiace prenasledovaním sa napríklad môžu považovať obeť obchodovania s ľuďmi. Rôzne formy prenasledovania a uvedené činy musia vychádzať z jedného z piatich **dôvodov prenasledovania** odvodených zo Ženevského dohovoru z roku 1951: rasa, národnosť, náboženstvo, príslušnosť k určitej sociálnej skupine a politický názor. Týchto päť dôvodov prenasledovania je zakotvených v článku 10 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu, ktorej prepracovaná verzia na účely určenia príslušnosti k určitej sociálnej skupine výslovne vyžaduje riadne posúdenie rodovej identity.

Prenasledovanie môže existovať aj vtedy, keď je osoba po návrate nútená tajiť svoje odsúdenia za politické názory, sexuálnu orientáciu alebo náboženskú vieru a zvyklosti, aby sa vyhla vážnemu bezpráviu.

⁹⁹ Malta, *Abdul Hakim Hassan Abdulle Et proti Ministru tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla* (Gurisdizzjoni Kostitutzzjonali) (č. 56/2007), 29. novembra 2011.

Príklad: V spojených veciach *Y a Z*¹⁰⁰ bol SDEÚ požiadaný definovať činy, ktoré môžu predstavovať „čin prenasledovania“ v kontexte závažného porušenia náboženskej slobody podľa článku 9 ods. 1 písm. a) [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) a článku 10 charty. Súdny dvor bol konkrétne požiadaný vysvetliť, či definícia činov prenasledovania z náboženských dôvodov zahŕňa zasahovanie do „slobody prejavovať svoju vieru“. SDEÚ objasnil, že čin prenasledovania môže skutočne vyplývať zo zasahovania do vonkajších prejavov náboženskej slobody. Vlastná závažnosť takýchto činov a závažnosť ich dôsledkov pre dotknuté osoby určuje, či porušenie práva zaručeného článkom 10 ods. 1 charty predstavuje podľa článku 9 ods. 1 smernice čin prenasledovania. SDEÚ rozhodol, že vnútroštátne orgány pri posudzovaní žiadosti o priznanie postavenia utečenca na individuálnom základe nemôžu primerane očakávať, aby sa žiadateľ o azyl vzdal náboženských činností, ktoré môžu ohrozovať jeho život v krajine pôvodu.

Príklad: SDEÚ vo veci *X, Y a Z*¹⁰¹ vyhlásil, že pri posudzovaní žiadosti o získanie postavenia utečenca príslušné orgány nemôžu primerane očakávať, že na predídanie nebezpečenstvu prenasledovania žiadateľ o azyl skryje vo svojej krajine pôvodu svoju homosexualitu, alebo bude zdržanlivý v prejavovaní svojej sexuálnej orientácie.

Potreby ochrany osôb, ktoré žiadajú o azyl, narastajú, pričom v hostiteľskej krajine sú uznané („utečenci *sur place*“); článok 5 [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) sa konkrétne zaoberá otázkou opodstatnenej obavy z prenasledovania, alebo vážneho bezprávia na základe udalostí, ku ktorým došlo odvtedy, ako žiadateľ opustil svoju krajinu pôvodu.

Doplnková ochrana: [Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) zaručuje „doplnkovú ochranu“ osobám, ktoré nie sú oprávnené na postavenie utečenca, ale ktoré, keby sa vrátili do svojej krajiny pôvodu alebo predchádzajúceho bydliska, by čelili reálnej hrozbe vážneho bezprávia definovanej ako trest smrti alebo poprava (článok 15 písm. a)), mučenie alebo neludské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (článok 15 písm. b)) a vážne a individuálne ohrozenie života občana alebo osoby z dôvodu neselektívneho násillia v situáciách medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu (článok 15 písm. c)).

¹⁰⁰ SDEÚ, *Bundesrepublik Deutschland proti Y a Z*, spojené veci C-71/11 a C-99/11 [2012], 5. septembra 2012, body 72 a 80.

¹⁰¹ SDEÚ, *Minister voor Immigratie en Asiel proti X, Y a Z proti Minister voor Immigratie en Asiel*, spojené veci C-199/12, C-200/12 a C-201/12, 7. novembra 2013.

Príklad: Vec *Elgafaji*¹⁰² sa týkala návratu irackého štátneho príslušníka do Iraku. SDEÚ posúdil udelenie práva na doplnkovú ochranu irackému štátnemu príslušníkovi, ktorému nemožno priznať oprávnenie ako utečencovi, a svoje dôvody založil na význame „vážneho a individuálneho ohrozenia života občana alebo osoby z dôvodu neselektívneho násillia v situáciách medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu“ podľa článku 15 písm. c) smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu. Súd rozhodol, že význam článku 15 písm. c) smernice má svoju vlastnú oblasť uplatňovania, ktorá sa odlišuje od pojmov „trest smrti“, „poprava“ a „mučenie, alebo neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie“, ktoré sa používajú v článku 15 písm. a)-b) smernice. Týka sa všeobecnejšieho rizika bezprávia súvisiaceho buď s okolnosťami žiadateľa a/alebo všeobecnou situáciou v krajine pôvodu.

Oprávnenie na doplnkovú ochranu podľa článku 15 písm. c) si vyžaduje preukázanie, že žiadateľa ovplyvňujú faktory, ktoré sa konkrétne týkajú jeho osobných okolností, a/alebo neselektívne násillie. Čím viac je žiadateľ schopný preukázať, že ho ovplyvňujú osobitné faktory špecifické pre jeho osobné okolnosti, tým nižšia úroveň neselektívneho násillia je potrebná na to, aby bol oprávnený na doplnkovú ochranu podľa článku 15 písm. c). Vo výnimočných situáciách môže byť žiadateľ oprávnený na doplnkovú ochranu tam, kde stupeň neselektívneho násillia ozbrojeného konfliktu dosahuje takú vysokú úroveň, že existujú hmatateľné dôvody domnievať sa, že žiadateľ môže čeliť reálnemu riziku hrozby bezprávia výlučne z dôvodu svojej prítomnosti v krajine alebo regióne pôvodu.¹⁰³

3.1.2. Povaha rizika podľa EDLP

Podľa EDLP je odsun absolútne zakázaný tam, kde by štát vystavil jednotlivca reálnemu riziku straty života podľa článku 2 EDLP, alebo mučenia, alebo neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania podľa článku 3. Podľa Ženevského dohovoru [1951] nie je potrebné preukazovať prenasledovanie. Zo zákazu vystahovania neexistujú žiadne výnimky (pozri [oddiel 3.1.7](#)).

102 SD, *Meki Elgafaji a Noor Elgafaji proti Staatssecretaris van Justitie*, vec C-465/07 [2009] Zb. I-00921, 17. februára 2009, body 35–39. Podobné otázky pozri aj vo veci (prejednávanej) pred SDEÚ *Aboubacar Diakite proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, vec C-285/12, návrh na začatie prejudiciálneho konania podala belgická Štátna rada (*Conseil d'État*) 7. júna 2012.

103 SDEÚ bol požiadaný definovať pojem „vnútroštátny ozbrojený konflikt“ aj vo veci *Aboubacar Diakite proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, návrh na začatie prejudiciálneho konania podala belgická Štátna rada 7. júna 2012.

ESLP sa prikláňa k posúdeniu prípadov buď podľa článku 2 alebo 3 EDLP, čo závisí od konkrétnych okolností a zaobchádzania, ktoré jednotlivec riskuje v prípade deportácie alebo extradície. Kľúčový rozdiel medzi týmito dvomi článkami EDLP je takýto: v konaniach súvisiacich s článkom 2 EDLP musí byť istotou perspektíva smrti pri návrate; v konaniach súvisiacich s článkom 3 EDLP musia existovať hmatateľné dôvody domnievať sa, že vyhostená osoba bude čeliť reálnemu riziku mučenia alebo iných foriem zlého zaobchádzania zakázaného týmto ustanovením.

Príklad: Vo veci *Bader a Kanbor proti Švédsku*¹⁰⁴ ESLP zistil, že vyhostenie osoby do Sýrie, kde bola odsúdená na smrť *in absentia*, by porušilo články 2 a 3 EDLP.

Príklad: Vo veci *Al-Saadoon proti Spojenému kráľovstvu*,¹⁰⁵ keď orgány Spojeného kráľovstva operujúce v Iraku vydali irackých civilistov irackej trestnej správe za okolností, v ktorých civilisti čelili trestu smrti, sa zistilo, že Spojené kráľovstvo porušilo článok 3. Súd usúdil, že sťažnosti nebolo nutné skúmať aj podľa článku 2 EDLP alebo protokolu č. 13.

ESLP sa sústreďuje na predvídateľné dôsledky vyťahovania osoby do navrhovanej krajiny návratu. Zohľadňuje osobné okolnosti jednotlivca, ako aj všeobecné podmienky v krajine, ako napríklad či tam existuje všeobecná situácia násillia alebo ozbrojený konflikt, alebo či dochádza k zneužívaniu ľudských práv. Ak je jednotlivec **členom skupiny vystavenej systematicky zlému zaobchádzaniu**,¹⁰⁶ nemusí byť potrebné uvádzať dôkazy o osobných rizikových faktoroch.

Príklad: Vo veci *Salah Sheekh proti Holandsku*¹⁰⁷ ESLP zistil, že členovia menšinových kmeňov v Somálsku sú „cieľovou skupinou“ ohrozenou zakázaným zlým zaobchádzaním. Relevantným faktorom bolo, či by bol žiadateľ schopný získať ochranu a požiadať o odškodnenie za činy spáchané proti nemu v tejto krajine v minulosti. ESLP sa domnieval, že túto ochranu ani odškodnenie by nezískal, pretože od jeho úteku nedošlo v Somálsku k žiadnej výraznej náprave situácie. Žiadateľ a jeho rodina boli konkrétnym cieľom, pretože patrili k menšinovej skupine, a bolo známe, že nemajú žiadne prostriedky ochrany. Od žiadateľa nebolo možné žiadať potvrdenie o existencii ďalších osobitných charakteristických znakov týkajúcich sa jeho

104 ESLP, *Bader a Kanbor proti Švédsku* (č. 13284/04), 8. novembra 2005.

105 ESLP, *Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému kráľovstvu*, (č. 61498/08), 2. marca 2010.

106 ESLP, *H. a B. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 70073/10 a 44539/11), 9. apríla 2013, bod 91.

107 ESLP, *Salah Sheekh proti Holandsku* (č. 1948/04), 11. januára 2007.

osoby, aby preukázal, že bol a stále je osobne ohrozený. ESLP dospel k záveru, že jeho vyhodenie by porušilo článok 3 EDLP.

Vo väčšine prípadov situácia všeobecného násillia v krajine neporušuje článok 3 EDLP. Keď má však násillie dostatočnú úroveň alebo intenzitu, jednotlivec nepotrebuje preukazovať, že by bol na tom horšie než ostatní členovia skupiny, do ktorej patrí. Niekedy môže jednotlivec preukázať kombináciu osobných rizikových faktorov a rizika všeobecného násillia. Jedinou otázkou, ktorú má súd posúdiť, je, či existuje predvídateľné a reálne riziko zlého zaobchádzania v rozpore s článkom 3 EDLP.

Príklad: Vo veci *N. A. proti Spojenému kráľovstvu*¹⁰⁸ ESLP zistil, že úroveň všeobecného násillia na Srí Lanke nebola dostatočná na zákaz všetkých návratov do krajiny; keď sa však k nej pripočítajú osobné faktory špecifické pre žiadateľa, jeho navrátenie by porušilo článok 3 EDLP. ESLP prvýkrát prijal možnosť, že situácia všeobecného násillia by sama osebe mohla znamenať zákaz všetkých návratov.

Príklad: Vo veci *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu*¹⁰⁹ ESLP rozhodol, že neselektívne násillie v Mogadiši v Somálsku má dostatočnú úroveň a intenzitu, aby predstavovalo reálne ohrozenie života alebo osoby akéhokoľvek civilistu, ktorý sa tam nachádza. Pri posudzovaní úrovne násillia súd zohľadnil tieto niektoré kritériá: či strany konfliktu používajú metódy a taktiky vedenia vojny, ktoré zvyšujú riziko civilných obetí, alebo priamo miera na civilistov; či je používanie týchto metód a taktík medzi stranami konfliktu rozšírené; či sú boje lokalizované alebo rozšírené; a nakoniec, aký je počet usmrtených, zranených a presídlených civilistov v dôsledku bojov. Situácia všeobecného násillia v Mogadiši bola dostatočne intenzívna, aby umožnila ESLP dospieť k záveru, že vráteným osobám by reálne hrozilo zlé zaobchádzanie v rozpore s článkom 3 výlučne z dôvodu ich prítomnosti v krajine, pokiaľ nemožno preukázať, že tieto osoby majú dostatočne dobré väzby na mocných činiteľov v meste, aby im zabezpečili ochranu.

Jednotlivcovi, ktorý má byť odsunutý, môžu hroziť rôzne druhy **bezprávia**, ktoré môže zahŕňať zaobchádzanie v rozpore s článkom 3 EDLP vrátane zdrojov rizika, ktoré **nevychádzajú zo samotného prijímajúceho štátu**, ale skôr od nešťátnych aktérov, choroby alebo humanitárnych podmienok v danej krajine.

108 ESLP, *N. A. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 25904/07), 17. júla 2008, body 114–117 a 147.

109 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011, body 241–250 a 293. Novšie posúdenie situácie v Somálsku pozri ESLP, *K. A. B. proti Švédsku* (č. 886/11), 5. septembra 2013.

Príklad: *Vec H. L. R. proti Francúzsku*¹¹⁰ sa týkala odsúdeného drogového dilerá, ktorý sa obával odplaty kolumbijskej drogovej mafie, pretože orgánom poskytol informácie, ktoré viedli k odsúdeniu jedného z jej členov. Súd však zastával názor, že v tomto štádiu sú kolumbijské orgány schopné ponúknuť žiadateľovi ochranu pred rizikom zlého zaobchádzania. Preto jeho deportácia neporuší článok 3 EDLP.

Príklad: *Vec D. proti Spojenému kráľovstvu*¹¹¹ sa týkala vyhostenia smrteľne chorého muža. Súd posúdil okolnosti deportácie žiadateľa: zrušenie liečenia, tvrdé podmienky v krajine návratu a pravdepodobne bezprostredne hroziaca smrť po návrate. Dospel k záveru, že za týchto veľmi výnimočných okolností by deportácia žiadateľa predstavovala porušenie článku 3 EDLP. Súd však pre tieto druhy prípadov stanovil vysoký prah. V druhom konaní, *N. proti Spojenému kráľovstvu*¹¹², sa vyhostenie ženy do Ugandy nepovažovalo za porušenie článku 3 EDLP, pretože dostupné dôkazy preukázali, že v domovskej krajine ženy bola dostupná istá forma liečenia, a v tom čase táto žena nebola smrteľne chorá. Rovnaký prístup sa sledoval aj v konaní *S. H. H. proti Spojenému kráľovstvu*¹¹³, kde zdravotne postihnutý žiadateľ nepreukázal „veľmi výnimočné okolnosti“, ktorým by čelil v Afganistane, ktoré by inak zabránili jeho odsunu zo Spojeného kráľovstva.

Príklad: *Vec Babar Ahmed a i. proti Spojenému kráľovstvu*¹¹⁴ sa týkala údajných teroristov, ktorí v Spojených štátoch amerických čelili extradícii. Súd zistil, že ich očakávané podmienky vo väzení ADX Florence (väzenie s maximálnou ostražitosťou), ani dĺžka ich možných trestov by neporušili článok 3.

Príklad: Vo veci *Aswat proti Spojenému kráľovstvu*¹¹⁵ súd zistil, že navrhovaná extradícia žiadateľa podozrivého z terorizmu, ktorý trpel závažnou duševnou poruchou, do Spojených štátov, by predstavovala porušenie článku 3 z dôvodu neistoty, pokiaľ ide o jeho podmienky vo väzení v prijímajúcej krajine. Jeho duševná porucha bola dostatočne závažná na to, aby bol v Spojenom kráľovstve presunutý z bežného väzenia do psychiatrickej liečebne s vysokým zabezpečením. Lekárska správa jasne

110 ESLP, *H. L. R. proti Francúzsku* [veľký senát] (č. 24573/94), 29. apríla 1997, body 43 – 44.

111 ESLP, *D. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 30240/96), 2. mája 1997.

112 ESLP, *N. proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 26565/05), 27. mája 2008.

113 ESLP, *S. H. H. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 60367/10), 29. januára 2013.

114 ESLP, *Babar Ahmad a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 a 67354/09), 10. apríla 2012.

115 ESLP, *Aswat. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 17299/12), 16. apríla 2013.

naznačovala, že by preňho bolo vhodné zostať tam „z dôvodu jeho vlastného zdravia a bezpečnosti“. Preto vo svetle dostupných lekárskejších dôkazov reálne hrozilo, že extradícia žiadateľa do inej krajiny a do iného a potenciálne nepriateľskejšieho väzenského prostredia bude mať za následok výrazné zhoršenie jeho duševného a fyzického zdravia a že toto zhoršenie by mohlo dosiahnuť prah článku 3.

Príklad: Vo veci *Sufi a Elmi*¹¹⁶ súd zistil, že žiadatelia by sa v prípade vyhostenia dostali do utečeneckých táborov v Somálsku a susedných krajinách, kde príšerné humanitárne podmienky porušujú článok 3 EDLP. Súd poznamenal, že humanitárnu situáciu nespôsobujú výlučne prirodzene sa vyskytujúce fenomény, ako napríklad sucho, ale aj činy a nečinnosť štátov zapojených do konfliktu v Somálsku.

Príklad: Na vnútroštátnej úrovni zrušila francúzska Štátna rada (*Conseil d'État*) vo veci *M. A.*¹¹⁷ rozhodnutie poslať *M. A.*, albánskeho štátneho príslušníka, ktorému bolo odmietnuté povolenie na pobyt, späť do Albánska. Zistila, že v Albánsku by bol *M. A.* vystavený zlému zaobchádzaniu a usmrteniu rodinnými príslušníkmi osoby usmrtenej v čase, keď *M. A.* vykonával policajnú raziu. Štátna rada zastáva názor, že článok 3 EDLP sa uplatňuje vždy, keď štátne orgány nemôžu ponúknuť dostatočnú ochranu, dokonca aj keď riziko pochádza od súkromných skupín.

ESLP ďalej posudzoval, či účasť jednotlivca na disidentských činnostiach v hostiteľskej krajine zvyšuje riziko, že sa s ním po návrate bude zaobchádzať v rozpore s článkom 3 EDLP.¹¹⁸

Príklad: Vo veci *S. F. proti Švédsku*¹¹⁹ súd rozhodol, že odsun iránskej rodiny politických disidentov, ktorí utiekli z Iránu a zúčastňovali sa významných politických činností vo Švédsku, by porušil článok 3 EDLP. Súd zistil, že samotné činnosti žiadateľov v Iráne neboli dostatočné na to, aby predstavovali riziko, ale ich činnosti vo Švédsku boli významným dôkazom toho, že iránske orgány účinne monitorujú internetovú komunikáciu, ako aj komunikáciu kritickú pre režim mimo Iránu. Iránske orgány by takto ľahko mohli pri návrate žiadateľov identifikovať v dôsledku ich činností a incidentov v Iráne pred vysťahovaním do Švédska, ako aj z toho dôvodu, že rodina bola prinútená nezákonne opustiť Irán bez platných dokladov totožnosti.

116 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011, body 267 – 292.

117 Francúzsko, 334040 (*Conseil d'État*), *M. A.*, (č. 334040), 1. júla 2011.

118 Pozri napríklad ESLP, *Muminov proti Rusku* (č. 42502/06), 11. decembra 2008.

119 ESLP, *S. F. a i. proti Švédsku* (č. 52077/10), 15. mája 2012.

3.1.3. Posudzovanie rizika

Pokiaľ ide o posudzovanie rizika pri návrate, zásady uplatňované podľa práva EÚ a zásady podľa EDLP majú veľa spoločného. Tieto spoločné zásady možno pripísať štandardom *acquis* v oblasti azylovej politiky, ktoré sú zväčša odvodené z judikatúry ESLP a usmernení UNHCR. Tieto zásady zahŕňajú skutočnosť, že posudzovanie musí byť individuálne a založené na posúdení všetkých relevantných aktuálnych zákonov, skutočností, dokumentov a dôkazov. To zahŕňa aj informácie o situácii v krajine pôvodu. Predchádzajúce bezprávie voči osobe môže byť silným znakom budúceho rizika.

Podľa práva EÚ sú v článku 4 [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) stanovené podrobné pravidlá na posudzovanie skutočností a okolností žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Posudzovanie musí byť napríklad individualizované; keď bola osoba v minulosti prenasledovaná, môže ísť o silný náznak budúceho rizika pri návrate. Úradníci posudzujúci oprávnenosť musia posúdiť každé vysvetlenie, ktoré predstavuje skutočnú snahu odôvodniť žiadosť.

Pokiaľ ide o načasovanie posudzovania, v článku 4 ods. 3 [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) sa uvádza, že sa má vykonať v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti. V článku 46 ods. 3 [prepracovanej smernice o azylových konaniach](#) sa vyžaduje, aby sa v prípade odvolacieho konania vykonalo posúdenie skutočností a častí zákonov aspoň v rámci konania o opravnom prostriedku. Načasovanie posudzovania zániku práva na ochranu je opísané v [oddiele 3.1.8](#).

Podľa EDLP má žiadateľ podať dôkaz preukazujúci, že existujú skutočné dôvody domnievať sa, že v prípade odsunu z členského štátu bude vystavený reálnemu riziku zaobchádzania zakázaného článkom 2 alebo 3 EDLP. Ak takýto dôkaz uvedie, je na vláde, aby rozptýlila všetky pochybnosti o tomto dôkaze.¹²⁰ ESLP uznáva, že žiadatelia o azyl sú často v špeciálnej situácii, ktorá si mnohokrát vyžaduje poskytnutie výhody pochybnosti pri hodnotení dôveryhodnosti ich vyhlásení a sprievodných dokladov, ktoré predložili.¹²¹ Keď však chýbajú informácie, alebo ak existuje silný dôvod na spochybnenie vierohodnosti podaní, jednotlivec musí poskytnúť uspokojivé vysvetlenie.¹²²

120 ESLP, *Saadi proti Taliansku* [veľký senát] (č. 37201/06), 28. februára 2008, bod 129.

121 ESLP, *Salah Sheekh proti Holandsku* (č. 1948/04), 11. januára 2007, bod 148; ESLP, *R. C. proti Švédsku* (č. 41827/07), 9. marca 2010, bod 50.

122 ESLP, *Matsiukhina a Matsiukhin proti Švédsku* (dec.) (č. 31260/04), 21. júna 2005; ESLP, *Collins a Akaziebie proti Švédsku* (dec.) (č. 23944/05), 8. marca 2007.

Príklad: Vo veci *Singh a i. proti Belgicku*¹²³ súd poznamenal, že belgické orgány odmietli dokumenty, ktoré afganskí štátni príslušníci predložili k žiadosti o azyl. Orgány záležitosť dostatočne neprešetrili a dokumentáciu považovali za nepresvedčivú. Neskontrolovali najmä pravosť kópií dokladov, ktoré vydal úrad UNHCR v New Delhi, ktorý žiadateľom udelil postavenie utečenca, aj keď sa toto overenie dalo jednoducho vykonať. Takto neuskutočnili starostlivé a prísne preskúmanie žiadosti o azyl, ako to vyžaduje článok 13 EDLP, čím porušili toto ustanovenie v spojení s článkom 3.

Článok 36 EDLP oprávňuje členský štát zasiahnuť do sťažnosti, ktorú podal na súd jeden z jeho štátnych príslušníkov proti inému členskému štátu. Zistilo sa, že toto ustanovenie – ktoré bolo do EDLP vložené s cieľom umožniť štátu, aby svojim štátnym príslušníkom poskytol diplomatickú ochranu – sa neuplatňuje v prípadoch, v ktorých sa sťažnosť žiadateľov týka obavy z návratu do členského štátu, ktorého sú občanmi, čo by ich údajne vystavilo zaobchádzaniu v rozpore s článkami 2 a 3 dohovoru.¹²⁴

Podľa judikatúry ESLP sa riziko nesmie posudzovať len na základe jednotlivých faktorov, ale kumulatívne.¹²⁵ Každé posúdenie musí byť individuálne so zreteľom na všetky dôkazy.¹²⁶ Ak bola osoba v minulosti prenasledovaná, môže ísť o silný náznak tejto hrozby v budúcnosti.¹²⁷

Pri posudzovaní rizika pri návrate ESLP posudzuje dôkazy o všeobecných podmienkach v krajine, ako aj dôkazy o konkrétnom riziku pre jednotlivca. ESLP poskytol usmernenie o druhoch dokumentácie, na ktorú sa pri posudzovaní podmienok v krajine možno spoliehať, ako sú napríklad správy UNHCR a medzinárodných organizácií pre ľudské práva. Súd zistil, že správy sú nespoľahlivé vtedy, keď sú zdroje informácií neznáme a závery nekonzistentné s inými dôveryhodnými správami.¹²⁸

V prípade, že jednotlivec nebol vyhostený, časom pre posúdenie rizika je dátum posúdenia rizika zo strany ESLP.¹²⁹ Táto zásada sa uplatňuje bez ohľadu na to, či je právo EDLP v

123 ESLP, *Singh a i. proti Belgicku* (č. 33210/11), 2. októbra 2012.

124 ESLP, *I. proti Švédsku* (č. 61204/09), 5. septembra 2013.

125 ESLP, *s. F a i. proti Švédsku* (č. 52077/10), 15. mája 2012, body 68 – 69.

126 ESLP, *R. C. proti Švédsku* (č. 41827/07), 9. marca 2010, bod 51 (o lekárskom osvedčení); ESLP, *N. proti Švédsku* (č. 23505/09), 20. júla 2010, bod 52; ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011.

127 ESLP, *R. C. proti Švédsku* (č. 41827/07), 9. marca 2010.

128 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011, body 230 – 234.

129 ESLP, *Saadi proti Taliansku* [veľký senát] (č. 37201/06), 28. februára 2008.

stávke absolútne, ako napríklad článok 3, alebo neabsolútne, ako napríklad článok 8.¹³⁰ Keď bol žiadateľ už vyhostený, ESLP posúdi, či sa s jednotlivcom zaobchádzalo zle, alebo či informácie o krajine vykazovali hmatateľné dôvody na presvedčenie, že so žiadateľom sa bude zaobchádzať zle.

Príklad: Vo veciach *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu*¹³¹ ESLP posudzoval správy medzinárodných organizácií o podmienkach a úrovniach násillia v Somálsku, ako aj zneužívanie ľudských práv zo strany somálskej islamistickej povstaleckej skupiny al-Shabaab. Súd sa nemohol spoliehať na správu vlády z Nairobi v Keni o situácii Somálsku, pretože obsahovala neurčité a anonymné zdroje a bola v rozpore s inými všeobecne známymi informáciami. Súdciac podľa dostupných dôkazov súd usúdil, že podmienky v Somálsku sa zrejme tak skoro nezlepšia.

Príklad: Vo veci *Muminov proti Rusku*¹³² bol žiadateľom uzbecký štátny príslušník, ktorý si na základe dostupných informácií po vyhostení z Ruska zjavne odsľúžil päťročný trest odňatia slobody v Uzbekistane. ESLP rozhodol, že aj keď nemal žiadne iné spoľahlivé informácie o žiadateľovej situácii po jeho extradícii okrem jeho odsúdenia, mal dostatočne dôveryhodné správy o všeobecne zlom zaobchádzaní s odsúdenými v Uzbekistane, ktoré viedli súd k tomu, že zistil porušenie článku 3 EDLP.

3.1.4. Dostatočnosť ochrany

Podľa medzinárodného utečeneckého práva je žiadateľ o azyl, ktorý tvrdí, že sa obáva prenasledovania, oprávnený získať postavenie utečenca, ak môže preukázať opodstatnené obavy z prenasledovania z dôvodu uvedeného v Ženevskom dohovore z roku 1951, ako aj nedostatočnú ochranu zo strany štátu. Dostatočná ochrana zo strany štátu znamená ochotu aj schopnosť prijímajúceho štátu, čiže buď štátnych agentov, alebo iných subjektov kontrolujúcich jednotlivé časti územia štátu, poskytnúť prostredníctvom svojho právneho systému primeranú úroveň ochrany pred zlým zaobchádzaním, ktorého sa žiadateľ o azyl obáva.

Podľa práva EÚ je pri zisťovaní oprávnenosti na postavenie utečenca alebo doplnkovú ochranu potrebné posúdiť, či bude žiadateľ v krajine navrhovaného návratu chránený

130 ESLP, *A. A. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8000/08), 20. septembra 2011.

131 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011.

132 ESLP, *Muminov proti Rusku* (č. 42502/06), 11. decembra 2008.

pred bezprávím, ktorého sa obáva. V článku 7 **smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu** sa uvádza, že „[o]chrana pred prenasledovaním alebo vážnym bezprávím môže byť poskytovaná iba [...] štátom, alebo [...] stranami alebo organizáciami vrátane medzinárodných organizácií, ktoré kontrolujú štát alebo podstatnú časť územia štátu, ak sú ochotné a schopné poskytovať ochranu [...]“, ktorá je „účinná a nie dočasná“. Na predchádzanie prenasledovaniu sa vyžadujú primerané opatrenia, ktoré zahŕňajú fungovanie účinného právneho systému pre pátranie, trestné stíhanie a trestanie. Žiadateľ musí mať prístup k týmto systémom ochrany.

Príklad: Vo veci *Salahadin Abdulla a i.*,¹³³ ktorá sa zaoberala zánikom postavenia utečenca, SDEÚ zastáva názor, že aby bola ochrana poskytovaná štátom, ktorého je utečenec štátnym príslušníkom, dostatočná, štát, alebo iné subjekty poskytujúce ochranu podľa článku 7 ods. 1 **smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu** musia mať objektívne primeranú schopnosť a ochotu zabrániť činom prenasledovania. Musia prijať primerané opatrenia na zabránenie prenasledovania, okrem iného prevádzkovaním účinného právneho systému dostupného danej osobe po zániku postavenia utečenca s cieľom vypátrať, stíhať a trestať činy prenasledovania. Štát, alebo iné subjekty poskytujúce ochranu musia spĺňať určité konkrétne požiadavky vrátane právomoci, organizačnej štruktúry a prostriedkov, okrem iného, na udržanie minimálnej úrovne práva a poriadku v krajine, ktorej je utečenec štátnym príslušníkom.

Osobitný režim ochrany majú palestínski utečenci. Na ich ochranu a pomoc vznikla agentúra Organizácie Spojených národov pre pomoc a prácu v prospech palestínskych utečencov (UNRWA). UNRWA pracuje na Západnom brehu Jordánu vrátane východného Jeruzalemu a pásma Gazy, ako aj v Jordánsku, Sýrii a Libanone. Jednotlivci, ktorým poskytuje pomoc UNRWA, nie sú oprávnení získať postavenie utečenca (článok 12 ods. 1 písm. a) **smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu**, ktorým sa zapracúva článok 1 písm. D Ženevského dohovoru z roku 1951 do práva EÚ).

Príklad: Vec *Bolbol*¹³⁴ sa týkala osoby palestínskeho pôvodu bez štátnej príslušnosti, ktorá opustila pásmo Gazy a prišla do Maďarska, kde predložila žiadosť o azyl bez toho, aby najprv hľadala ochranu alebo pomoc u UNRWA. SDEÚ objasnil, že na účely článku 12 ods. 1 písm. a) **smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu** by sa

133 SDEÚ, *Salahadin Abdulla a i proti Bundesrepublik Deutschland*, vec C-175/08 [2010] Zb. I-01493, 2. marca 2010.

134 SDEÚ, *Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak*, vec C-31/09 [2010] Zb. I-05539, 17. júna 2010.

táto osoba mala považovať za osobu, ktorá dostala ochranu a pomoc od inej agentúry OSN než UNHCR len vtedy, keď túto ochranu alebo pomoc skutočne využila, nielen z dôvodu, že na ňu teoreticky mala právo.

Vo veci *El Kott*¹³⁵ SDEÚ ďalej objasnil, že osoby, ktoré boli prinútené opustiť operačnú oblasť UNRWA z dôvodov, ktoré nesúvisia s ich vôľou a ktoré sú mimo ich kontroly a nezávislého výberu, musia automaticky získať postavenie utečenca, ak sa priamo neuplatňuje žiadny z dôvodov výnimky uvedených v článku 12 ods. 1 písm. b), alebo ods. 2 a 3 smernice.

Podľa EDLP posúdenie, či došlo – alebo by došlo – k porušeniu článku 3, môže znamenať preskúmanie každej ochrany, ktorú prijímajúci štát alebo organizácie v rámci tohto štátu môžu sprístupniť jednotlivcovi, ktorý má byť odsunutý. Medzi pojmom dostatočnosť ochrany v konaniach o utečencoch (ako sú opísané) a v konaniach týkajúcich sa článku 3 EDLP existuje určitá podobnosť. Ak zaobchádzanie, ktoré jednotlivec riskuje po svojom návrate, splňa úroveň minimálnej závažnosti na uplatnenie článku 3, musí sa posúdiť, či je prijímajúci štát účinne a prakticky schopný a ochotný ochrániť jednotlivca pred týmto rizikom.

Príklad: Vo veci *Hida proti Dánsku*¹³⁶ čelil žiadateľ rómskeho pôvodu nútenému návratu do Kosova počas konfliktu v roku 2004. Súd sa obával incidentov násillia a trestných činov proti menšinám a usúdil, že príslušníci etnických spoločenstiev, ako sú Rómovia, naďalej potrebujú medzinárodnú ochranu. Súd poznamenal, že Dočasná misia Organizácie Spojených národov v Kosove (UNMIK) vykonáva proces individualizovaného monitorovania pred každým núteným návratom, ktorý navrhne komisár dánskej štátnej polície. Keď UNMIK namietla proti niektorým návratom, policajný komisár ich musel pozastaviť až do odvolania. Pokiaľ ide o žiadateľov prípad, policajný komisár sa zatiaľ nespojil s UNMIK, pretože jeho nútený návrat sa zatiaľ neplánuje. Za týchto okolností sa súd uspokojil, pretože ak by UNMIK namietala proti jeho nútenému návratu, návrat by bol pravdepodobne odložený až do odvolania. Súd zistil, že neboli preukázané žiadne podstatné dôvody pre presvedčenie, že žiadateľ rómskeho etnického pôvodu by po návrate do Kosova čelil reálnemu riziku mučenia alebo neludzského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu. Súd preto vyhlásil vec za neprípustnú pre nedostatok dôkazov.

¹³⁵ SDEÚ, *Abed El Karem El Kott a i.*, vec C-364/11, 19. decembra 2012.

¹³⁶ ESLP, *Hida proti Dánsku* (č. 38025/02), 19. februára 2004.

ESLP bol požiadaný preskúmať, či môžu **diplomatické záruky** prijímajúceho štátu odstrániť riziko zlého zaobchádzania, pretože inak by mu osoba bola vystavená pri návrate. V prípadoch, kde prijímajúci štát poskytuje záruky, samotné tieto záruky nie sú postačujúce na zabezpečenie primeranej ochrany pred rizikom zlého zaobchádzania. Existuje povinnosť preskúmať, či praktické uplatňovanie záruk poskytuje dostatočnú záruku, že jednotlivec bude chránený pred rizikom zlého zaobchádzania. Váha, ktorú prijímajúci štát prikladá zárukám, v každom prípade závisí od okolností prevažujúcich v danom čase.

Prejudiciálnou otázkou pre ESLP je, či všeobecná situácia v oblasti ľudských práv v prijímajúcom štáte vylučuje prijatie akýchkoľvek záruk. Len málokedy sa stane, že všeobecná situácia v krajine znamená, že zárukám sa neprikladá žiadna váha. Zvyčajne súd najprv posúdi kvalitu poskytnutých záruk, a potom, či sú z hľadiska postupov prijímajúceho štátu spoľahlivé. Pritom súd posudzuje aj rôzne faktory vysvetlené v najnovšej judikatúre.¹³⁷

3.1.5. Vnútroštátne presídlenie

Podľa práva EÚ aj EDLP môžu štáty dospieť k záveru, že jednotlivec, ktorý je na domácej pôde v ohrození, môže byť v bezpečí v inej časti svojej domovskej krajiny, a preto nepotrebuje medzinárodnú ochranu.

Podľa práva EÚ je možnosť poskytnutia vnútroštátnej ochrany kodifikovaná v článku 8 [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#).

Podľa práva EÚ musí vnútroštátne presídlenie, ktoré navrhuje štát, prejsť podrobným posúdením z hľadiska návratu na miesto určenia. To zahŕňa posúdenie, či je miesto návratu bezpečné, či trasa neobsahuje zátarasy, alebo či sú určité oblasti pre jednotlivca bezpečné tak, aby sa cez ne mohol dostať na miesto určenia. Vyžaduje sa aj posúdenie jednotlivých okolností.

Príklad: Vo veciach *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu*¹³⁸ ESLP zastával názor, že článok 3 EDLP v podstate nebráni členským štátom spoliehať sa na možnosť vnútroštátneho presídlenia za predpokladu, že návratiteľ sa môže bezpečne vyhnúť skutočnému riziku zlého zaobchádzania, ak odcestuje do danej oblasti, získa do nej

137 ESLP, *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8139/09), 17. januára 2012, bod 189; ESLP, *Ismoilov a i. proti Rusku* (č. 2947/06), 24. apríla 2008, bod 127; ESLP, *Saadji proti Taliansku* [velký senát] (č. 37201/06), 28. februára 2008; ESLP, *Ryabikin proti Rusku* (č. 8320/04), 19. júna 2008.

138 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011.

prístup a usadiť sa tam. V tomto prípade súd usúdil, že v južnom a strednom Somálsku môžu byť časti, kde by navrátiliec nemusel nevyhnutne podstupovať riziko zlého zaobchádzania výlučne z dôvodu situácie všeobecného násillia. Keby navrátilci museli cestovať do oblasti, ktorú kontroluje skupina al-Shabaab, alebo cez túto oblasť, zrejme by sa vystavili riziku zaobchádzania, ktoré je v rozpore s článkom 3, pokiaľ by sa nedokázalo, že žiadateľ má so životom v Somálsku nové skúsenosti, a preto sa môže vyhnúť tomu, aby upútal pozornosť skupiny al-Shabaab. V prípade žiadateľa súd tvrdil, že žiadateľovi by z viacerých dôvodov hrozilo reálne riziko, že bude vystavený zaobchádzaniu, ktoré porušuje článok 3.¹³⁹

3.1.6. V bezpečí inde

Podľa práva EÚ možno členskému štátu z dôvodov medzinárodnej ochrany povoliť, aby žiadateľa vrátil na čas preskúmania jeho žiadosti do inej krajiny za predpokladu, že táto krajina sa považuje za bezpečnú a že rešpektuje určité záruky. V tomto oddiele sa vysvetľuje, kedy je to možné, pričom uplatniteľné procesné záruky sa opisujú v [oddiele 4.2](#) a maloleté osoby bez sprievodu pozri v [oddiele 9.1](#).

Bezpečnosť v inej krajine sa predpokladá v dvoch situáciách. Krajina sa môže považovať za bezpečnú, ak spĺňa súbor požiadaviek uvedených v [smernici o azylových konaniach](#) (článok 38). Okrem toho musí tzv. **bezpečná tretia krajina** žiadateľovi umožniť požiadať o ochranu, a ak sa zistí, že potrebuje medzinárodnú ochranu, musí s ním zaobchádzať v súlade so Ženevským dohovorom z roku 1951. Je mimoriadne dôležité, aby štáty zabezpečili, že navrátiliec nebude čeliť ďalšiemu *refoulement* do nebezpečnej krajiny.

Druhý predpoklad sa týka štátov, ktoré uplatňujú [dublinské nariadenie](#) (nariadenie (EÚ) č. 604/2013), najmä 28 členských štátov EÚ, ako aj Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a Švajčiarska (pozri [oddiel 4.2](#)).¹⁴⁰ Dublinské nariadenie obsahuje **pridelenie zodpovednosti** za preskúmanie žiadostí o medzinárodnú ochranu členským štátom; pridelenie zodpovednosti za preskúmanie žiadostí podaných jednotlivcami v jednom členskom štáte, ktorí potom odcestovali do iného štátu, má hierarchiu kritérií. Existuje vyvrátiteľná domnienka, že všetky štáty, ktoré uplatňujú dublinské nariadenie, sú bezpečné a dodržiavajú Chartu základných práv EÚ a EDĽP.

Spomedzi rôznych kritérií uvedených v [dublinskom nariadení](#) je štát, ktorý zodpovedá za to, že žiadateľovi umožní vstúpiť do spoločného priestoru, zvyčajne štát zodpovedný

139 Pozri aj ESLP, *M. Y. H. proti Švédsku* (č. 50859/10), 27. júna 2013.

140 Nariadenie (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, Ú. v. EÚ 2013 L 180/31.

za preskúmanie žiadosti (kapitola III dublinského nariadenia). Na zistenie, cez ktorý štát osoba vstúpila, sa jej po príchode odoberú odtlačky prstov, ktoré sa vložia do databázy Eurodac (pozri **nariadenie Eurodac** (EÚ) č. 603/2013), do ktorej majú prístup všetky štáty uplatňujúce dublinské nariadenie. Ak napríklad žiadateľ o azyl príde do krajiny A, podá žiadosť o azyl a odoberú mu odtlačky, ale potom odcestuje do krajiny B, odtlačky v krajine B sa budú zhodovať s odtlačkami odobratými v krajine A; krajina B potom použije dublinské kritériá s cieľom zistiť, či zodpovedá za preskúmanie žiadosti o azyl, alebo zaň zodpovedá krajina A.

Štáty musia zabezpečiť, aby sa jednotlivci nevracali do členských štátov EÚ, ktoré majú vo svojich systémoch azylu a prijímania systémové nedostatky. V niektorých prípadoch, ktoré vedú k vážnym porušeniam Charty základných práv EÚ, to môže viesť k tomu, že štáty skúmajú žiadosť aj vtedy, ak nie sú za to zodpovedné podľa **dublinského nariadenia**.

Príklad: V spojených veciach *N. S. a M. E.*¹⁴¹ SDEÚ v prejudiciálnom konaní rozhodol o tom, či za určitých okolností môže byť štát povinný preskúmať žiadosť podľa ustanovenia o zodpovednosti uvedeného v článku 3 ods. 2 **dublinského nariadenia** aj vtedy, ak podľa dublinských kritérií zodpovednosť spočíva na inom členskom štáte EÚ. Súd objasnil, že členské štáty EÚ musia pri vykonávaní svojej právomoci podľa článku 3 ods. 2 konať v súlade so základnými právami a zásadami uznanými Chartou základných práv EÚ. Členské štáty preto nesmú žiadateľa o azyl presunúť do členského štátu zodpovedného v zmysle nariadenia, ak dôkazy naznačujú – a členský štát si nemôže neuvedomovať – systémové nedostatky v azylovom konaní a podmienkach prijatia, ktoré môžu porušovať článok 4 charty (zákaz mučenia). Toto zaväzuje členské štáty preskúmať aj ostatné kritériá v nariadení a zistiť, či za preskúmanie žiadosti o azyl zodpovedá iný členský štát. Ak nie je možné zistiť, či za preskúmanie zodpovedá iný členský štát, alebo tento postup zaberie neprimerane veľa času, žiadosť musí preskúmať samotný členský štát v súlade s článkom 3 ods. 2.

Podľa EDĽP posudzuje ESĽP okrem rôznych prvkov predloženej veci aj dôveryhodné správy o dodržiavaní ľudských práv s cieľom posúdiť predvídateľné dôsledky navrhovaného odsunu. Štát, ktorý nariaďuje odsun, je povinný preveriť riziko, najmä keď správy

¹⁴¹ SDEÚ, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a i. proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, spojené veci C-411/10 a C-493/10, 21. decembra 2011.

o dodržiavani ľudských práv v krajine naznačujú, že tento štát poznal, alebo mal poznať riziká.

Príklad: Vo veci *M. S. S. proti Belgicku a Grécku*¹⁴² ESLP zastával názor, že životné podmienky žiadateľa a podmienky vo väzení v Grécku porušujú článok 3 EDLP. Podľa spoľahlivých správ nemal prístup k azylovému konaniu a riskoval ďalší *refoulement*. Belgické orgány boli preto podľa článku 3 uznané vinnými za dublinský transfer do Grécka, pretože na základe dostupných dôkazov poznali, alebo mali poznať riziko, že v tom čase boli žiadatelia o azyl v Grécku vystavení ponížujúcemu zaobchádzaniu.

3.1.7. Vylúčenie z medzinárodnej ochrany

Podľa práva EÚ obsahujú články 12 a 17 [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#), ktoré vychádzajú z článku 1 písm. F Ženevského dohovoru z roku 1951, ustanovenia vylučujúce medzinárodnú ochranu osôb, ktoré si ju nezaslúžia. Ide o jednotlivcov, ktorí údajne spáchali jeden z týchto činov:

- zločin proti mieru, vojnový zločin, alebo zločin proti ľudskosti;
- vážny nepolitický trestný čin mimo krajiny svojho azylu predtým, než v nej boli prijatí ako utečenci;
- čin v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov.

Posúdenie vylúčenia z medzinárodnej ochrany musí nasledovať po posúdení, či môže byť osoba oprávnená na medzinárodnú ochranu. Osoby, ktorých sa týkajú doložky o vylúčení, sa nepovažujú za utečencov ani za osoby oprávnené na doplnkovú ochranu.

Príklad: Vo veciach *B a D*¹⁴³ poskytol SDEÚ usmernenie k uplatňovaniu doložiek o vylúčení. Skutočnosť, že daná osoba bola v tomto prípade členom organizácie a aktívne podporovala ozbrojený boj, ktorý viedla táto organizácia, nepredstavuje automaticky vážny dôvod posudzovať jej činy ako „vážny nepolitický trestný čin“, alebo „činy v rozpore s cieľmi a zásadami OSN“. Obe ustanovenia by ju vylúčili z ochrany utečencov. Základom pre zisťovanie závažných dôvodov na považovanie

142 ESLP, vec *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.

143 SDEÚ, *Bundesrepublik Deutschland proti B a D*, spojené veci C-57/09 a C-101/09, 9. novembra 2010.

osoby za vinnú z týchto činov alebo trestných činov musí byť posúdenie konkrétnych skutočností v jednotlivých konaniach. To by sa malo uskutočniť s cieľom zistiť, či činy spáchané organizáciou spĺňajú podmienky týchto ustanovení a či možno osobe pripísať individuálnu zodpovednosť za vykonanie týchto činov na základe závažnosti dôkazov požadovaných podľa článku 12 ods. 2 smernice. Súd ďalej dodal, že základom pre vylúčenie osoby z postavenia utečenca nie je to, či daná osoba naďalej predstavuje nebezpečenstvo pre hostiteľský členský štát, ani posúdenie úmernosti vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu.

Podľa EDLP je povaha údajných trestných činov žiadateľa na účely posúdenia článku 3 EDLP irelevantná, pretože zákaz mučenia a neludzského či ponižujúceho zaobchádzania je absolútny bez ohľadu na správanie sa obeť. V dôsledku toho nie je možné brať do úvahy správanie žiadateľa, akokoľvek nežiaduce alebo nebezpečné.

Príklad: Vo veci *Saadi proti Taliansku*¹⁴⁴ súd znova potvrdil absolútny charakter zákazu mučenia podľa článku 3. Žiadateľ bol v Taliansku stíhaný za účasť na medzinárodnom terorizme a bol vydaný rozkaz na jeho deportáciu do Tuniska. ESJP zistil, že keby sa vrátil do Tuniska, podstúpil by reálne riziko zaobchádzania, ktoré porušuje článok 3. Jeho správanie a závažnosť obvinení proti nemu boli pre posúdenie článku 3 irelevantné.

3.1.8. Zánik medzinárodnej ochrany

Podľa práva EÚ umožňujú články 11 a 16 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu ukončiť medzinárodnú ochranu, keď sa riziková situácia v krajine zlepší, čo odzrkadľuje doložky o zániku podľa článku 1 písm. C Ženevského dohovoru z roku 1951.

Príklad: Vec *Salahadin Abdulla a i.*¹⁴⁵ sa týkala zániku postavenia utečenca niektorých irackých štátnych príslušníkov, ktorým Nemecko priznalo postavenie utečenca. Zánik postavenia utečenca vychádzal z toho, že sa zlepšili podmienky v ich krajine pôvodu. SDEÚ rozhodol, že na účely článku 11 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu postavenie utečenca zanikne vtedy, keď sa významne a trvale zmenia okolnosti v dotknutej tretej krajine a už neexistuje dôvod na obavy, pre ktoré

144 ESJP, *Saadi proti Taliansku* [velký senát] (č. 37201/06), 28. februára 2008, bod 138; ESJP, *Ismoilov a i. proti Rusku* (č. 2947/06), 24. apríla 2008, bod 127; ESJP, *Ryabikin proti Rusku* (č. 8320/04), 19. júna 2008.

145 SDEÚ, *Salahadin Abdulla a i. proti Bundesrepublik Deutschland*, spojené veci C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08 [2010] Zb. I-01493, 2. marca 2010.

bolo priznané postavenie utečenca, a táto osoba už nemá žiadny dôvod obávať sa prenasledovania. Na posúdenie zmeny okolností musia štáty posúdiť individuálnu situáciu utečenca, pričom overujú, či aktér, alebo aktéri ochrany prijali primerané opatrenia na zabránenie prenasledovania a či, okrem iného, prevádzkujú účinný právny systém pátrania, trestného stíhania a trestania činov, ktoré predstavujú prenasledovanie. Táto ochrana musí byť dostupná aj uvedenému štátnemu príslušníkovi v prípade zániku jeho postavenia utečenca.

Postavenie utečencov a príjemcov doplnkovej ochrany, ktorí v minulosti zažili veľmi vážne bezprávie, nezanikne v prípade zmeny okolností, ak môžu uviesť presvedčivé dôvody na odmietnutie využitia ochrany svojej krajiny pôvodu ([smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#), články 11 a 16).

Podľa EDLP neexistuje žiadna konkrétna doložka o zániku. Namiesto toho musí ESLP preskúmať predvídateľné dôsledky úmyselného odsunu. Podmienky prijímajúceho štátu v minulosti môžu byť relevantné pre osvetlenie jeho súčasnej situácie, ale pre posúdenie rizika sú relevantné súčasné podmienky.¹⁴⁶ Pri posudzovaní situácie sa ESLP spolieha na príslušné správy vlád a informácie, ktoré poskytuje UNHCR a rôzne medzinárodné mimovládne organizácie, ako je napríklad Human Rights Watch alebo Amnesty International.

Príklad: ESLP niekoľkokrát posudzoval riziko, ktorému by tamilskí mladíci čelili po návrate na Srí Lanku. Tieto posudzovania sa uskutočnili v rôznych časoch v priebehu dlhotrvajúceho konfliktu, ako aj po ukončení vojnového stavu. ESLP posudzoval vyvíjajúce sa celkové podmienky v krajine a skúmal rizikové faktory krajiny, ktoré by mohli postihnúť konkrétnych jednotlivcov v navrhovanom čase odsunu.¹⁴⁷

3.2. Hromadné vyhostenie

Podľa práva EÚ aj EDLP sú hromadné vyhostenia zakázané. Hromadné vyhostenie opisuje akékoľvek opatrenie, ktoré jednotlivca donúti opustiť územie alebo krajinu v rámci

146 ESLP, *Tomic proti Spojenému kráľovstvu* (dec.) (č. 17837/03), 14. októbra 2003; ESLP, *Hida proti Dánsku* (dec.) (č. 38025/02), 19. februára 2004.

147 ESLP, *Vilvarajah a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 a 13448/87), 30. októbra 1991; ESLP, *N. A. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 25904/07), 17. júla 2008.

skupiny a toto rozhodnutie nevychádza z primeraného a objektívneho preskúmania konkrétneho prípadu každého jednotlivca.¹⁴⁸

Podľa práva EÚ sú hromadné vyhostenia v rozpore s článkom 78 ZFEÚ, ktorý vyžaduje, aby boli *acquis* v oblasti azylovej politiky v súlade s „ostatnými relevantnými zmluvami“, a zakazuje ich článok 19 Charty základných práv EÚ.

Podľa EDLP zakazuje hromadné vyhostenia článok 4 protokolu č. 4.

Príklad: Vo veci *Čonka proti Belgicku*¹⁴⁹ ESLP zistil, že vyhostenie skupiny rómskych žiadateľov o azyl porušilo článok 4 protokolu č. 4 k EDLP. Súd neuspokojilo, že sa nevykonalo individuálne posúdenie osobných okolností každého člena vyhostenej skupiny. Predovšetkým, že pred deportáciou žiadateľov politické orgány vyhlásili, že dôjde k hromadnému vyhosteniu. Príslušným orgánom vydali pokyny na jeho uskutočnenie. Všetkým jednotlivcom povedali, že sa majú v rovnakom čase hlásiť na policajnej stanici, a každý príkaz na vyhostenie a dôvody na zaistenie boli vyjadrené v rovnakých pojmoch. Navyše nedostali prístup k právnikom a azylové konanie nebolo ukončené.

Príklad: Vo veci *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku*¹⁵⁰ talianske orgány odopreli potenciálnym žiadateľom o azyl povolenie vystúpiť z lode na breh, čím porušili článok 4 protokolu č. 4. Súd zastáva názor, že zákaz vyhostenia sa vzťahoval aj na opatrenia prijaté na šírom mori. ESLP preskúmal medzinárodné právne ustanovenia a právo EÚ týkajúce sa zásahov na mori a povinností pobrežnej stráže, kde má štát ešte právomoc v zmysle článku 1 EDLP.

Príklad: Vo veci *Sultani proti Francúzsku*¹⁵¹ sa žiadateľ, ktorému bol odmietnutý azyl vo Francúzsku, sťažoval na spôsob, akým bol vrátený do Afganistanu. Žiadateľ tvrdil, že návrat skupinovým charterovým letom predstavuje hromadné vyhostenie zakázané článkom 4 protokolu č. 4. ESLP znova pripomenul, že pod pojmom hromadné vyhostenie sa rozumejú opatrenia, ktoré cudzincov ako skupinu nútia opus-

148 Ďalšie informácie pozri v prehľade ESLP „Hromadné vyhostenie“ z júna 2012, ktorý je k dispozícii na www.echr.coe.int v časti Press/Factsheets/Expulsion.

149 ESLP, *Čonka proti Belgicku* (č. 51564/99), 5. februára 2002; pozri aj ESLP, *M. A. proti Cypru* (č. 41872/10), 23. júla 2013, kde ESLP nezistil porušenie článku 4 protokolu č. 4.

150 ESLP, *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku* [velký senát] (č. 27765/09), 23. februára 2012.

151 ESLP, *Sultani proti Francúzsku* (č. 45223/05), 20. septembra 2007.

tit krajinu, okrem prípadov, kde vyhostenie vychádza z primeraného a objektívneho preskúmania konkrétneho prípadu každého jednotlivého cudzinca v skupine. Ak teda každá dotknutá osoba dostala príležitosť predložiť námietky proti vyhosteniu príslušným orgánom jednotlivo, čo bol prípad žiadateľa, potom niekoľko cudzincov, na ktorých sa vzťahujú podobné rozhodnutia, alebo ktorí z praktických dôvodov cestujú ako skupina, samo osebe nevedie k záveru, že išlo o hromadné vyhostenie.

Hromadné vyhostenia sú v rozpore aj s ESC a jej článkom 19 ods. 8 o zárukách proti vyhosteniu.

EVSP vo svojom rozhodnutí vo veci *Európske fórum Rómov a kočovníkov proti Francúzsku*¹⁵² rozhodol, že administratívne rozhodnutia v posudzovanom období, ktoré Rómom rumunského a bulharského pôvodu prikázali opustiť územie Francúzska, kde sídlili, je nezlučiteľné s ESC: keďže rozhodnutia nevychádzali z posúdenia osobných okolností Rómov, nerešpektujú zásadu proporcionality; zacielením na rómске spoločensvo sú v podstate aj diskriminačné. Výbor zistil, že išlo o porušenie článku E o nediskriminácii čítaným v spojení s článkom 19 ods. 8 ESC.

3.3. Prekážky vyhostenia z iných dôvodov súvisiacich s ľudskými právami

Právo EÚ aj EDĽP uznáva, že môžu existovať prekážky vyhostenia z dôvodov súvisiacich s ľudskými právami, ktoré nie sú absolútne, ale tam treba zabezpečiť rovnováhu medzi záujmami verejnosti a záujmami dotknutých jednotlivcov. Najbežnejším je právo na súkromný alebo rodinný život, ktoré môže zahŕňať zdravotný stav osoby (vrátane fyzickej a morálnej integrity), najlepšie záujmy dieťaťa, potrebu zlúčenia rodiny, alebo osobitné potreby zraniteľných osôb.

Podľa práva EÚ sa konania o návrate musia viesť so zreteľom na najlepšie záujmy dieťaťa, rodinný život, zdravotný stav dotknutej osoby a zásadu *non-refoulement* (článok 5 smernice o návrate).

Podľa EDĽP majú štáty právo kontrolovať vstup, pobyt a vyhostenie cudzincov ako vec zavedeného medzinárodného práva a v rámci svojich povinností podľa zmlúv vrátane EDĽP. Rozsiahla judikatúra sa zaoberá okolnosťami, za ktorých môžu kvalifikované práva

152 EVSP, *Európske fórum Rómov a kočovníkov proti Francúzsku*, sťažnosť č. 64/2011, skutková podstata veci, 24. januára 2012.

fungovať ako prekážka vyhostenia. Kvalifikované práva sú práva, na ktoré má automaticky právo každý človek, ako sú napríklad články 8 až 11 EDLP. Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života v článku 8 EDLP sa často uvádza ako ochrana proti vyhosteniu v prípadoch, kde nehrozí neludské ani ponižujúce zaobchádzanie v rozpore s článkom 3. V [oddiele 5.2](#) sa rozoberá rešpektovanie práv uvedených v článku 8.

Prekážky vyhostenia sa môžu posudzovať aj v súvislosti s údajným zrejším porušením článku 5 alebo článku 6 EDLP v prijímajúcej krajine, napríklad ak osobe hrozí svojvoľné zaistenie bez procesu; osoba riskuje väzenie na značné obdobie po odsúdení v zjavne nespravodlivom procese; alebo riskuje zjavné odmietnutie spravodlivosti pri čakaní na proces. Dôkazné bremeno žiadateľa je vysoké.¹⁵³

Príklad: Vo veciach *Mamatkulov a Askarov proti Turecku*¹⁵⁴ ESĽP posudzoval, či extradícia žiadateľov do Uzbekistanu mala za následok to, že čelili reálnej hrozbe zjavného odmietania spravodlivosti, čo porušuje článok 6 EDLP.

Príklad: Vo veci *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému kráľovstvu*¹⁵⁵ ESĽP zistil, že podľa článku 6 EDLP nemožno žiadateľa deportovať do Jordánska na základe toho, že v konaní proti nemu sa pravdepodobne použili dôkazy získané mučením tretích osôb.

Príklad: V domácej kauze *E. M. (Libanon)* Snemovňa lordov Spojeného kráľovstva dospela k záveru, že v prípade zjavného porušenia kvalifikovaných (nie absolútnych) práv – ako napríklad článku 8 EDLP – ktoré útočí na podstatu daného práva, nie je potrebné posudzovať proporcionalitu.¹⁵⁶

Podľa ESC zakazuje článok 19 ods. 8 vyhostenie migrujúcich pracovníkov, ktorí zákonne sídlia na území zmluvného štátu, s výnimkou prípadov, ak ohrozujú národnú bezpečnosť, alebo porušujú verejný poriadok alebo morálku.

EVSP tvrdí najmä to, že ak štát priznal manželskému partnerovi a/alebo deťom migrujúceho pracovníka právo usadiť sa, strata práva usadiť sa samotného migrujúceho

153 ESĽP, *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8139/09), 17. januára 2012, bod 233.

154 ESĽP, *Mamatkulov a Askarov proti Turecku* [veľký senát] (č. 46827/99 a 46951/99), 4. februára 2005.

155 ESĽP, *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8139/09), 17. januára 2012.

156 Spojené kráľovstvo, *E. M. (Libanon) proti Secretary of State For The Home Department* [2008] UKHL 64, 22. októbra 2008.

pracovníka nemôže ovplyvniť nezávislé práva jeho rodinných príslušníkov usadiť sa, pokiaľ sú títo rodinní príslušníci držiteľmi práva usadiť sa.

Na cudzích štátnych príslušníkov, ktorí dostatočne dlho sídlia v štáte buď legálne alebo s tichým súhlasom orgánov s ich nezákonným postavením vzhľadom na potreby krajiny, by sa mali vzťahovať pravidlá, ktoré už chránia ostatných cudzích štátnych príslušníkov pred deportáciou.¹⁵⁷

3.4. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí požívajú vyšší stupeň ochrany pred odsunom

Podľa práva EÚ existujú určité kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré nepotrebujú medzinárodnú ochranu, ale požívajú vysoký stupeň ochrany pred vyhodením. Tie zahŕňajú držiteľov postavenia osoby s dlhodobým pobytom, štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občanov EÚ/EHP uplatňujúcich právo na slobodu pohybu, a tureckých štátnych príslušníkov.

3.4.1. Osoby s dlhodobým pobytom

Osoby s dlhodobým pobytom požívajú posilnenú ochranu proti vyhodeniu. Rozhodnutie o vyhodení osoby s dlhodobým pobytom musí byť založené na správaní, ktoré predstavuje skutočnú a dostatočne vážnu hrozbu pre verejnú politiku alebo verejnú bezpečnosť.¹⁵⁸

3.4.2. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP

Jednotlivci akejkoľvek štátnej príslušnosti, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP vrátane občanov EÚ, ale len pokiaľ si uplatňujú právo voľného pohybu, majú právo usadiť sa, ktoré vyplýva z ustanovení EÚ o voľnom pohybe. Podľa [smernice o voľnom pohybe](#) (2004/38/ES) požívajú štátni príslušníci tretích krajín, ktorí majú takéto rodinné vzťahy, vyššiu ochranu pred vyhodením ako ostatné kategórie

¹⁵⁷ Závery EVSP z roku 2011, Všeobecný úvod, január 2012, vyhlásenie k výkladu článku 19 ods. 8.

¹⁵⁸ Smernica Rady 2003/109/ES, Ú. v. ES L 016 2003, s. 44, článok 12.

štátnych príslušníkov tretích krajín. Podľa článku 28 smernice môžu byť vyhostení len z dôvodov verejnej politiky alebo verejnej bezpečnosti.¹⁵⁹ V prípade osôb s trvalým pobytom musia dôvody na vyhostenie dosiahnuť úroveň „vážnych dôvodov verejnej politiky alebo verejnej bezpečnosti“. Ako sa uvádza v článku 27 ods. 2 smernice, tieto opatrenia musia byť v súlade so zásadou úmernosti, vychádzať výlučne z osobného správania daného jednotlivca a jednotlivec musí predstavovať aj „skutočnú, existujúcu a dostatočne vážnu hrozbu ovplyvňujúcu jeden zo základných záujmov spoločnosti“.¹⁶⁰ Štáty musia dotknutej osobe oznámiť svoje rozhodnutia vrátane dôvodov, na základe ktorých sa prijali (článok 30).

Príklad: Vo veci *Z. Z. proti Secretary of State for the Home Department*¹⁶¹ sa SDEÚ zaoberal významom článku 30 ods. 2 smernice o voľnom pohybe, ktorý vyžaduje, aby orgány informovali dotknuté osoby o dôvodoch, z ktorých vychádzalo rozhodnutie odmietnuť im právo na pobyt, pokiaľ to nie je v rozpore so záujmami štátnej bezpečnosti. Pri zisťovaní, či sa môžu orgány zdržať uvádzania určitých informácií o dôvodoch štátnej bezpečnosti, SDEÚ poznamenal, že je potrebné vyvážiť štátnu bezpečnosť s požiadavkami práva na účinný prístup k spravodlivosti prameniaceho z článku 47 Charty základných práv. Dospel k záveru, že vnútroštátny súd, ktorý skúmal rozhodnutie orgánov neuviesť presné a úplné dôvody, z ktorých vychádzalo zamietnutie, musí mať právomoc zabezpečiť, aby sa chýbajúce údaje obmedzili na striktné nevyhnutné veci. Dotknutá osoba musí byť v každom prípade informovaná o podstate dôvodov, z ktorých vychádza rozhodnutie, spôsobom, ktorý riadne zohľadňuje nevyhnutnú dôvernosť informácií.

Pokiaľ ide o švajčiarskych štátnych príslušníkov, právny základ ochrany pred vyhostením sa nachádza v článku 5 prílohy I k Dohode medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom

159 V prípade neexistencie prípadov týkajúcich sa štátnych príslušníkov tretích krajín pozri tieto prípady týkajúce sa občanov EÚ, v ktorých súd vyložil pojem „naliehavé dôvody verejnej bezpečnosti“ podľa článku 28 ods. 3: SDEÚ, *P. I. proti Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid*, vec C-348/09, 22. mája 2012, body 39–56; SDEÚ, *Land Baden-Württemberg proti Panagiotis Tsakouridis*, vec C-145/09 [2010] Zb. I-11979, 23. novembra 2010, body 20–35.

160 Pokiaľ ide o judikatúru súvisiacu s článkom 27 smernice 2004/38/ES, so zreteľom na pojem „verejná politika“ pozri SDEÚ, *Petar Aladzhev proti Zamestník director na Stolichna direktsia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti*, vec C-434/10, 17. novembra 2011; SDEÚ, *Hristo Gaydarov proti Director na Glavna direktsia „Ohranitelna politsia“ pri Ministerstvo na vatreshnite raboti*, vec C-430/10, 17. novembra 2011. So zreteľom na pojem „skutočná, existujúca a dostatočne vážna hrozba ovplyvňujúca jeden zo základných záujmov spoločnosti“ pozri SD, *Georgios Orfanopoulos a i. a Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg*, spojené veci C-482/01 a C-493/01, [2004] Zb. I-05257, 29. apríla 2004, body 65–71.

161 SDEÚ, *Z. Z. proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-300/11, 4. júna 2013.

pohybe osôb. Podľa tohto ustanovenia možno práva udelené podľa dohody obmedziť len z dôvodov zachovania verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia.¹⁶²

Rodinní príslušníci štátneho príslušníka EHP, ktorý si uplatňuje právo voľného pohybu, sú chránení v prípade úmrtia, rozvodu alebo odchodu (články 12 a 13 [smernice o voľnom pohybe](#)). Na základe článku 20 ZFEÚ môžu byť v špecifických situáciách štátni príslušníci tretích krajín chránení aj pred vyhostením (pozri [oddiel 5.2](#)).¹⁶³

3.4.3. Tureckí štátni príslušníci

Podľa práva EÚ sa v článku 14 ods. 1 rozhodnutia Asociačnej rady 1/80 uvádza, že tureckí štátni príslušníci uplatňujúci si práva podľa ankarskej dohody môžu byť vyhostení len z dôvodov verejnej politiky, verejnej bezpečnosti, alebo verejného zdravia. Súd zdôraznil, že pri posudzovaní navrhovaného vyhostenia tureckých občanov, ktorí majú ustanovený a zabezpečený pobyt v jednom z členských štátov EÚ, by sa mali uplatňovať rovnaké kritériá ako v prípade občanov EHP. Právo EÚ znemožňuje vyhostenie tureckého štátneho príslušníka v prípade, keď je toto vyhostenie založené výlučne na všeobecných preventívnych dôvodoch, ako je napríklad odrádzanie iných cudzích štátnych príslušníkov, alebo ak automaticky nasleduje po usvedčení z trestného činu; podľa zavedenej judikatúry sa odchýlky od základnej zásady slobody pohybu osôb vrátane verejnej politiky musia vykladať prísne, takže rozsah ich pôsobnosti nemôžu jednostranne určovať členské štáty EÚ.¹⁶⁴

Príklad: Vo veci *Nazli*¹⁶⁵ Súdny dvor zistil, že turecký štátny príslušník nemôže byť vyhostený v rámci opatrenia všeobecného odrádzania iných cudzincov, ale vyhostenie musí vychádzať z rovnakých kritérií ako vyhostenie štátneho príslušníka EHP.

162 Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou, na strane druhej o voľnom pohybe osôb podpísaná v Luxemburgu 21. júna 1999 nadobudla platnosť 1. júna 2002, Ú. v. ES L 114, 2002, s. 6.

163 Informácie o prípade, v ktorom bola ochrana priznaná, pozri SDEÚ, *Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi*, vec C-34/09 [2011] Zb. I-01177, 8. marca 2011. Informácie o prípade, v ktorom nebola ochrana priznaná, pozri SDEÚ, *Murat Dereci a i. proti Bundesministerium für Inneres*, vec C-256/11, 15. novembra 2011 a SDEÚ, *Ymeraga and Others proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, vec C-87/12, 8. mája 2013; pozri aj SDEÚ, *lida proti Stadt Ulm (mesto Ulm)*, vec C-40/11, 8. novembra 2012.

164 SD, *Rutili proti Ministre de L'interieur*, vec 36/75 [1985] Zb. I-01219, 28. októbra 1985, bod 27; SD, *Georgios Orfanopoulos a i. a Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg*, spojené veci C-482/01 a C-493/01 [2003] Zb. I-05257, 11. septembra 2003, bod 67.

165 SD, *Ömer Nazli, Caglar Nazli a Melike Nazli proti Stadt Nürnberg*, vec C-340/97 [2000] Zb. I-00957, 10. februára 2000.

Súd poukázal na analógiu so zásadami stanovenými v oblasti slobody pohybu pracovníkov, ktorí sú občanmi členského štátu. Bez toho, aby podcenil hrozbu pre verejný poriadok, ktorú predstavuje užívanie drog, súd z týchto zásad dospel k záveru, že vyhostenie tureckého štátneho príslušníka, ktorý požíva právo udelené rozhodnutím Asociačnej rady, po usvedčení z trestného činu možno odôvodniť len tam, kde osobné správanie danej osoby poskytuje dôvody domnievať sa, že bude naďalej páchať inú závažnú trestnú činnosť, ktorá poškodzuje záujmy hostiteľského členského štátu.

Príklad: Vo veci *Polat*¹⁶⁶ súd uviedol, že opatrenia oprávňujúce obmedziť práva priznané tureckým štátnym príslušníkom, ktoré boli prijaté z dôvodov verejnej politiky, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia podľa článku 14 Asociačnej rady, musia byť založené výlučne na osobnom správaní daného jednotlivca. Usvedčenie z niekoľkých trestných činov v hostiteľskom členskom štáte môže predstavovať dôvody na prijatie týchto opatrení len vtedy, keď správanie danej osoby predstavuje skutočnú a dostatočne vážnu hrozbu ovplyvňujúcu základný záujem spoločnosti, okolnosť, ktorú musí stanoviť vnútroštátny súd.

166 SD, *Murat Polat proti Stadt Rüsselsheim*, vec C-349/06 [2007] Zb. I-08167, 4. októbra 2007.

Kľúčové body

- Existujú absolútne, takmer absolútne a neabsolútne prekážky vyhosteniu (úvod k tejto kapitole).
- Zákaz zlého zaobchádzania podľa článku 3 EDLP je absolútny. Osoby, ktoré čelia reálnemu riziku zaobchádzania v rozpore s článkom 3 vo svojej cieľovej krajine, sa nesmú vrátiť bez ohľadu na ich správanie alebo závažnosť obvinení proti nim. Orgány musia posúdiť riziká nezávisle od toho, či možno jednotlivca vylúčiť z ochrany podľa [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#), alebo podľa Ženevského dohovoru z roku 1951 (pozri oddiely 3.1.2 a 3.1.7).
- Zásada *non-refoulement* podľa Ženevského dohovoru z roku 1951 zakazuje vrátiť ľudí do situácie, v ktorej by bol ohrozený ich život alebo sloboda z dôvodu ich rasy, náboženstva, štátnej príslušnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo politického názoru (pozri oddiel 3.1).
- Podľa práva EÚ musí byť každé opatrenie prijaté členskými štátmi EÚ podľa *acquis* EÚ v oblasti azylovej politiky alebo podľa [smernice o návrate](#), ako aj podľa [dublínskeho nariadenia](#) v súlade s právom na azyl a zásadou *non-refoulement* (pozri oddiel 3.1).
- Pri posudzovaní reálneho rizika sa ESPLP zameriava na predvídateľné dôsledky odsunu osoby do krajiny navrhovaného návratu so zreteľom na osobné okolnosti jednotlivca, ako aj na všeobecné podmienky v krajine (pozri oddiely 3.1.3 a 3.3).
- Podľa EDLP potrebuje žiadateľ o azyl v podstate potvrdiť svoj nárok a pri posudzovaní dôveryhodnosti jeho vyhlásení mu často treba poskytnúť výhodu pochybnosti. Ak však chýba odôvodnenie, alebo keď sa uvádzajú informácie, ktoré poskytujú silný dôvod na spochybnenie vierohodnosti predložení žiadateľa o azyl, jednotlivcov k nim musí poskytnúť dostatočné vysvetlenie (pozri oddiel 3.1.3).
- Jednotlivec môže v prijímajúcom štáte riskovať zaobchádzanie zakázané právom EÚ alebo EDLP aj v prípade, že ho nie vždy spôsobuje samotný prijímajúci štát, ale skôr nešťatní aktéri, choroba alebo neludské podmienky v tejto krajine (pozri oddiel 3.1.2).
- Jednotlivec, ktorý riskuje zaobchádzanie zakázané právom EÚ alebo EDLP, ak sa vráti do oblasti, v ktorej je v prijímajúcom štáte doma, môže byť v bezpečí v inej časti krajiny (vnútroštátna ochrana) (pozri oddiel 3.1.5). Alternatívne môže byť prijímajúci štát schopný ochrániť ho pred týmto rizikom (dostatočnosť ochrany). V týchto prípadoch môže vyhostujúci štát dospieť k záveru, že táto osoba nepotrebuje medzinárodnú ochranu (pozri oddiel 3.1.4).
- Právo EÚ aj EDLP zakazujú hromadné vyhostenie (pozri oddiel 3.2).
- Podľa práva EÚ možno kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretej krajiny, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP, vyhostiť len z dôvodov verejnej politiky alebo verejnej bezpečnosti. Tieto odchýlky sa musia vykladať prísne a ich posudzovanie musí vychádzať výlučne z osobného správania dotknutého jednotlivca (pozri oddiel 3.4.2).

Ďalšia judikatúra a interpretácia:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplňujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele Ďalšie informácie na [strane 217](#).

4

Procesné záruky a právna podpora vo veciach azylu a návratu

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Smernica o azylových konaniach 2013/32/EÚ	Azylové konania	
Charta základných práv EÚ, článok 47 (právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces)	<i>Právo na účinný opravný prostriedok</i>	ESLP, článok 13 (právo na účinný opravný prostriedok) ESLP, <i>Abdolkhani a Karimnia proti Turecku</i> , 2009 (domáci opravný prostriedok sa musí zaoberať skutkovou podstatou sťažnosti)
Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 46 ods. 5–9	<i>Odkladný účinok</i>	ESLP, <i>Gebremedhin proti Francúzsku</i> , 2007 (odkladný účinok domáceho opravného prostriedku pri žiadostiach o azyl v tranzitnej zóne) ESLP, <i>Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku</i> , 2012 (neexistencia odkladného účinku domácich opravných prostriedkov proti vojenskému personálu, ktorý zabránil vyodeniu)
Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 31 ods. 8	<i>Skrátené azylové konanie</i>	ESLP, <i>I. M. proti Francúzsku</i> , 2012 (procesné záruky v skrátených azylových konaniach)

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Dublinské nariadenie, nariadenie (EÚ) 604/2013 SDEÚ, <i>N. S.</i> , vec C-411/10, 2011 SDEÚ, <i>K.</i> , vec C-245/11, 2012	Dublinské postupy	ESLP, <i>M. S. S. proti Belgicku a Grécku</i> , 2011 (transfer podľa „dublinského postupu“ s rizikom ponížujúceho zaobchádzania) ESLP, <i>De Souza Ribeiro proti Francúzsku</i> , 2012 (odkladný účinok v prípade sťažnosti podľa článku 8 EDLP)
Smernica o návrate (2008/115/ES)	Konanie o návrate	EDLP, článok 13 (právo na účinný opravný prostriedok) EDLP, protokol č. 7 článok 1 (procesné záruky v prípade vyhostenia cudzincov) ESLP, <i>C. G. a i. proti Bulharsku</i> , rok 2008 (nedostatočné procesné záruky v konaní o deportácii)
Charta základných práv EÚ, článok 47 (právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces)	Právna pomoc	EDLP, článok 13 (právo na účinný opravný prostriedok) ESLP, <i>M. S. S. proti Belgicku a Grécku</i> , 2011 (neúčinný systém právnej pomoci)
Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), články 20–22	Právna pomoc v azylových konaniach	Výbor ministrov, Usmernenia o ochrane ľudských práv v kontexte skráteného azylového konania, 1. júla 2009
Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 13 (opravné prostriedky)	Právna pomoc v rozhodnutiach o návrate	Výbor ministrov, Dvadsať usmernení o nútenom návrate, 4. mája 2005

Úvod

V tejto kapitole sa venuje pozornosť postupom posudzovania žiadostí o medzinárodnú ochranu (azylové konania), ako aj postupom vyhostenia alebo návratu. Najprv sa rozoberajú procesnoprávne požiadavky kladené na osoby zodpovedné za rozhodnutia o azyle alebo návrate. Potom sa posudzuje právo na účinný opravný prostriedok v týchto rozhodnutiach a uvádzajú sa hlavné prvky požadované na to, aby bol opravný prostriedok účinný (pozri aj [oddiel 1.8](#) o opravných prostriedkoch v kontexte riadenia hraníc). A nakoniec sa táto kapitola zaoberá otázkami týkajúcimi právnej pomoci. [Kapitola 7](#) sa bude zameriavať na spôsob vykonávania rozhodnutí o návrate.

Judikatúra ESLP vyžaduje, aby štáty nezávisle a prísne skúmali žiadosti, ktoré vzbudzujú odôvodnené obavy z reálneho rizika mučenia, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania či trestu po návrate. Niektoré z požiadaviek vypracovaných v judikatúre súdu boli zahrnuté do prepracovanej [smernice o azylových konaniach](#).

V celej tejto kapitole sa bude porovnávať právo na účinný opravný prostriedok uvedené v článku 13 EDLP so širším rozsahom práva na účinný opravný prostriedok uvedeným v článku 47 Charty základných práv EÚ.

4.1. Azylové konania

Podľa práva EÚ aj EDLP musia mať žiadatelia o azyl prístup k účinným azylovým konaniam vrátane opravných prostriedkov, ktoré môžu odložiť vyhostenie na čas trvania odvolacieho konania.

V [smernici o azylových konaniach](#) (2013/32/EÚ) sa stanovujú veľmi podrobné pravidlá pre bežné postupy pri poskytnutí a odvolaní medzinárodnej ochrany. Smernica sa vzťahuje na žiadosti o azyl podané na území členských štátov EÚ, ktoré sú viazané smernicou, ako aj na ich hraniciach, v teritoriálnych vodách a tranzitných zónach (článok 3).

4.1.1. Pohovor, postup posúdenia a počiatkové rozhodovanie

Podľa práva EÚ musia mať žiadatelia o azyl a ich závislé osoby prístup k azylovým konaniam (článok 6 [smernice o azylových konaniach](#); pozri aj [oddiel 2.2](#)). Majú právo zostať v členskom štáte EÚ až do prijatia rozhodnutia o ich žiadosti (článok 9). Členské štáty môžu urobiť výnimku len v prípade niektorých následných žiadostí (článok 9 ods. 2 a článok 41) a v prípadoch extradície. Extradícia podľa [rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV](#) o európskom zatykači má vlastné procesné záruky.¹⁶⁷

Žiadatelia musia dostať príležitosť na **osobný pohovor** (články 14–15 [smernice o azylových konaniach](#)).¹⁶⁸ Pohovor sa musí uskutočniť v prostredí, v ktorom je zabezpečená dôverynosť informácií, za normálnych okolností bez prítomnosti rodinných príslušníkov žiadateľa. Musí ho viesť osoba, ktorá je spôsobilá brať do úvahy osobné a všeobecné

¹⁶⁷ SD, *Trestné konanie proti Artur Leymann a Aleksei Pustovarov*, vec C-388/08 [2008] Zb. I-08993, 1. decembra 2008.

¹⁶⁸ Pozri aj SDEÚ, *M. M. proti Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland and Attorney General*, vec C- 277/11 [2012], 22. novembra 2012.

okolnosti súvisiace so žiadosťou vrátane kultúrneho pôvodu žiadateľa, jeho rodového aspektu, sexuálnej orientácie, rodovej identity alebo zraniteľnosti. Z pohovoru sa musí vyhotoviť písomná správa, ktorá sa sprístupní žiadateľovi (článok 17). Členské štáty musia žiadateľovi poskytnúť možnosť vyjadriť sa k správe predtým, než zodpovedný orgán prijme rozhodnutie o žiadosti (článok 17 ods. 3). Podľa článku 15 ods. 3 písm. e) prepracovanej smernice sa pohovory s deťmi musia vykonávať spôsobom prispôbeným deťom. Maloleté osoby bez sprievodu majú osobitné záruky vrátane práva na zastupovanie (článok 25). Členské štáty musia mať na zreteli v prvom rade najlepšie záujmy dieťaťa (článok 25 ods. 6; pozri aj [kapitulu 9](#)). Ďalšie informácie o právnej pomoci pozri v [oddiele 4.5](#).

Posúdenie žiadosti musí byť v súlade s procesnoprávnymi požiadavkami [smernice o azylových konaniach](#), ako aj s požiadavkami na posudzovanie dôkazov k žiadosti podľa [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) (článok 4). Musí sa vykonávať individuálne, objektívne a nestranné s využitím aktuálnych informácií (článok 10 [smernice o azylových konaniach](#) a článok 4 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu). Podľa článku 10 [smernice o azylových konaniach](#) by kvázi súdny alebo správny orgán zodpovedný za prijatie prvostupňového rozhodnutia nemal žiadosti odmietaať automaticky z toho dôvodu, že žiadosť nebola podaná v najskoršom možnom termíne. V článku 12 smernice o azylových konaniach sa uvádza, že žiadatelia o azyl musia byť informovaní o konaní, ktoré bude nasledovať, a o časovom rámci v jazyku, ktorému rozumejú, alebo sa odôvodnene predpokladá, že mu rozumejú; vždy, keď je to potrebné, musia im byť poskytnuté služby tlmočníka; musí sa im umožniť komunikácia s UNHCR alebo s organizáciami poskytujúcimi právne poradenstvo; musia mať prístup k dôkazom, na ktorých základe sa prijíma rozhodnutie o ich žiadosti; musí im byť v primeranom čase oznámené rozhodnutie; a musia byť informovaní o rozhodnutí v jazyku, ktorému rozumejú, alebo sa odôvodnene predpokladá, že mu rozumejú. Podľa článku 13 smernice sú žiadatelia povinní spolupracovať s orgánmi.

Žiadatelia o azyl sú oprávnení **vziať späť** svoje žiadosti o azyl. Postupy vzatia žiadosti späť musia byť aj v súlade s požiadavkami o oznamovaní, ktoré zahŕňajú písomné oznámenie (články 45 a 46 [smernice o azylových konaniach](#)). Ak existuje opodstatnený dôvod domnievať sa, že žiadateľ implicitne vzal svoju žiadosť späť alebo od nej odstúpil, žiadosti sa môžu považovať za vzaté späť alebo odstúpené; štát však musí buď prijať rozhodnutie o zastavení posudzovania a túto skutočnosť zaznamenať, alebo žiadosť zamietnuť (články 27 a 28 smernice o azylových konaniach).

Rozhodnutia o žiadostiach o azyl musí zodpovedný orgán prijať čo najskôr, ale najneskôr do šiestich mesiacov s výnimkou okolností uvedených v článku 31 ods. 3 a 4 [smernice o](#)

azylových konaniach, keď možno posudzovanie predĺžiť najviac na 21 mesiacov. Ak nie je možné prijať rozhodnutia do šiestich mesiacov, žiadateľ musí byť informovaný o predĺžení lehoty, alebo na požiadanie dostať informáciu o časovom rámci, v ktorom možno očakávať rozhodnutie (článok 31 ods. 6). Počas posudzovania žiadosti sa musia rešpektovať základné záruky ustanovené v kapitole II. Rozhodnutia musia byť písomné a musia obsahovať informácie o odvolaní (článok 11 smernice).

Podľa článku 33 smernice o azylových konaniach sa od členských štátov nevyžaduje posúdenie **nepripustných žiadostí**, ako sú napríklad následné žiadosti, v ktorých nie sú uvedené žiadne nové skutočnosti, alebo ak sa nečlenský štát EÚ považuje za bezpečnú tretiu krajinu pre žiadateľa. Osobný pohovor je potrebné vykonať s výnimkou prípadov nepripustných následných žiadostí (článok 34).

Podľa EDLP súd zastáva názor, že jednotlivci musia mať prístup k azylovému konaniu, ako aj k primeraným informáciám o konaní, ktoré nasleduje. Od orgánov sa ďalej vyžaduje, aby sa pri rozhodovaní o žiadostiach o azyl vyhýbali nadmerne dlhým zdržaniam.¹⁶⁹ Pri posudzovaní účinnosti skúmania žiadostí o azyl na prvom stupni súd posudzuje aj iné faktory, ako je napríklad dostupnosť tlmočníkov, prístup k právnej pomoci a existencia spoľahlivého systému komunikácie medzi orgánmi a žiadateľmi o azyl.¹⁷⁰ Pokiaľ ide o skúmanie rizika, v článku 13 sa vyžaduje, aby vnútroštátny orgán nezávisle a prísne preskúmal každú žiadosť, ak má žiadateľ vážne dôvody obávať sa reálneho rizika, že sa s ním v prípade vyhostenia bude zaobchádzať spôsobom, ktorý je v rozpore s článkom 3 (alebo článkom 2).¹⁷¹

4.1.2. Právo na účinný opravný prostriedok

Jednotlivci musia mať prístup k praktickému a účinnému opravnému prostriedku proti zamietnutiu azylu, povolenia na pobyt, alebo akejkoľvek sťažnosti na údajné porušenie ich ľudských práv. V tomto kontexte právo EÚ aj EDLP uznáva, že sa musia dodržať procesné záruky s cieľom účinne a rýchlo preskúmať jednotlivé prípady. Z tohto dôvodu sa vypracovali podrobné procesnoprávne požiadavky podľa práva EÚ aj podľa EDLP.

Podľa práva EÚ poskytuje článok 47 Charty základných práv EÚ „právo na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces“. Prvý odsek článku 47 charty vychádza z

169 ESĽP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011; ESĽP, *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku* (č. 30471/08), 22. septembra 2009.

170 Ďalšie informácie pozri ESĽP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011, bod 301.

171 *Ibid.*, bod 293.

článku 13 EDLP, ktorý zabezpečuje právo na „účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom“. V Charte základných práv EÚ sa však vyžaduje, aby vec prejednával súd, zatiaľ čo článok 13 EDLP vyžaduje len konanie pred vnútroštátnym orgánom.¹⁷²

Druhý odsek článku 47 Charty základných práv EÚ vychádza z článku 6 EDLP, ktorý zaručuje právo na spravodlivé súdne konanie, ale len vo veciach určenia občianskych práv alebo povinností, alebo v prípade akýchkoľvek obvinení z trestného činu. To vylučuje uplatňovanie článku 6 EDLP na prípady imigrácie a azylu, pretože tie nezahŕňajú určovanie občianskych práv alebo povinností.¹⁷³ V článku 47 Charty základných práv EÚ sa takéto rozlišovanie neuvádza.

V článku 46 **smernice o azylových konaniach** sa poskytuje právo na účinný opravný prostriedok proti rozhodnutiu o žiadosti o medzinárodnú ochranu, odmietnutiu znovu otvoriť posudzovanie žiadosti po jeho prerušení a rozhodnutiu o odňatí medzinárodnej ochrany. Musí obsahovať úplné a *ex nunc* posúdenie oboch skutočností a častí zákona. Predkladanie odvolaní nesmie byť znemožňované ani nadmerne sťažované časovými rámcami.

Podľa EDLP zaručuje článok 6 EDLP právo na spravodlivé súdne konanie, ale toto ustanovenie sa považuje za nepoužiteľné v prípadoch týkajúcich sa azylu a imigrácie (pozri **oddiel 4.5**). Na tieto prípady sa vzťahuje článok 13, v ktorom sa ustanovuje právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom. Ostatné práva dohovoru vrátane článku 3 EDLP možno čítať v spojení s článkom 13. Okrem toho sa usudzuje, že právo na súkromný a rodinný život, ako ho zaručuje článok 8 EDLP, zahŕňa aj vlastné procesné záruky (stručne opísané v **oddieli 4.4**). Navyše zákaz svojvôle obsiahnutý vo všetkých právach dohovoru sa v prípadoch žiadostí o azyl a imigrácie často opiera o poskytnutie dôležitých záruk.¹⁷⁴ Opravné prostriedky proti nezákonnému a svojvoľnému odňatiu slobody pozri v kapitole 6 (**oddiel 6.10**).

ESLP stanovil všeobecné zásady v súvislosti s tým, čo predstavuje účinný opravný prostriedok v prípadoch týkajúcich sa vyhodenia žiadateľov o azyl. Žiadatelia musia mať na vnútroštátnej úrovni k dispozícii opravný prostriedok schopný riešiť podstatu akejkoľvek „preukaznej sťažnosti“ podľa EDLP a v prípade potreby im musí byť poskytnutá vhodná pomoc.¹⁷⁵ Keďže opravný prostriedok musí byť „účinný“ v praxi i podľa práva, ESLP bude

172 Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ (2007/C 303/02), Ú. v. EÚ C 303 2007, s. 17.

173 ESLP, *Maaouia proti Francúzsku* (dec.) (č. 39652/98), 12. januára 1999, body 38–39.

174 ESLP, *C. G. a i. proti Bulharsku* (č. 1365/07), 24. apríla 2008, bod 49.

175 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011, bod 288; ESLP, *Kudła proti Poľsku* [veľký senát] (č. 30210/96), 26. októbra 2000, bod 157.

zrejme musieť okrem iných prvkov posudzovať aj to, či mal žiadateľ o azyl dostatok času na podanie odvolania.

Príklad: Vo veci *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*¹⁷⁶ zostali správne aj súdne orgány pasívne, pokiaľ ide o vážne tvrdenia týkajúce sa rizika zlého zaobchádzania v prípade návratu do Iraku alebo Iránu. Vnútroštátne orgány navyše nepreskúmali ich žiadosti o dočasný azyl, neoznámili im dôvody a nepovolili im prístup k právnej pomoci napriek tomu, že v čase zaistenia na policajnej stanici výslovne požiadali o právnika. Tieto porušenia vnútroštátnych orgánov zabránili žiadateľom vzniesť obvinenia podľa článku 3 EDLP v príslušnom legislatívnom rámci. Okrem toho žiadatelia nemohli požiadať orgány o anulovanie rozhodnutia o deportácii, pretože nedostali príkazy na deportáciu, ani neboli informovaní o dôvodoch svojho odsunu. Súdna preskúmanie prípadov deportácie v Turecku nemožno považovať za účinný opravný prostriedok, pretože žiadosť o anulovanie príkazu na deportáciu nemá odkladný účinok, pokiaľ správny súd osobitne nenariadi odklad výkonu rozhodnutia. Žiadateľom preto v súvislosti s ich sťažnosťami vychádzajúcimi z článku 3 EDLP nebol poskytnutý účinný a dostupný opravný prostriedok.

Príklad: Ústavné sudy v Rakúsku a Českej republike považujú lehoty dva dni a sedem dní za príliš krátke.¹⁷⁷ Naproti tomu SDEÚ vo veci *Diouf*¹⁷⁸ uviedol, že lehota pätnásť dní na podanie opravného prostriedku v skrátrenom konaní „sa nezdá zjavne nedostatočná na prípravu a sformulovanie účinného opravného prostriedku, ale javí sa ako opodstatnená a primeraná s ohľadom na práva a záujmy, o ktoré ide“.

Ďalšie konanie štátu, ktoré môže brzdiť účinnosť záruk, zahŕňa neoznámenie rozhodnutia jednotlivcom alebo neinformovanie ich o práve na opravný prostriedok, alebo zamedzenie styku zaisteného žiadateľa o azyl s vonkajším svetom. V niektorých ohľadoch majú požiadavky, ktoré vypracoval ESLP, a procesné záruky podľa [smernice o azylových konaniach](#) veľa spoločného.

176 ESLP, *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku* (č. 30471/08), 22. septembra 2009, body 111 – 117.

177 Rakúsko, Rakúsky ústavný súd (*Österreichische Verfassungsgerichtshof*), rozhodnutia G31/98, G79/98, G82/98, G108/98, 24. júna 1998; Česká republika, rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky (*Ústavní soud České republiky*) (č. 9/2010) Zb., ktoré nadobudlo účinnosť v januári 2010.

178 SDEÚ, *Samba Diouf proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, vec C-69/10, 28. júla 2011, bod 67.

Príklad: Vo veci *Čonka proti Belgicku*,¹⁷⁹ ktorá sa týkala hromadného vyhodenia rómskych žiadateľov o azyl podľa článku 4 protokolu č. 4 k dohovoru, v rámci podania žiadosti o azyl v Belgicku sa žiadatelia stretli s administratívnymi a praktickými prekážkami. V prvostupňovom konaní nemali žiadatelia prístup k svojmu spisu, nemohli nazrieť do záznamov z konania, ani požiadať o zaznamenanie svojich pozorovaní. Opravné prostriedky pred orgánom vyššieho stupňa nemali automatický odkladný účinok. Súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 13 v spojení s článkom 4 protokolu č. 4 k EDLP.

Aj keď požiadavky článku 13 EDLP celkom neuspokojujú jeden opravný prostriedok, môže ich uspokojiť súhrn opravných prostriedkov poskytnutých podľa domáceho práva.¹⁸⁰

4.1.3. Odvolania s automatickým odkladným účinkom

Podľa práva EÚ poskytuje článok 46 [smernice o azylových konaniach](#) právo na účinný opravný prostriedok pred súdom alebo tribunálom. Ten vychádza zo znenia článku 47 Charty základných práv EÚ. Smernica vyžaduje, aby členské štáty EÚ umožnili žiadateľom zostať na ich území dovtedy, kým neuplynie lehota na uplatnenie ich práva na opravný prostriedok, ako aj kým sa nerozhodne o opravnom prostriedku. Podľa článku 46 ods. 6 neexistuje automatické právo zostať na území členského štátu v prípade určitých neopodstatnených a neprípustných žiadostí, kedy musí odvolací orgán z úradnej moci rozhodnúť, či žiadateľ môže zostať na území členského štátu dovtedy, kým nebude rozhodnuté o opravnom prostriedku. Podobná výnimka existuje v prípade rozhodnutí o odovzdaní podľa [dublinského nariadenia](#) (nariadenie (EÚ) č. 604/2013, článok 27 ods. 2).

Podľa EDLP súd konštatoval, že keď sa jednotlivec odvolá proti zamietnutiu svojej žiadosti o azyl, odvolanie musí mať automatický odkladný účinok, keď vykonanie opatrenia návratu proti nemu môže mať potenciálne nezvratné účinky v rozpore s článkom 3.

Príklad: Vo veci *Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francúzsku*¹⁸¹ ESLP usúdil, že žiadateľove tvrdenia týkajúce sa rizika zlého zaobchádzania v Eritrei sú dostatočne

¹⁷⁹ ESLP, *Čonka proti Belgicku* (č. 51564/99), 5. februára 2002.

¹⁸⁰ ESLP, *Kudła proti Poľsku* [veľký senát] (č. 30210/96), 26. októbra 2000.

¹⁸¹ ESPL, *Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francúzsku* (č. 25389/05), 26. apríla 2007.

dôveryhodné, aby bola jeho sťažnosť podľa článku 3 EDLP preukazná. Žiadateľ sa preto mohol spoliehať na článok 13 braný v spojení s článkom 3. Toto ustanovenie vyžaduje, aby mali cudzí štátni príslušníci prístup k opravnému prostriedku s odkladným účinkom proti rozhodnutiu odsunúť ich do krajiny, v ktorej majú reálny dôvod domnievať sa, že podstúpia riziko zlého zaobchádzania v rozpore s článkom 3. V prípade žiadateľov o azyl, ktorí tvrdili, že toto riziko podstupujú a ktorým bolo už udelené povolenie na vstup na francúzske územie, francúzske právo zabezpečuje konanie, ktoré spĺňa niektoré z týchto požiadaviek. Tento postup sa však neuplatňuje na osoby, ktoré tvrdia, že toto riziko podstupujú a na hranici sa po prilete na letisko obrátia. Cudzí štátni príslušníci sa musia nachádzať na francúzskom území, aby mohli podať žiadosť o azyl. Ak sa na hranici obrátia, nemôžu túto žiadosť podať, kým najprv nedostanú povolenie na vstup do krajiny. Ak nemajú na to potrebné papiere, musia požiadať o povolenie na vstup z dôvodu azylu. Kým orgány skúmajú, či ich plánovaná žiadosť o azyl nie je „úmyselne zle podložená“, sú zadržávaní v tzv. čakacej zóne. Ak orgány považujú žiadosť za „úmyselne zle podloženú“, odmietnu danej osobe udeliť povolenie na vstup do krajiny. Túto osobu možno automaticky odsunúť bez toho, aby mala možnosť požiadať o azyl. Keďže daný jednotlivec mohol požiadať správne súdy o zrušenie ministerského rozhodnutia o odmietnutí povolenia na vstup, táto žiadosť nemala odkladný účinok a nepodliehala žiadnym časovým obmedzeniam. Prirodzene, osoba môže požiadať o urýchlené posúdenie žiadosti, čo žiadateľ síce urobil, ale bezúspešne. Tento opravný prostriedok však nemá automatický odkladný účinok, čo znamená, že táto osoba môže byť odsunutá skôr, než sudca vydá rozhodnutie. Z dôvodu významnosti článku 3 EDLP a nezvratnej povahy bezprávia spôsobeného mučením alebo zlým zaobchádzaním sa podľa článku 13 vyžaduje, že v prípade, ak zmluvná strana rozhodne o odsune cudzieho štátneho príslušníka do krajiny, v ktorej existuje reálny dôvod domnievať sa, že podstupuje riziko mučenia alebo zlého zaobchádzania, dotknutá osoba musí mať prístup k opravnému prostriedku s automatickým odkladným účinkom. Tento účinok nebol dostatočný „v praxi“. Keďže žiadateľ nemal prístup k takémuto opravnému prostriedku, kým sa zdržiaval v čakacej zóne, došlo k porušeniu článku 13 EDLP čítaným v spojení s článkom 3.

Príklad: Vo veci *M. S. S. proti Belgicku a Grécku*¹⁸² súd zistil, že Grécko porušilo článok 13 čítaný v spojení s článkom 3, pretože na strane orgánov zistil nedostatky v posúdení žiadateľovej žiadosti o azyl a rizika, ktorému by priamo či nepriamo čelil po návrate do svojej krajiny pôvodu, bez akéhokoľvek seriózneho posúdenie skut-

182 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011, bod 293.

kovej podstaty jeho žiadosti o azyl a bez toho, aby bol žiadateľovi poskytnutý prístup k účinnému opravnému prostriedku.

Príklad: Vo veci *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku*¹⁸³ talianska loď zadržala na mori potenciálnych žiadateľov o azyl. Talianske orgány ich nechali v domnienke, že budú prevezení do Talianska, a neinformovali ich o postupoch, ktoré musia absolvovať, aby sa vyhli návratu do Líbye. Žiadatelia teda nemohli podať sťažnosti na príslušný orgán podľa článku 3 EDLP alebo článku 4 protokolu č. 4 a dosiahnuť starostlivé a prísne posúdenie svojich žiadostí pred presadením opatrenia odsunu. Súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 13 EDLP v spojení s článkom 3 a článkom 4 protokolu č. 4.

V nedávno prejednávanej veci vo veľkej komore ESLP posudzoval, či sťažnosť podľa článku 13 EDLP v spojení s článkom 8 vyžaduje, aby mal aj domáci opravný prostriedok odkladný účinok.

Príklad: Vo veci *De Souza Ribeiro proti Francúzsku*¹⁸⁴ žiadateľ, brazílsky štátny príslušník, žil na území Francúzskej Guyany (francúzske zámorské územie) s rodinou od svojich siedmich rokov. Po zaistení správnymi orgánmi za nepredloženie platného povolenia na pobyt orgány nariadili jeho odsun. Na ďalší deň bol deportovaný približne 50 minút potom, ako podal odvolanie proti príkazu na odsun. Veľká komora ESLP usúdila, že v dôsledku rýchlosti, akou bol vykonaný príkaz na odsun, zostali dostupné opravné prostriedky v praxi neúčinné, a preto nedostupné. Žiadateľ prakticky nemal prístup k účinným opravným prostriedkom v súvislosti so svojou sťažnosťou podľa článku 8 dohovoru, keď mal byť deportovaný. Súd zistil porušenie článku 13 v spojení s článkom 8.

4.1.4. Skrátené azylové konania

Podľa práva EÚ sa v článku 31 ods. 8 [smernice o azylových konaniach](#) uvádza desať situácií, v ktorých možno uplatniť skrátené konanie, ako napríklad keď sa žiadosť považuje za nepodloženú, pretože žiadateľ pochádza z bezpečnej krajiny, alebo ak žiadatelia odmietli poskytnúť svoje odtlačky prstov. Aj keď zostávajú v platnosti základné zásady a záruky ustanovené v smernici, odvolanie nemusí mať automaticky odkladný účinok, napríklad sa musí konkrétne požiadať o právo zostať v krajine počas odvolacieho konania

¹⁸³ ESLP, *Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku* [veľký senát] (č. 27765/09), 23. februára 2012, body 197–207.

¹⁸⁴ ESLP, *De Souza Ribeiro proti Francúzsku* (č. 22689/07), 13. decembra 2012.

a/alebo sa toto právo musí v jednotlivých prípadoch priznať (pozri aj oddiel 4.1.3). V praxi môžu byť na podanie odvolania proti zápornému rozhodnutiu v skrátanom konaní aj kratšie lehoty.

Podľa EDLP je súd toho názoru, že každú žiadosť o azyl je potrebné nezávisle a prísne preskúmať. Ak tomu tak nie je, súd zistí porušenia článku 13 EDLP v spojení s článkom 3.

Príklad: Vo veci *I. M. proti Francúzsku*¹⁸⁵ sa žiadateľ, ktorý tvrdil, že v prípade deportácie do Sudánu riskuje zlé zaobchádzanie, pokúsil požiadať o azyl vo Francúzsku. Orgány prijali stanovisko, že táto žiadosť o azyl je založená na „úmyselnom podvode“, čiže predstavuje „zneužitie azylového konania“, pretože bola predložená po vydaní príkazu na odsun. Prvé a jediné posúdenie jeho žiadosti o azyl sa preto automaticky spracovalo v skrátanom konaní, ktoré neposkytuje dostatočné záruky. Napríklad lehota na podanie žiadosti sa skraca z 21 na päť dní. Táto veľmi krátka lehota na podanie žiadosti ukladá osobitne obmedzujúce podmienky, pretože sa očakáva, že žiadateľ predloží komplexnú žiadosť vo francúzštine so sprievodnými dokladmi a splní rovnaké podmienky pre podanie žiadosti ako v prípade žiadosti predloženej v bežnom konaní osobami, ktoré nie sú vo väzení. Hoci žiadateľ mohol požiadať správny súd o napadnutie svojho rozhodnutia o deportácii, mal na to len 48 hodín na rozdiel od dvojmesačnej lehoty v bežnom konaní. Žiadateľova žiadosť o azyl bola teda zamietnutá ako celok bez toho, aby mu domáci systém ponúkol opravný prostriedok účinný v praxi. Preto nemohol podať sťažnosť podľa článku 3 EDLP. Súd zistil, že došlo k porušeniu článku 13 v kombinácii s článkom 3 EDLP.

4.2. Dublinské postupy

Dublinské nariadenie (nariadenie (EÚ) č. 604/2013), ktoré uplatňuje 32 európskych štátov, určuje, ktorý štát je zodpovedný za posúdenie žiadosti o azyl. Ak je na základe kritérií ustanovených nariadením zodpovedný za posúdenie žiadosti iný štát, je v nariadení uvedený postup odovzdania do tohto štátu.

Podľa práva EÚ sa v **dublinskom nariadení** uvádzajú časové rámce, v ktorých musia štáty vyhovieť žiadostiam o vzatie žiadosti späť alebo prevziať zodpovednosť za žiadateľov o azyl (články 21, 22, 25 a 29), a ustanovuje sa potreba, aby štáty pred odovzdaním žiadateľa zhromaždili určité dôkazy (článok 22), potreba zabezpečiť dôvernosc informácií

185 ES/P, *I. M. proti Francúzsku* (č. 9152/09), 2. februára 2012, body 136–160.

(článok 39), ako aj potreba informovať jednotlivca o dublinskom nariadení všeobecne (článok 4) a o plánovanom dublinskom transfere a dostupných opravných prostriedkoch (článok 26). Zjavné sú požiadavky na administratívnu spoluprácu (článok 34 dublinského nariadenia) a záruky v prípade zániku zodpovednosti (článok 19).

Príklad: Vo veci *Kastrati*¹⁸⁶ SDEÚ zastával názor, že **dublinské nariadenie** sa pre-stáva uplatňovať v prípade vzatia žiadosti späť skôr, než členský štát EÚ, ktorý je zodpovedný za preskúmanie žiadosti, súhlasí s prevzatím zodpovednosti za žiadateľa. Členský štát, na ktorého území bola žiadosť podaná, musí prijať rozhodnutia potrebné v prípade tohto vzatia späť, a najmä zastaviť posudzovanie, pričom túto informáciu musí zaznamenať do žiadateľovho spisu.

V článku 5 **dublinského nariadenia** sa za normálnych okolností vyžaduje vykonanie osobného pohovoru s každým žiadateľom. Žiadatelia majú právo na účinný opravný prostriedok: musí sa im buď umožniť zostať v štáte počas posudzovania rozhodnutia o odovzdaní odvolacím orgánom, alebo odvolací orgán musí dostať príležitosť odložiť transfer z vlastnej iniciatívy alebo na požiadanie (článok 27 ods. 3).

Dublinské nariadenie obsahuje aj procesné záruky pre maloleté osoby bez sprievodu (viac podrobností pozri v **oddiel 9 bod 1** a ustanovenia o zachovaní zlúčenia rodiny. Články 8–11 a 16 nariadenia obsahujú kritériá určovania zodpovedného štátu v prípade rodinných príslušníkov (ako sú vymedzené v článku 2 písm. g) nariadenia). Okrem toho môže členský štát požiadať o posúdenie žiadosti iný členský štát EÚ s cieľom zlúčiť rodinu (článok 17 ods. 2 „humanitárna doložka“). Článok 7 ods. 3 vyžaduje, aby členské štáty zohľadnili všetky dostupné dôkazy týkajúce sa prítomnosti rodinných príslušníkov a príbuzných na území členského štátu EÚ, pokiaľ sa tieto dôkazy predložia predtým, než iný členský štát prevezme zodpovednosť za posúdenie žiadosti o azyl, a pokiaľ predchádzajúca žiadosť nebola predmetom rozhodnutia o skutkovej podstate veci.

V prípade závažných humanitárnych otázok môže byť členský štát EÚ za určitých okolností zodpovedný za posúdenie žiadosti o azyl vtedy, keď je jedna osoba závislá od inej osoby, a za predpokladu, že medzi nimi existujú rodinné väzby.

Príklad: Vec *K*¹⁸⁷ sa zaoberala navrhovaným odovzdaním ženy, ktorej neveste sa práve narodilo dieťa, z Rakúska do Poľska. Nevesta navyše trpela vážnou chorobou

¹⁸⁶ SDEÚ, *Migrationsverket proti Nurije Kastrati a i.*, vec C-620/10, 3. mája 2012, bod 49.

¹⁸⁷ SDEÚ, *K proti Bundesasylamt*, vo veci C-245/11, 6. novembra 2012.

a telesným postihnutím v dôsledku traumatického zážitku v tretej krajine. Keby sa zistilo, čo sa stalo, nevesta by pravdepodobne riskovala násilné zaobchádzanie zo strany mužských členov rodiny, ktorej kultúrne tradície prikazujú obhájiť česť rodiny. Za týchto okolností bol SDEÚ toho názoru, že ak sú splnené podmienky uvedené v článku 15 ods. 2 [verzie nariadenia z roku 2003, ktoré bolo preformulované v článku 16 ods. 1 verzie z roku 2013], zodpovedným za posúdenie žiadosti o azyl sa stáva členský štát, ktorý je z humanitárnych dôvodov uvedených v tomto ustanovení povinný prevziať zodpovednosť za žiadateľa o azyl.

Členský štát EÚ sa napriek tomu, že nie je zodpovedným štátom podľa kritérií **dublinkého nariadenia**, môže rozhodnúť, že žiadosť posúdi („doložka o zvrchovanosti“ podľa článku 17 ods. 1 dublinkého nariadenia).¹⁸⁸ Podľa článku 3 ods. 2 nariadenia, ak by odovzdanie žiadateľa do členského štátu EÚ, ktorý sa podľa dublinkých kritérií považuje za zodpovedný, vystavilo žiadateľa riziku zlého zaobchádzania zakázaného článkom 4 charty, štát, ktorý má v úmysle odovzdať žiadateľa, musí preskúmať ďalšie kritériá nariadenia a v rámci primeraného času zistiť, či podľa týchto kritérií nemožno určiť za zodpovedný za posúdenie žiadosti o azyl iný členský štát. To môže viesť k tomu, že za preskúmanie žiadosti sa stane zodpovedným prvý štát (článok 3 ods. 2), aby sa eliminovalo riziko porušenia základných práv žiadateľa.

Príklad: V spojených veciach *N. S. a M. E.*¹⁸⁹ sa SDEÚ zamerl na to, či by došlo k porušeniu článku 4 Charty základných práv EÚ, ktorý zodpovedá článku 3 EDLP, keby boli jednotlivci odovzdaní do Grécka podľa **dublinkého nariadenia**. ESĽP už v čase prejednávania vecí pred SDEÚ rozhodol, že podmienky prijatia a ostatné podmienky žiadateľov o azyl v Grécku porušujú článok 3 EDLP. SDEÚ bol toho názoru, že členské štáty nemôžu „nevedieť“ o systémových nedostatkoch azylového konania a podmienkach prijatia v Grécku, ktoré predstavujú reálne riziko, že žiadatelia o azyl budú vystavení neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu. Zdôraznil, že dublinké nariadenie sa musí vykonávať v súlade s právami zaručenými chartou, čo znamená, že pri neexistencii iného zodpovedného štátu boli Spojené kráľovstvo a Írsko povinné preskúmať žiadosti o azyl napriek skutočnosti, že žiadatelia podali svoje žiadosti o azyl v Grécku.

188 Pozri aj SDEÚ, *Zuheyr Frayeh Halaf proti Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, vec C-528/11, 30. mája 2013.

189 SDEÚ, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a i. proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, spojené veci C-411/10 a C-493/10, 21. decembra 2011. Pozri tiež SDEÚ, *Bundesrepublik Deutschland proti Kaveh Puid*, vec C-4/11, 14. novembra 2013.

Podľa EDLP nie je úlohou ESLP vykladať [dublinské nariadenie](#). Ako však ukazuje judikatúra súdu, články 3 a 13 môžu byť uplatniteľnými zárukami aj v kontexte dublinských transferov.¹⁹⁰

Príklad: Vo veci *M. S. S. proti Belgicku a Grécku*¹⁹¹ ESLP zistil porušenia práv žiadateľa na opravný prostriedok podľa článku 13 EDLP brány v spojení s článkom 3 zo strany Grécka aj Belgicka. Súd dospel k záveru, že z dôvodu neuplatňovania právnych predpisov v oblasti azylovej politiky a veľkých štrukturálnych nedostatkov prístupu k azylovým konaniam a opravným prostriedkom v Grécku neexistujú žiadne účinné záruky, ktoré by žiadateľa chránili proti ďalšiemu svojvoľnému odsunu do Afganistanu, kde by riskoval zlé zaobchádzanie. Pokiaľ ide o Belgicko, konanie o napadnutí dublinského transferu do Grécka nespĺňalo požiadavky judikatúry ESLP na podrobné a prísne preskúmanie žiadosti v prípadoch, kde môže jednotlivca vystaviť zaobchádzaniu zakázanému článkom 3 vyhostenie do inej krajiny.

4.3. Postupy týkajúce sa podmienok prijatia žiadateľov o azyl

Podľa práva EÚ musia byť žiadatelia o azyl informovaní o výhodách, na ktoré sú oprávnení, a o všetkých povinnostiach, ktoré musia spĺňať v súvislosti s podmienkami prijímania, do 15 dní od podania žiadosti o azyl (článok 5 [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ)). Musia sa im poskytnúť informácie aj o právnej pomoci alebo dostupnej pomoci. Jednotlivci by mali byť schopní rozumieť poskytnutým informáciami. Žiadatelia o azyl majú právo odvolať sa proti rozhodnutiam orgánov neudelíť im výhody (článok 26 [smernice o podmienkach prijímania](#)).

Nesplnenie povinností podľa [smernice o podmienkach prijímania](#) môže byť vykladané ako porušenie práva EÚ, ktoré spôsobilo škody vo veci *Francovich* (pozri [úvod](#) k tejto príručke), a/alebo ako porušenie článku 3 EDLP.¹⁹²

Príklad: Vo veciach *M. S. S. a N. S.* ESLP aj SDEÚ zastávali názor, že systémové nedostatky v azylovom konaní a podmienkach prijímania žiadateľov o azyl v

190 ESLP, *Mohamed Hussein a i. proti Holandsku a Taliansku* (dec.) (č. 27725/10), 2. apríla 2013; ESLP, *Mohamed proti Rakúsku* (č. 2283/12), 6. júna 2013.

191 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.

192 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.

zodpovednom členskom štáte majú za následok neludzské a ponižujúce zaobchádzanie v rozpore s článkom 3 EDLP, alebo článkom 4 Charty základných práv EÚ.¹⁹³

4.4. Konania o návrate

Podľa práva EÚ sa v [smernici o návrate](#) (2008/115/ES) uvádzajú určité záruky na vydávanie rozhodnutí o návrate (články 6, 12 a 13) a dobrovoľné odchody sa uprednostňujú pred nútenými odsunmi (článok 7).

Podľa článku 12 smernice musia byť rozhodnutia o návrate, ako aj rozhodnutia o zákaze opätovného vstupu vrátane informácií o dostupných opravných prostriedkoch vyhotovené písomne a v jazyku, ktorému môže jednotlivec rozumieť, alebo sa dá odôvodnene predpokladať, že mu rozumie. Preto sú členské štáty povinné vydávať informačné materiály aspoň v piatich najbežnejších jazykoch, ktoré používajú skupiny migrantov vstupujúce na územie daného členského štátu. V článku 13 [smernice o návrate](#) sa uvádza, že štátni príslušníci tretích krajín musia dostať právo na odvolanie alebo preskúmanie rozhodnutia o odsune pred príslušným súdnym alebo správny orgánom, alebo iným príslušným nezávislým orgánom s právomocou dočasne pozastaviť odsun na čas tohto preskúmania. Štátny príslušník tretej krajiny by mal mať možnosť získať právne poradenstvo, zastupovanie a v prípade potreby aj jazykovú pomoc – bezplatne – v súlade s pravidlami stanovenými vo vnútroštátnom práve.

V článku 9 smernice sa uvádza, že rozhodnutia o odsune sa musia odložiť, ak by porušovali zásadu *non-refoulement* a keď osoby požiadali o opravný prostriedok s odkladným účinkom. Odsun možno ďalej odložiť z dôvodov, ktoré sa týkajú danej osoby, ako je napríklad jej zdravotný stav, a z dôvodu technických prekážok odsunu. V prípade odloženia návratu musia členské štáty EÚ poskytnúť písomné potvrdenie o odklade výkonu rozhodnutia (článok 14).

[Smernica o návrate](#) sa neuplatňuje na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občanov EÚ, ktorí sa presťahovali od iného členského štátu EÚ, alebo občanov iných štátov EHP alebo Švajčiarska, ktorých situáciu upravuje [smernica o voľnom pohybe](#) (2004/38/ES). V smernici o voľnom pohybe sa ustanovujú procesné záruky v kontexte obmedzení vstupu a pobytu z dôvodov verejnej politiky, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia. Osoby musia mať v prípade týchto rozhodnutí prístup k súdnym a v príslušných prípadoch k správny konaniam (články 27, 28 a 31). Jednotlivci musia

¹⁹³ *Ibid.*; SDEÚ, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-411/10, [2011], 21. decembra 2011, bod 86.

dostať písomné oznámenie o rozhodnutiach a musia byť schopní porozumieť ich obsahu a dôsledkom. Oznámenia musia obsahovať procesné aspekty týkajúce sa podania odvolaní, ako aj časové rámce (článok 30). Porovnateľnú ochranu požievajú tureckí občania.

Podľa EDLP sú okrem hľadísk týkajúcich sa článku 13 EDLP ustanovené osobitné záruky v článku 1 protokolu č. 7 k dohode, ktoré je potrebné rešpektovať v prípadoch vyhostenia cudzincov, ktorí sa zákonne zdržujú v danom štáte. Okrem toho ESLP rozhodol, že článok 8 obsahuje procesné záruky na zabránenie svojvoľnému zasahovaniu do práva na súkromný a rodinný život. Toto môže byť dôležité pre jednotlivcov, ktorí sa v štáte zdržujú už nejaký čas a mohli si tu zariadiť súkromný a rodinný život, alebo ktorí môžu byť účastníkmi súdneho konania v tomto štáte. Chyby v procesných aspektoch rozhodovania podľa článku 8 môžu mať za následok porušenie článku 8 ods. 2 z dôvodu, že rozhodnutie nebolo v súlade s právom.

Príklad: *Vec C. G. proti Bulharsku*¹⁹⁴ sa týkala osoby s dlhodobým pobytom, ktorá bola odsunutá z dôvodov národnej bezpečnosti na základe správy o tajnom sledovaní. ESLP bol toho názoru, že netransparentné konanie, aké bolo použité v prípade žiadateľa, nepredstavuje úplné a účelné posúdenie požadované podľa článku 8 EDLP. Navyše bulharské súdy odmietli zhromaždiť dôkazy, ktoré by potvrdili alebo vyrátali obvinenia proti žiadateľovi, a ich rozhodnutia boli formálne. V dôsledku toho nebola vec žiadateľa riadne prejednaná alebo preskúmaná, ako sa vyžaduje podľa odseku 1 písm. b) článku 1 protokolu č. 7.

Príklad: *Veci Anayo a Saleck Bardi*¹⁹⁵ sa týkali návratu štátnych príslušníkov tretích krajín s účasťou detí. ESLP zistil porušenie článku 8 EDLP, pretože objavil chyby v rozhodovacom procese, ako napríklad nezohľadnenie najlepších záujmov dieťaťa, alebo nedostatočnú koordináciu medzi orgánmi pri určovaní týchto záujmov.

194 ESLP, *C. G. a i. proti Bulharsku* (č. 1365/07), 24. apríla 2008.

195 ESLP, *Anayo proti Nemecku* (č. 20578/07), 21. decembra 2010; ESLP, *Saleck Bardi proti Španielsku* (č. 66167/09), 24. mája 2011.

4.5. Právna pomoc v konaniach o azyle a návrate

Základným kameňom prístupu k spravodlivosti je prístup k právnej pomoci. Bez prístupu k spravodlivosti nie je možné účinne chrániť práva jednotlivcov.¹⁹⁶ Právna podpora je osobitne dôležitá v konaniach o azyle a návrate, kde môžu jazykové bariéry sťažovať dotknutým osobám pochopenie často zložitých alebo rýchlo vykonávaných postupov.

Podľa EDLP je právo na prístup k súdu odvodené od práva na spravodlivé súdne konanie – práva, ktoré v každej demokracii zaujima popredné miesto.¹⁹⁷ Právo na prístup k súdu, ktoré je jedným z aspektov článku 6 EDLP, sa považuje za neuplatniteľné na konania vo veciach azylu a imigrácie, pretože tieto konania sa netýkajú určenia občianskeho práva alebo povinnosti, ani obvinenia z trestného činu.¹⁹⁸ To však neznamená, že zásady prístupu k súdu, ktoré súd vypracoval podľa článku 6 EDLP, sú pre článok 13 irelevantné. Z hľadiska procesných záruk sú požiadavky článku 13 menej prísne ako požiadavky článku 6, ale absolútnou podstatou opravného prostriedku na účely článku 13 je, že by mal zahŕňať dostupné konanie.

Príklad: Vo veci *G. R. proti Holandsku*¹⁹⁹ o otázke účinného prístupu k správne mu konaniu s cieľom získať povolenie na pobyt súd zistil porušenie článku 13 EDLP. Súd si všimol, že aj keď je správne konanie na získanie povolenia na pobyt a výnimky zo zaplatenia zákonných poplatkov „právne dostupné“, z dôvodu neúmerne vysokého správneho poplatku vo vzťahu k skutočnému príjmu rodiny žiadateľa je „prakticky nedostupné“. Súd zdôraznil aj formálny prístup príslušného ministra, ktorý dôkladne nepreskúmal stav núdze žiadateľa. ESĽP znova pripomenul, že zásady „prístupu k súdu“ vypracované podľa článku 6 sú relevantné aj pre článok 13. Toto prekrytie sa preto vyložilo ako vec vyžadujúca si dostupné konanie.

ESĽP sa vo svojej judikatúre odvoláva na odporúčania Rady Európy o právnej pomoci s cieľom uláhčiť prístup k spravodlivosti, najmä pre veľmi chudobných.²⁰⁰

196 Ďalšie informácie: FRA (2010b).

197 ESĽP, *Airey proti Írsku* (č. 6289/73), 9. októbra 1979.

198 ESĽP, *Maaouia proti Francúzsku* (č. 39652/98), 5. októbra 2000, bod 38.

199 ESĽP, *G. R. proti Holandsku* (č. 22251/07), 10. januára 2012, body 49–50.

200 Rada Európy, Výbor ministrov (1981), odporúčanie Výboru ministrov členským štátom o opatreniach ulahčujúcich prístup k spravodlivosti č. R (81)7; ESĽP, *Siatkowska proti Poľsku* (č. 8932/05), 22. marca 2007.

Príklad: Vo veci *M. S. S. proti Belgicku a Grécku*²⁰¹ ESLP rozhodol, že žiadateľ prakticky nemal prostriedky na zaplatenie právnik v Grécku, kam bol vrátený; nedostal informácie o prístupe k organizáciám ponúkajúcim právnu pomoc a poradenstvo. Toto spolu s nedostatkom právnikov poskytujúcich právnu pomoc spôsobuje, že grécky systém právnej pomoci ako celok je v praxi neúčinný. ESLP dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 13 EDLP v spojení s článkom 3.

Podľa práva EÚ je v Charte základných práv EÚ vymedzené prípravné štádium vývoja práva na právnu pomoc a poradenstvo podľa práva EÚ. Článok 51 charty sa uplatňuje len vtedy, keď členské štáty EÚ vykonávajú právo EÚ. V článku 47 charty sa uvádza, že „[k] aždý musí mať možnosť poradiť sa, obhajovať sa a nechať sa zastupovať [...]“ a že „[p] rávna pomoc sa poskytuje osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti [...]“.

Právo na spravodlivé konanie sa podľa práva EÚ uplatňuje na veci azylu a imigrácie, čo však nie je prípad EDLP. Zahrnutie právnej pomoci do článku 47 Charty základných práv EÚ odzrkadľuje jej historický a ústavný význam. Vysvetlivky k článku 47 v súvislosti s jeho ustanovením o právnej pomoci spomínajú štrasburskú judikatúru – najmä vec *Airey*.²⁰² Právna pomoc vo veciach azylu a imigrácie je zásadnou súčasťou potreby účinného opravného prostriedku a potreby spravodlivého konania.

4.5.1. Právna pomoc v azylových konaniach

Podľa práva EÚ oprávňuje článok 22 ods. 1 [smernice o azylových konaniach](#) žiadateľov poradiť sa s právnikom o záležitostiach týkajúcich sa ich žiadosti. Podľa článku 20 smernice musia členské štáty EÚ v prípade záporného rozhodnutia správy zabezpečiť bezplatné poskytnutie právnej pomoci a zastúpenia žiadateľom pri podávaní odvolania, ako aj na odvolacom konaní. Bezplatná právna pomoc a/alebo zastupovanie sa nesmie poskytovať osobám, ktoré majú hmatateľné vyhliadky na úspech (článok 20 ods. 3). Členské štáty môžu vyžadovať splnenie určitých podmienok, ako sú finančné záležitosti alebo časové rámce (článok 21).

Článok 23 smernice obsahuje aj ustanovenie o rozsahu právnej pomoci a zastupovania vrátane možnosti právneho poradcu získať prístup k informáciám uvedeným v žiadateľovom spise, ako aj praktický prístup ku klientovi, ak sa zdržiava, alebo je zadržovaný v uzavretých priestoroch, ako sú väzenské zariadenia a tranzitné zóny. Žiadatelia majú

201 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011, bod 319.

202 ESLP, *Airey proti Írsku* (č. 6289/73), 9. októbra 1979.

povolené priviesť si na osobný pohovor o azyle právneho zástupcu alebo iného poradcu, ktorého ako takého pripúšťa vnútroštátne právo.

Právo na právnu pomoc a poradenstvo uznávajú aj usmernenia **Rady Európy** o ochrane ľudských práv v kontexte skrátených azylových konaní²⁰³.

4.5.2. Právna pomoc v rozhodnutiach o návrate

Podľa práva EÚ sa poskytovanie právnej pomoci neobmedzuje len na rozhodnutia o azyle, ale zahŕňa aj rozhodnutia o návrate. Toto je dôležité, pretože jednotlivcom umožňuje požiadať o súdne preskúmanie rozhodnutia o odsune. Niektorí jednotlivci, ktorí dostali rozhodnutie o návrate podľa **smernice o návrate**, by sa nikdy nedostali k odvolaniu ani k akémukoľvek súdnemu preskúmaniu svojich sťažností. Niektorí z týchto jednotlivcov si mohli v čase svojho pobytu v členskom štáte EÚ založiť rodiny a budú žiadať o prístup k súdu, aby určil zlučiteľnosť rozhodnutia o návrate s ľudskými právami. Článok 13 smernice o návrate ako taký stanovuje, že členské štáty EÚ „zabezpečia, aby potrebné právne poradenstvo a/alebo zastúpenie boli poskytnuté na požiadanie a bezplatne“ v súlade s príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi a v zmysle článku 15 ods. 3 a 6 **smernice 2005/85/ES**.

V týchto ustanoveniach sa uvádza, že právna pomoc by mala byť dostupná na požiadanie. To znamená, že jednotlivci musia byť informovaní o poskytnutí právnej pomoci v jasnom a jednoduchom jazyku, ktorému rozumejú, pretože inak by boli tieto pravidlá nezmyselné a bránili by účinnému prístupu k spravodlivosti.

Právnu pomoc predpokladá aj Dvadsať usmernení o nútenom návrate (usmernenie 9) **Rady Európy**.²⁰⁴

4.5.3. Právna pomoc pri podaní opravného prostriedku proti rozhodnutiu o azyle

Podľa práva EÚ môže žiadateľ podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu o azyle prijatom podľa **smernice o podmienkach prijímania** (2013/33/EÚ) (článok 26 smernice). V prípade odvolania proti rozhodnutiu alebo žiadosti o preskúmanie rozhodnutia musia členské štáty na požiadanie zabezpečiť bezplatnú právnu pomoc a zastupovanie, ak je

²⁰³ Rada Európy, Výbor ministrov (2009), *Usmernenia o ochrane ľudských práv v kontexte skráteného azylového konania* z 1. júla 2009.

²⁰⁴ Rada Európy, Výbor ministrov (2005).

potrebné na zabezpečenie účinného prístupu k spravodlivosti. Podľa smernice o podmienkach prijímania môžu členské štáty uložiť na právnu pomoc pri preskúmaní rozhodnutí o azyle rovnaké obmedzenia, aké sa uvádzajú v [smernici o azylových konaniach](#).

Kľúčové body

- Právo EÚ vyžaduje v kontexte posúdenia žiadosti o azyl aj v kontexte posúdenia rozhodnutí o návrate spravodlivé a účinné konania (pozri [oddiely 4.1.1 a 4.4](#)).
- V článku 13 EDLP sa vyžaduje účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom so zreteľom na každú preukaznú sťažnosť podľa akéhokoľvek ustanovenia EDLP alebo jeho protokolov. Vyžaduje sa najmä nezávislé a prísne preskúmanie akejkoľvek sťažnosti na odôvodnené obavy z reálneho rizika zaobchádzania v rozpore s článkom 2 alebo článkom 3 EDLP v prípade vyhostenia alebo extradície jednotlivca (pozri [oddiel 4.1.2](#)).
- V článku 13 EDLP sa vyžaduje opravný prostriedok s automatickým odkladným účinkom, ak môže mať vykonanie rozhodnutia o návrate proti tejto osobe potenciálne nezvratné účinky (pozri [oddiel 4.1.3](#)).
- Článok 47 Charty základných práv EÚ vyžaduje prostriedok nápravy pred súdom a obsahuje rozsiahlejšie záruky spravodlivosti ako článok 13 EDLP (pozri [oddiel 4.1.2](#)).
- Podľa práva EÚ existujú procesné záruky so zreteľom na oprávnenie žiadateľov na podporu a výhody a na vzatie žiadosti späť (pozri [oddiel 4.3](#)).
- Nedostatočná právna pomoc môže nastoliť problém podľa článku 13 EDLP, ako aj podľa článku 47 Charty základných práv EÚ (pozri [oddiel 4.5](#)).

Ďalšia judikatúra a interpretácia:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplňujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele [Ďalšie informácie](#) na [strane 217](#).

5

Súkromný a rodinný život a právo uzavrieť manželstvo

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>Charta základných práv EÚ, článok 9 (právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu)</p> <p>Uznesenie Rady (1997) o opatreniach, ktoré sa majú prijať v boji proti účelovým manželstvám</p>	<p>Právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu</p>	<p>EDLP, článok 12 (právo uzavrieť manželstvo)</p> <p>ESLP, <i>O'Donoghue proti Spojenému kráľovstvu</i>, 2010 (prekážky práva uzavrieť manželstvo)</p>
<p>Charta základných práv EÚ, článok 7 (rešpektovanie súkromného a rodinného života)</p> <p>Rodinní príslušníci štátnych príslušníkov EHP uplatňujúcich práva na voľný pohyb:</p> <p>Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES)</p> <p>SD, <i>Metock</i>, vo veci C-127/08, 2008 (predchádzajúci zákonný pobyt rodinného príslušníka, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, v členských štátoch sa nevyžaduje)</p> <p>SD, <i>Mary Carpenterová</i>, vec C-60/00, 2002 (manželka štátneho príslušníka tretej krajiny môže zostať s deťmi v domovskej krajine manžela, keď sa manžel presťahuje do iného členského štátu EÚ)</p> <p>SD, <i>Holandský štát</i>, vec C-59/85, 1986 (registrované partnerstvá)</p>	<p>Legalizácia rodiny</p>	<p>EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života)</p> <p>ESLP, <i>Rodrigues da Silva proti Holandsku</i>, 2006 (najlepšie záujmy dieťaťa)</p> <p>ESLP, <i>Darren Omoregie a i. proti Nórsku</i>, 2008 (silné väzby nigérijského manželského partnera s jeho krajinou pôvodu)</p> <p>ESLP, <i>Nuñez proti Nórsku</i>, 2011 (rodinný život v Nórsku)</p>

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>SDEÚ vo veci C-34/09, <i>Ruiz Zambrano</i>, z roku 2011 (deťom hrozí strata výhod občianstva EÚ)</p> <p>SDEÚ, <i>Murat Dereci</i>, vec C-256/11, 2011 (manželka a deti)</p> <p>Rodinní príslušníci garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín:</p> <p>Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES) (rodinný príslušník musí za normálnych okolností podať žiadosť mimo krajiny)</p>		
<p>Rodinní príslušníci štátnych príslušníkov EHP uplatňujúcich práva na voľný pohyb:</p> <p>Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES)</p> <p>SDEÚ, <i>Chakroun</i>, C-578/08, 2010 (nezáleží na tom, či bola rodina založená pred príchodom alebo po príchode štátneho príslušníka tretej krajiny)</p> <p>Rodinní príslušníci garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín:</p> <p>Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES)</p>	<p>Zlúčenie rodiny</p>	<p>ESC, článok 19 ods. 6 (zlúčenie rodiny zahraničných pracovníkov)</p> <p>ESLP, <i>Gül proti Švajčiarsku</i>, 1996 (opustené deti)</p> <p>ESLP, <i>Sen proti Holandsku</i>, 2001 (opustené deti)</p> <p>ESLP, <i>Osman proti Dánsku</i>, 2011 (pripojenie tinedžera k rodine v Dánsku)</p>
<p>Charta základných práv EÚ, článok 7 (rešpektovanie súkromného a rodinného života)</p>	<p>Ochrana pred vyhostením</p>	<p>EDLP, článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života)</p>
<p>Rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP uplatňujúcich práva na voľný pohyb:</p> <p>Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES), článok 13</p> <p>Rodinní príslušníci garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín:</p> <p>Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES), článok 15</p>	<p><i>Prípady rozpadu vzťahu</i></p>	<p>ESLP, <i>Berrehab proti Holandsku</i>, 1988 (udržiavanie styku s deťmi)</p> <p>Európska komisia pre ľudské práva, <i>Sorabjee proti Spojenému kráľovstvu</i>, 1995 (rozvod)</p>

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>Rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP uplatňujúcich práva na voľný pohyb:</p> <p>Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES), články 27–33</p> <p>Rodinní príslušníci garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín:</p> <p>Smernica o zlúčení rodiny (2003/86/ES), článok 6 ods. 2</p>	<p><i>Případy odsúdení za trestné činy</i></p>	<p>ESLP, <i>Boultif proti Švajčiarsku</i>, 2001 (kritériá posudzovania primeranosti vyhostenia)</p> <p>ESLP, <i>Üner proti Holandsku</i>, 2006 (kritériá posudzovania prekážok prameniacych z práva na rodinný a súkromný život)</p>

Úvod

V tejto kapitole sa venuje pozornosť právu na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako aj právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu. Skúmajú sa aj otázky týkajúce sa legalizácie a zlúčenia rodiny, ako aj záruky na zachovanie jednoty rodiny.

Podľa EDLP zaručuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života článok 8 EDLP. Pojem „súkromný život“ je široký a nie je ľahké nájsť podrobnú definíciu. Ide o fyzickú a psychickú integritu osoby, právo na osobný rozvoj a právo vytvoriť si a rozvíjať vzťahy s inými ľudskými bytosťami a vonkajším svetom.²⁰⁵ Okrem možného zásahu do „rodinného života“ môže vyhostenie usadeného migranta predstavovať aj zásah do jeho práva na rešpektovanie „súkromného života“, ktoré, v závislosti od skutočností prípadu, môže, alebo nemusí byť odôvodnené. To, či sa súd zameria skôr na aspekt „rodinného života“ než „súkromného života“, bude závisieť od okolností konkrétnej veci.²⁰⁶

Príklad: Vo veci *Omojudi proti Spojenému kráľovstvu*²⁰⁷ súd znova potvrdil, že článok 8 EDLP chráni aj právo vytvárať a rozvíjať vzťahy s inými ľudskými bytosťami a vonkajším svetom a môže zahŕňať aspekty sociálnej identity jednotlivca. Treba pripíjať skutočnosť, že totalita sociálnych väzieb medzi usadenými migrantmi a komunitou, v ktorej žili, je súčasťou pojmu „súkromný život“ v zmysle článku 8 bez ohľadu na existenciu „rodinného života“.

205 ESLP, *Pretty proti Spojenému kráľovstvu* (č. 2346/02), 29. apríla 2002, bod 61.

206 ESLP, *A. A. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8000/08), 20. septembra 2011; ESLP, *Üner proti Holandsku* [veľký senát] (č. 46410/99), 18. októbra 2006.

207 ESLP, *Omojudi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 1820/08), 24. novembra 2009, bod 37.

Podľa práva EÚ je v Charte základných práv EÚ zakotvené právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu (článok 9) a právo na rešpektovanie rodinného života (článok 7), ako aj ochrana práv dieťaťa (článok 24, najmä právo zachovať styk s oboma rodičmi (článok 24 ods. 3).

Vo vzťahu k migrácii zahŕňalo prvé opatrenie o voľnom pohybe osôb prijaté pred viac ako 40 rokmi ([nariadenie \(EHS\) č. 1612/68](#)) výslovné právo európskeho migrujúceho pracovníka byť sprevádzaný nielen manželským partnerom a deťmi do veku 21 rokov, ale aj staršími závislými deťmi a závislými rodičmi a starými rodičmi. Teraz zahŕňa aj registrovaných partnerov a musí uľahčovať prijatie a oprávnenie ostatných členov rodiny. Štátna príslušnosť rodinných príslušníkov bola – a je – pre toto právo bezpredmetná. Keďže väčšina vnútroštátnych imigračných politik sa snaží obmedziť pohyb štátnych príslušníkov tretích krajín, mnohé zo súdnych sporov EÚ sa týkajú skôr práv rodinných príslušníkov z tretích krajín než samotných štátnych príslušníkov EHP.

Otázkou pre SDEÚ je, či môžu obmedzenia migrácie rodín fungovať ako odrádzajúce pre občanov EÚ pri uplatňovaní ich práva na voľný pohyb, alebo brániť požívaniu výhod občianstva EÚ. V mnohých členských štátoch EÚ uplatňujú štátni príslušníci EÚ využívajúci práva na voľný pohyb paradoxne omnoho väčšie práva na zlúčenie rodiny než štátni príslušníci daného štátu. Zlúčenie rodiny štátnych príslušníkov EÚ, ktorí nevyužívajú práva na voľný pohyb, je upravené vnútroštátnym právom, ktoré je v niektorých členských štátoch EÚ naďalej reštriktívnejšie.

Podľa článku 7 rozhodnutia č. 1/80 ankarskej dohody existujú aj osobitné ustanovenia pre rodinných príslušníkov tureckých občanov. Právomoc EÚ v tejto oblasti rozšírilo prijatie [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#) (2003/109/ES) a [smernice o zlúčení rodiny](#) (2003/86/ES, ktorá sa týka rodinných príslušníkov garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín – v zmysle rodinného príslušníka v EÚ, ktorý žiada o zlúčenie rodiny) na úrovni EÚ.

A nakoniec, utečencom boli v európskych štátoch už dávno priznané osobitné privilégia na zlúčenie rodiny na základe nemožnosti vrátiť sa do svojej krajiny pôvodu a pokračovať v rodinnom živote. Z tohto hľadiska sú osobitné ustanovenia o utečencoch obsiahnuté v kapitole V [smernice o zlúčení rodiny](#).

5.1. Právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu

Právo uzavrieť manželstvo je zakotvené v článku 12 EDLP a v práve EÚ v článku 9 Charty základných práv EÚ. Týka sa práva vytvoriť si manželský vzťah a rodinu. To je pomerne odlišné od práva na rešpektovanie rodinného života, ktoré sa týka rodín žiadajúcich o povolenie imigrovať na základe existujúceho rodinného vzťahu.

Európske štáty zaviedli na právo uzavrieť manželstvá obmedzenia, pretože účelové manželstvá sa považujú za spôsob, ako obísť imigračné kontroly.

Zdanlivé manželstvo (alebo účelové manželstvo) je manželstvo uzavreté z čisto imigračných dôvodov „s jediným cieľom obísť pravidlá vstupu a pobytu“²⁰⁸ a bez akéhokoľvek úmyslu žiť spolu alebo zdieľať iné sociálne charakteristiky manželstva. V mnohých jurisdikciách je vedomé ulahčenie zdanlivého manželstva trestný čin.

K **nútenému manželstvu** dochádza vtedy, keď jeden partner (alebo obaja partneri) nechce (nechcú) toto manželstvo uzavrieť. Prinútiť niekoho uzavrieť manželstvo je teraz v mnohých jurisdikciách trestný čin. V praxi môže byť ťažké odlišiť nútené manželstvo od účelového manželstva, najmä v prípade „dohodnutých manželstiev“, pojmu, ktorý sa vzťahuje na rôzne situácie počnúc niečím blízkym nútenému manželstvu až po systém, v ktorom si partner voľne a dobrovoľne vyberá partnera z krátko zoznamu kandidátov, ktorých navrhli ich rodiny po starostlivom prieskume ich vhodnosti. Z hľadiska opatrení európskej legislatívy alebo judikatúry toho nie je veľa, čo sa viaže na nútené manželstvá.²⁰⁹

Príklad: Vo veci *Quila*²¹⁰ bol Najvyšší súd Spojeného kráľovstva požiadaný posúdiť, či je zákaz vstupu zahraničných manželských partnerov alebo občianskych partnerov za účelom usadiť sa, ktorý je obsiahnutý v článku 277 Pravidiel imigrácie – podľa ktorého sa minimálny vek oboch strán na vstup a usadenie sa zvýšil z 18 na 21 rokov – zákonný spôsob odrádzania od nútených manželstiev alebo predchádzania týmto manželstvám. Spoliehajúci sa na judikatúru ESLP Najvyšší súd toto ustanove-

208 Článok 1 uznesenia Rady zo 4. decembra 1997 o opatreniach, ktoré je potrebné prijať na boj proti účelovým manželstvám, Ú. v. ES C 382 1997, s. 1.

209 Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie, uznesenie 1468 (2005) o nútených manželstvách a manželstvách detí z 5. októbra 2005.

210 Spojené kráľovstvo, Najvyšší súd Spojeného kráľovstva, *R (Quila a i) proti Secretary of State for the Home Department* [2011] UKSC 45, 12. októbra 2011.

nie zrušil, pretože zistil, že zamietnutie udelenia víz na uzavretie manželstva predstavuje porušenie článku 8 EDLP. V tomto prípade nešlo o podozrenie z núteného manželstva, a preto Najvyšší súd usúdil, že medzi takýmto všeobecným pravidlom, ktoré nepovoľuje žiadne výnimky, a výskytom nútených manželstiev neexistuje žiadne logické spojenie.

Podľa práva EÚ pozorovaný výskyt zdanlivých manželstiev na imigračné účely viedol k prijatiu **uznesenia Rady 97/C382/01**. Toto uznesenie odzrkadľuje obavy európskych štátov z účelových manželstiev a uvádza faktory, ktoré môžu byť základom domnienky, že manželstvo je účelové.

Právne predpisy o voľnom pohybe osôb zvyčajne mlčia o možnostiach povolenia imigrácie snúbenca(-ky), pričom uprednostňujú zameranie na legalizáciu alebo zlúčenie rodiny. Na situácie osôb snažiacich sa o prijatie budúcich manželských partnerov zo zahraničia sa uplatňuje len zásada nediskriminácie.

Podľa EDLP z judikatúry ESLP vyplýva, že štát môže na právo štátneho príslušníka tretej krajiny uzavrieť manželstvo riadne uložiť primerané podmienky s cieľom zistiť, či je navrhované manželstvo účelové, a v prípade potreby mu zabrániť. V dôsledku toho štát nemusí nutne porušiť článok 12 EDLP, ak podrobí manželstvo s cudzím štátnym príslušníkom skúmaniu s cieľom zistiť, či nejde o účelové manželstvo. To môže zahŕňať aj to, že cudzí štátni príslušníci budú musieť informovať orgány o zamýšľanom manželstve, a prípadne predložiť informácie týkajúce sa ich postavenia imigranta a skutočného úmyslu uzavrieť manželstvo. V nedávnom konaní však ESLP zistil, že aj keď to nie je úplne problematické, požiadavka, aby osoba, ktorá podlieha imigračnej kontrole, predložila žiadosť o osvedčenie súhlasu skôr, než dostane povolenie uzavrieť manželstvo v Spojenom kráľovstve, nastoluje viaceré vážnych obáv.

Príklad: *Vec O'Donoghue proti Spojenému kráľovstvu*²¹¹ sa zaoberala prekážkami dohodnúť sobáš, ktoré uložilo Spojené kráľovstvo. Osoby podliehajúce imigračnej kontrole by museli získať povolenie imigračných orgánov skôr, než si mohli dohodnúť občiansky sobáš, pokiaľ sa tieto osoby nerozhodnú uzavrieť manželstvo v anglikánskom kostole. ESLP zistil, že systém nemá racionálne spojenie s uvedeným cieľom znížiť výskyt zdanlivých manželstiev, keďže pri rozhodovaní o vydaní potrebného osvedčenia sa v rozhodujúcej skúške posudzuje len imigračné postavenie žiadateľa a neskúma sa skutočný úmysel uzavrieť manželstvo. Súd zistil, že tento systém porušuje článok 12 EDLP. Považuje to aj za diskriminačné na základe

211 ESLP, *O'Donoghue a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 34848/07), 14. decembra 2010.

náboženstva, pretože z požiadavky získať osvedčenie o súhlase sú vyňaté len manželstvá uzavreté v anglikánskom kostole. Súd ďalej zistil, že poplatky účtované za tieto osvedčenia sú neúmerne vysoké a neposkytujú možnosť výnimiek z poplatku alebo jeho zníženia v prípade osôb v hmotnej núdzi.

Podľa EDLP sú sťažnosti týkajúce sa zamietnutia umožniť snúbencovi(-ke) vstup do krajiny s cieľom uzavrieť manželstvo relatívne vzácné.²¹²

5.2. Legalizácia rodiny

Legalizácia rodiny opisuje situácie, v ktorých si garant s pobytom – ako rodinný príslušník – želá legalizovať situáciu rodinného príslušníka, ktorý sa už nachádza na území buď v nezákonnej situácii, alebo v nejakom inom postavení.

Podľa práva EÚ sa pravidlá stanovené v [smernici o voľnom pohybe](#) (2004/38/ES) uplatňujú na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP, aj keď v prípade občanov EÚ sa smernica uplatňuje len vtedy, ak dotknutý jedinec požíva práva na voľný pohyb. Pokiaľ ide o občanov EHP, oprávnenými rodinnými príslušníkmi sú manželskí partneri, deti do veku 21 rokov, závislé deti staršie ako 21 rokov (článok 2 ods. 2) a „iní rodinní príslušníci“ (článok 3 ods. 2). Kategória oprávnených rodinných príslušníkov švajčiarskych štátnych príslušníkov je o niečo prísnejšia.²¹³ Vysvetlenie, pokiaľ ide o „iných rodinných príslušníkov“, poskytol SDEÚ.

Príklad: Vo veci *Rahman*²¹⁴ SDEÚ objasnil, že článok 3 ods. 2 [smernice o voľnom pohybe](#) nielenže členským štátom EÚ umožňuje, ale ich aj zaväzuje udeliť určitú prednosť žiadostiam o vstup a pobyt, ktoré predložia iní rodinní príslušníci občana EÚ, ktorí sú od neho závislí a môžu preukázať, že ich závislosť existovala v čase plánovaného vstupu. Aby si členské štáty EÚ splnili túto povinnosť, musia zabezpečiť,

212 ESLP, *Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému kráľovstvu* (č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81), 28. mája 1985. Tieto veci sa spočiatku týkali žien (príčom niektoré ešte neboli vydaté), ktoré sa ocitli v nevýhodnom postavení, keď sa snažili dostať svojich snúbencov alebo manželov do Spojeného kráľovstva. Kým ESLP začal vec posudzovať, všetky žiadateľky už boli vydaté a vec sa posudzovala ako vec úpravy práv manželských partnerov.

213 Podľa *Dohody medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb z 21. júna 1999*, Ú. v. ES L 144, 2002, s. 6, článok 3, rodinní príslušníci zahŕňajú manželských partnerov, potomkov mladších ako 21 rokov, alebo závislých potomkov a závislých príbuzných po vzostupnej línii, ak sa im hradí ubytovanie a životné náklady (v prípade študentov sa to týka len manželských partnerov a maloletých detí).

214 SDEÚ, *Secretary of State for the Home Department proti Rahmanovi a i.*, vec C-83/11, 5. septembra 2012.

aby ich právne predpisy obsahovali opatrenia, ktoré dotknutým osobám umožňujú dať riadne a rozsiahle preskúmať svoju žiadosť o vstup a pobyt a v prípade sa zamietnutia sa dozvedieť dôvody, ktoré sú oprávnení dať na preskúmanie súdnemu orgánu.

Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov EHP (vrátane občanov EÚ, ale len pokiaľ požívajú práva na voľný pohyb) sú často zvýhodňovaní oproti štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov dotknutej krajiny, pretože ich postavenie upravuje len vnútroštátne právo. Právo rodinného príslušníka tretej krajiny na vstup na územie a pobyt na území existuje bez ohľadu na to, kedy a ako vstúpil do hostiteľskej krajiny. To sa týka aj osôb, ktorí vstúpili na územie štátu nezákonným spôsobom.

Príklad: *Vec Metock a i.*²¹⁵ sa týkala štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí boli manželskými partnermi občana EÚ neírskeho pôvodu sídliaceho v Írsku. Írska vláda namietala, že aby mohol mať manželský partner, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, prospieť zo [smernice o voľnom pohybe](#), musel by predtým zákonne sídlieť v inom členskom štáte EÚ, a že právo na vstup a pobyt by sa nemalo priznávať osobám, ktoré do hostiteľského členského štátu vstúpili pred uzavretím manželstva s občanmi EÚ. Súd konštatoval, že členské štáty EÚ nemôžu podmieňovať právo na spoločný život podľa smernice o voľnom pohybe takým záležitostiam, ako kedy a kde bolo manželstvo uzavreté, ani skutočnosti, či bol štátny príslušník tretej krajiny predtým právoplatným obyvateľom iného členského štátu EÚ.

Príklad: Vo veci *MRAX*²¹⁶ SD zistil, že by bolo nezákonné odmietnuť pobyt, keď štátni príslušníci tretích krajín, ktorí uzavreli manželstvo s občanmi EÚ, vstúpili do krajiny nezákonne potom, ako uplynula platnosť ich víz.

SDEÚ časom rozšíril rozsah uplatňovania práv a slobôd odvodených zo zmlúv EÚ na štátnych príslušníkov EÚ, čím za určitých podmienok udelil odvodené práva ich rodinným príslušníkom, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín.

215 SD, *Metock a i. proti Minister for Equality, Justice and Law Reform*, vec C-127/08 [2008] Zb. I-06241, 25. júla 2008, body 53–54 a 58. Švajčiarsky spolkový súd sa vo svojom rozhodnutí *BGE 136 II 5 z 29. septembra 2009* pridržal rozsudku vo veci *Metock*.

216 SD, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti belgickému štátu*, vec C-459/99 [2002] Zb. I-06591, 25. júla 2002, bod 80.

Príklad: *Vec Carpenterová*²¹⁷ sa týkala štátnej príslušníčky tretej krajiny, ktorá bola manželkou štátneho príslušníka Spojeného kráľovstva, ktorého podnikateľské činnosti pozostávali z poskytovania služieb za odmenu v iných členských štátoch. Úspešne sa namietlo, že ak jeho žena nedostane povolenie zostať s ním v Spojenom kráľovstve a starať sa o jeho deti v čase jeho neprítomnosti, jeho sloboda poskytovať služby po celej únii bude obmedzená. V tomto konaní súd použil slobodu poskytovať služby, ktorú uznáva článok 56 ZFEÚ, s cieľom priznať rodinné práva občanovi Únie, ktorý nikdy nežil v zahraničí, ale vykonával cezhraničnú hospodársku činnosť. SD sa odvolal aj na základné právo na rešpektovanie rodinného života, ktoré je zakotvené v článku 8 EDLP.

SDEÚ uznal, že za určitých okolností môžu byť práva na pobyt priamo spojené s postavením občanov EÚ podľa článku 20 ZFEÚ, čo sa vzťahuje na prípady, v ktorých si štátny príslušník EÚ nikdy neuplatnil práva na voľný pohyb.

Príklad: *Vo veci Ruiz Zambrano*²¹⁸ SDEÚ zistil, že štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodičmi závislých maloletých detí belgickej štátnej príslušnosti, musia dostať belgické povolenie na pobyt a prácu, aby mohli žiť so svojimi deťmi a podporovať ich. Článok 3 ods. 1 [smernice o voľnom pohybe](#) sa považoval za neuplatniteľný, pretože deti, ktoré boli občanmi Únie, sa nikdy nepresťahovali, ani nežili v inom členskom štáte než vo svojej krajine pôvodu. Súd sa priamo odvolal na ich postavenie občanov Únie podľa článku 20 ZFEÚ s cieľom udeliť ich rodičom, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretej krajiny, povolenie na prácu a pobyt v Belgicku. Súd poukázal na to, že odmietnutie by „odňalo deťom skutočné požívanie podstaty práv súvisiacich s postavením občanov Únie“ až natolko, že by museli opustiť územie Európskej únie, aby sprevádzali svojich rodičov.

Tento rozsudok sa však vzťahoval na osobitné okolnosti veci a neuplatňuje sa za všetkých okolností. Dieťa, ktoré je občanom Únie, musí byť napríklad zákonne, finančne alebo emocionálne závislé od štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorému bolo odmietnuté právo na pobyt, pretože ide o závislosť, ktorá by viedla k tomu, že občan Únie by

217 SD, *Mary Carpenterová proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-60/00, [2002] Zb. I-06279, 11. júla 2002, body 36 – 46; SD, *The Queen proti IAT a Surinder Singh, ex parte Secretary of State for the Home Department*, vec C-370/90 [1992] Zb. I-04235, 17. júla 1992, ktorá sa týkala možnosti nárokovať si tieto práva štátnymi príslušníkmi EÚ vracajúcimi sa do svojej domovskej krajiny.

218 SDEÚ, *Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi*, vec C-34/09 [2011] Zb. I-01177, 8. marca 2011; SD, *Kunqian Catherine Zhu a Chen proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-200/02 [2004] Zb. I-09925, 19. októbra 2004, body 42 – 47.

musel odísť nielen z územia členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, ale aj z Európskej únie ako celku.²¹⁹ Ďalšie vysvetlenia poskytol SDEÚ v následnej judikatúre.

Príklad: Vo veci *McCarthyová*,²²⁰ dva mesiaci po prejednávaní veci *Ruiz Zambrano*, SDEÚ rozhodoval o prípade dvojitého britsko-írskeho občianstva. Pani McCarthyová, ktorá sa narodila a celý život prežila v Spojenom kráľovstve, požiadala ako írsky občianska o právo na pobyt v Spojenom kráľovstve pre seba a svojho manžela, štátneho príslušníka tretej krajiny. Povolenie jej zamietli z dôvodu, že nie je kvalifikovanou osobou, ako napríklad pracovník, alebo samostatne zárobkovo činná osoba, alebo sebestačná osoba. V tomto prípade súd potvrdil, že nemožno uplatniť [smernicu o voľnom pohybe](#), pretože pani McCarthyová nikdy nevyužila svoje práva na voľný pohyb, a objasnil, že skutočnosť, že občan EÚ je štátnym príslušníkom viac ako jedného členského štátu, sama osebe nestačí, aby súd dospel k záveru, že využíva svoje právo slobody pohybu. SDEÚ nezistil ani to, že by ju články 20 a 21 ZFEÚ oprávňovali získať právo na pobyt v Spojenom kráľovstve pre manžela, pretože zamietnutie by ju nepripravilo o skutočné využitie podstaty práv spojených s jej postavením občana EÚ, ani by jej nebránilo uplatniť svoje práva presťahovať sa a slobodne sa zdržiavať na území členských štátov EÚ.

Príklad: Vo veci *Dereci*²²¹ prejednávanej krátko po rozhodnutí vo veci *Ruiz Zambrano* dostal SDEÚ príležitosť vyjadriť sa k tomu, či sa štátny príslušník tretej krajiny môže usadiť na území členského štátu EÚ, v ktorom žije jeho manželský partner a deti – všetko občania EÚ – aj keď nikdy nevyužili svoje práva na voľný pohyb a nie sú závislé na štátnom príslušníkovi tretej krajiny, pokiaľ ide o životné náklady. SDEÚ uviedol, že členské štáty môžu zamietnuť povolenie na pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, pokiaľ toto zamietnutie nevedie k odopretiu skutočného využitia podstaty práv dotknutému občanovi EÚ, ktoré mu vyplývajú z jeho postavenia občana EÚ, čo je záležitosť, ktorá sa podáva na súd na overenie. S cieľom usmerniť toto posudzovanie SDEÚ zdôraznil, že „samotná skutočnosť, ktorá sa môže zdať žiaducou pre štátneho príslušníka členského štátu z ekonomických dôvodov, alebo s cieľom udržať rodinu pohromade na území Únie, pokiaľ ide o členov jeho rodiny, ktorí nemajú štátnu príslušnosť členského štátu, aby sa mohli s ním usadiť na území

219 SDEÚ, *O. a S. proti Maahanmuuttovirasto a Maahanmuuttovirasto proti L.*, spojené veci C-356/11 a C-357/11, 6. decembra 2012, bod 56.

220 SDEÚ, *McCarthyová proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-434/09, [2011] Zb. I-03375, 5. mája 2011.

221 SDEÚ, *Murat Dereci a i. proti Bundesministerium für Inneres*, vec C-256/11, 15. novembra 2011, bod 68.

Únie, samo osebe nestačí podporiť názor, že občan Únie bude nútený opustiť územie Únie v prípade nepriznania tohto práva“.

Príklad: Vo veci *lida proti mestu Ulm*²²² sa japonský občan so svojou nemeckou ženou a maloletou dcérou presťahoval do Nemecka. Jeho žena a dcéra sa neskôr presťahovali do Rakúska, zatiaľ čo žiadateľ zostal v Nemecku. Pán lida a jeho žena žili od roku 2008 stále odlúčené, aj keď neboli rozvedení. V roku 2008 pán lida požiadal o doklad o pobyte rodinného príslušníka občana Únie, ktorý mu nemecké orgány zamietli. Za týchto okolností bol SDEÚ požiadaný zistiť, či sa štátny príslušník tretej krajiny môže usadiť v štáte pôvodu jeho rodinných príslušníkov, hoci títo sa z členského štátu pôvodu presťahovali a žijú väčšinou v inom členskom štáte EÚ. SDEÚ poznamenal, že štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je rodinným príslušníkom občana EÚ využívajúceho práva na voľný pohyb, môže mať prospech zo [smernice 2004/38](#) len vtedy, ak sa usadí v hostiteľskom členskom štáte, v ktorom žijú jeho rodinní príslušníci z EÚ. SDEÚ ďalej poznamenal, že dcéra pána lida nemôže žiadať o práva na pobyt pre svojho otca, pretože článok 2 ods. 2 písm. d) smernice sa vzťahuje len na priamych príbuzných po vzostupnej línii, ktorí sú závislí od detí, a nie na situácie, kde je dieťa závislé na rodičovi.

SDEÚ posudzoval vec aj z hľadiska článkov 20 a 21 ZFEÚ. V tomto prípade však súd vylúčil odňatie skutočného využívania podstaty práv spojených s postavením občanov Únie manželke a dcére pána lida. Kým SDEÚ dospel k tomuto záveru, zohľadnil skutočnosť, že žiadateľ sa snažil získať právo na pobyt v inom členskom štáte, než v ktorom žili jeho dcéra a manželka, ako aj skutočnosť, že pán lida bol v podstate oprávnený na udelenie rozšírenia jeho práva na pobyt podľa vnútroštátneho práva, ako aj na postavenie osoby s dlhodobým pobytom v zmysle [smernice 2003/109/ES](#).

V článku 2 ods. 2 [smernice o voľnom pohybe](#) sú medzi kategórie rodinných príslušníkov zaradení registrovaní partneri za predpokladu, že je to v súlade s vnútroštátnym právom hostiteľského členského štátu EÚ. Za určitých okolností môže byť právo pripojiť sa k občanovi alebo usadenému migrantovi priznané aj neregistrovaným partnerom.

²²² SDEÚ, *lida proti mestu Ulm*, vec C-40/11, 8. novembra 2012.

Príklad: Vo veci *Holandský štát proti Reedovej*²²³ SD rozhodol, že keďže holandské právo povoľuje stálym partnerom holandských občanov bývať s nimi v Holandsku, rovnakú výhodu musí dostať aj pani Reedová, ktorá žila v stálom partnerskom zväzku s pracovníčkou zo Spojeného kráľovstva uplatňujúcou práva vyplývajúce zo zmlúv v Holandsku. Súd rozhodol, že povolenie na pobyt pre nemanželského spoločníka môže pomôcť integrácii v hostiteľskom štáte, a tým prispieť k dosiahnutiu voľného pohybu pracovníkov. Jeho zamietnutie predstavuje diskrimináciu.

Smernica o zlúčení rodiny upravuje situáciu manželského partnera a slobodných maloletých detí oprávnených garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretej krajiny. V článku 5 ods. 3 smernice sa vyžaduje, aby sa žiadosť o zlúčenie rodiny predložila a posúdila v čase, kým sa daný rodinný príslušník nachádza ešte mimo územia členského štátu EÚ, v ktorom žije garant. Členské štáty sa môžu odchýliť od tohto ustanovenia. Tejto požiadavke však nemôžu podliehať rodinní príslušníci štátnych príslušníkov EHP.²²⁴

Podľa EDLP majú členské štáty Rady Európy právo regulovať vstup, pobyt a vyhostenie cudzincov. V článku 8 EDLP sa napriek tomu od členských štátov vyžaduje rešpektovať rodinný život a každý zásah doňho musí byť odôvodnený (zoznam kritérií, ktoré môžu byť relevantné pri posudzovaní takýchto prípadov, pozri v **oddiele 5.4.2**). Pred ESLP sa dostáva pomerne veľký počet konaní, ktoré nastolujú problémy týkajúce sa odmietnutia prijať alebo legalizovať manželských partnerov alebo iných rodinných príslušníkov vlastných občanov členských štátov alebo usadených migrantov. Jednou z kľúčových otázok pri rozhodovaní, či je zamietnutie členského štátu odôvodnené, je, či existujú prekážky vedeniu rodinného života v zahraničí. To sa môže týkať občanov, ktorí opustili svoj vlastný štát, ale ak sa to posúdi ako neodôvodnené, ESLP bude za normálnych okolností považovať rozhodnutie členského štátu za primerané.²²⁵ Judikatúra súdu v tejto oblasti je úzko spätá s osobitnými znakmi a skutočnosťami každého prípadu (ďalšie príklady pozri v **oddiele 5.4**).

223 SD, *Holandský štát proti Ann Florence Reedovej*, vec C-59/85 [1986] Zb. I-01283, 17. apríla 1986, body 28–30.

224 SD, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti belgickému štátu*, vec C-459/99 [2002] Zb. I-6591, 25. júla 2002; SD, *Komisia proti Španielsku*, vec C-503/03 [2006] Zb. I-1097, 31. januára 2006.

225 ESLP, *Darren Omoregie a i. proti Nórsku* (č. 265/07), 31. júla 2008, bod 68; ESLP, *Bajsultanov proti Rakúsku* (č. 54131/10), 12. júna 2012, bod 91; ESLP, *Onur proti Spojenému kráľovstvu* (č. 27319/07), 17. februára 2009, body 60 – 61.

Príklad: Vo veci *Darren Omoregie a i. proti Nórsku*²²⁶ súd zistil, že nórska manželka Nigérijca by nemala očakávať, že jej manžel dostane povolenie žiť s ňou a ich deťmi v Nórsku napriek skutočnosti, že uzavreli manželstvo v čase, keď manžel zákonne sídlil v krajine. ESLP bral do úvahy najmä väzby, ktoré mal jej manžel so svojou krajinou pôvodu.

Príklad: Vo veci *Nuñez proti Nórsku*²²⁷ žiadateľ vstúpil do Nórska v rozpore so zákazom opätovného vstupu po predchádzajúcom spáchaní trestného činu, teraz pod iným menom. Žiadateľ sa potom oženil s nórskou štátnou príslušníčkou a mali dve dcéry. Súd zistil, že Nórsko by v prípade vyhostenia žiadateľa porušilo článok 8.

Súd schválil odmietnutie legalizovať situáciu zahraničného manželského partnera po rozpade manželstva, aj keď to *de facto* môže viesť k exilu detských rodinných príslušníkov, ktorí sú občanmi hostiteľského štátu (pozri aj [oddiel 5.4.1](#)).

Príklad: Vo veci *Sorabjee proti Spojenému kráľovstvu*²²⁸ bývalá Európska komisia pre ľudské práva vyhlásila sťažnosť žiadateľky podľa článku 8, ktorá sa týkala deportácie jej matky do Keni, za neprípustnú. Zistila, že keďže žiadateľka mala tri roky, bola vo veku, v ktorom sa môže so svojou matkou presťahovať a očakávať, že sa prispôbi zмене prostredia. Jej britské občianstvo bolo irelevantné. Tento prístup možno porovnať s rozhodnutím SDEÚ vo veci *Ruiz Zambrano* (pozri príklad v tomto oddiele).

Ak sa však vnútroštátne sudy domnievajú, že dieťa by malo zostať v štáte pobytu, ESLP možno bude neochotný dopustiť rozdelenie rodiny, ktoré navrhujú imigračné orgány.

Príklad: Vo veci *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Holandsku*²²⁹ súd zistil, že ak domáce sudy výslovne nariadili, že je v najlepšom záujme dieťaťa zostať v Holandsku so svojím holandským otcom, je neprimerané odmietnuť legalizáciu situácie jej brazílskej matky, s ktorou má pravidelný styk.

226 ESL, *Darren Omoregie a i. proti Nórsku* (č. 265/07), 31. júla 2008.

227 ESLP, *Nuñez proti Nórsku* (č. 55597/09), 28. júna 2011.

228 Európska komisia pre ľudské práva, *Sorabjee proti Spojenému kráľovstvu* (dec.) (č. 23938/94), 23. októbra 1995; Európska komisia pre ľudské práva, *Jaramillo proti Spojenému kráľovstvu* (dec.) (č. 24865/94), 23. októbra 1995.

229 ESLP, *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Holandsku* (č. 50435/99), 31. januára 2006.

Existujú aj situácie nepriameho zasahovania do práva na rešpektovanie rodinného života, aj keď nejde o priame zamietnutie oprávnenia na pobyt.

Príklad: *Vec G. R. proti Holandsku*²³⁰ sa zaoberala zasahovaním, ktoré spôsobilo účtovanie nadmerne vysokých poplatkov za legalizáciu imigračnej situácie zahraničného manželského partnera. Súd sa rozhodol posúdiť vec podľa článku 13 EDLP, pretože sťažnosť sa týkala toho, že žiadateľ nemohol napadnúť odmietnutie svojho povolenia na pobyt, keďže jeho žiadosť bola zamietnutá len na základe toho, že nezaplatil potrebné poplatky.²³¹

5.3. Zlúčenie rodiny

Zlúčenie rodiny opisuje situácie, v ktorých si osoba s pobytom v členskom štáte EÚ alebo Rady Európy želá zlúčenie s rodinnými príslušníkmi, ktorých pri emigrácii opustila.

Podľa práva EÚ ustanovenia [smernice o voľnom pohybe](#) týkajúce sa rodinných príslušníkov štátnych príslušníkov EHP uplatňujúcich svoje práva podľa zmlúv nerobia rozdiely medzi legalizáciou a zlúčením rodiny – rozhodujúci je vzťah medzi rodinným príslušníkom a garantom, ktorý je občanom EÚ.

Vo vzťahu k rodinným príslušníkom, ktorí nie sú súčasťou základnej rodiny, SDEÚ nedávno tvrdil, že členské štáty EÚ majú veľkú slobodu pri výbere faktorov, ktoré sa zvažujú pri posudzovaní žiadostí o vstup a pobyt osôb uvedených v článku 3 ods. 2 [smernice o voľnom pohybe](#). Členské štáty sú preto oprávnené stanoviť si vo svojich právnych predpisoch konkrétne požiadavky, pokiaľ ide o povahu a trvanie závislosti. SDEÚ však ďalej uviedol, že tieto požiadavky musia byť konzistentné s bežným významom slov týkajúcich sa závislosti uvedenej v článku 3 ods. 2 smernice a toto ustanovenie nesmú pripraviť o jeho účinnosť.²³²

Podľa článku 4 [smernice o zlúčení rodiny](#) sú manželskí partneri a maloleté slobodné deti oprávnení pripojiť sa k oprávnenému garantovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, ale členské štáty EÚ môžu uložiť podmienky týkajúce sa prostriedkov, ktoré musí mať garant k dispozícii. V smernici sa uvádza, že ak je dieťa staršie ako 12 rokov a príde

230 ESJP, *G. R. proti Holandsku* (č. 22251/07), 10. januára 2012.

231 ESJP *Anakomba Yula proti Belgicku* (č. 45413/07), 10. marca 2009.

232 SDEÚ, *Secretary of State for the Home Department proti Rahmanovi a i.*, vec C-83/11, 5. septembra 2012, body 36–40.

bez svojej rodiny, členský štát si pred povolením vstupu a pobytu podľa smernice môže overiť, či dieťa spĺňa podmienky integrácie uvedené v jeho vnútroštátnych predpisoch platných v deň vykonávania smernice. SD zamietol žalobu, ktorú podal Európsky parlament, že tieto reštriktívne ustanovenia smernice údajne porušujú základné práva. SD však zdôraznil, že existuje súbor požiadaviek, ktoré musia členské štáty pri vykonávaní smernice dodržiavať.²³³

Článok 4 ods. 5 *smernice o zlúčení rodiny* umožňuje členským štátom žiadať, aby garant a jeho manželský partner dosiahli minimálnu vekovú hranicu, ktorá nesmie byť stanovená vyššie ako 21 rokov, na to, aby sa manželský partner mohol pripojiť ku garantovi. Zdá sa, že viacero európskych štátov prijíma právne predpisy, ktoré zvyšujú vekovú hranicu na vydanie manželských víz.

Právo EÚ nerobí rozdiel medzi tým, či bola rodina založená pred tým, ako garant získal pobyt na území, alebo potom.²³⁴

So zreteľom na rodinných príslušníkov štátnych príslušníkov tretích krajín žijúcich v EÚ *smernica o zlúčení rodiny* EÚ osobitne stanovuje v článku 2 písm. d), že smernica sa uplatňuje bez ohľadu na to, či rodinný stav vznikol pred vstupom alebo po vstupe migranta do domovskej krajiny, aj keď to právne predpisy v niektorých členských štátoch jednoznačne rozlišujú. Toto rozlišovanie nie je relevantné ani pre kvalifikáciu rodinných príslušníkov občanov EHP, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín.

Príklad: Vo veci *Chakroun*²³⁵ sa SDEÚ zaoberal holandskými právnymi predpismi, ktoré rozlišujú medzi „založením“ rodiny a „zlúčením“ rodiny, pričom každý z týchto pojmov má iný pobytový režim vrátane finančných požiadaviek. Toto rozlišovanie závisí výlučne od toho, či bol vzťah založený pred príchodom alebo po príchode garanta s cieľom získať právo na pobyt v hostiteľskom štáte. Keďže v tomto konkrétnom prípade pár uzavrel manželstvo dva roky po príchode garanta do Holandska, jeho situácia sa posudzovala ako založenie rodiny, a nie ako zlúčenie rodiny napriek tomu, že pár uzavrel manželstvo viac ako 30 rokov pred vydaním sporného rozhodnutia.

233 SD, *Európsky parlament proti Rade*, vec C-540/03 [2010] Zb. I-05769, 27. júna 2006, body 62–65.

234 SD, *Metock a i. proti Minister for Equality, Justice and Law Reform*, vec C-127/08 [2008] Zb. I-06241, 25. júla 2008.

235 SDEÚ, *Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken*, vec C-578/08 [2010] Zb. I-01839, 4. marca 2010.

Súd potvrdil, že právo kvalifikovaného garanta podľa [smernice o zlúčení rodiny](#), aby sa k nemu pripojili kvalifikovaní rodinní príslušníci, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, existuje bez ohľadu na to, či rodinný vzťah vznikol pred vstupom alebo po vstupe garanta. Súd zohľadnil nedostatočnú existenciu tohto rozlišovania v práve EÚ (článok 2 písm. d) a odôvodnenie 6 k smernici a článok 7 Charty základných práv EÚ) a potrebu nepripraviť ustanovenia smernice o ich účinnosť.

V [smernici o voľnom pohybe](#), a pred jej prijatím v [nariadení \(EHS\) č. 1612/68](#), sa jasne uvádza, že manželskí partneri štátnych príslušníkov EHP sú oprávnení bývať s nimi, ale štátni príslušníci EHP uplatňujúci práva na voľný pohyb majú aj určité „sociálne a daňové výhody“ ako vlastní občania hostiteľského štátu vrátane prospechu z akýchkoľvek imigračných pravidiel uplatniteľných na situácie, ktorých sa výslovne netýkajú podmienky smernice.²³⁶

Podľa EDLP posudzoval súd viacero prípadov, ktoré sa týkali odmietnutia vydať víza pre manželských partnerov, deti alebo starších príbuzných, ktorí zostali v domovskej krajine a s ktorými žiadateľ predtým žil rodinným životom v zahraničí.

Pokiaľ ide o opustených manželských partnerov, mnohé z rovnakých námietok, ktoré vzniesli členské štáty Rady Európy – a ktoré prijal ESĽP – vo veciach legalizácie rodiny sa vzťahujú aj na veci zlúčenia. Manželskí partneri s pobytom v členských štátoch Rady Európy, ktorí si dohodli manželstvá s partnermi v zahraničí, môžu očakávať, že sa budú musieť presťahovať do zahraničia, pokiaľ nemôžu dokázať, že tomu bránia vážne prekážky, najmä ak mali poznať reštriktívne imigračné pravidlá. Členské štáty nie sú povinné rešpektovať voľbu zosobášených párov bývať v určitej krajine, ani akceptovať usadenie sa manželských partnerov, ktorí nie sú ich štátnymi príslušníkmi. Ak sa však členský štát rozhodne uzákoniť právne predpisy, ktoré priznávajú právo určitým kategóriám imigrantov, aby sa k nim pripojili manželskí partneri, musia tak urobiť spôsobom zlučiteľným so zásadou nediskriminácie zakotvenou v článku 14 EDĽP.²³⁷

Spoločným znakom migrácie je opustenie detí: rodičia migrujú s cieľom usadiť sa v hostiteľskej krajine, ale svoje deti často zanechávajú v starostlivosti starého rodiča alebo iného príbuzného, pokiaľ sa zákonne, sociálne a ekonomicky neusadia a dostatočne nezabezpečia, aby si mohli priviezť deti. Prístup ESĽP v tomto type konaní zväčša záleží na špecifických okolnostiach každého konkrétneho prípadu.

²³⁶ Súd EZVO, *Arnulf Clauder* (č. E-4/11), 26. júla 2011, bod 44.

²³⁷ ESĽP, *Hode a Abdi proti Spojenému kráľovstvu* (č. 22341/09), 6. novembra 2012, body 43–55.

Príklad: Vo veci *Gül proti Švajčiarsku*²³⁸ bolo dieťa ponechané v Turecku s príbuznými, keď najprv jeho otec, a potom aj matka migrovali do Švajčiarska. V dôsledku závažných poranení pri požiari dostala matka vo Švajčiarsku humanitárne povolenie, pretože orgány vtedy usúdili, že návrat do Turecka by mohol ohroziť jej fyzický stav. Jej manželovi preto ponúkli povolenie na pobyt, aby mohol zostať s ňou. Manželia si podali žiadosť, aby sa k nim mohlo pripojiť ich opustené dieťa, ale hoci mali obaja rodičia vo Švajčiarsku zákonný pobyt, ich postavenie im nedávalo oprávnenie na zlúčenie rodiny. Po posúdení konkrétnych otázok a okolností prípadu ESLP zistil, že neexistuje reálny dôvod, prečo by sa celá rodina nemohla presťahovať do Turecka, keďže sa zdalo, že matkin zdravotný stav sa stabilizoval. Takto zistil, že odmietnutie umožniť dieťaťu, aby sa pripojilo k rodičom, neporušuje článok 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Sen proti Holandsku*²³⁹ zanechali rodičia, ktorí prišli do Holandska, najstaršiu dcéru v Turecku. Súd zistil, že rozhodnutie rodičov opustiť svoju dcéru nemožno považovať za neodvolateľné s tým účinkom, že by mala zostať mimo rodiny. Za týchto konkrétnych okolností predstavovalo odmietnutie holandských orgánov umožniť jej pripojiť sa k rodičom v tejto krajine porušenie článku 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Osman proti Dánsku*²⁴⁰ súd posudzoval prípad, v ktorom somálsku školopovinnú tínedžerku – dlhodobo zákonne sídliaču v Dánsku so svojou rodinou – vzal jej otec z Dánska, aby sa na plný úväzok starala o svoju starú matku v utečeneckom tábore v Keni. Keď po dvoch rokoch požiadala o nové povolenie na pobyt, aby sa znova pripojila k svojej rodine v Dánsku, dánske orgány jej žiadosť zamietli. Súd zistil porušenie článku 8 EDLP.

Podľa ESC zaručuje článok 19 ods. 6 právo na zlúčenie rodiny. Pokiaľ ide o podmienky a obmedzenia zlúčenia rodiny, EVSP uvádza toto:

- a) zamietnutie zo zdravotných dôvodov môže byť prípustné len v prípade konkrétnych ochorení, ktoré sú natoľko vážne, že ohrozujú verejné zdravie;²⁴¹

238 ESLP, *Gül proti Švajčiarsku* (č. 23218/94), 19. februára 1996.

239 ESLP, *Sen proti Holandsku* (č. 31465/96), 21. decembra 2001.

240 ESLP, *Osman proti Dánsku* (č. 38058/09), 14. júna 2011.

241 Pozri Závery EVSP XVIII-1 (Turecko), články 1, 12, 13, 16 a 19 charty z roku 1998, článok 19 „Podmienky zlúčenia rodiny“.

- b) požiadavka vhodného bývania by nemala byť natoľko reštriktívna, aby bránila zlúčeniu rodiny;²⁴²
- c) požiadavka na obdobie pobytu dlhšie ako jeden rok v prípade migrujúcich pracovníkov, ktorí si želajú, aby sa k nim pripojili ich rodinní príslušníci, je neprimerane vysoká a v dôsledku toho porušuje ESC;
- d) migrujúcim pracovníkom, ktorí majú dostatočný príjem na to, aby sa postarali o svojich rodinných príslušníkov, by sa nemalo automaticky odopierať právo na zlúčenie rodiny z dôvodu pôvodu tohto príjmu, pokiaľ sú zákonne oprávnení na výhody, ktoré môžu dostať;
- e) požiadavka, aby rodinní príslušníci migrujúceho pracovníka absolvovali jazykové a/alebo integračné skúšky, aby im bolo povolené vstúpiť do krajiny, alebo požiadavka, aby tieto skúšky absolvovali (úspešne) po príchode do krajiny, aby im bolo povolené v nej zostať, predstavuje obmedzenie, ktoré zjavne zbavuje povinnosť stanovenú v článku 19 ods. 6 jej podstaty a v dôsledku toho nie je v súlade s ESC.²⁴³

5.4. Zachovanie rodiny – ochrana pred vyhostením

Objavuje sa mnoho prípadov, v ktorých manželskému partnerovi alebo príbuznému štátneho príslušníka tretej krajiny hrozí vyhostenie, alebo je vyhostený v situáciách, kde to môže mať vážne následky pre existujúci rodinný život. Takéto situácie často vznikajú v týchto dvoch scenároch, ktoré sami osebe môžu aj súvisieť:

- a) vzťah, z ktorého vychádzalo povolenie na pobyt, sa rozpadol a pár žije oddelene alebo sa rozvedol – zo vzťahu zvyčajne pochádzajú deti, ktoré majú právo na styk s oboma rodičmi;
- b) rodinný príslušník, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, pácha trestnú činnosť, na základe čoho bol vydané rozhodnutie o deportácii. Otázkou je, či nie je deportácia neprimeraná z dôvodu práva na rodinný život.

242 Pozri Závery EVSP z roku 2011 (Belgicko), články 7, 8, 16, 17 a 19 prepracovanej charty z januára 2012, článok 19 bod 6.

243 Posledné vyhlásenia o týchto zásadách pozri v Záveroch EVSP z roku 2011, Všeobecný úvod, január 2012, vyhlásenie k výkladu článku 19 ods. 6.

Môže ísť jednoducho aj o prípad, kde orgány rozhodli, že rodinný príslušník už nespĺňa požiadavky, ktoré ho pôvodne oprávňovali na pobyt. V týchto prípadoch je potrebné posúdiť hmotnú situáciu dotknutej osoby.

Príklad: Vo veci *Pehlivan* prejednávanej pred SDEÚ²⁴⁴ si turecká občianka, ktorá sa pripojila k svojim rodičom v Holandsku, mohla právoplatne nárokovať právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte EÚ napriek skutočnosti, že sa vydala pred uplynutím trojročnej lehoty stanovenej v prvom odseku článku 7 rozhodnutia Asociačnej rady č. 1/80. Trojročná lehota sa vzťahuje na prvé tri roky pobytu predtým, než jednotlivec môže získať prístup na trh práce, a počas tejto lehoty môže členský štát EÚ uložiť jednotlivcovi podmienky. Počas tejto lehoty žiadateľka žila spolu so svojimi rodičmi, cez ktorých sa dostala do Holandska na základe zlúčenia rodiny.

5.4.1. Rozpad vzťahu

Ak samotný štátny príslušník tretej krajiny ešte nezískal povolenie na pobyt, ale vzťah zakladajúci právo na pobyt sa rozpadol, zahraničný partner môže stratiť právo na ďalší pobyt.

Podľa práva EÚ vzťah naďalej oprávňuje oddelene žijúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na pobyt, pokiaľ manželstvo, na ktorom bolo založené, nie je zákonne anulované ([smernica o voľnom pohybe](#)).²⁴⁵ Rozpad vzťahu nie je dostatočným dôvodom na stratu práva na pobyt.

V článku 13 [smernice o voľnom pohybe](#) sa uvádza zachovanie práva na pobyt rodinných príslušníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, v prípade rozvodu alebo anulovania manželstva, ak manželstvo trvalo tri roky, z ktorých jeden rok tento rodinný príslušník strávil v hostiteľskom štáte, alebo ak z tohto manželstva pochádzajú deti, ktoré si vyžadujú prítomnosť rodičov. Smernica o voľnom pohybe obsahuje osobitné ustanovenie zamerané na ochranu postavenia pobytu pre obe domáceho násillia, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín a ich partner je štátnym príslušníkom EHP (článok 13 ods. 2 písm. c)).

V [smernici o zlúčení rodiny](#) sa uvádza aj možnosť udelenia povolenia na pobyt zahraničnému partnerovi v prípadoch, ak sa vzťah s garantom rozpadne v dôsledku úmrtia,

244 SDEÚ, *Fatma Pehlivan proti Staatssecretaris van Justitie*, vec C-484/07 [2011] Zb. I-05203, 16. júna 2011.

245 SD, *Aissatou Diatta proti Land Berlin*, vec C-267/83 [1983] Zb. I-00567, 13. februára 1985.

rozvodu, alebo odluky. Povinnosť udeliť samostatné povolenie existuje až po piatich rokoch pobytu (článok 15). Podľa článku 15 ods. 3 smernice môžu členské štáty EÚ ustanoviť ustanovenia, ktoré zabezpečia vydanie samostatného povolenia na pobyt v prípade mimoriadne zložitých okolností po rozvedení alebo odluke. Podobne ako článok 13 ods. 2 písm. c) [smernice o voľnom pohybe](#), aj toto ustanovenie sa plánuje rozšíriť na situácie domáceho násillia, aj keď členské štáty môžu sami uvážiť, aké ustanovenia zavedú.

Podľa EDLP posudzuje ESLP, či sa má povoliť zachovanie požiadavky na rodinný život a potreby štátneho príslušníka tretej krajiny udržiavať styk s deťmi. Toto sa odlišuje od vnútroštátneho práva mnohých členských štátov, kde rozpad vzťahu môže viesť k strate práv na pobyt pre manželských partnerov alebo príbuzných, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín. Súd často nevidí žiadny dôvod, prečo by sa styk nemohol zachovať prostredníctvom návštev,²⁴⁶ ale vezme do úvahy, že niektoré situácie si môžu vyžadovať, aby bolo štátnemu príslušníkovi tretej krajiny dovolené zostať.

Príklad: Vo veci *Berrehab proti Holandsku*²⁴⁷ súd rozhodol, že článok 8 EDLP zabránil Holandsku vyhostiť otca, ktorý si napriek rozvodu zachoval styk so svojím dieťaťom štyrikrát týždenne.

5.4.2. Odsúdenia v trestnom konaní

Členský štát EÚ si môže želať deportovať štátneho príslušníka tretej krajiny so zákonným pobytom, ktorý pácha trestnú činnosť.

Podľa práva EÚ priznávajú články 27–33 [smernice o voľnom pohybe](#) kvalifikovaným rodinným príslušníkom rovnakú – odvodenú – rozšírenú ochranu pred vyhostením, akú požívajú samotní štátni príslušníci EHP. Napríklad každý pokus o obmedzenie slobody pohybu a pobytu občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov na základe verejnej politiky alebo verejnej bezpečnosti musí vychádzať zo skutočnosti, že osobné správanie dotknutého jednotlivca predstavuje skutočnú, aktuálnu a dostatočne vážnu hrozbu. Predchádzajúce odsúdenia v trestnom konaní sami osebe nemôžu predstavovať základ pre prijatie týchto opatrení.

Podľa článku 28 ods. 3 písm. b) smernice možno maloleté deti vyhostiť len z vážnych dôvodov národnej bezpečnosti, pokiaľ je vyhostenie v najlepšom záujme dieťaťa.

²⁴⁶ ESLP, *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Holandsku* (č. 50435/99), 31. januára 2006.

²⁴⁷ ESLP, *Berrehab proti Holandsku* (č. 10730/84), 21. júna 1988.

Podobne sú chránení rodinní príslušníci tureckých občanov bez ohľadu na štátnu príslušnosť, ktorí získali trvalý pobyt.²⁴⁸

Článok 6 ods. 2 *smernice o zlúčení rodiny* umožňuje členským štátom odobrať alebo odmietnuť obnoviť povolenie na pobyt rodinného príslušníka z dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia. Pri rozhodovaní na tomto základe musí členský štát posúdiť závažnosť typu trestného činu proti verejnej politike alebo verejnej bezpečnosti spáchaný rodinným príslušníkom, alebo nebezpečenstvá, ktoré táto osoba predstavuje.

Podľa EDLP súd najprv rozhodne, či je primerané očakávať, že rodina bude páchatela sprevádzať do zahraničia, a ak nie, či trestné konanie ešte odôvodňuje vyhostenie, keď je jasné, že spôsobí úplné rozdelenie rodiny. V týchto situáciách je záver, ku ktorému dospeje ESĽP, úzko spojený s podrobnosťami každej veci. ESĽP prijal rôzne kritériá na posúdenie primeranosti rozhodnutia o vyhostení. Tie zahŕňajú:

- povahu a závažnosť trestného činu spáchaného žiadateľom vo vyhostujúcom štáte;
- dĺžku pobytu žiadateľa v krajine, z ktorej má byť vyhostený;
- čas, ktorý uplynul od spáchania trestného činu, a žiadateľovo správanie počas tohto obdobia;
- štátnu príslušnosť žiadateľa a všetkých dotknutých rodinných príslušníkov;
- pevnosť jeho sociálnych, kultúrnych a rodinných väzieb s hostiteľskou krajinou a s cieľovou krajinou;
- najlepšie záujmy a blaho všetkých jeho detí, najmä všetky problémy, ktoré by zažili, keby museli žiadateľa nasledovať do krajiny, do ktorej má byť vyhostený.²⁴⁹

Príklad: *Vec A. A. proti Spojenému kráľovstvu*²⁵⁰ sa týkala nigérijského štátneho príslušníka, ktorý prišiel do Spojeného kráľovstva ako dieťa, aby sa pripojil k matke a

248 SDEÚ, *Natthaya Dülger proti Wetteraukreis*, vec C-451/11, 19. júla 2012.

249 ESĽP, *Boultif proti Švajčiarsku* (č. 54273/00), 2. augusta 2001; ESĽP, *Üner proti Holandsku* [veľký senát] (č. 46410/99), 18. októbra 2006; ESĽP, *Balogun proti Spojenému kráľovstvu* (č. 60286/09), 10. apríla 2012, body 43 – 53.

250 ESĽP, *A. A. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 8000/08), 20. septembra 2011.

súrodencom, a bol mu priznaný trvalý pobyt. Ako školák spáchal závažný trestný čin a odsedel si trest. Odvtedy sa stal modelom rehabilitácie, nepáchal žiadnu trestnú činnosť, získal univerzitný diplom a našiel si stále zamestnanie. Takto sa správal až do času, kedy bola nariadená jeho deportácia na základe trestného činu, ktorý spáchal ako mladistvý. EŠLP zaznamenal predchádzajúce odsúdenie žiadateľa a jeho príkladnú rehabilitáciu a zdôraznil významnosť časového obdobia od spáchania trestného činu a žiadateľovo správanie počas tohto obdobia. Dospel k záveru, že za týchto konkrétnych okolností by vyhostenie žiadateľa predstavovalo porušenie článku 8 EDLP.

Príklad: Vo veci *Antwi a i. proti Nórsku*²⁵¹ boli žiadateľmi ghanskí štátni príslušníci a manželka a dcéra žiadateľa boli nóorskymi štátnymi príslušníkmi. EŠLP rozhodol, že rozhodnutie orgánov vyhostiť pána Antwiho a zakázať mu opätovný vstup do Nórska na päť rokov potom, ako zistili, že jeho pas bol falšovaný, neporušuje článok 8 EDLP. Súd rozhodol, že keďže obaja rodičia sa narodili a vyrastali v Ghane (manželka opustila krajinu, keď mala 17 rokov) a túto krajinu navštívili trikrát so svojou dcérou, neexistujú žiadne neprekonateľné prekážky, prečo by sa nemohli spolu usadiť v Ghane, alebo aspoň zachovať pravidelný styk.

Príklad: Vo veci *Amrollahi proti Dánsku*²⁵² bol žiadateľom iránsky štátny príslušník s trvalým pobytom v Dánsku. So svojou dánskou partnerkou mal dve deti a ďalšie dieťa žijúce v Dánsku z predchádzajúceho vzťahu. Po prepustení z väzenia po odsúdení za obchodovanie s drogami ho orgány chcú deportovať do Iránu. EŠLP bol toho názoru, že by došlo k porušeniu článku 8 EDLP, pretože žiadateľove trvalé vylúčenie z Dánska by rozdelilo rodinu. Nebolo možné, aby účinne viedli ďalej rodinný život mimo Dánska, pretože žiadateľova manželka nikdy nebola v Iráne, nerozumela jazyku farsi a nebola moslimka. Okrem toho, že bola vydatá za Iránca, nemala s touto krajinou žiadne väzby.²⁵³

Príklad: Vo veci *Hasanbasic proti Švajčiarsku*²⁵⁴ bol žiadateľ niekoľkokrát odsúdený za drobnú trestnú činnosť. Rozhodnutie vyhostiť ho však zrejme vyplynulo hlavne z jeho veľkých dlhov a veľmi vysokých dávok sociálneho zabezpečenia, ktoré on

251 EŠLP, *Antwi a i. proti Nórsku* (č. 26940/10), 14. februára 2012.

252 EŠLP, *Amrollahi proti Dánsku* (č. 56811/00), 11. júla 2002.

253 Ďalšie podobné rozsudky EŠLP pozri *Beldjoudi proti Francúzsku* (č. 12083/86), 26. marca 1992; *Boultif proti Švajčiarsku* (č. 54273/00), 2. augusta 2001, *Udeh proti Švajčiarsku* (č. 12020/09), 16. apríla 2013.

254 EŠLP, *Hasanbasic proti Švajčiarsku* (č. 52166/09), 11. júna 2013.

a jeho rodina dostávali, než z týchto odsúdení. Pri uplatňovaní uvedených kritérií ESLP usúdil, že hospodársky prospech krajiny je výslovne uvedený v dohovore ako legitímny cieľ odôvodňujúci zásah do práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života. Švajčiarske orgány mali preto dôvody brať do úvahy žiadateľove dlhy a závislosť jeho rodiny od sociálneho systému, pokiaľ táto závislosť ovplyvňovala hospodársku prosperitu krajiny. To však bol len jeden z faktorov, ktorý zohľadnil ESLP, pretože zistil, že v tomto prípade by vyhostenie porušilo článok 8 EDLP z dôvodu pomerne dlhého času, ktorý žiadatelia prežili vo Švajčiarsku, a ich integrácie do švajčiarskej spoločnosti.

Kľúčové body

- Právo EÚ sa nezaobrá zlučením rodiny štátnych príslušníkov EÚ, ktorí neuplatňujú práva na voľný pohyb. V niektorých členských štátoch štátni príslušníci EÚ, ktorí uplatňujú práva na voľný pohyb, požívajú ďaleko väčšie práva na zlúčenie rodiny než vlastní štátni príslušníci týchto štátov (pozri [úvod](#) k tejto kapitole).
- [Smernica o voľnom pohybe](#) sa uplatňuje na kvalifikovaných rodinných príslušníkov štátnych príslušníkov EHP a občanov EÚ, pokiaľ títo občania EÚ uplatňujú práva na voľný pohyb, bez ohľadu na ich vlastnú štátnu príslušnosť. Kvalifikovaným rodinným príslušníkom priznáva rovnakú – odvodenú – posilnenú ochranu pred vyhostením, akú požívajú samotní štátni príslušníci krajín EHP (pozri [oddiel 5.2](#)).
- Zlúčenie rodiny garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, upravuje [smernica o zlúčení rodiny](#). Tá v podstate vyžaduje, aby bol rodinný príslušník mimo krajiny, aj keď sa členské štáty môžu od tejto požiadavky odchýliť (pozri [oddiel 5.3](#)).
- Na účely zlúčenia rodiny právo EÚ nerobí rozdiel medzi tým, či bola rodina založená pred tým, ako garant získal pobyt na území, alebo potom (pozri [oddiel 5.3](#)).
- V EDLP sú vypracované kritériá na posudzovanie primeranosti rozhodnutia o vyhostení so zreteľom na právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ktoré zaručuje článok 8 EDLP. Prístup ESLP k vyhosteniu rodinných príslušníkov alebo k zlúčeniu rodiny závisí od osobitných faktických okolností každého prípadu (pozri [oddiel 5.2 a/alebo 5.4.1](#)).
- ESC poskytuje právo na zlúčenie rodiny a judikatúra EVSP opisuje podmienky a obmedzenia, ktoré možno uplatňovať na toto zlúčenie (pozri [oddiel 5.3](#)).
- Podľa EDLP je všeobecný zákaz uzavrieť manželstvo na základe imigračného postavenia osoby neprijateľný (pozri [oddiel 5.1](#)).

Ďalšia judikatúra a informácie:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplnujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele Ďalšie informácie na [strane 217](#).

6

Zaistenie a obmedzenia slobody pohybu

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 2 písm. h)	Vymedzenia pojmov: zaistenie alebo obmedzenie voľného pohybu	EDLP, článok 5 (právo na slobodu a bezpečnosť) EDLP, článok 2 protokolu č. 4 (sloboda pohybu)
Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 ods. 1 Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 8 ods. 2	Alternatívy k zaisteniu	ESLP, <i>Mikolenko proti Estónsku</i> , 2010 (potrebné preskúmanie alternatív k zaisteniu)
Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 ods. 1 Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 8	Úplný zoznam výnimiek z práva na slobodu	EDLP, článok 5 ods. 1 písm. a) až f) (právo na slobodu a bezpečnosť)
Kódex schengenských hraníc, článok 13 (odopretie vstupu)	<i>Zaistenie s cieľom zabrániť neoprávnenému vstupu do krajiny</i>	EDLP, článok 5 ods. 1 písm. f) (právo na slobodu a bezpečnosť), prvé ustanovenie ESLP, <i>Saadi proti Spojenému kráľovstvu</i> , 2008 a <i>Suso Musa proti Malte</i> , 2013 (osoby, ktorým štát dosiaľ nepovolil vstup)
Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 SDEÚ, C-61/11, <i>El Dridi</i> , 2011 a C-329/11, <i>Achughbabian</i> , 2011 (vzťah medzi zaistením pred vyhostením a vyšetrovacou väzbou)	<i>Zaistenie pred očakávanou deportáciou alebo extradíciou</i>	EDLP, článok 5 ods. 1 písm. f) (právo na slobodu a bezpečnosť), druhé ustanovenie

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 20</p> <p>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 8 ods. 3</p>	<p>Ustanovené zákonom</p>	<p>EDĽP, článok 5 ods. 1 (právo na slobodu a bezpečnosť)</p> <p>ESLP, <i>Nowak proti Ukrajine</i>, 2011 (procesné záruky)</p>
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 a článok 3 ods. 7</p> <p>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 8 ods. 2</p>	<p>Nutnosť a primeranosť</p>	<p>ESLP, <i>Rusu proti Rakúsku</i>, 2008 (neprimerané odôvodnenie a svojvoľné zaistenie)</p>
	<p>Svojvoľnosť</p>	
	<p><i>Dobrá viera</i></p>	<p>ESLP, <i>Longa Yonkeu proti Lotyšsku</i>, 2011 (pobrežná stráž ukrývajúca svoju vedomosť o žiadosti o azyl)</p>
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 ods. 1</p> <p>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 9 ods. 1</p>	<p><i>Náležitá starostlivosť</i></p>	<p>ESLP, <i>Singh proti Českej republike</i>, 2005 (dvaapolročná vyšetrovacía väzba pred deportáciou)</p>
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15</p> <p>SD, <i>Kadzoev</i>, vec C-357/09, 2009.</p>	<p><i>Reálna vyhladka na vyhostenie</i></p>	<p>ESLP, <i>Mikolenko proti Estónsku</i>, 2010 (zaistenie napriek žiadnej reálnej vyhladke na odsun)</p>
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 ods. 5 a 6</p> <p>SD, <i>Kadzoev</i>, vec C-357/09, 2009.</p>	<p><i>Maximálna dĺžka zaistenia</i></p>	<p>ESLP, <i>Auad proti Bulharsku</i>, 2011 (posúdenie primeranej dĺžky zaistenia podľa konkrétnych okolností jednotlivých prípadov)</p>
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 3 ods. 9, článok 16 ods. 3 a článok 17</p> <p>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 11</p> <p>Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ), článok 11</p>	<p>Zaistenie jednotlivcov so špeciálnymi potrebami</p>	<p>ESLP, <i>Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgicku</i>, 2006 (dieťa bez sprievodu)</p> <p>ESLP, <i>Muskhadzhdiyeva a i. proti Belgicku</i>, 2007 (deti zadržované v nevhodných zariadeniach)</p> <p>ESLP, <i>Rantsev proti Cypru a Rusku</i>, 2010 (obet obchodovania s ľuďmi)</p>
	<p>Procesné záruky</p>	
<p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 15 ods. 2</p> <p>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 9 ods. 2</p>	<p><i>Právo na odôvodnenie</i></p>	<p>EDĽP, článok 5 ods. 2 (právo na slobodu a bezpečnosť)</p> <p>ESLP, <i>Saadi proti Spojenému kráľovstvu</i>, 2008 (dvojdňové meškanie považované za prídlhé)</p>

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 47 (právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces) Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 13 ods. 4 a článok 15 ods. 3 Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 9 ods. 3	Právo na preskúmanie zaistenia	EDLP, článok 5 ods. 4 (právo na slobodu a bezpečnosť) ESLP, <i>Abdolkhani a Karimnia proti Turecku</i> , 2009 (neprebehlo konanie o preskúmaní)
Smernica o návrate (2008/115/ES), články 16 a 17 Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 10	Väzenské podmienky alebo režimy	ESLP, <i>S. D. proti Grécku</i> , 2009 (podmienky vo väzení)
	Náhrada za nezákonné zaistenie	EDLP, článok 5 ods. 5 (právo na slobodu a bezpečnosť)

Úvod

Zaistenie predstavuje výnimku zo základného práva na slobodu. Odňatie slobody musí byť preto v súlade s dôležitými zárukami. Musí byť stanovené zákonom a nesmie byť svojvoľné.²⁵⁵ Zaistenie žiadateľov o azyl a migrantov v konaní o návrate musí byť krajným opatrením. Malo by sa využiť až po vyčerpaní ostatných alternatív. Napriek týmto zásadám je veľký počet ľudí v Európe zaistený buď po vstupe alebo s cieľom zabrániť im v úteku počas konania o odsune. S jednotlivcami, ktorým bola odňatá sloboda, sa musí zaobchádzať humánym a dôstojným spôsobom.

Medzinárodné právo obmedzuje možnosť zaistenia žiadateľov o azyl a utečencov. Podľa článku 31 Ženevského dohovoru z roku 1951 sa nesmú trestne stíhať pre nezákonný vstup alebo prítomnosť „utečenci, ktorí prichádzajú priamo z územia, kde ich život alebo ich sloboda boli ohrozené [...], vstúpia na ich územie alebo sa na ňom nachádzajú bez povolenia, za predpokladu, že sa sami bezodkladne prihlásia a preukážu dostatočný dôvod na svoj nezákonný vstup alebo prítomnosť“.²⁵⁶

255 Ďalšie informácie o štátnych praktikách, pokiaľ ide o odňatie slobody osôb v konaní o návrate, pozri FRA (2010a).

256 UNHCR (2012), *Usmernenia o uplatniteľných kritériách a normách týkajúcich sa zadržovania žiadateľov o azyl a alternatív zaistenia*; Rada Európy, Výbor pre zabránenie mučenia a neludzského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) (2008–2009), *20 rokov boja proti mučeniu: 19. súhrnná správa*, 1. augusta 2008–31. júla 2009.

EDLP obsahuje úplný zoznam dôvodov zaistenia, z ktorých jedným je zabránenie nepovoleného vstupu alebo uláčenie odsunu osoby. Podľa práva EÚ je spoločnou zásadou to, že zaistenie osôb žiadajúcich o medzinárodnú pomoc, ako aj osôb v konaniach o návrate musí byť nevyhnutné. Aby sa zabránilo svojvoľnému zaisteniu, musia byť splnené určité dodatočné podmienky, ako napríklad uvedenie dôvodov pre každé zaistenie a umožnenie zaistenému získať prístup k rýchlemu súdnemu preskúmaniu.

6.1. Odňatie slobody alebo obmedzenie slobody pohybu?

Podľa práva EÚ je v *smernici o podmienkach prijímania* (2013/33/EÚ) vymedzený pojem „zaistenie“ ako „umiestnenie žiadateľa členským štátom [EÚ] na konkrétnom mieste, na ktorom je obmedzená sloboda pohybu žiadateľa“ (článok 2 písm. h)). V *smernici o návrate* (2008/115/ES) pojem „zaistenie“ nie je vymedzený.

Podľa EDLP sa v článku 5 upravujú otázky týkajúce sa pozbavenia slobody a článok 2 protokolu č. 4 k EDLP sa zaoberá obmedzeniami slobody pohybu. Hoci sú tam uvedené niektoré zjavné príklady zaistenia, ako je umiestnenie do cely, iné situácie sa vymedzujú ťažšie a môžu, na rozdiel od odňatia slobody, predstavovať obmedzenie pohybu.

Pri určovaní, či je situácia jednotlivca chránená článkom 5 EDLP alebo článkom 2 protokolu č. 4, ESLP rozhodol, že tu je potrebné posudzovať situáciu jednotlivca so zreteľom na celý rad kritérií, ako je typ, trvanie, účinky a spôsob vykonania daného opatrenia.²⁵⁷ Rozdiel medzi odňatím slobody a obmedzením slobody pohybu je v stupni, čiže intenzite, nie v povahe alebo podstate.²⁵⁸ Posúdenie bude závisieť od konkrétnych skutočností prípadu.

Odňatie slobody sa nesmie zakladať na významnosti žiadneho faktora braného individuálne, ale na posúdení všetkých prvkov kumulatívne. Ani krátke trvanie obmedzenia, napríklad niekoľko hodín, nemá automaticky za následok zistenie, že situácia predstavuje obmedzenie pohybu na rozdiel od odňatia slobody. Toto je konkrétny prípad, v ktorom sú prítomné iné faktory, ako napríklad či je zariadenie uzavreté, či je prítomný prvok

257 ESLP, *Austin a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 39692/09, č. 40713/09 a 41008/09), 15. marca 2012, bod 57.

258 ESLP, *Guzzardi proti Taliansku* (č. 7367/76), 6. novembra 1980, bod 93.

nátlaku²⁵⁹, alebo či má situácia konkrétne účinky na jednotlivca vrátane akéhokoľvek fyzického nepohodlia alebo duševnej úzkosti.²⁶⁰

Každý základný motív pre zaistenie vo verejnom záujme, ako je napríklad ochrániť, alebo úmysel ochrániť, starať sa alebo zabezpečiť spoločenstvo pred rizikom alebo hrozbou, ktorú predstavuje jednotlivec, nemá žiadny vplyv na otázku, či bola tejto osobe odňatá sloboda. Tieto úmysly môžu byť relevantné pri posudzovaní odôvodnenia zaistenia podľa článku 5 ods. 1 písm. a) až f) EDLP.²⁶¹ V každom prípade sa však musí článok 5 ods. 1 vykladať spôsobom, ktorý zohľadňuje konkrétny kontext, v ktorom sa prijímajú opatrenia. Malo by sa prihliadať aj na zodpovednosť a povinnosť polície udržiavať poriadok a chrániť verejnosť, čo sa od nej vyžaduje podľa vnútroštátneho práva aj podľa práva EDLP.²⁶²

Príklad: Vo veci *Guzzardi proti Taliansku*²⁶³ mal žiadateľ obmedzený pohyb vo vymedzenej oblasti, podliehal zákazu vychádzania a osobitnému dohľadu, musel sa dvakrát denne hlásiť orgánom a mal obmedzený styk s vonkajším svetom pod dozorom. Súd bol toho názoru, že došlo k neodôvodnenému odňatiu slobody podľa článku 5 EDLP.²⁶⁴

Príklad: Vo veci *Raimondo proti Taliansku*²⁶⁵ bol žiadateľ umiestnený pod policajný dohľad, ktorý sa považoval za obmedzenie pohybu, nie za odňatie slobody. Nesmel opustiť svoj domov bez toho, aby o tom informoval políciu, aj keď na samotný odchod nepotreboval jej súhlas.

259 ESLP, *Foka proti Turecku* (č. 28940/95), 24. júna 2008; ESLP, *Nolan a K. proti Rusku* (č. 2512/04), 12. februára 2009.

260 ESLP, *Guzzardi proti Taliansku* (č. 7367/76), 6. novembra 1980; ESLP, *H. L. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 45508/99), 5. októbra 2004.

261 ESLP, *A. a i. proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009, body 163–164.

262 ESLP, *Austin a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09), 15. marca 2012, bod 60.

263 ESLP, *Guzzardi proti Taliansku* (č. 7367/76), 6. novembra 1980.

264 *Ibid.*

265 ESLP, *Raimondo proti Taliansku* (č. 12954/87), 22. februára 1994.

Príklad: Vo veciach *Amuur proti Francúzsku* a *Riad a Idiab proti Belgicku*, ktoré sa týkali žiadateľov o azyl,²⁶⁶ a vo veci *Nolan a K. proti Rusku*,²⁶⁷ ktorá sa týkala štátneho príslušníka tretej krajiny, sa zadržiavanie v tranzitnej zóne letiska považovalo za nezákonné podľa článku 5 ods. 1 EDLP. Súd neprijal námietku orgánov, že nešlo o odňatie slobody, pretože dotknutá osoba sa mohla vyhnúť zadržaniu na letisku, keby odletela z krajiny.

Príklad: Vo veci *Rantsev proti Cypru a Rusku*²⁶⁸ bola žiadateľova dcéra ruskou občiankou, ktorá bývala na Cypre a pracovala ako umelkyňa v kabarete na základe pracovného povolenia vydaného na žiadosť majiteľov kabaretu. Po niekoľkých mesiacoch sa dcéra rozhodla odísť zo zamestnania a vrátiť sa do Ruska. Jeden z majiteľov kabaretu informoval imigračný úrad, že dcéra opustila svoje pracovisko a bydlisko. Dcéra bola následne nájdená a predvedená na policajnú stanicu, kde bola zadržávaná asi hodinu. Polícia sa rozhodla, že dcéru nezaistí a že ju má prísť vyzdvihnúť majiteľ kabaretu, osoba, ktorá je za ňu zodpovedná. Majiteľ kabaretu následne vzal žiadateľovu dcéru do bytu iného zamestnanca kabaretu, ktorý nemohla slobodne opustiť. Na druhý deň ráno ju našli mŕtvu na ulici pod bytom. Keďže dcérino zadržanie trvalo celkovo asi dve hodiny, súd bol toho názoru, že ide o odňatie slobody v zmysle článku 5 EDLP. Cyperské orgány boli zodpovedné za zadržiavanie na policajnej stanici ako aj v byte, pretože bez aktívnej spolupráce cyperskej polície s majiteľmi kabaretu by v tomto prípade nedošlo k odňatiu slobody.

6.2. Alternatívy k zaisteniu

Podľa práva EÚ sa musia najprv vyčerpať všetky alternatívy a zaistenie musí byť poslednou možnosťou, pokiaľ tieto alternatívy nemožno účinne uplatniť na základe individuálneho posúdenia každého jednotlivého prípadu (článok 8 ods. 2 prepracovanej **smernice o podmienkach prijímania** (2013/33/EÚ), článok 18 ods. 2 **dublinského nariadenia** a článok 15 ods. 1 **smernice o návrate** (2008/115/ES): „[p]okiaľ sa nedajú účinne uplatniť iné dostatočné, ale menej prísne donucovanie opatrenia“). K zaisteniu by preto malo dôjsť až po úplnom zvážení všetkých možných alternatív, alebo keď monitorovacie mechanizmy nedosiahnu zákonný a legitímny účel. Článok 8 ods. 4 prepracovanej **smernice o**

266 ESĽP, *Amuur proti Francúzsku* (č. 19776/92), 25. júna 1996, body 38–49; ESĽP, *Riad a Idiab proti Belgicku* (č. 29787/03 a 29810/03), 24. januára 2008.

267 ESĽP, *Nolan a K. proti Rusku* (č. 2512/04), 12. februára 2009, body 93–96.

268 ESĽP, *Rantsev proti Cypru a Rusku* (č. 25965/04), 7. januára 2010, body 314–325.

podmienkach prijímania zaväzuje členské štáty stanoviť vo vnútroštátnom práve pravidlá upravujúce alternatívy k zaisteniu.

Alternatívy k zaisteniu zahŕňajú: ohlasovacie povinnosti, ako napríklad povinnosť hlásiť sa na polícii alebo imigračných orgánoch v pravidelných intervaloch; povinnosť odovzdať pas alebo cestovný doklad, požiadavky na pobyt, ako napríklad povinnosť zdržiavať sa na určitej adrese; prepustenie na kauciu so zárukou alebo bez záruky; požiadavky na ručiteľa; prepustenie do starostlivosti sociálneho pracovníka alebo v rámci plánu sociálnej starostlivosti so zapojením tímu komunitnej starostlivosti alebo tímu odborníkov na duševné zdravie; alebo elektronické monitorovanie, ako sú napríklad elektronické náramky.

Podľa EDĽP ESLP posudzuje, či nemožno pred zaistením uložiť menej intruzívne opatrenie.

Príklad: Vo veci *Mikolenko proti Estónsku*²⁶⁹ súd zistil, že orgány mali k dispozícii aj iné opatrenia než držať žiadateľa v predĺžovanej väzbe v deportačnom stredisku, keď nemali bezprostrednú vyhladku na jeho vyhostenie.

Alternatívy k zaisteniu často zahŕňajú obmedzenia slobody pohybu. Podľa EDĽP je právo na slobodu pohybu garantované článkom 2 protokolu č. 4 za predpokladu, že štát tento protokol ratifikoval (pozri prílohu 2). Obmedzenie tejto slobody musí byť nevyhnutné a primerané a musí byť v súlade s cieľmi uvedenými v druhom odseku článku 2 protokolu č. 4. Toto ustanovenie sa uplatňuje len na osoby, ktoré sa „právoplatne zdržiavajú na území štátu“, a preto nepomáha osobám v nezákonných situáciách.

Príklad: Vo veci *Omwenyeke proti Nemecku*²⁷⁰ bolo podmienkou dočasného pobytu žiadateľa, že bude žiť v určitej oblasti až do rozhodnutia vo veci jeho žiadosti o azyl. ESLP bol toho názoru, že keďže žiadateľ porušil svoju podmienku dočasného pobytu, nezdržiaval sa „právoplatne“ na území Nemecka, a preto sa nemohol spoliehať na právo na slobodu pohybu podľa článku 2 protokolu č. 4.

269 ESLP, *Mikolenko proti Estónsku* (č. 10664/05), 8. októbra 2009.

270 ESLP, *Omwenyeke proti Nemecku* (dec.) (č. 44294/04), 20. novembra 2007.

6.3. Úplný zoznam výnimiek z práva na slobodu

Podľa práva EÚ sa na zaistenie v súvislosti so žiadosťou o azyl a zaistenie v súvislosti s návratom vzťahujú dva rôzne právne režimy.²⁷¹ Odňatie slobody v prípade žiadateľov o azyl sa upravuje v článku 8 prepracovanej smernice o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ) a článku 28 dublinského nariadenia (nariadenie (EÚ) č. 604/2013) a v prípade osôb v konaní o návrate v článku 15 smernice o návrate.

Podľa článku 8 smernice o podmienkach prijímania a článku 26 smernice o azylových konaniach (2013/32/EÚ) je neprijateľné zaistiť osobu výlučne z dôvodu, že podala žiadosť o azyl.²⁷² Taktiež nie je prípustné zaistiť osobu výlučne z toho dôvodu, že s ňou prebieha konanie podľa dublinského nariadenia (článok 28 ods. 1 nariadenia). Úplné dôvody na zaistenie žiadateľov o azyl sú uvedené v článku 8 ods. 3 smernice o podmienkach prijímania. Žiadatelia o azyl môžu byť zaistení v šiestich rôznych situáciách:

- na účely zistenia alebo overenia jeho totožnosti alebo štátnej príslušnosti;
- na účely zistenia tých skutočností, na ktorých je založená jeho žiadosť o medzinárodnú ochranu, ktoré by bez zaistenia nebolo možné získať, najmä ak existuje riziko útoku žiadateľa;
- na účely rozhodovania v rámci konania o práve žiadateľa vstúpiť na územie;
- ak je žiadateľ zaistený podľa smernice o návrate a predložil žiadosť o azyl s cieľom oddialiť alebo zmať vykonanie rozhodnutia o návrate;²⁷³
- ak si to vyžaduje ochrana národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku; a
- v súlade s článkom 28 dublinského nariadenia, ktorý za určitých podmienok umožňuje zaistenie s cieľom zabezpečiť konanie o odovzdaní v súlade s týmto nariadením.

271 SD, *Kadzoev*, vec C-357/09 [2009] Zb. I-11189, z 30. novembra 2009, bod 45 a SDEÚ, *Mehmet Arslan proti Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, vec C-534/11, 30. mája 2013, bod 52.

272 Ďalšie informácie pozri v podmienkach prijímania Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre vnútorné záležitosti (2012), ktoré sú dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm.

273 Pozri aj SDEÚ, *Mehmet Arslan proti Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, vec C-534/11, 30. mája 2013.

Článok 15 ods. 1 **smernice o návrate** umožňuje zaistiť len štátneho príslušníka tretej krajiny, „voči ktorému prebieha konanie o návrate“. Odňatie slobody je povolené z týchto dvoch dôvodov, najmä ak existuje riziko úteku, alebo iného vážneho zásahu do procesu návratu alebo odovzdania:

- s cieľom pripraviť návrat;
- s cieľom vykonať proces odovzdania.

Podľa EDLP chráni článok 5 ods. 1 právo na slobodu a bezpečnosť. V písmenách a) až f) tohto odseku sa uvádza úplný zoznam prípustných výnimiek: „Nikoho nemožno pozbaviť slobody“ okrem nasledujúcich prípadov a v súlade s konaním ustanoveným zákonom:

- po odsúdení príslušným súdom;
- pretože sa osoba nepodrobila rozhodnutiu súdu, alebo preto, aby sa zaručilo splnenie povinnosti ustanovenej zákonom;
- vyšetrovacía väzba;
- v špecifických situáciách týkajúcich sa maloletých;
- aby sa zabránilo šíreniu nakažlivej choroby alebo tuláctvu;
- aby sa zabránilo nepovolenému vstupu, alebo s cieľom ulahčiť odovzdanie cudzinca.

Štát musí odôvodniť zaistenie na základe jedného z týchto šiestich dôvodov.²⁷⁴ Ak zaistenie nie je možné založiť na ktoromkoľvek z týchto dôvodov, je automaticky nezákonné.²⁷⁵ Dôvody sa vykladajú reštriktívne.²⁷⁶ Neexistuje žiadne univerzálne ustanovenie, ako napríklad zaistenie s cieľom zabrániť nešpecifikovanému trestnému činu alebo s cieľom všeobecne zabezpečiť poriadok. Neurčenie jasného a presného účelu a dôvodu zaistenia môže znamenať, že zaistenie je nezákonné.

274 Spojené kráľovstvo, Najvyšší súd Spojeného kráľovstva, *W. L. (Kongo) 1 & 2 proti Secretary of State for the Home Department; K. M. (Jamajka) proti Secretary of State for the Home Department*, [2011] UKSC 12, 23. marca 2011.

275 *ESLP, Al-Jedda proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 27021/08), 7. júla 2011, bod 99.

276 *ESLP, A a i. proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009.

V článku 5 ods. 1 písm. f) EDLP sa uvádza zaistenie žiadateľov o azyl a nezákonných migrantov v dvoch situáciách:

- aby sa zabránilo neoprávnenému vstupu do krajiny;
- osoba, proti ktorej prebieha konanie o vyhostenie alebo vydanie.

Tak, ako aj v prípade ostatných výnimiek z práva na slobodu, aj zaistenie podľa článku 5 ods. 1 písm. f) musí byť založené na jednom z týchto špecifických dôvodov, ktoré sa vykladajú reštriktívne.

Príklad: Vec *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgicku*²⁷⁷ sa týkala zaistenia kamerunskej štátnej príslušníčky s pokročilým nálezom HIV. Orgány poznali totožnosť a stálu adresu žiadateľky a tá vždy dodržala termíny ich návštev a podnikla niekoľko krokov s cieľom zlegalizovať svoje postavenie v Belgicku. Napriek skutočnosti, že jej zdravotný stav sa počas pobytu vo väzení zhoršil, orgány neposúdili menej intruzívnu možnosť, ako napríklad vydanie povolenia na dočasný pobyt s cieľom chrániť verejný záujem. Namiesto toho ju držali vo väzení takmer štyri mesiace. ESLP nevidel žiadne prepojenie medzi zaistením žiadateľky a cieľom vlády deportovať ju, a preto usúdil, že došlo k porušeniu článku 5 ods. 1 EDLP.

Príklad: Vo veci *A. a i. proti Spojenému kráľovstvu*²⁷⁸ súd konštatoval, že politika „aktívneho sledovania“ novej deportácie žiadateľky nebola dostatočne určitá ani determinujúca, aby predstavovala „opatrenie [...] prijaté na účel deportácie“ podľa článku 5 ods. 1. Zaistenie nebolo jasne zacielené na zabránenie nepovolenému vstupu, a preto bolo nezákonné.

6.3.1. Zaistenie s cieľom zabrániť neoprávnenému vstupu do krajiny

Podľa práva EÚ vyžaduje [Kódex schengenských hraníc](#) (nariadenie (ES) č. 562/2006), aby sa štátnym príslušníkom tretích krajín, ktoré nespĺňajú podmienky vstupu, odmietol vstup do EÚ. Pohraničná stráž je povinná zabrániť nezákonnému vstupu. Vnútroštátne právo mnohých členských štátov EÚ povoľuje krátkodobé odňatie slobody na hranici, ktoré sa často odohráva v tranzitnej zóne letiska. Prepracovaná [smernica o](#)

²⁷⁷ ESLP, *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgicku* (č. 10486/10), 20. decembra 2011.

²⁷⁸ ESLP, *A. a i. proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009, bod 167.

podmienkach prijímania (2013/33/EÚ) umožňuje podľa článku 8 ods. 3 písm. c) zaistiť žiadateľov o azyl, ktorí prídu na hranicu, ak je to potrebné na rozhodnutie o ich práve vstúpiť na územie štátu.

Podľa EDLP musí zaistenie spĺňať viacero podmienok, aby bolo zákonné podľa článku 5 EDLP.

Príklad: Vo veci *Saadi proti Spojenému kráľovstvu*²⁷⁹ ESLP rozhodol, že pokiaľ štát „nepovolí“ vstup do krajiny, každý vstup je „nezákonný“. Zaistenie osoby, ktorá chce uskutočniť vstup, ale ešte na to nemá povolenie, môže byť, bez akéhokoľvek skreslenia jazyka, zamerané na zabránenie uskutočnenia nepovoleného vstupu v zmysle článku 5 ods. 1 písm. f) EDLP. Súd neprijal tvrdenie, že keď sa žiadateľ o azyl vzdá imigračným orgánom, ihneď sa snaží uskutočniť „oprávnený“ vstup. Výsledkom preto je, že žiadateľovo zaistenie nemožno odôvodniť podľa článku 5 ods. 1 písm. f). Výklad tohto ustanovenia ako ustanovenia, ktoré pripúšťa len zaistenie osoby, ktorá sa snaží obísť obmedzenia vstupu, predstavuje príliš úzke vysvetlenie pojmov ustanovenia a právomoci členského štátu využiť svoje neodňateľné právo kontrolovať slobodu cudzincov v kontexte imigrácie. Takýto výklad je nezlučiteľný aj so záverom č. 44 výkonného výboru pre program utečencov Úradu vysokého komisára Organizácie Spojených národov, s usmerneniami UNHCR a príslušným odporúčaním Výboru ministrov. Vo všetkých týchto dokumentoch sa za určitých okolností počíta so zaistením žiadateľov o azyl, napríklad kým sa nevykonajú kontroly totožnosti, alebo kým sa neurčia prvky, ktoré tvoria základ žiadosti o azyl. Súd bol toho názoru, že sedemdnové zaistenie žiadateľa v rámci skráteného azylového konania, ktoré sa uskutočnilo z dôvodu masového prílevu utečencov, neporušilo článok 5 ods. 1 písm. f).

Príklad: Vo veci *Suso Musa proti Malte*²⁸⁰ však súd rozhodol, že ak štát prekročí svoje zákonné povinnosti a prijme právne predpisy, ktoré výslovne oprávňujú na vstup alebo pobyt imigrantov počas prejednávania žiadosti o azyl, buď nezávisle alebo podľa práva EÚ, každé následné zaistenie na účel zabránenia neoprávneného vstupu môže nastoliť otázku, či je zaistenie zákonné podľa článku 5 ods. 1 písm. f). Za týchto okolností bude skutočne ťažké posúdiť opatrenie natoľko úzko spojené s účelom zaistenia, alebo posúdiť, či je situácia v súlade s domácim právom. V skutočnosti to bude svojvoľné, a teda proti účelu článku 5 ods. 1 písm. f), v ktorom sa uvá-

279 ESLP, *Saadi proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008, bod 65.

280 ESLP, *Suso Musa proti Malte* (č. 42337/12), 23. júla 2013.

dza jasný a presný výklad ustanovení domáceho práva. Vo veci *Saadi* vnútroštátne právo (aj keď umožňuje dočasné prijatie) neudelilo žiadateľovi oficiálne povolenie zostať na území alebo vstúpiť na územie štátu, a preto nevznikla žiadna takáto otázka. Preto otázka, kedy sa prestáva uplatňovať prvé ustanovenie článku 5, keďže jednotlivец dostal oficiálne povolenie na vstup alebo pobyt, zväčša závisí od vnútroštátneho práva.

6.3.2. Zaistenie pred očakávanou deportáciou alebo extradíciou

Podľa práva EÚ sú niektoré dôvody uvedené v článku 8 ods. 3 prepracovanej [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ) zamerané na zmiernenie rizika úteku.

Článok 15 ods. 1 [smernice o návrate](#) pripúšťa zaistenie s cieľom pripraviť návrat alebo uskutočniť proces odsunu, pokiaľ to nemožno dosiahnuť inými dostatočnými, ale menej prísnymi donucovacími opatreniami (pozri [oddiel 6.2](#)). Zaistenie je prípustné najmä v prípadoch, kde existuje riziko úteku alebo iného vážneho zásahu do procesu návratu alebo odsunu a ak je reálna vyhliadka na odsun v primeranom čase. Maximálne lehoty sú stanovené v článku 15 ods. 5 a 6 smernice.

Niekoľko vecí týkajúcich sa uväznenia štátnych príslušníkov tretích krajín za trestný čin nezákonného vstupu alebo pobytu bolo prednesených pred SDEÚ.²⁸¹

Príklad: Vo veci *El Dridi*²⁸² bol SDEÚ požiadaný overiť, či je v súlade s článkami 15 a 16 [smernice o návrate](#) uložiť trestnú sankciu odňatia slobody počas konania o návrate na jedinom základe, a to, že štátny príslušník tretej krajiny nedodrжал príkaz na opustenie územia tohto štátu v stanovenej lehote. Súd musel posúdiť, či možno považovať odňatie slobody za opatrenie potrebné na vykonanie rozhodnutia o návrate v zmysle článku 8 ods. 1 smernice, alebo naopak, za neprimerané opatrenie na vykonanie uvedeného rozhodnutia. Na základe okolností prípadu súd rozhodol, že trestná sankcia odňatia slobody nebola zlučiteľná s rozsahom pôsobnosti smernice – najmä s stanovením účinnej politiky návratu v súlade so základnými právami – a

281 SDEÚ, *Trestné konanie proti Md Sagor*, vec C-430/11, 6. decembra 2012 a SDEÚ, *Abdoul Khadre Mbaye*, vec C-522/11, 21. marca 2013 (týkajúcej sa uloženia pokuty); SDEÚ, *Trestné konania proti Gjoko Filev a Adnan Osmani*, vec C-297/12, návrh na začatie prejudiciálneho konania podal miestny súd (*Amtsgericht*) v Laufene (Nemecko), 18. júna 2012 (vec sa týkala zaistenia na základe porušenia predchádzajúceho zákazu vstupu).

282 SDEÚ, *El Dridi alias Soufi Karim*, vec C-61/11, 28. apríla 2011, bod 59.

neprisepela k odsunu štátneho príslušníka tretej krajiny z dotknutého členského štátu EÚ. Keď sa povinnosť návratu nesplní v rámci lehoty na dobrovoľný odchod, členské štáty musia pristúpiť k vymáhaniu rozhodnutia o návrate postupným a primeraným spôsobom s použitím, pokiaľ možno, čo najmenej násilných opatrení a s riadnym rešpektovaním ľudských práv.

Príklad: Vo veci *Achughbabian*²⁸³ súd skúmal, či sa zásady stanovené vo veci *El Dridi* vzťahujú aj na trest odňatia slobody štátneho príslušníka tretej krajiny za trestný čin nezákonného vstupu alebo pobytu na území členského štátu EÚ. Súd objasnil, že [smernica o návrate](#) nebráni členským štátom klasifikovať nezákonný pobyt ako trestný čin a stanoviť trestné sankcie na odrádzanie a zabránenie porušeniu vnútroštátnych pravidiel pobytu, ani uložiť trest odňatia slobody počas zisťovania, či je pobyt tejto osoby legálny. Pri uložení trestu odňatia slobody pred konaním o návrate alebo počas neho je uvedená situácia v rozsahu pôsobnosti smernice, a teda musí smerovať k odsunu. SDEÚ zistil, že došlo k nedodržaniu [smernice o návrate](#), pretože trestná sankcia odňatia slobody nesúvisela s odsunom. Zabránila by uplatneniu spoločných štandardov a postupov a oneskorila by návrat, čím narušila účinnosť smernice. SDEÚ zároveň nevyklúčil možnosť členských štátov uložiť trest odňatia slobody po ukončení konania po návrate, to znamená, keď boli uplatnené donucovacie opatrenia uvedené v článku 8, ale k odsunu nedošlo.

Podľa EDLP sú členské štáty Rady Európy podľa druhého ustanovenia článku 5 ods. 1 písm. f) oprávnené držať jednotlivca vo väzení na účel jeho deportácie alebo extradície, ak bol vydaný takýto príkaz a existuje reálna vyhliadka na odsun. Zaistenie je svojvoľné, ak sa nevykonáva žiadne zmysluplné „opatrenie s cieľom deportácie“, alebo sa nevykonáva aktívne v súlade s požiadavkou náležitej starostlivosti.

Príklad: Vo veci *Mikolenko proti Estónsku*²⁸⁴ bol žiadateľom ruský štátny príslušník žijúci v Estónsku. Estónske orgány mu odmietli predĺžiť povolenie na pobyt a držali ho vo väzení od roku 2003 do roku 2007. ESPL súhlasil, že žiadateľ bol jednoznačne neochotný spolupracovať s orgánmi počas konania o odsune, ale považoval jeho zaistenie za nezákonné, pretože neexistovala reálna vyhliadka vyhostenia a orgány nevedli konanie s náležitou starostlivosťou.

283 SDEÚ, *Achughbabian proti Prefet du Val-de-Marne*, vec C-329/11, 6. decembra 2011, body 37 až 39 a 45.

284 ESPL, *Mikolenko proti Estónsku* (č. 10664/05), 8. októbra 2009.

Príklad: Vo veci *M. a i. proti Bulharsku*²⁸⁵ bola deportácia žiadateľa do Afganistanu nariadená decembri 2005, ale orgány sa prvýkrát pokúsili zabezpečiť mu doklad totožnosti s cieľom uľahčiť deportáciu vo februári 2007. Túto žiadosť podali znova o 19 mesiacov. Počas tohto obdobia bol žiadateľ vo väzení. Bulharské orgány sa ho pokúsili poslať aj do inej krajiny, ale nemali o tom žiadny dôkaz. Zaistenie bolo nezákonné a pre nedostatok pozornosti porušovalo článok 5 EDLP.

Príklad: Vo veciach *Popov proti Francúzsku*²⁸⁶ boli žiadateľmi štátni príslušníci Kazachstanu, ktorí prišli do Francúzska v roku 2000. Ich žiadosti o priznanie postavenia utečenca a o povolenie na pobyt boli zamietnuté. V auguste 2007 boli zatknutí a prevezení na letisko na účel vyhostenia. Ich let bol zrušený a k vyhosteniu nedošlo. Potom boli aj so svojimi dvomi deťmi vo veku päť mesiacov a tri roky prevezení do azylového zariadenia, kde zostali 15 dní. Aj druhý let bol zrušený a sudca ich oslobodil. Na základe novej žiadosti získali postavenie utečencov. Súd zistil, že aj keď boli deti umiestnené s rodičmi v krídle vyhradenom pre rodiny, ich konkrétna situácia nebola zohľadnená a orgány sa nesnažili zistiť, či nemožno použiť akékoľvek iné alternatívne riešenie než administratívne zaistenie. Francúzsky systém preto neochránil riadne právo detí na slobodu podľa článku 5 EDLP.

6.4. Konanie ustanovené zákonom

Zaistenie musí byť zákonné podľa domáceho práva, práva EÚ aj EDLP.

Podľa práva EÚ sú členské štáty EÚ povinné uzákonniť právne predpisy, nariadenia a správne ustanovenia potrebné na zabezpečenie súladu so [smernicou o návrate](#) (článok 20). Podobne aj [prepracovaná smernica o podmienkach prijímania](#) v článku 8 ods. 3 vyžaduje ustanoviť dôvody na zaistenie vo vnútroštátnom práve.

Podľa EDLP sa v článku 5 ods. 1 uvádza, že „nikoho nemožno pozbaviť slobody“, pokiaľ to nie je „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“. To znamená, že vo vnútroštátnom práve musia byť ustanovené hmotné a procesné pravidlá, ktoré predpisujú, kedy a za akých okolností možno jednotlivca zaistiť.

Článok 5 vec nielen jednoducho „vracia späť domácejmu právu“, ale týka sa aj „kvality práva“, čiže vyžaduje, aby bolo v súlade s právnym štátom, pojmom, ktorý je vlastný

²⁸⁵ ESLP, *M. a i. proti Bulharsku* (č. 41416/08), 26. júla 2011, body 75 a 76.

²⁸⁶ ESLP, *Popov proti Francúzsku* (č. 39472/07 a 39474/07), 19. januára 2012.

všetkým článkom EDLP. Aby malo právo určitú kvalitu, musí byť dostatočne dostupné a jeho uplatňovanie musí byť precízne a predvídateľné, aby sa vyhlo riziku svojvôle. Každé odňatie slobody musí byť v súlade s účelom článku 5 EDLP tak, aby chránilo jednotlivca pred svojvôľou.²⁸⁷

Príklad: Vo veci *S. P. proti Belgicku*²⁸⁸ bol žiadateľ umiestnený do azylového zariadenia, kde čakal na nevyhnutné vyhostenie na Srí Lanku. ESLP potom vydal predbežné opatrenie nariaďujúce jeho vyhostenie a žiadateľ bol o 11 dní neskôr prepustený z väzby. ESLP uviedol, že z dôvodu žiadosti o predbežné opatrenie, ktorým sa dočasne odkladá konanie o deportácii žiadateľa, nepovažuje jeho zaistenie za nezákonné, pretože belgické orgány majú stále v úmysle deportovať ho a pretože napriek odkladu sa opatrenie stále „prijíma“ s cieľom zariadiť jeho deportáciu.

Príklad: Vo veci *Azimov proti Rusku*²⁸⁹ bol žiadateľ držaný vo väzení viac ako 18 mesiacov bez toho, aby bola stanovená akákoľvek maximálna lehota potom, ako ESLP vydal predbežné opatrenie, ktorým sa odkladá jeho vyhostenie. ESLP konštatoval, že odklad domáceho konania z dôvodu predbežného opatrenia ESLP by nemal spôsobiť situáciu, kde žiadateľ trpí vo väzení neprimerane dlho.

6.5. Nutnosť a primeranosť

Podľa práva EÚ sa v článku 15 ods. 5 **smernice o návrate** uvádza, že „zaistenie trvá, kým sú splnené podmienky ustanovené v odseku 1 a kým je to potrebné na zabezpečenie úspešného odsunu“. V každom jednom prípade musí existovať jasný a presvedčivý dôkaz o nutnosti, nielen jednoduché tvrdenie. Článok 15 ods. 1 smernice sa odvoláva na zaistenie na účel odsunu v prípade, že existuje riziko úteku – ale toto riziko musí byť založené na „objektívnych kritériách“ (článok 3 ods. 7). Rozhodnutia prijaté podľa smernice „by sa mali prijímať na individuálnom základe a na základe objektívnych kritérií“. To znamená, že by sa malo zvažovať viac, ako len samotná skutočnosť nezákonného pobytu (odôvodnenie 6 k smernici o návrate).

Právo EÚ vyžaduje zvážiť, či je odňatie slobody primerané cieľu, ktorý má dosiahnuť, alebo či možno odsun úspešne vykonať uložením menej prísnych donucovacích

287 ESLP, *Amuur proti Francúzsku* (č. 19776/92), 25. júna 1996, bod 50; ESLP, *Dougoz proti Grécku* (č. 40907/98), 6. marca 2001, bod 55.

288 ESLP, *S. P. proti Belgicku* (dec.) (č. 12572/08), 14. júna 2011.

289 ESLP, *Azimov proti Rusku* (č. 67474/11), 18. apríla 2013.

opatrení, ako sú napríklad alternatívy k zaisteniu (článok 15 ods. 1 smernice o návrate).²⁹⁰

Prepracovaná smernica o podmienkach prijímania umožňuje zaistiť žiadateľov o azyl, „ak je to nevyhnutné a na základe individuálneho posúdenia každého jednotlivého prípadu“, ak nemožno účinne uplatniť iné, miernejšie donucovacie alternatívne opatrenia (článok 8 ods. 2; pozri aj článok 28 ods. 2 a odôvodnenie 20 dublinského nariadenia).

Okrem otázok zákonnosti a procesných záruk musí byť zaistenie v podstate v súlade so základnými právami obsiahnutými v EDLP a Charte základných práv EÚ.²⁹¹

Podľa EDLP stanovuje článok 5 právo na slobodu a bezpečnosť. Podľa článku 5 ods. 1 písm. f) neexistuje žiadna požiadavka na vykonanie skúšky nutnosti zaistenia osoby, ktorá sa pokúša vstúpiť do krajiny bez povolenia, alebo proti ktorej prebieha konanie o vyhostení alebo vydaní. Toto je v protiklade s ostatnými formami zaistenia, na ktoré sa vzťahuje článok 5 ods. 1, ako je napríklad potreba zabrániť spáchaniu trestného činu alebo útoku.²⁹²

Článok 9 ICCPR vyžaduje, aby bolo každé odňatie slobody uložené v kontexte imigrácie zákonné, nutné a primerané. Vo veci týkajúcej sa zaistenia kambodžského žiadateľa o azyl v Austrálii Výbor OSN pre ľudské práva výslovne rozhodol, že aby bolo zaistenie v súlade s článkom 9 ICCPR, musí byť nutné a primerané.²⁹³

6.6. Svojvoľnosť

Podľa EDLP je súlad s vnútroštátnym právom nedostatočný. Článok 5 EDLP vyžaduje, že každé odňatie slobody by malo zachovať účel ochrany jednotlivca pred svojvoľou. Základnou zásadou je, že žiadne svojvoľné zaistenie nemôže byť v súlade s článkom 5 ods. 1. Pojem „svojvoľnosť“ je omnoho širší než nesúlad s vnútroštátnym právom; odňatie slobody môže byť zákonné v zmysle domáceho práva, ale stále svojvoľné, a teda v rozpore s EDLP.²⁹⁴

290 SDEÚ, *El Dridi alias Soufi Karim*, vec C-61/11, 28. apríla 2011, body 29–62.

291 SDEÚ, *Achughbabian proti Prefet du Val-de-Marne*, vec C-329/11, 6. decembra 2011, bod 49.

292 ESLP, *Saadi proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008, bod 72.

293 Výbor OSN pre ľudské práva, *A proti Austrálii*, oznámenie č. 560/1993, stanoviská z 30. apríla 1997.

294 ESLP, *Saadi proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008, bod 67; ESLP, *A. a i. proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009, bod 164.

Aby sa zaistenie nepovažovalo za svojvoľné podľa článku 5 ods. 1 písm. f), musí sa vykonať v dobrej viere: musí úzko súvisieť so zistenými dôvodmi a vláda sa naň musí spoliehať, miesto a podmienky zaistenia by mali byť vhodné a dĺžka zaistenia by nemala presiahnuť trvanie, ktoré je primerane potrebné na sledovaný účel. Konanie sa musí viesť s náležitou starostlivosťou a musí existovať reálna vyhliadka na odsun. To, čo sa považuje za svojvoľné, záleží od skutočností prípadu.

Príklad: Vo veci *Rusu proti Rakúsku*²⁹⁵ bola žiadateľka uväznená, keď sa pokúšala opustiť krajinu, pretože do krajiny vstúpila nelegálne, bez platného pasu a víz, a na život v Rakúsku nemala potrebné prostriedky. Z týchto dôvodov orgány usúdili, že v prípade prepustenia by utiekla a zmarila konanie. ESLP znova pripomenul, že zaistenie jednotlivca je vážne opatrenie a že v kontexte, kde je zaistenie nutné na dosiahnutie stanoveného cieľa, bude zaistenie svojvoľné, pokiaľ nie je odôvodnené ako posledná možnosť po zvážení ostatných menej prísnych opatrení a ak sa zistí, že tieto opatrenia sú nedostatočné na ochranenie jednotlivca alebo verejného záujmu. Odôvodnenie orgánov na zaistenie žiadateľky bolo neprimerané a jej zaistenie obsahovalo prvky svojvôle. Jej zaistenie preto porušilo článok 5 EDLP.

6.6.1. Dobrá viera

Podľa EDLP sa zaistenie môže považovať za svojvoľné, ak orgány vykonávajúce zaistenie tak nerobia v dobrej viere.²⁹⁶

Príklad: Vo veci *Longa Yonkeu proti Lotyšsku*²⁹⁷ súd odmietol námietku vlády, že štátna pohraničná stráž sa dozvedela o odklade deportácie žiadateľa až dva dni po jeho deportácii. Orgány už štyri dni vedeli, že žiadateľ podal žiadosť o azyl z humanitárnych dôvodov, pretože dostali kópiu jeho žiadosti. Navyše podľa domáceho práva požíval postavenie žiadateľa o azyl odo dňa podania žiadosti a ako taký nemohol byť deportovaný. V dôsledku toho štátna pohraničná stráž nekonala v dobrej viere, keď žiadateľa deportovala skôr, než príslušný domáci orgán posúdil jeho žiadosť o azyl z humanitárnych dôvodov. Preto bolo jeho zaistenie na tento účel svojvoľné.

295 ESLP, *Rusu proti Rakúsku* (č. 34082/02), 2. októbra 2008, bod 58.

296 ESLP, *A. a i. proti Spojenému kráľovstvu* [velký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009; ESLP, *Saadi proti Spojenému kráľovstvu* [velký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008.

297 ESLP, *Longa Yonkeu proti Lotyšsku* (č. 57229/09), 15. novembra 2011, bod 143.

6.6.2. Náležitá starostlivosť

Právo EÚ aj EDLP obsahujú zásadu, že členské štáty musia pri zaistení jednotlivcov, ktorých čaká vyhostenie, postupovať s náležitou starostlivosťou.

Podľa práva EÚ sa v článku 15 ods. 1 [smernice o návrate](#) uvádza, že zaistenie by sa malo uskutočniť len na obdobie, pokiaľ prebiehajú prípravy na odsun, a malo by sa vykonať s náležitou starostlivosťou. Podobné ustanovenie o náležitej starostlivosti o žiadateľov o azyl možno nájsť v článku 9 ods. 1 a odôvodnení 16 prepracovanej [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ) a v článku 28 ods. 3 [dublínskeho nariadenia](#) (nariadenie (EÚ) č. 604/2013).

Podľa EDLP je zaistenie podľa druhého ustanovenia článku 5 ods. 1 písm. f) EDLP odôvodnené len v priebehu konania o vyhostení alebo vydaní. Ak sa toto konanie nevedie s náležitou starostlivosťou, zaistenie prestáva byť prípustné podľa EDLP.²⁹⁸ Členské štáty sa preto musia aktívne snažiť zorganizovať odsun do krajiny pôvodu, alebo do tretej krajiny. V praxi musia členské štáty podniknúť konkrétne kroky a predložiť dôkazy – nie sa jednoducho spoliehať na vlastné tvrdenia – o úsilí, ktoré vyvinuli na zabezpečenie prijatia, napríklad ak sú orgány prijímajúceho štátu mimoriadne pomalé pri identifikácii vlastných občanov.

Príklad: Vo veci *Singh proti Českej republike*²⁹⁹ si súd všimol, že žiadatelia boli zaistení dva a pod roka pred deportáciou. Konanie charakterizovali obdobia nečinnosti a súd usúdil, že české orgány mali prejaviť väčšiu starostlivosť, najmä keď indické veľvyslanectvo vyjadrilo neochotu vydať žiadateľom pasy. Okrem toho si súd všimol, že žiadatelia boli odsúdení za trestný čin malého významu a že dĺžka ich zaistenia počas konania o deportácii presiahla dĺžku trestu odňatia slobody v súvislosti s trestným činom. V dôsledku toho súd usúdil, že české orgány neprejavili náležitú starostlivosť pri riešení prípadu žiadateľov a že dĺžka ich zaistenia bola neprimeraná.

6.6.3. Reálna vyhládka na odsun

Podľa práva EÚ aj EDLP je zaistenie odôvodnené len vtedy, keď existuje reálna vyhládka na vyhostenie v rámci primeranej lehoty.

298 ESLP, *Chahal proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 22414/93), 15. novembra 1996, bod 113; ESPL, *A. a i. proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009, bod 164.

299 ESPL, *Singh proti Českej republike* (č. 60538/00), 25. januára 2005.

Podľa práva EÚ zaistenie prestáva byť odôvodnené a osoba musí byť okamžite prepustená (článok 15 ods. 4 [smernice o návrate](#)), ak už neexistuje primeraná vyhladka na odsun. Ak odsunu bránia prekážky, ako napríklad zásada *non-refoulement* (článok 5 smernice o návrate), primerané vyhladky na odsun normálne neexistujú.

Príklad: Vo veci *Kadzoev*³⁰⁰ SD rozhodol názor, že keď vnútroštátny súd posudzuje zaistenie, musí byť reálna vyhladka, že odsun možno úspešne vykonať, aby existovala primeraná vyhladka na odsun. Táto primeraná vyhladka neexistuje, ak nie je pravdepodobné, že osobu prijme tretia krajina.

V domácom kontexte vyvinula praktické meradlo Pohraničná agentúra Spojeného kráľovstva (the United Kingdom Border Agency). Tvrdí, že v prípadoch deportácie „[...] možno tvrdiť, že k odsunu dôjde vtedy, keď existuje cestovný doklad, sú stanovené pokyny na odsun, boli odstránené všetky právne prekážky a k odsunu dôjde pravdepodobne v najbližších štyroch týždňoch. Ak [však jednotlivec] marí odsun tým, že nespôlupracuje s dokumentačným procesom a ak niečo výrazne bráni odsunu, sú to faktory, ktoré silno protirečia prepusteniu.“³⁰¹

Podľa EDLP sa vyžadujú reálne vyhladky na vyhostenie.

Príklad: *Vec Mikolenko proti Estónsku*³⁰² sa týkala cudzinca zaisteného na dlhý čas, skoro štyri roky, za to, že sa odmietol podrobiť rozhodnutiu o vyhostení. Súd zistil porušenie článku 5 ods. 1 písm. f), pretože dôvody na zaistenie neboli platné počas celého obdobia zaistenia v dôsledku chýbajúcej reálnej vyhladky na jeho vyhostenie a domáce orgány nevedli konanie s náležitou starostlivosťou.

6.6.4. Maximálna dĺžka zaistenia

Podľa práva EÚ sa pre žiadateľov o azyl v článku 9 ods. 1 prepracovanej [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ), ako aj v článku 28 ods. 3 [dublinkého nariadenia](#) (nariadenie (EÚ) č. 604/2013) stanovuje, že zaistenie musí trvať čo najkratšie. Skrátené

300 SD, *Kadzoev*, vec C-357/09 [2009] Zb. I-11189, 30. novembra 2009, body 65 a 66.

301 The United Kingdom Border Agency (2012), *Enforcement Instructions and Guidance: Chapter 55 Detention and Temporary Release (Pokyny a usmernenia na vymáhanie práva: kapitola 55, Zaistenie a dočasné prepustenie)*, dostupné na www.bia.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/enforcement/detentionandremovals.

302 ESLP, *Mikolenko proti Estónsku* (č. 10664/05), 8. októbra 2009, bod 67.

lehoty na predloženie a odpoveď na žiadosti o transfer sa uplatňujú vtedy, ak sú žiadatelia o azyl zaistení podľa dublinského nariadenia.

Podľa článku 15 ods. 1 **smernice o návrate** musí byť zaistenie osôb čo najkratšie aj v konaniach o návrate. V smernici o návrate sa však uvádza aj časový limit na zaistenie najviac šesť mesiacov, ktorý je za výnimočných okolností možné predĺžiť o 12 mesiacov, a to v prípadoch nespokojnosti alebo prekážok pri získavaní cestovných dokladov (článok 15 ods. 5 a 6). Výnimočné predĺženia si vyžadujú, aby orgány najprv vyvinuli primerané úsilie na odsun jednotlivca. Po uplynutí šesťmesačnej lehoty a vo výnimočných prípadoch o 12 mesiacov predĺženej lehoty nie je možné ďalšie zadržiavanie.

Príklad: Vo veci *Kadzoev* bol SD rozhodol, že je jasné, že po dosiahnutí maximálneho trvania zaistenia uvedeného v článku 15 ods. 6 **smernice o návrate** už neexistuje otázka primeranej vyhladky na odsun v zmysle článku 15 ods. 4. V takom prípade musí byť dotknutá osoba okamžite prepustená.³⁰³

Podľa EDLP závisí prípustné trvanie zaistenia na účely článku 5 ods. 1 písm. f) EDLP od preskúmania vnútroštátneho práva spolu s posúdením konkrétnych skutočností prípadu. Zásadne dôležitou zložkou presného a predvídateľného práva, ktoré upravuje odňatie slobody, sú časové rámce.

Príklad: Vo veci *Mathloom proti Grécku*³⁰⁴ bol iracký štátny príslušník držaný vo väzení viac ako dva roky a tri mesiace počas prejednávania deportácie, aj keď bol vydaný príkaz na jeho podmienčne prepustenie. Grécke právne predpisy upravujúce zaistenie osôb, na ktorých vyhostenie vydali súdy príkaz, nestanovujú maximálnu lehotu, a preto nespĺňajú požiadavku „zákonosti“ podľa článku 5 EDLP, pretože v právnych predpisoch sa vôbec nespomína predvídateľnosť.

Príklad: Vo veci *Louled Massoud proti Malte*³⁰⁵ strávil alžírsky štátny príslušník v azylovom zariadení o niečo viac ako 18 mesiacov s výhľadom na deportáciu. Počas tejto lehoty žiadateľ odmietal spolupracovať a alžírске úrady neboli pripravené vydať mu cestovné doklady. Keďže ESLP zistil porušenie článku 5 ods. 1, vyjadril vážne obavy, či bol dôvod na zaistenie žiadateľa, čiže plánovaná deportácia, platný po celý čas zaistenia. Obavy sa týkali aj viac ako 18-mesačného pobytu vo väzení

303 SD, *Kadzoev*, C-357/09 [2009], Zb. I-11189, 30. novembra 2009, bod 60.

304 ESLP, *Mathloom proti Grécku* (č. 48883/07), 24. apríla 2012.

305 ESLP, *Louled Massoud proti Malte* (č. 24340/08), 27. júla 2010.

po zamietnutí jeho žiadosti o azyl, možnej nedostatočne reálnej vyhladky na jeho vyhostenie a možnej nečinnosti domácich orgánov, pokiaľ ide o vedenie konania s náležitou starostlivosťou. Súd navyše zistil, že žiadateľ nemal žiadny účinný opravný prostriedok, pokiaľ ide o spochybnenie zákonnosti a dĺžky jeho zaistenia.

Príklad: Vo veci *Auad proti Bulharsku*³⁰⁶ ESLP rozhodol, že dĺžka zaistenia nemôže prekročiť čas primerane potrebný na sledovaný účel. Súd poznamenal, že na článok 15 smernice o návrate poukázal aj SD vo veci *Kadzoev*. Súd zdôraznil, že na rozdiel od článku 15 smernice o návrate článok 5 ods. 1 písm. f) EDLP neobsahuje maximálne lehoty. To, či môže trvanie konania o deportácii ovplyvniť zákonnosť zaistenia podľa tohto ustanovenia, takto závisí výlučne od konkrétnych okolností každého prípadu.

6.7. Zaistenie jednotlivcov so špeciálnymi potrebami

Podľa práva EÚ sú v článku 21 prepracovanej smernice o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ) a článku 3 ods. 9 smernice o návrate uvedené osoby považované za zraniteľné (pozri kapitolu 9). Žiadny z týchto dvoch nástrojov nezakazuje zaistiť zraniteľné osoby, ale v prípade zaistenia článok 11 smernice o podmienkach prijímania a články 16 ods. 3 a 17 smernice o návrate vyžadujú venovať zvýšenú pozornosť ich osobitnej situácii. Tieto články obsahujú aj osobitné ustanovenia o maloletých, ktorých možno zaistiť len v krajnom prípade. Musí sa vynaložiť maximálne úsilie na ich prepustenie a umiestnenie v zariadení, ktoré je vhodné pre deti. Maloleté osoby bez sprievodu, ktoré žiadajú o azyl, možno zaistiť len vo výnimočných prípadoch a nikdy ich nemožno umiestniť vo väzení.

Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ) obsahuje povinnosť poskytnúť pomoc a podporu obetiam obchodovania s ľuďmi, ako napríklad poskytnúť im vhodné a bezpečné ubytovanie (článok 11), aj keď smernica úplne nezakazuje ich zaistenie.

Podľa EDLP skúma ESLP prípady imigrácie zahŕňajúce zaistenie detí a osôb s psychickými problémami. Súd posúdil ich zadržiavanie v priestoroch, ktoré neboli vybavené podľa ich potrieb, za svojvoľné a porušujúce článok 5 EDLP a v niektorých prípadoch aj za konanie

³⁰⁶ ESLP, *Auad proti Bulharsku* (č. 46390/10), 11. októbra 2011, bod 128.

nastolujúce problémy podľa článku 3 EDLP³⁰⁷. Súd sa ďalej domnieva, že žiadatelia o azyl sú osobitne zraniteľní v kontexte zaistenia a pokiaľ ide o podmienky, v ktorých sú zadržávaní.³⁰⁸

Príklad: Vo veci *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgicku*³⁰⁹ súd rozhodol, že zaistenie dieťaťa bez sprievodu, ktoré žiada o azyl, vo väzenskom zariadení pre dospelých porušilo článok 3 EDLP.

Príklad: Vo veci *Muskhadzhiyeva proti Belgicku*³¹⁰ rozhodol, že zaistenie štyroch čečenských detí počas konania o dublinskom transfere v zariadení, ktoré nie je vybavené tak, aby vyhovovalo osobitným potrebám detí, predstavovalo porušenie článku 3 EDLP.

Príklad: Vo veci *Rantsev proti Cypru a Rusku*³¹¹ súd zistil, že cyperské orgány neposkytli vysvetlenie, pokiaľ ide o dôvody a právny základ toho, že žiadateľovej zosnulej dcére, obeti obchodovania s ľuďmi, nedovolili opustiť samej policajnú stanicu, ale ju prepustili do opateru súkromnej osoby. Za týchto okolností súd zistil, že odňatie slobody bolo svojvoľné aj protizákonné podľa článku 5 EDLP.

6.8. Procesné záruky

Podľa práva EÚ aj podľa EDLP existujú procesné záruky, pokiaľ ide o zaistenie žiadateľov o azyl a migrantov. Ochrana proti svojvoľnému zaisteniu podľa EDLP je zrejme silnejšia ako podľa práva EÚ, najmä pokiaľ ide o žiadateľov o azyl.

Podľa práva EÚ sú v [smernici o návrate](#) uvedené osobitné záruky v prípade, že migranti v nezákonnej situácii čelia návratu. Záruky pre žiadateľov o azyl sú

307 ESLP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgicku* (č. 13178/03), 12. októbra 2006; ESLP, *Muskhadzhiyeva a i. proti Belgicku* (č. 41442/07), 19. januára 2010; ESLP, *Kanagaratnam a i. proti Belgicku* (č. 15297/09), 13. decembra 2011; ESLP, *Popov proti Francúzsku* (č. 39472/07 a 39474/07), 19. januára 2012; ESLP, *M. S. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 24527/08), 3. mája 2012; ESLP, *Price proti Spojenému kráľovstvu* (č. 33394/96), 10. júla 2001.

308 ESLP, *S. D. proti Grécku* (č. 53541/07), 11. júna 2009; ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [velký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.

309 ESLP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgicku* (č. 13178/03), 12. októbra 2006.

310 ESLP, *Muskhadzhiyeva a i. proti Belgicku* (č. 41442/07), 19. januára 2010.

311 ESLP, *Rantsev proti Cypru a Rusku* (č. 25965/04), 7. januára 2010.

uvedené v prepracovanej [smernici o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ, článok 9) a v článku 26 ods. 2 [smernice o azylových konaniach](#) (2013/32/EÚ).

Podľa EDLP je súbor vlastných procesných záruk zakotvený v článku 5 EDLP. Na odňatie slobody podľa článku 5 ods. 1 písm. f) sa vzťahujú aj tieto dva články:

- článok 5 ods. 2: právo byť bez meškania a v jazyku, ktorému dotknutá osoba rozumie, oboznámený s dôvodmi svojho zaistenia a s každým vzneseným obvinením;
- článok 5 ods. 4: právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti zaistenia a nariadil prepustenie, ak je zaistenie nezákonné.

6.8.1. Právo na odôvodnenie

Podľa práva EÚ článok 15 ods. 2 [smernice o návrate](#) vyžaduje, aby orgány nariadili zaistenie písomne s uvedením skutkových a právnych dôvodov. Pokiaľ ide o žiadateľov o azyl, rovnaká požiadavka je uvedená v článku 9 ods. 2 prepracovanej [smernice o podmienkach prijímania](#).

Podľa EDLP musí byť každá zaistená osoba oboznámená s dôvodmi svojho zaistenia „bez meškania“ a „v jazyku, ktorému rozumie“ (článok 5 ods. 2 EDLP). To znamená, že zaistená osoba musí byť oboznámená so skutkovými a právnymi dôvodmi odňatia slobody alebo zaistenia v jednoduchom, netechnickom jazyku, ktorému zaistená osoba môže rozumieť, aby mohla, ak to považuje za vhodné, podať návrh na konanie, v ktorom súd rozhodne o zákonnosti jej zaistenia v súlade s článkom 5 ods. 4.

Príklad: Vo veci *Nowak proti Ukrajine*³¹² požiadal poľský štátny príslušník o dôvody svojho odňatia slobody a dostal odpoveď, že je „medzinárodným zlodejom“. ESĽP bol toho názoru, že toto tvrdenie môže len ťažko zodpovedať rozhodnutiu o deportácii, ktoré bolo vydané na Ukrajine a odkazoval na ustanovenie vnútroštátneho práva. Žiadateľ dostatočne neovládal jazyk dokumentu, ktorý dostal na štvrtý deň po zaistení. Dovtedy neexistoval ani náznak toho, že by bol oboznámený s tým, že bol zaistený na účely deportácie. Navyše žiadateľ nemal žiadny účinný prostriedok podať sťažnosť, kým bol vo väzení, alebo žiadať potom o odškodnenie. V dôsledku toho došlo k porušeniu článku 5 ods. 2 EDLP.

312 ESĽP, *Nowak proti Ukrajine* (č. 60846/10), 31. marca 2011, bod 64.

Príklad: Vo veci *Saadi proti Spojenému kráľovstvu*³¹³ sa 76-hodinové meškание poskytnutia dôvodov na zaistenie považovalo za prídlhé a za porušenie článku 5 ods. 2 EDLP.

Príklad: Vo veci *Dbouba proti Turecku*³¹⁴ bol žiadateľom žiadateľ o azyl. Dvaja policajní dôstojníci prevzali jeho vyhlásenie o žiadosti na UNHCR. Povedali mu, že bol prepustený z vyšetrovacej väzby na základe obvinenia, že je členom al-Káidy a že sa proti nemu začalo konanie o deportácii. Žiadateľ na riaditeľstve polície nedostal žiadne dokumenty s informáciami o dôvodoch svojho zaistenia. ESLP rozhodol, že vnútroštátne orgány žiadateľovi nikdy neoznámili dôvody jeho zaistenia, čím došlo k porušeniu článku 5 ods. 2 EDLP.

6.8.2. Právo na preskúmanie zaistenia

Podľa práva EÚ aj EDLP je právo na súdne preskúmanie kľúčom k istote proti svojvoľnému zaisteniu.

Podľa práva EÚ vyžaduje článok 47 Charty základných práv EÚ, aby každý jednotlivec v situácii, ktorú upravuje právo EÚ, mal právo na účinný opravný prostriedok a na spravodlivé, verejné prejednanie jeho záležitosti v primeranom čase. Článok 15 ods. 2 [smernice o návrate](#) a článok 9 ods. 3 prepracovanej [smernice o podmienkach prijímania](#) vyžaduje rýchle súdne preskúmanie, ak správne orgány nariadia zaistenie. Okrem toho, článok 15 ods. 3 smernice o návrate a článok 9 ods. 5 smernice o podmienkach prijímania stanovuje, že zaistenie sa preskúma v primeraných lehotách buď na žiadosť štátneho príslušníka tretej krajiny, alebo *ex officio*. Preskúmanie v prípade žiadateľov o azyl musí vykonať súdny orgán, zatiaľ čo v prípade konaní o návrate sa preskúmanie vyžaduje iba v prípadoch dlhšieho zaistenia. Ak bolo o predĺžení opatrenia zaistenia rozhodnuté porušením práva na súdne preskúmanie, vnútroštátny súd zodpovedný za posúdenie zákonnosti tohto rozhodnutia o predĺžení väzby môže nariadiť zrušenie zaistenia len vtedy, ak sa domnieva, že dané porušenie skutočne odňalo strane, ktorá sa naň spolieha, možnosť lepšie pripraviť jeho obhajobu do takého rozsahu, do akého je možné zvrátiť výsledok tohto správneho konania.³¹⁵ Ustanovenie o právnej pomoci je regulované. Článok 47 charty a článok 13 ods. 4 smernice o návrate vyžadujú aj to, aby mali jednotlivci možnosť poradiť sa, byť zastupovaní a obhajovaní v právnych záležitostiach, a aby bola táto právna pomoc sprístupnená s cieľom zabezpečiť prístup k spravodlivosti. Pokiaľ

313 ESLP, *Saadi proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008.

314 ESLP, *Dbouba proti Turecku* (č. 15916/09), 13. júla 2010, body 52 – 54.

315 SDEÚ, *M. G., N. R. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, vec C-383-13, 10. septembra 2013.

ide o žiadateľov o azyl, osobitné ustanovenia o bezplatnej právnej pomoci a zastúpení sú zahrnuté v článku 9 smernice o podmienkach prijímania (ďalšie podrobnosti pozri v kapitole 4).

Podľa EDLP článok 5 ods. 4 osobitne vyžaduje, že „každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné“. Táto povinnosť sa odzrkadľuje v článku 9 ods. 4 ICCPR.

Dvoma kľúčovými zárukami sú „urýchlené“ preskúmanie a „dostupnosť“ opravného prostriedku. Účelom článku 5 ods. 4 je zaručiť zaistenému právo na „súdne preskúmanie“ opatrenia prijatého proti nemu. Článok 5 ods. 4 ako taký nielenže jednoducho vyžaduje prístup k sudcovi, ktorý má urýchlene rozhodnúť o zákonnosti zaistenia, ale od súdu vyžaduje aj periodické preskúmanie potreby ďalšieho pobytu vo väzení. Počas zaistenia musí byť k dispozícii opravný prostriedok, ktorý zaistenému umožní dosiahnuť urýchlené súdne preskúmanie a toto preskúmanie musí byť schopné viesť k prepusteniu. Aby bol opravný prostriedok dostupný a účinný, musí byť dostatočne určitý, teoreticky aj prakticky.

Osobitne dôležité je, aby mali žiadatelia o azyl prístup k účinným opravným prostriedkom, pretože sú v neistom postavení a môžu čeliť *refoulement*.

Príklad: Vo veci *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*³¹⁶ boli dvaja iránski žiadatelia o azyl zaistení na policajnom riaditeľstve. ESĽP zistil, že nemali k dispozícii žiadne konanie, prostredníctvom ktorého by mohol súd preskúmať zákonnosť ich zaistenia.³¹⁷

Príklad: Vo veci *S. D. proti Grécku*³¹⁸ bol žiadateľ o azyl zaistený, aj keď nemohol byť vyhostený, pretože sa čakalo na rozhodnutie vo veci jeho žiadosti o azyl. ESĽP bol toho názoru, že vzniklo právne vákuum, pretože neexistuje žiadne ustanovenie o priamom preskúmaní jeho zaistenia počas konania o vyhostení.

316 ESĽP, *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku* (č. 30471/08), 22. septembra 2009.

317 ESĽP, *Z. N. S. proti Turecku* (č. 21896/08), 19. januára 2010; ESĽP, *Dbouba proti Turecku* (č. 15916/09), 13. júla 2010.

318 ESĽP, *S. D. proti Grécku* (č. 53541/07), 11. júna 2009.

6.9. Väzenské podmienky alebo režimy

Samotné podmienky zaistenia môžu porušovať právo EÚ alebo EDLP. Právo EÚ aj EDLP vyžaduje, že zaistenie musí byť v súlade s ostatnými základnými právami vrátane toho, že podmienky odňatia slobody musia byť humánne, rodiny by nemali byť oddelené a deti a zraniteľné osoby by normálne nemali byť zadržávané (pozri [oddiel 6.7](#) týkajúci sa zaistenia jednotlivcov so špeciálnymi potrebami a detí).³¹⁹

Podľa práva EÚ upravuje podmienky zaistenia osôb v konaniach o návrate článok 16 [smernice o návrate](#) a detí a rodín článok 17. Podmienky zaistenia žiadateľov o azyl upravuje článok 10 [prepracovanej smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ), ktorá zahŕňa osobitné ustanovenia o zraniteľných osobách v článku 11.

Podľa EDLP musia byť miesto, režim a podmienky zaistenia vhodné, inak môžu nastoliť problém podľa článkov 3, 5 alebo 8 EDLP. Súd posudzuje jednotlivé charakteristiky podmienok a ich kumulatívny účinok. Tie okrem iných prvkov zahŕňajú miesto, kde je jednotlivec zadržávaný (letisko, policajná cela, väzenie), či možno alebo nemožno použiť iné zariadenia, veľkosť zadržávacieho priestoru, či je zdieľaný a s kolkými ďalšími ľuďmi, dostupnosť a prístup k hygienickým zariadeniam, ventiláciu a prístup na čerstvý vzduch, prístup k okolitému svetu, či zaistené osoby netrpia chorobou a či majú prístup k zdravotníckym zariadeniam. Mimoriadne dôležité sú osobitné okolnosti jednotlivca, ako napríklad či ide o dieťa, obeť mučenia, tehotnú ženu, obeť obchodovania s ľuďmi, staršiu osobu alebo osobu so zdravotným postihnutím.

ESLP berie pri posudzovaní podmienok zaistenia v konkrétnom prípade do úvahy správy Európskeho výboru pre zabránenie mučenia a neludského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Tieto správy poskytujú členským štátom aj užitočné usmernenie o tom, ktoré podmienky sú neprijateľné.

Príklad: Vo veciach *Dougoz, Peers a S. D. proti Grécku*³²⁰ súd vymedzil dôležité zásady týkajúce sa podmienok zaistenia a vyjasnil aj to, že zaistení žiadatelia o azyl sú osobitne zraniteľní vzhľadom na ich skúsenosti pri úteku pred prenasledovaním, čo môže zvyšovať ich úzkosť vo väzení.

319 Ďalšie informácie pozri: ESLP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgicku* (dieťa bez sprievodu) (č. 13178/03), 12. októbra 2006; ESLP, *Rantsev proti Cypru a Rusku* (obeť obchodovania s ľuďmi) (č. 25965/04), 7. januára 2010.

320 ESLP, *Dougoz proti Grécku* (č. 40907/98), 6. marca 2001; ESLP, *Peers proti Grécku* (č. 28524/95), 19. apríla 2001; ESLP, *S. D. proti Grécku* (č. 53541/07), 11. júna 2009.

Príklad: Vo veci *M. S. S. proti Belgicku a Grécku*³²¹ súd zistil porušenie článku 3 EDLP nielen v súvislosti s podmienkami zaistenia žiadateľa, ale aj v súvislosti s jeho všeobecnými životnými podmienkami (prijatia) v Grécku. Žiadateľom bol afganský žiadateľ o azyl a grécke orgány poznali jeho totožnosť ako aj to, že od príchodu do Atén bol potenciálnym žiadateľom o azyl. Bol okamžite zaistený bez akéhokoľvek vysvetlenia. Rôzne správy medzinárodných orgánov a mimovládnych organizácii naznačujú systematické umiestňovanie žiadateľov o azyl gréckymi orgánmi do väzenia. Žiadateľove tvrdenia, že bol vystavený brutalite polície, sa zhodovali so správami svedkov, ktoré zhromaždili medzinárodné organizácie, najmä CPT. Tvrdenia žiadateľa, pokiaľ ide o nehygienické podmienky a preplnené zariadenie na zadržiavanie imigrantov vedľa aténskeho medzinárodného letiska, potvrdzovali aj nálezy CPT a UNHCR. Aj keď bol žiadateľ zaistený na relatívne krátky čas, podmienky zaistenia v zariadení na zadržiavanie imigrantov boli neprijateľné. ESPL bol toho názoru, že žiadateľ musel mať pocit svojvôle, menejcennosti a strachu a že podmienky zaistenia mali bezpochyby hlboký vplyv na jeho dôstojnosť pri ponížení zaochádzaní. Okrem toho bol ako žiadateľ o azyl mimoriadne zraniteľný, pretože zažil migráciu a zrejme mal traumatické skúsenosti. Súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 3 EDLP.

Príslušné právne nezáväzná zdroje zahŕňajú Dvadsať usmernení Rady Európy o nútenom návrate, európsky väzenský poriadok a usmernenia EÚ o zaochádzaní so zaistenými imigrantmi z roku 2005.³²²

6.10. Náhrada za nezákonné zaistenie

Jednotlivci, ktorí boli nezákonne zaistení, môžu mať právo na odškodnenie podľa práva EÚ aj EDLP.

Podľa EÚ rozhodol SD vo veci *Francovich*³²³, že vnútroštátne súdy musia poskytnúť opravný prostriedok za škody spôsobené porušením ustanovení EÚ členským štátom EÚ. Táto zásada sa doteraz neuplatňovala na porušenia spôsobené členskými štátmi z dôvodu nevykonávania smernice v kontexte zaistenia imigrantov.

321 ESPL, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.

322 Rada Európy, Výbor ministrov (2003), Odporúčanie Výboru ministrov pre členské štáty o opatreniach zaistenia žiadateľov o azyl Rec(2003)5; Rada Európy, Výbor ministrov (2005); Rada Európy, Výbor ministrov (2006), Odporúčanie Výboru ministrov pre členské štáty o európskom väzenskom poriadku Rec(2006)2 z 11. januára 2006.

323 SD, *Francovich a Bonifaci a i. proti Talianskej republike*, spojené veci C-6/90 a C-9/90 [1991] Zb. I-05357, 19. novembra 1991.

Podľa EDLP sa v článku 5 ods. 5 uvádza, že „každý, kto bol obeťou zatknutia alebo zadržania v rozpore s ustanoveniami tohto článku, má nárok na odškodnenie“. Preto, ak má dôjsť ku kompenzácii, musí byť porušený jeden alebo viac odsekov článku 5 EDLP.

Kľúčové body

- Podľa práva EÚ aj EDLP musí byť odňatie slobody poslednou možnosťou po vyčerpaní možností menej prísnych opatrení (pozri [oddiel 6.2](#)).
- Podľa EDLP môže konkrétna situácia jednotlivca predstavovať odňatie slobody podľa článku 5 EDLP alebo obmedzenie slobody pohybu podľa článku 2 protokolu č. 4 k EDLP (pozri [oddiel 6.1](#)).
- Podľa EDLP musí byť odňatie slobody odôvodnené konkrétnym účelom vymedzeným v článku 5 ods. 1 písm. a) až f), nariadené v súlade s postupom opísaným v právnych predpisoch a nie svojvoľné (pozri [oddiel 6.3](#)).
- Podľa práva EÚ musí byť odňatie slobody v súlade so zákonom (pozri [oddiel 6.3](#)), nevyhnutné a primerané (pozri [oddiel 6.5](#)).
- Podľa práva EÚ je maximálna dĺžka zaistenia pred odsunom stanovená na šesť mesiacov, ktoré možno vo výnimočných prípadoch predĺžiť o najviac 18 mesiacov (pozri [oddiel 6.6.4](#)).
- Podľa práva EÚ a EDLP musí existovať reálna vyhliadka na odsun osoby zaistej na účel vyhostenia (pozri [oddiel 6.6.3](#)) a konanie o vyhostení sa musí viesť s náležitou starostlivosťou (pozri [oddiel 6.6.2](#)).
- Odňatie slobody musí byť v súlade s procesnými zárukami uvedenými v článku 5 ods. 2 o práve na informovanie o dôvodoch a článku 5 ods. 4 EDLP o práve na urýchlené preskúmanie rozhodnutia o zaistení (pozri [oddiel 6.8](#)).
- Podľa práva EÚ aj EDLP musí byť odňatie slobody alebo obmedzenie slobody pohybu v súlade s ostatnými zárukami v oblasti ľudských práv, ako sú napríklad podmienky zaistenia rešpektujúce ľudskú dôstojnosť, neohrozovanie zdravia jednotlivcov a potreba osobitného prístupu k príslušníkom zraniteľných skupín (pozri [oddiele 6.7 a 6.9](#)).
- Jednotlivec, ktorý bol zaistený svojvoľne alebo nezákonne, môže podľa práva EÚ aj EDLP požiadať o odškodnenie (pozri [oddiel 6.10](#)).

Ďalšia judikatúra a interpretácia:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplnujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele Ďalšie informácie na [strane 217](#).

7

Nútené návraty a spôsob odsunu

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Smernica o návrate (2008/115/ES) Nariadenie o agentúre Frontex (zmeny), nariadenie (EÚ) 1168/2011 Rozhodnutie Rady o organizácii spoločných letov na odsuny štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa vzťahujú príkazy na individuálny odsun, z územia dvoch alebo viacerých členských štátov (2004/573/ES)	Vykonávanie odsunu: bezpečné, dôstojné a humánne	Výbor ministrov, Dvadsať usmernení o nútenom návrate, 2005, č. 19
Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 48	Mlčanlivosť	Výbor ministrov, Dvadsať usmernení o nútenom návrate, september 2005, č. 12
Charta základných práv EÚ, článok 2 (právo na život) Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 8 ods. 4	Vážne bezprávie spôsobené prísnymi donucovacími opatreniami	EDLP, článok 2 (právo na život) Výbor ministrov, Dvadsať usmernení o nútenom návrate, september 2005, č. 19
	Vyšetrovania	ESLP, <i>Ramsahai proti Holandsku</i> , 2007 (účinný systém) ESLP, <i>Tarariyeva proti Rusku</i> , 2006 (lekárska starostlivosť vo väzniciach) ESLP, <i>Tais proti Francúzsku</i> , 2006 (kontrola podmienok zdravotnej starostlivosti vo väzniciach)

Úvod

Táto kapitola skúma spôsob odsunu cudzincov zo štátu. Právne prekážky odsunu, ako napríklad prekážky odsunu žiadateľov o azyl, sa skúmajú v kapitole 1, 3 a 4.

Bez ohľadu na to, či sa jednotlivci vracajú vzdušnou cestou, po zemi alebo po mori, mali by sa vracieť bezpečným, dôstojným a humánnym spôsobom. Vyskytli sa prípady úmrtia utečencov v procese návratu z dôvodu zadusenía alebo vážneho zranenia. Úmrtia sa vyskytli aj v azylových zariadeniach pred odsunom. Proces odsunu môže zvýšiť aj riziko sebapoškodenia alebo samovraždy buď počas zaistenia pred odsunom alebo počas samotného odsunu.

Podľa práva EÚ upravuje nútené návraty [smernica o návrate](#) (2008/115/ES). Operácie spoločného návratu koordinované agentúrou Frontex upravuje prepracované [nariadenie o agentúre Frontex](#) (EÚ) č. 1168/2011.

ESLP je len zriedka požiadaný o posúdenie skutočného spôsobu odsunu. Existuje však bohatá judikatúra, predovšetkým podľa článkov 2, 3 a 8 EDLP. Táto judikatúra sa týka použitia sily orgánmi všeobecne, potreby chrániť jednotlivcov pred bezprávím, ako aj procesnoprávných povinností orgánov prešetriť ich situáciu, ktorá údajne vystavuje jednotlivca vážnemu bezprávíu. Tieto všeobecné zásady sa môžu uplatňovať aj na určité okolnosti, ako napríklad v kontexte nútených návratov. Tie sa budú skúmať podrobnejšie.

Okrem legislatívnych ustanovení existujú k tejto špecifickej otázke aj dôležité právne nezáväzná nástroje. Užitočné usmernenie poskytuje Dvadsať usmernení Rady Európy o nútenom návrate, a preto sú na ne uvedené odkazy v niekoľkých častiach tejto kapitoly.³²⁴ V [štandardoch CPT](#) je uvedený aj osobitný oddiel o návratoch lietadlom.³²⁵

Návraty často umožňujú dohody o readmisii uzavreté na politickej alebo prevádzkovej úrovni. V EÚ môžu dohody o readmisii uzatvárať jednotlivé členské štáty alebo Únia. V

324 Rada Európy, Výbor ministrov (2005).

325 Rada Európy, Európsky výbor pre zabránenie mučenia a neludzského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) (2002–2011), kapitola IV, s. 69ff.

období rokov 2005–2013 bolo uzavretých 15 dohôd o readmisii, z ktorých väčšina nadobudla účinnosť.³²⁶

7.1. Vykonávanie odsunu: bezpečné, dôstojné a humánne

Podľa práva EÚ sa v **smernici o návrate** uvádza, že donucovacie opatrenia sa musia vykonávať pri riadnom rešpektovaní dôstojnosti a telesnej integrity dotknutej osoby (článok 8 ods. 4). Okrem toho majú dostať prednosť dobrovoľné návraty (článok 7) a musí sa ustanoviť účinný systém monitorovania nútených návratov (článok 8 ods. 6).³²⁷ V prílohe k rozhodnutiu Rady z roku 2004 poskytujú spoločné usmernenia o bezpečnostných opatreniach pri spoločných návratoch letecky aj usmernenie, okrem iného, o zdravotných otázkach, školení a správaní sprevádzajúcich úradníkov a používaní donucovacích opatrení.³²⁸

V **smernici o návrate** sa vyžaduje brať v procese odsunu do úvahy zdravotný stav jednotlivca (článok 5). V prípade návratu lietadlom to zvyčajne vyžaduje, aby zdravotnícky personál potvrdil, že daná osoba je spôsobilá cestovať. Dôvodom na možné odloženie odsunu môže byť aj fyzický a duševný zdravotný stav osoby (článok 9). Pri vykonávaní odsunu sa musí náležite brať do úvahy právo na rodinný život (článok 5). Domáce právne predpisy a politika môžu riešiť aj špecifické zdravotné otázky, ako napríklad vysoký stupeň tehotenstva žien.

V **smernici o návrate** sa vyžaduje, aby boli maloleté osoby bez sprievodu vrátené členom rodiny, ustanovenému opatrovníkovi, alebo do primeraného prijímacieho zariadenia (článok 10).

Podľa EDIP sa musí posúdiť, či sú zranenia alebo bezprávie, ktoré môžu verejní úradníci spôsobiť jednotlivcom, za ktorých zodpovedajú, dostatočne vážne na uplatnenie

326 Hongkong, Makao, Srí Lanka, Albánsko, Rusko, Ukrajina, Bývalá juhoslovenská republika Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Čierna hora, Srbsko, Moldavsko, Pakistan, Gruzínsko, Kapverdy (ešte nenadobudla účinnosť), Arménsko (ešte nenadobudla účinnosť) (v chronologickom poradí). Pozri aj pracovný dokument útvarov Komisie SEC (2011) 209 z 23. februára 2011, tabuľka 1.

327 Ďalšie informácie o postupoch členských štátov pozri vo FRA (2012) s. 51–54.

328 **Rozhodnutie Rady 2004/573/ES** o organizácii spoločných letov na odsuny štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa vzťahujú príkazy na individuálny odsun, z územia dvoch alebo viacerých členských štátov, Ú. v. ES L 261, 2004, s. 8.

článku 3 EDLP. Musí sa zohľadniť osobitná zraniteľnosť jednotlivca vyplývajúca napríklad z veku alebo obáv o duševné zdravie.³²⁹

Podľa usmernení Rady Európy o nútenom návrate by mali orgány spolupracovať s cieľom obmedziť použitie sily a utečencom by mali dať príležitosť pripraviť sa na návrat (usmernenie 15). Tí musia byť aj zdravotne spôsobilí na cestu (usmernenie 16).

7.2. Mlčanlivosť

Dôležité je zabezpečiť, aby sa do krajiny návratu dostali len informácie potrebné na uláhanie odsunu s cieľom zachovať dôvernú informáciu získaných v azylovom procese. Túto mlčanlivosť musí zabezpečiť aj eskorta sprevádzajúca vracajúceho sa utečenca z azylového zariadenia do miesta návratu.

Podľa práva EÚ upravuje informácie získané v konaní o azyle článok 48 [smernice o azylovom konaní](#) (2013/32/EÚ), ktorý vyžaduje, aby členské štáty EÚ rešpektovali dôvernú všetkých získaných informácií. V článku 30 smernice sú uvedené záruky, že informácie zhromaždené o jednotlivých žiadateľoch o azyl sa nesmú sprístupniť údajným prenasledovateľom.

Podľa EDLP môže porušenie dôvernosti nastoliť problém podľa článku 8 EDLP a ak by toto porušenie viedlo k riziku zlého zaobchádzania po návrate, môže spadať do rozsahu pôsobnosti článku 3 EDLP. V inom kontexte však je súd toho názoru, že akékoľvek opatrenie, ktoré zasahuje do súkromia, sa musí riadiť podrobnými pravidlami a minimálnymi zárukami, ktoré poskytujú dostatočné garancie proti riziku zneužitia a svojvôle. Tieto záruky sa musia týkať, okrem iného, trvania, uloženia, použitia, prístupu tretích strán, postupov zachovania celistvosti údajov a dôvernosti informácií a postupov ničenia údajov.³³⁰

Dvadsať usmernení Rady Európy o nútenom návrate sa zaoberá aj rešpektovaním spracúvania a obmedzeniami ukladanými na spracovanie osobných údajov, ako aj zákazom zdieľania informácií týkajúcich sa žiadostí o azyl (usmernenie 12).

329 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011; ESLP, *Darraj proti Francúzsku* (č. 34588/07), 4. novembra 2010.

330 ESLP, *S. a Harper proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 30562/04), 4. decembra 2008, bod 99.

7.3. Vážne bezprávie spôsobené prísnymi donucovacími opatreniami

Podľa domáceho práva môžu byť zástupcovia štátu, ako napríklad väzenskí dozorcovia alebo sprievod, oprávnení pri výkone svojich funkcií použiť silu. Právo EÚ aj EDLP stanovujú, že táto sila musí byť primeraná, nevyhnutná a úmerná.

Právo EÚ aj EDLP stanovujú spoločné štandardy uplatniteľné na úmrtie vo väzení. Právo na život zaručuje článok 2 Charty základných práv EÚ aj EDLP. Článok 2 predstavuje jedno z najdôležitejších práv, z ktorého podľa článku 15 EDLP neexistujú žiadne výnimky. EDLP však stanovuje, že použitie sily, najmä smrtiacej sily, nie je porušením článku 2, ak je použitie sily „úplne nevyhnutné“ a „striktne primerané“.³³¹

Podľa práva EÚ sú v [smernici o návrate](#) stanovené pravidlá o donucovacích opatreniach. Tieto opatrenia sa majú použiť ako posledná možnosť a musia byť úmerné a neprekračovať primeranú silu. Musia sa vykonávať s riadnym rešpektovaním dôstojnosti a telesnej integrity dotknutej osoby (článok 8 ods. 4).

Podľa EDLP vyžaduje judikatúra súvisiaci s článkom 2 EDLP legislatívny, regulačný a správny rámec upravujúci použitie sily zástupcami štátu s cieľom chrániť proti svojvôli, zneužitiu a strate života vrátane nehôd, ktorým sa možno vyhnúť. V tomto rámci musia byť jasne a primerane stanovené personálna štruktúra, komunikačné kanály a usmerenia o použití sily.³³² Ak zástupcovia štátu použijú silu väčšiu než sú primerane oprávnení použiť a zapríčinia tým bezprávie alebo dokonca smrť, zodpovednosť môže padnúť na členský štát. Udalosť sa musí účinne prešetriť a výsledky vyšetrovania musia byť schopné viesť k trestnému stíhaniu.³³³

Súd rozhodol, že členské štáty nielenže majú negatívne povinnosti neubližovať jednotlivcom, ale aj pozitívne povinnosti chrániť jednotlivcov pred stratou života alebo vážnym zranením vrátane ochrany pred tretími stranami alebo pred nimi samotnými, ako aj poskytnúť im prístup k lekárskej službe. Povinnosť členských štátov týkajúca sa ochrany zahŕňa aj povinnosť prijať právne ustanovenia a vhodné postupy vrátane

331 Európska komisia pre ľudské práva, *Stewart proti Spojenému kráľovstvu* (dec.) (č. 10044/82), 10. júla 1984; ESLP, *McCann a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 18984/91), 27. septembra 1995, body 148–149.

332 ESLP, *Makaratzis proti Grécku* [veľký senát] (č. 50385/99), 20. decembra 2004, bod 58; ESLP, *Nachova a i. proti Bulharsku* [veľký senát] (č. 43577/98 a 43579/98), 6. júla 2005, bod 96.

333 ESLP, *McCann a i. proti Spojenému kráľovstvu* (č. 18984/91), 27. septembra 1995, bod 161; ESLP, *Velikova proti Bulharsku* (č. 41488/98), 18. mája 2000, bod 80.

ustanovení o trestnej zodpovednosti s cieľom zabrániť trestným činom proti osobe so sprievodnými sankciami na zabránenie páchania týchto trestných činov.³³⁴ Otázkou je, či orgány urobili všetko, čo sa od nich dalo primerane očakávať, aby zabránili reálnemu a bezprostrednému ohrozeniu života, o ktorom vedeli, alebo mali vedieť.³³⁵

Pri posudzovaní zákonnosti použitia sily zvažuje ESLP niekoľko faktorov vrátane charakteru sledovaného cieľa a ohrozenia zdravia a života v danej situácii. Súd posudzuje okolnosti konkrétneho použitia sily vrátane toho, či bolo úmyselné alebo neúmyselné, a či bola operácia adekvátne naplánovaná a kontrolovaná.

Príklad: Vo veci *Kaya proti Turecku*³³⁶ ESLP znova pripomenul, že členský štát musí zvažiť nasadenie sily a stupeň rizika, ktoré môže spôsobiť stratu života.

Použitie väzby nielenže môže nastoliť problémy podľa článku 2, ktoré zahŕňajú stratu života alebo situáciu, v ktorej osoba takmer príde o život, ako napríklad pokus o samovraždu v dôsledku nepretržitého bezprávia, ale aj podľa článkov 3 a 8 v situáciách, kde sa jednotlivcovi ubližuje alebo sa zranil z dôvodu použitia väzby, čo skrátka znamená nezákonné zabitie.

Príklad: Vo veci *Ilhan proti Turecku*³³⁷ súd zistil, že bol porušený skôr článok 3 než článok 2, pretože jednotlivec utrpel poškodenie mozgu v dôsledku použitia nadmernej sily po uväznení.

ESLP vyjadril obavy o incidenty s účasťou polície alebo iných úradníkov zúčastňujúcich sa na „zásahoch“ proti jednotlivcom v kontexte článku 8 EDLP.³³⁸

Úmrtie alebo zranenie môže byť spôsobené donucovacími technikami alebo tým, že členské štáty nezabránili strate života vrátane sebapoškodenia alebo zo zdravotných dôvodov.³³⁹ Z tohto hľadiska dvadsať usmernení Rady Európy o nútenom návrate zaka-

334 ESLP, *Osman proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 23452/94), 28. októbra 1998; ESLP, *Mastromatteo proti Taliansku* [veľký senát] (č. 37703/97), 24. októbra 2002, body 72–73; ESLP, *Finogenov a i. proti Rusku* [veľký senát] (č. 18299/03 a 27311/03), 20. decembra 2011, bod 209.

335 ESLP, *Branko Tomašić a i. proti Chorvátsku* (č. 46598/06), 15. januára 2009, bod 51.

336 ESLP, *Kaya proti Turecku* (č. 22729/93), 19. februára 1998.

337 ESLP, *Ilhan proti Turecku* [veľký senát] (č. 22277/93), 27. júna 2000, body 77 a 87.

338 ESLP, *Kučera proti Slovensku* (č. 48666/99), 17. júla 2007, body 122–124; ESLP, *Rachwalski a Ferenc proti Poľsku* (č. 47709/99), 28. júla 2009, body 58–63.

339 Pozri napríklad prípad Spojeného kráľovstva *FGP proti Serco Plc & Anor* [2012] EWHC 1804 (Admin), 5. júla 2012.

zuje obmedzujúce opatrenia, ktoré môžu čiastočne alebo úplne zablokovať dýchacie cesty, alebo vnútiť utečencovi postavenie, v ktorom riskuje zadusenie (usmernenie 19).

7.4. Vyšetovania

Podľa EDLP sa všeobecné zásady vypracované predovšetkým podľa článkov 2, 3 a 8 EDLP môžu za určitých okolností použiť aj v kontexte nútených návratov. Ak jednotlivec príde o život alebo utrpí vážne zranenie, pokiaľ je v rukách členského štátu, alebo ak k tomu dôjde za okolností, v ktorých môže členský štát nie byť zodpovedný, ako napríklad keď je jednotlivec vo väzení, musí existovať nejaká forma účinného a oficiálneho vyšetovania. Členský štát môže nie byť zodpovedný aj vtedy, ak niektoré časti svojej práce v situáciách odsunu zadá súkromným spoločnostiam. Musí byť zachovaná minimálna úroveň účinnosti, ktorá závisí od okolností prípadu.³⁴⁰ S cieľom zabezpečiť rešpektovanie právneho štátu a zachovať dôveru verejnosti musí existovať účinná zodpovednosť a transparentnosť.³⁴¹

Ak sa zistí úmrtie alebo zranenie jednotlivca, ktorý bol vo väzení alebo pod kontrolou členského štátu, bremeno poskytnúť uspokojivé a presvedčivé vysvetlenie uvedenej udalosti spočíva na členskom štáte. Porušenie článku 2 sa napríklad zistilo vtedy, keď vláda uviedla úmrtie z prirodzených príčin bez akéhokoľvek uspokojivého vysvetlenia úmrtia alebo chyby post mortem.³⁴² Podobné prípady porušenia článku 2 sa zistili v prípadoch zlej lekárskej starostlivosti vo väzenskej nemocnici³⁴³ a nedostatkov vo vyšetrení žiadateľovho stavu vo väzení.³⁴⁴

Pokiaľ ide o vyšetovanie v súlade s článkom 2, zásadné kritériá sú také, že by malo byť nezávislé, rýchle, zahŕňajúce rodinu, primerané a účinné. Vyšetovanie a jeho výsledky by mali byť otvorené aj pre verejné skrutínium. Povinnosť začať vyšetovanie z vlastnej iniciatívy a bez čakania na podanie sťažnosti spočíva na orgánoch. Z hierarchického, inštitucionálneho a praktického hľadiska by mal vyšetovanie viesť dôstojník alebo orgán nezávislý od osôb zapletených do udalostí.³⁴⁵

340 ESLP, *McCann a i. proti Spojenému kráľovstvu* [velký senát] (č. 18984/91), 27. septembra 1995, bod 161; ESLP, *Velikova proti Bulharsku* (č. 41488/98), 18. mája 2000, bod 80.

341 ESLP, *Ramsahai a i. proti Holandsku* [velký senát] (č. 52391/99), 15. mája 2007, bod 325.

342 ESLP, *Tanli proti Turecku* (č. 26129/95), 10. apríla 2001, body 143–147.

343 ESLP, *Tariyeva proti Rusku* (č. 4353/03), 14. decembra 2006, bod 88.

344 ESLP, *Tais proti Francúzsku* (č. 39922/03), 6. júna 2006.

345 ESLP, *Finucane proti Spojenému kráľovstvu* (č. 29178/95), 1. júla 2003, bod 68.

Kľúčové body

- Odsuny by sa mali vykonávať bezpečne, humánne a s ochranou dôstojnosti jednotlivca (pozri [oddiel 7.1](#)).
- Jednotlivci by mali byť schopní cestovať so zreteľom na ich fyzické a duševné zdravie (pozri [oddiel 7.1](#)).
- Osobitnú starostlivosť treba venovať zraniteľným osobám vrátane detí, ako aj osobám, u ktorých je riziko samovraždy alebo sebapoškodzovania (pozri [oddiel 7.1](#)).
- Podľa práva EÚ musia členské štáty ustanoviť účinné systémy monitorovania návratu (pozri [oddiel 7.1](#)).
- V [smernici o návrate](#) sa vyžaduje, aby boli maloleté osoby bez sprievodu vrátené členom rodiny, ustanovenému opatrovníkovi, alebo do primeraného prijímacieho zariadenia (pozri [oddiel 7.1](#)).
- Mala by sa zabezpečiť dôverynosť informácií získaných v azylovom procese (pozri [oddiel 7.2](#)).
- Podľa práva EÚ aj EDLP musí byť každé použitie donucovacích opatrení primerané, nevyhnutné a úmerné (pozri [oddiel 7.3](#)).
- Podľa EDLP sa od orgánov vyžaduje prešetrit' sporné obvinenia z nadmerného použitia sily (pozri [oddiel 7.4](#)).

Ďalšia judikatúra a informácie:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplňujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele [Ďalšie informácie](#) na [strane 217](#).

8

Hospodárske a sociálne práva

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>Charta základných práv EÚ, články 12 (sloboda zhromažďovania a združovania), 15 ods. 1 (sloboda zvoliť si povolanie a právo vykonávať povolanie), 16 (sloboda podnikania), 28 (právo na kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie), 29 (právo na prístup k službám zamestnanosti), 30 (ochrana v prípade bezdôvodného prepustenia), 31 (spravodlivé a primerané pracovné podmienky) a 32 (zákaz detskej práce a ochrana mladistvých pri práci)</p> <p>Prístup na trh práce je regulovaný sekundárnym právom EÚ pre každú špecifickú kategóriu</p>	<p>Hospodárske práva</p>	<p>EDLP, článok 4 (zákaz otroctva a nútenej práce)</p> <p>EDLP, článok 11 (sloboda združovania)</p> <p>ESLP, <i>Bigaeva proti Grécku</i>, 2009 (cudzinke bolo povolené dokončiť odborné vzdelávanie, ale nie zúčastniť sa príslušných skúšok)</p>
<p>Charta základných práv EÚ, článok 14 (právo na vzdelanie pre každého)</p> <p>Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 14 ods. 1 (migranti v nezákonnej situácii)</p> <p>Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 14 (<i>žadatelia o azyl</i>)</p>	<p>Vzdelanie</p>	<p>EDLP, protokol č. 1, článok 2 (právo na vzdelanie)</p> <p>ESC, články 17 (právo detí na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu), 18 (právo vykonávať zárobkovú činnosť) a 19 (právo migrujúcich pracovníkov a ich rodín na ochranu a pomoc)</p>

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
		<p>ESLP, <i>Ponomaryovi proti Bulharsku</i>, 2011 (migrantom v nezákonnej situácii sa účtovali vyššie poplatky za stredoškolské vzdelávanie)</p> <p>Európska komisia pre ľudské práva, <i>Karus proti Taliansku</i>, 1998 (cudzincom sa účtovali vyššie poplatky za vzdelávanie tretieho stupňa)</p>
<p>Charta základných práv EÚ, článok 34 ods. 3 (sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc)</p> <p>Pokiaľ ide o štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP, osoby s dlhodobým pobytom, žiadateľov o azyl, utečencov, osoby oprávnené na doplnkovú ochranu a obeť obchodovania s ľuďmi, predpisy o bývaní sú obsiahnuté v sekundárnom práve EÚ</p>	<p>Bývanie</p>	<p>ESLP, <i>Gillow proti Spojenému kráľovstvu</i>, 1986 (právo na rešpektovanie domova)</p> <p>ESLP, <i>M. S. S. proti Belgicku</i>, 2011 (neposkytnutie bývania môže znamenať porušenie článku 3 EDLP)</p> <p>ESC, článok 31 (právo na bývanie)</p> <p>EVSP, <i>D. C. I. proti Holandsku</i>, 2009 (bývanie pre deti v nezákonnej situácii)</p>
<p>Charta základných práv EÚ, článok 35 (zdravotná starostlivosť)</p> <p>Zdravotnú starostlivosť upravuje sekundárne právo pre každú špecifickú kategóriu</p>	<p>Zdravotná starostlivosť</p>	<p>ESC, článok 13 (právo na sociálnu a lekársku pomoc)</p> <p>EVSP, <i>F. I. D. H. proti Francúzsku</i>, 2004</p>
<p>Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP:</p> <p>Smernica o voľnom pohybe (2004/38/ES), články 24 a 14</p> <p>Nariadenie o koordinácii sociálneho zabezpečenia (ES) 883/2004, zmenené a doplnené nariadením (EÚ) 465/2012</p>	<p>Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc</p>	<p>ESLP, <i>Wasilewski proti Poľsku</i>, 1999 (žiadne právo na finančnú pomoc)</p> <p>ESLP, <i>Gaygusuz proti Rakúsku</i>, 1996 (diskriminácia cudzincov, pokiaľ ide o dávky v nezamestnanosti)</p> <p>ESLP, <i>Koua Poirrez proti Francúzsku</i>, 2003 (diskriminácia cudzincov, pokiaľ ide o invalidné dávky)</p>

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
<p>Pokiaľ ide o štátnych príslušníkov tretích krajín pohybujúcich sa v rámci EÚ:</p> <p>Nariadenia (ES) 859/2003 a nariadenie (EÚ) 1231/2010</p> <p>Ostatné kategórie:</p> <p>Sekundárne právo EÚ obsahuje osobitné oprávnenia pre žiadateľov o azyl, utečencov, osoby oprávnené na doplnkovú ochranu, obete obchodovania s ľuďmi a osoby s dlhodobým pobytom</p>		<p>ESLP, <i>Andrejeva proti Lotyšsku</i>, 2009 (diskriminácia cudzincov, pokiaľ ide o dôchodky)</p> <p>ESC, články 12 (právo na sociálne zabezpečenie), 13 (právo na sociálnu a lekársku pomoc), 14 (právo na prospech zo sociálnych služieb), 15 (práva osôb so zdravotným postihnutím), 17 (právo detí na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu), 23 (právo starších osôb na sociálnu ochranu) a 30 (ochrana pred chudobou a sociálnym vylúčením)</p>

Úvod

Pre väčšinu migrantov je povolenie vstúpiť do štátu alebo zostať v štáte len prvým krokom k vytvoreniu všetkých práv na pobyt. Prístup k zamestnaniu, vzdelaniu, bývaniu, zdravotnej starostlivosti, sociálnemu zabezpečeniu, sociálnej pomoci a iným sociálnym výhodám môže byť náročnou úlohou. Priznané právo vstúpiť do štátu alebo zostať v štáte je bežne nevyhnutné na prístup k celému rozsahu sociálnych práv.

Štáty majú zvyčajne povolené robiť rozdiely medzi štátnym príslušnosťami pri uplatňovaní svojho suverénneho práva povoliť alebo zamietnuť prístup na svoje územie. V podstate nie je nezákonné uzavrieť dohody, alebo schváliť vnútroštátne právne predpisy udeľujúce určitým štátnym príslušníkom prednostné práva vstúpiť na územie alebo zostať na území štátu. Štáty majú preto bežne povolené pripojiť k týmto povoleniam na vstup alebo pobyt odlišné podmienky, ako napríklad stanoviť, že osoba nebude mať prístup k zamestnaniu alebo verejným financiam. Štát však musí pamätať na to, že medzinárodné a európske nástroje týkajúce sa ľudských práv zakazujú diskrimináciu vrátane diskriminácie na základe štátnej príslušnosti v príslušných oblastiach, ktoré regulujú.³⁴⁶

Čím viac konkrétna situácia spadá do suverénneho práva prijať alebo vyhostiť cudzincov, tým väčšiu slobodu má štát pri stanovovaní odlišných podmienok.³⁴⁷ Odlišné zaobchádzanie sa stáva tým menej prijateľné, čím je imigračná situácia cudzinca podobnejšia

³⁴⁶ Charta základných práv EÚ, článok 21; EDLP, článok 14 a protokol č. 12, článok 1; ESC, časť V, článok E.

³⁴⁷ ESLP, *Bah proti Spojenému kráľovstvu* (č. 56328/07), 27. septembra 2011.

situácii vlastných občanov štátu.³⁴⁸ Pokiaľ ide o základné práva, ako je napríklad právo na život alebo zákaz ponížujúceho zaobchádzania, odlišné zaobchádzanie predstavuje zakázanú diskrimináciu.³⁴⁹ Tieto zásady sú osobitne dôležité pri pohľade na prístup k sociálnym právam.

Táto kapitola poskytuje stručný prehľad štandardov EÚ aj Rady Európy, ktoré sa týkajú prístupu k hospodárskym a sociálnym právam, najmä k práci, vzdelaniu, bývaniu, zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrane.

8.1. Hlavné zdroje práva

Podľa práva EÚ majú ustanovenia EÚ o voľnom pohybe významný vplyv na situáciu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občanov EÚ uplatňujúcich svoje právo na voľný pohyb v Európe. Situáciu ich rodinných príslušníkov bez ohľadu na štátnu príslušnosť upravuje [smernica o voľnom pohybe](#) (2004/38/ES). Článok 2 ods. 2 smernice vymedzuje, ktorých rodinných príslušníkov sa týka smernica. Smernica sa vzťahuje aj na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občanov Islandu, Lichtenštajnska a Nórska.³⁵⁰ Podobné postavenie požívajú rodinní príslušníci švajčiarskych občanov.³⁵¹ Rodinní príslušníci, na ktorých sa vzťahujú tieto rôzne ustanovenia, nie sú oprávnení len na prístup na trh práce, ale aj na prístup k sociálnym výhodám.

Podľa práva EÚ majú v členských štátoch EÚ privilegované postavenie tureckí občania, aj keď nie sú štátnymi príslušníkmi EHP, a ich rodinní príslušníci. To vyplýva z ankarskej dohody z roku 1963 a jej dodatkového protokolu z roku 1970, ktorý predpokladal, že Turecko sa do roku 1985 stane členom EÚ. V roku 2010 žilo v EÚ takmer 2,5 milióna tureckých štátnych príslušníkov, vďaka čomu sú tureckí štátni príslušníci najväčšou skupinou štátnych príslušníkov tretích krajín žijúcich v EÚ.³⁵²

348 ESLP, *Gaygusuz proti Rakúsku* (č. 17371/90), 16. septembra 1996.

349 EVSP, *Defence for Children International proti Holandsku* (č. 47/2008), 20. októbra 2009.

350 Dohoda o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992, časť III, Voľný pohyb osôb, služby a kapitálu, Ú. v. ES L 1, 3. marca 1994.

351 Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb z 21. júna 1999, článok 7, Ú. v. ES L 114/7, 30. apríla 2002 (následne rozšírená na ostatné členské štáty EÚ).

352 Európska komisia, Eurostat (2010), „Hlavné krajiny pôvodu osôb s inou štátnou príslušnosťou, EÚ-27, 2010“, dostupné na: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page#file.

Mieru prístupu na trh práce pre ostatné kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín, ako sú žiadatelia o azyl, utečenci alebo osoby s dlhodobým pobytom, upravujú konkrétne smernice. V decembri 2011 prijala EÚ [smernicu o jednotnom povolení](#) (2011/98/EÚ), ktorá musí byť transponovaná do konca roka 2013. Zavádza jednotný postup podávania žiadostí o povolenie na pobyt a prácu na území členského štátu EÚ pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ako aj spoločný súbor práv na zákonný pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín.

Okrem toho [smernica o rasovej rovnosti](#) (2000/43/ES) zakazuje diskrimináciu na základe rasového alebo etnického pôvodu v kontexte zamestnania a pri prístupe k tovarom a službám, ako aj k systému sociálnych služieb a sociálneho zabezpečenia.³⁵³ Vztahuje sa aj na štátnych príslušníkov tretích krajín; podľa článku 3 ods. 2 smernice sa však „nedotýka ustanovení a podmienok, ktoré upravujú vstup a pobyt štátnych príslušníkov z tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti na území členských štátov, a netýka sa rozdielu v akomkoľvek zaobchádzaní súvisiacom s právnym postavením dotknutých štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti“.

9. decembra 1989 bola vyhlásením všetkých členských štátov okrem Spojeného kráľovstva prijatá [Charta Spoločenstva o základných sociálnych právach pracovníkov](#). Stanovilo hlavné zásady, ktoré tvoria základ európskeho modelu pracovného práva a formovalo vývoj [európskeho sociálneho modelu](#) v nasledujúcom desaťročí. Základné sociálne práva vyhlásené v charte Spoločenstva sú ďalej rozpracované a rozšírené v [Charte základných práv EÚ](#). Uplatňovanie charty sa obmedzuje na tie záležitosti, ktoré sú v rozsahu pôsobnosti práva EÚ, a jej ustanovenia nemôžu rozšíriť rozsah pôsobnosti práva EÚ. Podľa Charty základných práv EÚ je všetkým jednotlivcom zaručených len veľmi málo sociálnych práv, ako napríklad právo na vzdelanie v článku 14 ods. 1 a 2, pretože väčšina práv sa obmedzuje na občanov a/alebo osoby so zákonným pobytom.

Podľa systému Rady Európy zaručuje EDLP hlavne občianske a politické práva, a teda poskytuje len obmedzené usmernenie o hospodárskych a sociálnych právach.

ESC (prijatá v roku 1961 a prepracovaná v roku 1996) však dopĺňa EDLP a je kľúčovou referenciou v oblasti hospodárskych a sociálnych práv pre európske právo zaoberajúce sa ľudskými právami. Stanovuje základné práva a slobody a ustanovuje mechanizmus dohľadu na základe postupu podávania správ a postupu hromadných sťažností, pričom zaručuje rešpektovanie práv ESC zo strany zmluvných štátov. V ESC je zakotvený súbor

353 [Smernica 2000/43/ES](#), Ú. v. ES L 180, s. 22.

práv, ktoré zahŕňajú bývanie, zdravie, vzdelanie, zamestnanie, sociálnu ochranu, voľný pohyb jednotlivcov a nediskrimináciu.

Hoci ochrana migrantov v ESC nevychádza zo zásady reciprocity, jej ustanovenia sa uplatňujú od začiatku len na štátnych príslušníkov členských štátov, ktoré ratifikovali ESC, a ktorí sú migrantmi v iných členských štátoch, ktoré tiež ratifikovali ESC. Podľa prílohy k ESC sa články 1–17 a 20–31 ESC uplatňujú na cudzincov, aj keď ich osobitne nespomínajú, za predpokladu, že sú štátnymi príslušníkmi zmluvného členského štátu ESC so zákonným pobytom alebo stálou prácou na území zmluvného členského štátu ESC. Tieto články sa majú vykladať z hľadiska článkov 18 a 19 o migrujúcich pracovníkoch a ich rodinných príslušníkoch. Článok 18 zabezpečuje právo vykonávať zárobkovú činnosť na území zmluvného členského štátu ESC a článok 19 zabezpečuje právo migrujúcich pracovníkov a ich rodín na ochranu a pomoc.

Rozsah uplatňovania ESC je takto mierne obmedzený, ale EVSP vypracoval významný súbor jurisprudencie. Keď ide o určité základné práva, judikatúra EVSP rozširuje osobný rámec ESC s cieľom zahrnúť každého na území vrátane migrantov v nezákonnej situácii.³⁵⁴

ESC má významný vzťah s EDLP, ktorý judikatúre ESVP pridáva podstatnú hodnotu. Aj keď nie všetky členské štáty EÚ a Rady Európy ratifikovali ESC alebo prijali všetky jej ustanovenia, ESVP rozhodol, že ratifikácia nie je podstatná pre výklad určitých otázok súdom, ktoré vznikli podľa EDLP a upravuje ich aj ESC.³⁵⁵

8.2. Hospodárske práva

V tomto oddiele sa skúmajú hospodárske práva vrátane prístupu na trh práce a práva na rovnaké zaobchádzanie v práci. Prístup na trh práce zvyčajne závisí od právneho postavenia osoby. Od momentu, kedy osoba začne pracovať, či už zákonne alebo nie, musia sa rešpektovať základné pracovné práva. Podobne sú pracovníci bez ohľadu na právne postavenie oprávnení dostávať za vykonanú prácu mzdu.

354 EVSP, *Medzinárodná federácia Líg ľudských práv (FIDH) proti Francúzsku*, sťažnosť č. 14/2003, skutková podstata veci, 8. septembra 2004.

355 ESVP, *Demir a Baykara proti Turecku* [veľký senát] (č. 34503/97), 12. novembra 2008, body 85–86. Ďalšie príklady relevantných medzinárodných nástrojov uplatniteľných v tejto oblasti zahŕňajú Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR), Dohovor OSN o migrujúcich pracovníkoch a Dohovor Medzinárodnej organizácie práce 143.

Podľa EDLP nie sú hospodárske a sociálne práva výslovne zaručené s výnimkou zákazu otroctva a nútenej práce (článok 4) a práva na vytváranie odborových zväzov (článok 11).

Konania pred ESLP v príbuzných oblastiach zahŕňali konanie, v ktorom súd skúmal situáciu cudzinky, ktorá mohla začať s odbornou prípravou na určité povolanie, a potom jej bolo odmietnuté právo vykonávať ho.

Príklad: Vo veci *Bigaeva proti Grécku*³⁵⁶ dostala ruská občianka povolenie začať 18-mesačnú odbornú prípravu s cieľom prijatia do Gréckej advokátskej komory. Po dokončení jej advokátska komora odmietla prístup na skúšky do komory z dôvodu, že nebola gréckou štátnou príslušníčkou. ESLP si všimol, že advokátska komora povolila žiadateľke začať s odbornou prípravou, hoci bolo jasné, že po ukončení sa nebude môcť zúčastniť na advokátskych skúškach. Súd zistil, že postup orgánov vykazuje nedostatok konzistencie a rešpektu voči žiadateľke osobne aj profesionálne a nezákonne zasiahol do jej súkromného života v zmysle článku 8 EDLP. ESLP však nezistil, či je vylúčenie cudzincov zo samotného vykonávania právnického povolania diskriminačné.

Podľa ESC sa v článku 18 uvádza právo vykonávať zárobkovú činnosť na území iného zmluvného členského štátu ESC. Toto ustanovenie neupravuje vstup na územie za účelom práce a z určitého hľadiska je skôr povzbudzujúce než povinné. Vyžaduje však, aby sadzby v prípade odmietnutia pracovného povolenia neboli príliš vysoké,³⁵⁷ aby bolo možné získať povolenie na prácu a pobyt jednotným postupom podávania žiadosti a aby poplatky a sadzby neboli príliš vysoké,³⁵⁸ aby neboli žiadne udelené pracovné povolenia príliš obmedzené geograficky a/alebo povoláním.³⁵⁹ aby strata zamestnania automaticky nevedla k okamžitej strate povolenia na pobyt a aby sa danej osobe poskytol čas nájsť si inú prácu.³⁶⁰

Článok 19 ESC obsahuje rozsiahly katalóg ustanovení o podpore migrujúcich pracovníkov na území iných zmluvných štátov, ale stanovuje, že tam musia byť zákonne (podrobnosti o článku 19 ods. 8 však pozri v kapitole 3).

356 ESLP, *Bigaeva proti Grécku* (č. 26713/05), 28. mája 2009.

357 ESVP XVII-2, Španielsko, článok 18 ods. 1.

358 Závery ESVP XVII-2, Nemecko, článok 18 ods. 2.

359 Závery ESVP V, Nemecko, článok 18 ods. 3.

360 Závery ESVP XVII-2, Fínsko, článok 18 ods. 3.

ESC sa zaoberá aj pracovnými podmienkami, ako je napríklad právo na primeraný pracovný čas, právo na každoročnú platenú dovolenku, právo na ochranu zdravia a bezpečnosť na pracovisku a právo na spravodlivú odmenu.³⁶¹

Podľa práva EÚ je jednou zo slobôd zakotvených v Charte základných práv EÚ „právo na prácu a vykonávanie slobodne zvoleného alebo prijatého povolania“ (článok 15 ods. 1 charty). Toto právo sa však obchádza vo vnútroštátnom práve vrátane vnútroštátnych právnych predpisov upravujúcich právo cudzincov pracovať. Charta uznáva právo na kolektívne vyjednávanie (článok 28) a slobodu zakladať odborové zväzy (článok 12). Tak isto každému zaručuje právo na prístup k bezplatným službám zamestnanosti (článok 29). Každý pracovník vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín požíva ochranu pred bezdôvodným prepustením (článok 30), právo na spravodlivé a primerané pracovné podmienky, ako aj právo na odpočinok a každoročnú platenú dovolenku (článok 31). Článok 16 zaručuje slobodu podnikania. Charta poskytuje aj ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci (článok 31). Tak isto zakazuje aj detskú prácu (článok 32).

Sekundárne právo EÚ venované osobitnej kategórii osôb zvyčajne reguluje prístup na trh práce. Štátni príslušníci tretích krajín majú rôzne miery prístupu na trh práce v závislosti od kategórie, do ktorej patria. V **oddieloch 8.2.1–8.2.8** je stručne načrtnutá situácia hlavných kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín.

8.2.1. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP a Švajčiarska

Podľa práva EÚ majú určení rodinní príslušníci – akejkolvek štátnej príslušnosti – občanov EÚ, ktorí uplatňujú právo na voľný pohyb, ako aj občanov ostatných štátov EHP a Švajčiarska právo voľne sa pohybovať po celej Európe na účely zamestnania a samostatnej zárobkovej činnosti a majú právo na zaobchádzanie rovnocenné so zaobchádzaním s vlastnými štátnymi príslušníkmi členského štátu (pokiaľ ide o štátnych príslušníkov EÚ, pozri článok 24 **smernice o voľnom pohybe**).

Rodinní príslušníci štátnych príslušníkov Švajčiarska nemajú v tomto zmysle právo na úplne rovnaké zaobchádzanie.³⁶² Dočasné obmedzenia prístupu na trh práce uložili

361 ESVP, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) proti Grécku*, sťažnosť č. 30/2005, skutková podstata veci, ktorá sa týka baníkov, 6. decembra 2006.

362 SDEÚ, *Alexander Hengartner a Rudolf Gasser proti Landesregierung Vorarlberg*, C-70/09 [2010] Zb. I-07233, 15. júla 2010, body 39–43.

niektoré členské štáty EÚ na štátnych príslušníkov Chorvátska do júna 2015, ale s možnosťou predĺžiť ho za určitých okolností až do júna 2020.

V kontexte voľného pohybu občanov a ich rodinných príslušníkov akejkoľvek štátnej príslušnosti je v článku 45 ods. 4 ZFEÚ uvedené ustanovenie, aby členské štáty vyhradili zamestnanie vo verejnej službe pre vlastných štátnych príslušníkov. SD to vykladá prísne a nedovoľuje členským štátom, aby vyhradili prístup k určitým pozíciám len pre svojich štátnych príslušníkov, napríklad prácu pomocného učiteľa³⁶³ alebo asistenta na univerzite vyučujúceho cudzie jazyky.³⁶⁴

S cieľom uľahčiť skutočný voľný pohyb pracovníkov prijala EÚ aj zložité právne predpisy týkajúce sa vzájomného uznávania kvalifikácie všeobecne aj v jednotlivých odvetviach, ktoré sa vzťahujú na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi, ako aj na štátnych príslušníkov krajín EHP. Smernica 2005/36/ES o uznávaní odbornej kvalifikácie bola naposledy skonsolidovaná v marci 2011 (treba si všimnúť aj zmeny). Existujú zložité ustanovenia týkajúce sa osôb, ktoré získali celú kvalifikáciu alebo časť svojej kvalifikácie mimo EÚ, aj keď tieto kvalifikácie už boli uznané v jednom členskom štáte EÚ. SD/SDEÚ vydal v tejto oblasti viac ako 10 rozsudkov.³⁶⁵

8.2.2. Vyslaní pracovníci

Na štátnych príslušníkov tretích krajín nepožívajúcich práva na voľný pohyb, ktorí sú zákonne zamestnaní v jednom členskom štáte a ktorých zamestnávateľ dočasne vyšle, aby vykonávali prácu v jeho mene v inom členskom štáte, sa vzťahuje [smernica o vysielaní pracovníkov](#) (96/71/ES). Účelom smernice je zaistiť ochranu a pracovné podmienky vyslaných pracovníkov v celej Európskej únii s cieľom zabrániť „sociálnemu dampingu“. Konkrétnejšie je smernica zameraná na zosúladenie slobody poskytovať cezhraničné služby podľa článku 56 ZFEÚ s vhodnou ochranou práv pracovníkov dočasne vyslaných s týmto cieľom do zahraničia.³⁶⁶ Ako zdôraznil SD, to však nemôže viesť k situácii, v ktorej je zamestnávateľ podľa smernice povinný rešpektovať príslušné pracovné právo

363 SD, *Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg*, vec C-66/85 [1986] Zb. I-02121, 3. júla 1986, body 26–27.

364 SD, *Pilar Allué a Carmel Mary Coonan a i. proti Università degli studi di Venezia a Università degli studi di Parma*, spojené veci C-259/91, C-331/91 a C-332/91 [1993] I-04309, 2. augusta 1993, body 15–21.

365 Zoznam rozsudkov so súhrnni pozri v materiáli Európskej Komisie *Zoznam rozsudkov Súdneho dvora týkajúcich sa uznania odbornej kvalifikácie* z 22. decembra 2010, MARKT/D4/JMV/ 1091649 /5/2010-EN.

366 SD, *Dirk Ruffert proti Land Niedersachsen*, vec C-346/06 [2008] I-01989, 3. apríla 2008.

vysielajúceho štátu aj hostiteľskej krajiny, pretože štandard ochrany zaručený v týchto dvoch členských štátoch sa môže považovať za rovnocenný.³⁶⁷

V tomto zmysle smernica stanovuje minimálne štandardy, ktoré sa musia uplatňovať na všetkých zamestnancov z jedného členského štátu vyslaných na prácu do iného členského štátu. Konkrétne sa v článku 3 smernice uvádza, že podmienky ustanovené právnymi predpismi hostiteľského štátu alebo univerzálne platnými kolektívnymi zmluvami sa vzťahujú na vyslaných pracovníkov, najmä vo vzťahu k minimálnym pracovným časom, prestávkam, každoročným dovolenkám a mzdovým sadzbám.

V marci 2012 navrhla Európska komisia smernicu³⁶⁸, ktorej cieľom je zlepšiť vykonávanie a presadzovanie existujúcej [smernice o vysielaní pracovníkov](#).

8.2.3. Držitelia modrých kariet, výskumní pracovníci a študenti

Po dvoch rokoch zákonného zamestnania sú štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú držiteľmi modrých kariet EÚ, oprávnení na rovnaké zaobchádzanie ako štátni príslušníci hostiteľského štátu, pokiaľ ide o prístup k akémukoľvek vysoko kvalifikovanému zamestnaniu v hostiteľskom štáte. Po 18 mesiacoch zákonného pobytu v jednom členskom štáte sa držiteľ modrej karty EÚ môže presťahovať do iného členského štátu s cieľom prijať vysoko kvalifikované zamestnanie, čo podlieha limitom členského štátu týkajúcim sa počtu prijatých štátnych príslušníkov tretích krajín.

Podľa článku 15 ods. 6 [smernice o modrej karte](#) (2009/50/ES) získavajú rodinní príslušníci držiteľov modrej karty EÚ akejkolvek štátnej príslušnosti automatické všeobecné právo na prístup na trh práce. Na rozdiel od [smernice o zlúčení rodiny](#) (2003/86/ES) neukladá smernica o modrej karte lehotu na získanie tohto práva.

Na výskumných pracovníkov sa vzťahuje [smernica o vedeckom výskume](#) (2005/71/ES; zoznam účastníckych členských štátov pozri v [prílohe 1](#)). Žiadateľ musí predložiť platný cestovný doklad, hostiteľskú dohodu podpísanú s výskumnou organizáciou a vyhlásenie o finančnej zodpovednosti; okrem toho žiadateľ nesmie predstavovať hrozbu pre

367 SD, *Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan a Svenska Elektrikerförbundet*, vec C-341/05 [2007] I-11767, 18. decembra 2007.

368 Európska komisia (2012), *Návrh smernice o presadzovaní ustanovení uplatňovaných na vysielanie pracovníkov v rámci poskytovania služieb*, COM(2012)131 final.

verejnú politiku, verejnú bezpečnosť alebo verejné zdravie. Otázka povolenia na pobyt pre rodinných príslušníkov vedeckého pracovníka zostáva na rozhodnutí členských štátov. Táto smernica, veľmi podobne ako [smernica o jednotnom povolení](#), neposkytuje rodinným príslušníkom žijúcim v tretích krajinách právo na zlúčenie rodiny.

[Smernica o študentoch](#) (2004/114/ES) upravuje práva a povinnosti štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí boli prijatí do EÚ na štúdium, výmenný pobyt, neplatené vzdelávanie alebo dobrovoľnícku službu. Členské štáty musia študentom umožniť pracovať popri štúdiu maximálny počet hodín za týždeň, ktorý stanoví členský štát, ale členský štát môže požadovať aj splnenie niektorých iných podmienok (článok 17).

V marci 2013 navrhla Európska komisia zmenu [smernice o vedeckom výskume](#) a [smernice o študentoch](#) s cieľom zlepšiť podmienky prijímania a rozšíriť ich práva.³⁶⁹ Návrh zahŕňa aj ustanovenia o odmeňovaných stážistoch a au pair.

8.2.4. Tureckí občania

Tureckí občania majú osobitne privilegované postavenie podľa ankarskej dohody z roku 1963 a jej [dodatkového protokolu](#) z roku 1970, ako aj podľa rozhodnutí prijatých Asociačnou radou EHS – Turecko vytvorenou podľa týchto nástrojov. Tureckí občania nemajú priame právo na vstup do ktoréhokolvek členského štátu EÚ s cieľom zamestnať sa. Ak im však vnútroštátne právo členského štátu povoľuje zamestnať sa, potom majú právo po roku pokračovať v tomto zamestnaní.³⁷⁰ Po troch rokoch si za určitých podmienok môžu nájsť iné zamestnanie v súlade s článkom 6 ods. 1 rozhodnutia Asociačnej rady EHS – Turecko č. 1/80. Podobne ako pracovníci z EHP, aj tureckí pracovníci sú definovaní zoširoka.

Príklad: Vo veci *Tetik*³⁷¹ nemecké orgány nechceli udeliť pánu Tetikovi povolenie na pobyt po skončení trojročnej lehoty, keď si hľadal iné zamestnanie. SD zistil, že musí dostať primeranú lehotu zákonného pobytu, aby si našiel prácu, na ktorú má právo, ak si ju nájde.

³⁶⁹ Európska komisia, COM (2013) 151 final, Brusel, 25. marca 2013.

³⁷⁰ SD, *Süleyman Eker proti Land Baden-Württemberg*, vec C-386/95 [1997] I-02697, 29. mája 1997, body 20–22.

³⁷¹ SD, *Recep Tetik proti Land Berlin*, vec C-171/95, 23. januára 1997, body 30.

Príklad: Vo veci *Genc*³⁷² dospel SDEÚ k záveru, že turecká štátna príslušníčka, ktorá pracuje len obmedzený počet hodín, a to 5,5 hodiny týždenne pre zamestnávateľa za mzdu, ktorá len čiastočne pokrýva jej minimálne životné potreby, je pracovníkom v zmysle článku 6 ods. 1 rozhodnutia Asociačnej rady č. 1/80 za predpokladu, že jej zamestnanie je reálne a skutočné.

Podľa článku 7 rozhodnutia č. 1/80 rodinní príslušníci tureckého pracovníka, aj keď samotní títo rodinní príslušníci nie sú tureckými občanmi, môžu získať prístup na trh práce po troch rokoch zákonného pobytu. Objektívne príčiny môžu odôvodniť, že dotknutí rodinní príslušníci žijú oddelene od migrujúceho tureckého pracovníka.³⁷³ Dieťa tureckého štátneho príslušníka, ktoré ukončilo odborné vzdelávanie v hostiteľskej krajine, môže reagovať na ponuky zamestnania za predpokladu, že jeden z rodičov je v hostiteľskej krajine zákonne zamestnaný aspoň tri roky.

Príklad: Vo veci *Derin*³⁷⁴ SD rozhodol, že turecký štátny príslušník, ktorý sa ako dieťa pripojil k svojim tureckým rodičom zákonne pracujúcim v Nemecku, môže stratiť právo na pobyt v Nemecku, ktoré je odvodené z práva na voľný prístup k zamestnaniu, len z dôvodu verejnej politiky, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia, alebo ak opustil územie členského štátu na dostatočne dlhý čas bez udania dôvodu.

Vo vzťahu k právu usadiť sa alebo poskytovať služby majú tureckí občania prospech z doložky „standstill“ v článku 41 dodatkového protokolu k ankarskej dohode. Ak na tureckých občanov nebola uložená vízová požiadavka alebo požiadavka pracovného povolenia v čase nadobudnutia účinnosti článku 41 protokolu v konkrétnom členskom štáte, tak má tento členský štát zakázané odteraz ukladať požiadavku na vízum alebo pracovné povolenie (pozri aj [oddiel 2.8](#)).

8.2.5. Osoby s dlhodobým pobytom a osoby spadajúce pod smernicu o zlúčení rodiny

S osobami, ktoré získali postavenie osôb s dlhodobým pobytom podľa článku 11 písm. a) [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#) (2003/109/ES), sa musí zaobchádzať rovnako ako s vlastnými štátnymi príslušníkmi, pokiaľ ide o prístup k platenému a neplatenému zamestnaniu, podmienky zamestnania a pracovné podmienky (vrátane

372 SDEÚ, *Hava Genc proti Land Berlin*, vec C-14/09 [2010] I-00931, 4. februára 2010, body 27–28.

373 SD, *Kadiman proti Bavorsku*, vec C-351/95 [1997] Zb. I-02133, 17. apríla 1997, bod 44.

374 SD, *Ismail Derin proti Landkreis Darmstadt-Dieburg*, vec C-325/05 [1997] Zb. I-00329, 18. júla 2007, body 74–75.

pracovného času, zdravotných a bezpečnostných noriem, nároku na dovolenku, odmeňovanie prepúšťanie), slobodu združovať sa a vstúpiť do odborového zväzu a slobodu zastupovať odborový zväz alebo združenie.

Pokiaľ ide o osoby spadajúce pod *smernicu o zlúčení rodiny* (pozri aj kapitulu 5), rodinný príslušník garanta, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny so zákonným pobytom, je oprávnený na prístup k zamestnaniu a samostatnej zárobkovej činnosti (článok 14). Prístup na trh práce podlieha lehote po príchode do hostiteľského štátu, ktorá nemôže byť dlhšia ako 12 mesiacov. Počas tejto lehoty môže hostiteľský štát posúdiť, či môže trh práce túto osobu prijať.

8.2.6. Štátni príslušníci ostatných krajín, ktoré uzavreli dohody o pridružení alebo spolupráci

V článku 216 ZFEÚ sa uvádza, že EÚ môže uzavrieť dohody s tretími krajinami, pričom článok 217 obsahuje konkrétne ustanovenia o dohodách o pridružení. Občania určitých štátov, s ktorými EÚ uzavrela dohody o pridružení, stabilizácii, spolupráci, partnerstve a/alebo iné druhy dohôd³⁷⁵, požívajú v mnohých ohľadoch rovnaké zaobchádzanie, ale nie sú oprávnení na úplne rovnaké zaobchádzanie ako občania EÚ. Do konca roka 2012 uzavrela EÚ dohody s viac ako 100 štátmi.³⁷⁶

Tieto dohody o pridružení a spolupráci nezakladajú priame právo ich štátnych príslušníkov na vstup a prácu v EÚ. Štátni príslušníci týchto krajín, ktorí zákonne pracujú v danom členskom štáte EÚ, sú však oprávnení na rovnaké zaobchádzanie a rovnaké pracovné podmienky ako štátni príslušníci tohto členského štátu. Toto je napríklad prípad článku 64 ods. 1 euro- stredozemských dohôd s Marokom a Tuniskom, ktorý stanovuje, že „zaobchádzanie poskytnuté každým členským štátom pracovníkom marockej [alebo tuniskej] štátnej príslušnosti zamestnaným na ich území má byť bez akejkoľvek diskriminácie založenej na štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o pracovné podmienky, odmeňovanie

375 Dohody o stabilizácii a pridružení sú uzavreté s Albánskom, Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko, Bosnou a Hercegovinou, Čiernou Horou a Srbskom. Dohody o partnerstve a spolupráci sa uzavreli s 13 východoeurópskymi a stredoázijskými krajinami; pôvodné dohody s Marokom, Tuniskom a Alžírskom teraz nahradili euro-stredozemské dohody (týkajúce sa siedmich štátov). Dohody sa podpísali so 79 africkými, karibskými a tichomorskými štátmi (AKT-ES) (dohody z Cotonou) a s Chile.

376 Aktuálny a komplexný prehľad vplyvu týchto dohôd na štátnych príslušníkov týchto štátov a ich rodinných príslušníkov pozri Rogers, N. *et al.* (2012), kapitoly 14–21.

a prepúšťanie, v porovnaní s vlastnými štátnymi príslušníkmi“.³⁷⁷ Pri dočasnom zamestnaní sa nediskriminácia obmedzuje na pracovné podmienky a odmeňovanie (článok 64 ods. 2). Článok 65 ods. 1 oboch dohôd zavádza nediskrimináciu v oblasti sociálneho zabezpečenia.³⁷⁸

SD/SDEÚ sa zaoberal viacerými vecami súvisiacimi s týmito dohodami.³⁷⁹ Niektoré z nich sa týkali možnosti obnovenia povolenia štátneho príslušníka tretieho štátu na pobyt za účelom práce po strate práva na pobyt ako závislej osoby po rozpade vzťahu.

Príklad: *Vec El Yassini*³⁸⁰ sa týkala marockého štátneho príslušníka, ktorý stratil počítačový dôvod na pobyt a následne mu bolo odmietnuté predĺženie jeho povolenia na pobyt bez ohľadu na jeho zárobkovú činnosť. V tomto prípade mal súd určiť, či prístup, aký zaujala jeho judikatúra, pokiaľ ide o tureckých štátnych príslušníkov³⁸¹, sa analogicky vzťahuje aj na marockých štátnych príslušníkov, a preto či článok 40 dohody medzi EHS a Marokom (ktorú neskôr nahradila európsko-stredomorská dohoda s Marokom) zahŕňa istotu zamestnania počas celého trvania pracovného pomeru, ako bol zmluvne dohodnutý medzi zamestnávateľom a zamestnancom. SD zistil, že dohoda medzi EHS a Marokom je priamo uplatniteľná, pretože stanovuje jasné, bezpodmienečné a dostatočne praktické zásady v oblasti pracovných podmienok a odmeňovania. Súd napriek tomu vylúčil skutočnosť, že judikatúra týkajúca sa ankarskej dohody by sa mohla vzťahovať na tento prípad. Ankarská dohoda a dohoda medzi EHS a Marokom sú podstatne odlišné a na rozdiel od Turecka dohoda medzi EHS a Marokom neposkytuje Maroku možnosť prístupu k Spoločenstvu, ani nie je zameraná na zabezpečenie slobody pohybu pracovníkov. V dôsledku toho

377 Európsko-stredomorská dohoda o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na druhej strane nadobudla účinnosť 1. marca 2000, Ú. v. ES L 70, 2000, s. 2, a európsko-stredomorská dohoda, ktorou sa vytvára združenie medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Tuniskou republikou na strane druhej (nadobudla účinnosť 1. marca 1998, Ú. v. ES L 97, 1998, s. 2).

378 SD, *Office National de l'emploi proti Kziberovi*, vec C-18/90 [2009] Zb. I-00199, 31. januára 1991.

379 Niektoré prípady súvisiace s dohodami: SD, *Office National de l'emploi proti Kziberovi*, vec C-18/90 [2009] Zb. I-00199, 31. januára 1991; (Dohoda o spolupráci medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Marockým kráľovstvom, článok 41 ods. 1 *allocation d'atteinte*, Ú. v. ES L 264, 1978, s. 2-118, ktorú nahradila Euro-stredoziemská dohoda o pridružení medzi EÚ a Marokom); SD, *El Yassini proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-416/96 [1999] Zb. I-01209, 2. marca 1999 (Dohoda o spolupráci medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Marockým kráľovstvom); SD, *Deutscher Handballbund proti Kolpakovi*, vec C-438/00 [2003] I-04135, 8. mája 2003 (Slovenská republika).

380 SD, *El Yassini proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-416/96, [1999] Zb. I-01209, 2. marca 1999, body 64, 65 a 67.

381 SD, *Kazim Kus proti Landeshauptstadt Wiesbaden*, veci C-237/91 [1992] Zb. I-6781, 16. decembra 1992, body 21-23 a 29.

súd usúdil, že Spojenému kráľovstvu nič nebránilo odmietnuť predĺženie žiadateľovho povolenia na pobyt, aj keď to znamená ukončenie jeho pracovného pomeru pred uplynutím platnosti pracovnej zmluvy. Súd išiel ešte ďalej a zdôraznil, že situácia by bola iná, keby členský štát udelil marockému štátnemu príslušníkovi „osobitné práva v súvislosti so zamestnaním, ktoré by boli rozsiahlejšie ako právo na pobyt“.

Príklad: Vo veci *Gattoussi*³⁸² mal súd rozhodnúť podobný prípad, ale pod zákazom diskriminácie stanovenej v článku 64 ods. 1 Európsko-stredomorskej dohody o pridružení medzi EÚ a Tuniskom. V tomto prípade však žiadateľ výslovne dostal pracovné povolenie na dobu neurčitú. Za týchto okolností súd dospel k záveru, že článok 64 ods. 1 dohody o pridružení medzi EÚ a Tuniskom „môže mať vplyv na právo tuniského štátneho príslušníka zostať na území členského štátu v prípade, ak tejto osobe daný členský štát riadne povolil pracovať tam na obdobie presahujúce obdobie platnosti jej povolenia na pobyt“. Súd v zásade vyzdvihol, že asociačná dohoda medzi EÚ a Tuniskom v podstate nezakazuje členskému štátu obmedziť právo tuniského štátneho príslušníka, keď mu predtým povolil pracovať. Keď však tuniský štátny príslušník dostal osobitné pracovné práva, ktoré sú rozsiahlejšie než právo na pobyt, odmietnutie predĺženia jeho povolenia na pobyt musí byť odôvodnené na základe ochrany legitímneho národného záujmu, ako je napríklad verejná politika, verejná bezpečnosť alebo verejné zdravie.

Podobne aj článok 80 stabilizačnej a asociačnej dohody medzi členskými štátmi EÚ a Albánskom³⁸³ stanovuje, že „v súvislosti s migráciou sa strany dohodli na spravodlivom zaobchádzaní s občanmi iných štátov, ktorí sa legálne nachádzajú na ich území, a na podpore integračnej politiky zameranej na to, aby práva a povinnosti týchto osôb boli porovnateľné s právami a povinnosťami ich občanov“.

Menej extenzívnym spôsobom článok 23 dohody o partnerstve a spolupráci s Ruskom³⁸⁴, ktorý sa týka pracovných podmienok, ustanovuje, že „Spoločenstvo a jeho členské štáty na základe právnych predpisov, podmienok a postupov uplatniteľných

382 SD, *Mohamed Gattoussi proti Stadt Rüsselsheim*, vec C-97/05 [2006] Zb. I-11917, 14. decembra 2006, bod 39.

383 Stabilizačná a asociačná dohoda medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Albánskou republikou na strane druhej (nadobudla účinnosť 1. apríla 2009), Ú. v. EÚ L 107, 2009, s. 166.

384 Dohoda o partnerstve a spolupráci medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Ruskou federáciou na strane druhej (nadobudla účinnosť 1. decembra 1997), Ú. v. ES L 327, 1997, s. 3.

v každom členskom štáte zabezpečia, aby zaobchádzanie priznané ruským štátnym príslušníkom zákonne zamestnaným na území členského štátu bolo bez akejkoľvek diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o pracovné podmienky, odmeňovanie alebo prepúšťanie, v porovnaní s vlastnými štátnymi príslušníkmi“.

Príklad: *Vec Simutenkov*³⁸⁵ sa týkala ruského štátneho príslušníka zamestnaného ako profesionálny hráč futbalu v španielskom klube v Španielsku, ktorého účasť v súťaži bola obmedzená španielskymi pravidlami z dôvodu jeho štátnej príslušnosti. Pri posudzovaní pravidla vypracovaného športovou federáciou členského štátu, v ktorom sa uvádza, že v súťažiach organizovaných na vnútroštátnej úrovni môžu kluby postaviť len obmedzený počet hráčov z krajín, ktoré nie sú zmluvnými stranami [dohody o EHP](#), vyložil súd ustanovenie o nediskriminácii uvedené v článku 23. Súd bol toho názoru, že pravidlo nie je v súlade s účelom článku 23 ods. 1.

8.2.7. Žiadatelia o azyl a utečenci

V článku 15 [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ) sa vyžaduje, aby členské štáty poskytli **žadateľom o azyl** prístup na trh práce, ak sa na prvom stupni neprijalo rozhodnutie do deviatich mesiacov od podania žiadosti o azyl, alebo do jedného roku v prípade Írska a Spojeného kráľovstva, na ktoré sa stále vzťahuje článok 11 verzie smernice z roku 2003 ([2003/9/ES](#)) – ak toto omeškanie nebolo zavinené žiadateľom. O podmienkach poskytnutia prístupu na trh práce sa musí rozhodnúť na základe vnútroštátneho práva a v súlade s ním, ale tieto podmienky musia zabezpečiť, aby mali žiadatelia o azyl účinný prístup na trh práce. Prednosť však možno poskytnúť štátnym príslušníkom krajín EHP a ostatným štátnym príslušníkom tretích krajín so zákonným pobytom.

Článok 26 ods. 1 a 3 [smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) (2011/95/EÚ) uznáva právo **utečencov a osôb, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana**, vykonávať činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba. K postupom uznávania kvalifikácií musia mať rovnaký prístup ako vlastní štátni príslušníci. Okrem toho sa v článku 28 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu uvádza prístup k opatreniam na posudzovanie predchádzajúceho vzdelania v prípade, že jednotlivec nemôže predložiť listinný dôkaz o predchádzajúcej kvalifikácii. Tieto ustanovenia odzrkadľujú články 17, 18, 19 a 22 ods. 2 Ženevského dohovoru o postavení utečencov. Smernica ďalej zaväzuje členský štát, aby im zaručil prístup k odbornému vzdelávaniu za rovnakých podmienok ako vlastným štátnym príslušníkom.

³⁸⁵ SD, *Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura a Real Federación Española de Fútbol*, vec C-265/03 [2005] I-02579, 12. apríla 2005, bod 41.

8.2.8. Migranti v nezákonnej situácii

Prístup k mnohým sociálnym právam závisí od zákonnej prítomnosti alebo pobytu v hostiteľskom štáte. EÚ sa zaväzuje vylúčiť príchod a prítomnosť neoprávnených hospodárskych migrantov. Kľúčovým opatrením je [smernica o sankciách voči zamestnávateľom](#) (2009/52/ES): zakazuje zamestnávať neákonných migrantov z tretích krajín pod trestom pokút pre zamestnávateľov, alebo dokonca trestných sankcií v závažnejších prípadoch. Smernicou sú viazané všetky členské štáty EÚ okrem Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva. Určená je aj na to, aby migrujúcim pracovníkom v nezákonnej situácii ponúkla istý stupeň ochrany pred zneužívajúcimi zamestnávateľmi.

Podľa smernice sa od zamestnávateľov pred uzavretím pracovnej zmluvy so štátnym príslušníkom tretej krajiny vyžaduje skontrolovať, či má právo na pobyt, a ak nie, oznámiť to príslušnému vnútroštátnemu orgánu. Zamestnávatelia, ktorí môžu preukázať, že splnili tieto povinnosti a konali v dobrej viere, nepodliehajú sankciám. Keďže mnohí migranti v nezákonnej situácii pracujú v súkromných domácnostiach, smernica sa uplatňuje aj na súkromné osoby ako zamestnávateľov.

Zamestnávatelia, ktorí tieto kontroly nevykonali a u ktorých sa zistí, že zamestnávajú nezákonných migrantov, budú povinní zaplatiť finančné pokuty vrátane nákladov na návrat nezákonne sa zdržujúcich štátnych príslušníkov tretích krajín do ich domovských krajín. Musia zaplatiť aj všetky splatné mzdy, dane, ako aj príspevky na sociálne zabezpečenie. Trestné postihy znášajú zamestnávatelia v najväznejších prípadoch, ako napríklad pri opakovaných porušeníach, nezákonnom zamestnávaní detí alebo zamestnávaní významného počtu migrantov v nezákonných situáciách.

Smernica chráni migrantov tým, že im zabezpečuje vyplatenie všetkých splatných miezd od ich zamestnávateľov a poskytuje im prístup k podpore tretích strán, ako sú napríklad odborové zväzy alebo mimovládne organizácie. Smernica kladie osobitný dôraz na presadzovanie pravidiel. Vydávanie povolení na pobyt pre obeť osobitne vykorisťovateľských pracovných podmienok, ktoré spolupracujú s justíciou, pozri v [oddiel 2.4](#).

8.3. Vzdelanie

Právo na vzdelanie pre deti je chránené niekoľkými medzinárodnými nástrojmi v oblasti ochrany ľudských práv a výbormi dozerajúcimi na dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa, Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Tieto výbory

neustále konštatujú, že požiadavky nediskriminácie týchto nástrojov sa vzťahujú aj na utečencov, žiadateľov o azyl a migrantov v legálnej aj nezákonnej situácii.

Podľa EDLP poskytuje článok 2 protokolu č. 1 právo na vzdelanie a článok 14 a protokol č. 12 zakazuje diskrimináciu na základe „národného pôvodu“. Článok 2 protokolu č. 1 v podstate zaručuje právo na primárne a sekundárne vzdelanie, pričom rozdiely v zaobchádzaní, pokiaľ ide o terciárne vzdelanie, možno odôvodniť omnoho jednoduchšie.

Príklad: Vec *Timishev proti Rusku*³⁸⁶ sa týkala čečenských migrantov, ktorí, aj keď technicky neboli cudzincami, nezískali potrebnú miestnu migračnú registráciu, ktorá by ich deťom umožnila chodiť do školy. Súd rozhodol, že právo detí na vzdelanie je jednou z „najzákladnejších hodnôt demokratických spoločností tvoriacich Radu Európy“ a konštatoval, že Rusko porušilo článok 2 protokolu č. 1.

Príklad: Vo veci *Ponomaryovi proti Bulharsku*³⁸⁷ ESLP zistil, že požiadavka platiť poplatky za strednú školu, ktoré sú viazané na postavenie imigrantov a štátnu príslušnosť žiadateľov, bola neopodstatnená. Súd si všimol, že žiadatelia neprišli do krajiny ilegálne, a potom si uplatnili nárok na využívanie jej verejných služieb vrátane bezplatného vzdelávania. Hoci sa žiadatelia, zrejme nevedomky, ocitli v situácii cudzincov, ktorí nemajú povolenie na trvalý pobyt, orgány nemali žiadne vážne námietky voči tomu, aby ostali v Bulharsku a zjavne nikdy nemali vážny úmysel deportovať ich. Úvahy týkajúce sa potreby zastaviť alebo zvrátiť prílev nezákonných migrantov sa jednoznačne nevzťahujú na žiadateľov.

Príklad: Vo veci *Karus proti Taliansku*³⁸⁸ bývalá Európska komisia pre ľudské práva zistila, že účtovanie vyšších poplatkov zahraničným univerzitným študentom neporušuje ich právo na vzdelanie, pretože rozdielne zaobchádzanie primerane odôvodňuje želanie talianskej vlády pozitívne ovplyvniť vzdelávanie tretieho stupňa s cieľom zotrvať v talianskom hospodárstve.

Podľa ESC upravuje článok 17 právo na vzdelanie a pokiaľ ide o migrantov, podlieha ustanoveniam článkov 18 a 19. EVSP uskutočnil toto vyhlásenie o výklade týkajúcom sa článku 17 ods. 2:

386 ESLP, *Timishev proti Rusku* (č. 55762/00 a 55974/00), 13. decembra 2005, bod 64.

387 ESLP vo veci *Ponomaryovi proti Bulharsku* (č. 5335/05), 21. júna 2011, body 59–63.

388 Európska komisia pre ľudské práva, *Karus proti Taliansku* (dec.) (č. 29043/95), 20. mája 1998.

„Pokiaľ ide o otázku, či sú deti, ktoré sa nezákonne zdržujú v zmluvnom štáte, zahrnuté so osobného rámca charty v zmysle jej prílohy, výbor sa odvoláva na odôvodnenie, ktoré použil vo svojom rozhodnutí o skutkovej podstate veci č. 47/2008, *Defence for Children International (DCI) proti Holandsku* (pozri okrem iného body 47 a 48), z 20. októbra 2009, a trvá na tom, že prístup k vzdelávaniu je zásadne dôležitý pre život a rozvoj každého dieťaťa. Odmietnutie prístupu k vzdelávaniu zväčší zraniteľnosť dieťaťa s nezákonným pobytom. Preto deti, bez ohľadu na ich postavenie, pokiaľ ide o pobyt, spadajú do osobného rámca článku 17 ods. 2. Okrem toho sa výbor domnieva, že život dieťaťa by bol nepriaznivo ovplyvnený odmietnutím prístupu k vzdelaniu. Výbor preto trvá na tom, že zmluvné štáty musia podľa článku 17 ods. 2 charty zabezpečiť, aby mali deti, ktoré sa nezákonne zdržujú na ich území, účinný prístup k vzdelávaniu ako každé iné dieťa.“³⁸⁹

Podľa práva EÚ sa v článku 14 Charty základných práv EÚ uvádza, že každý má právo na vzdelanie a „možnosť“ bezplatnej povinnej školskej dochádzky. Podľa sekundárneho práva EÚ majú všetky deti štátnych príslušníkov tretích krajín v EÚ s výnimkou detí, ktoré sú tu len na krátky čas, právo na prístup k základnému vzdelaniu. To zahŕňa aj deti migrantov v nezákonnej situácii, ktorých odsun bol odložený.³⁹⁰ Pokiaľ ide o statné kategórie, ako sú rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP, utečenci alebo osoby s dlhodobým pobytom, boli kodifikované rozsiahlejšie práva.

Za určitých okolností majú deti štátnych príslušníkov krajín EHP, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, právo zostať na pokračovanie alebo ukončenie svojho vzdelávania aj v prípade úmrtia alebo odchodu štátneho príslušníka EHP (článok 12 ods. 3 **smernice o voľnom pohybe**). Tieto deti majú právo na to, aby ich sprevádzal rodič, ktorý ich má v starostlivosti (článok 12 ods. 3).³⁹¹ Okrem toho, deti pracovníkov z krajín EHP, ktorí sú, alebo boli zamestnaní v inom členskom štáte, majú prínos z ustanovenia uvedeného článku 10 **nariadenia (EÚ) č. 492/2011** (bývalé **nariadenie (EHS) č. 1612/68**), ktoré sa naďalej uplatňuje bez ohľadu na ustanovenia smernice o voľnom pohybe.³⁹²

389 EVSP, 2011, Všeobecný úvod, január 2012.

390 Smernica 2008/115/ES, Ú. v. ES L 348/98, článok 14 ods. 1.

391 Pozri článok 12 ods. 3 smernice o voľnom pohybe (2004/38/ES), Ú. v. EÚ L 158/77, ktorý vychádza z judikatúry SD o článku 12 nariadenia (EHS) č. 1612/68, Ú. v. ES L 257, 1968, s. 2 (dnes článok 10 nariadenia (EÚ) č. 492/2011, Ú. v. EÚ L 141, 5. apríla 2011, s.1), a najmä z rozsudku SD, *G. B. C. Echtermach a A. Moritz proti Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, spojené veci C-389/87 a 390/87 [1989] Zb. I-00723, 15. marca 1989 a SD, *Baubast a R proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-413/99 [2002] Zb. I-07091, 17. septembra 2002.

392 SD, *Maria Teixeira proti London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department*, vec C-480/08, [2010] Zb. I-01107.

Článok 22 ods. 1 dohovoru o utečencoch a *acquis* EÚ v oblasti azylu poskytujú deťom žiadateľov o azyl a deťom osôb s postavením utečencov alebo príjemcov doplnkovej ochrany právo na vzdelanie.³⁹³

Štátni príslušníci tretích krajín uznaní ako osoby s dlhodobým pobytom podľa [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#) (pozri [oddiel 2.7](#)) požívajú rovnaké zaobchádzanie ako vlastní občania členského štátu EÚ, pokiaľ ide o prístup k vzdelaniu a odbornej príprave a k študijným grantom, ako aj uznávanie kvalifikácií (článok 11). Tak isto majú právo presťahovať sa do iných členských štátov EÚ za účelom vzdelávania a odbornej prípravy (článok 14).

8.4. Bývanie

Právo na primerané bývanie je súčasťou práva každého na primeranú životnú úroveň stanovenú v článku 11 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

Podľa EDLP neexistuje právo na získanie domova, iba právo na rešpektovanie existujúceho domova.³⁹⁴ Imigračné kontroly, ktoré obmedzujú prístup jednotlivca k vlastnému domovu, sú predmetom viacerých konaní pred ESLP.

Príklad: Vo veci *Gillow proti Spojenému kráľovstvu*³⁹⁵ ESLP zistil porušenie článku 8, keď britský pár, ktorý dlhé roky pracoval v zahraničí, nedostal povolenie na pobyt, ktoré by mu umožnilo vrátiť sa do domu, ktorý vlastnili v Guernsey a postavili pred 20 rokmi.

Aj keď neexistuje právo na domov ako také, ESLP posudzuje neposkytnutie prístrešia členskými štátmi v prípadoch, kedy to od nich vyžaduje zákon, a v extrémnych situáciách súd zisťuje, že odmietnutie je také vážne, že predstavuje porušenie článku 3 EDLP o zákaze neludzského a ponižujúceho zaobchádzania.

393 Informácie o žiadateľoch o azyl pozri v smernici [2013/33/EÚ](#) o podmienkach prijímania, Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 96, článok 14; informácie o osobách s postavením utečenca a s priznanou doplnkovou ochranou pozri v [smernici o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) (2011/95/EÚ), Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9, článok 27.

394 ESLP, *Chapman proti Spojenému kráľovstvu* [veľký senát] (č. 27238/95/05), 18. januára 2001.

395 ESLP, *Gillow proti Spojenému kráľovstvu* (č. 9063/80), 24. novembra 1986, body 55–58.

Príklad: Vo veci *M. S. S. proti Belgicku a Grécku*³⁹⁶ ESLP zistil, že Grécko neposkytlo žiadateľom o azyl primerané zaopatrenie, ako bolo povinné podľa práva EÚ, čo malo za následok núdzu žiadateľa, ktorá dosiahla potrebný prah na to, aby sa to považovalo za porušenie článku 3 EDLP.

Súd dáva pozor, aby nezasahoval do práva členských štátov uložiť podmienky prijatia vrátane situácie, v ktorej sú noví migranti vylúčení z verejnej pomoci, pokiaľ ide o bývanie.

Príklad: *Vec Bah proti Spojenému kráľovstvu*³⁹⁷ sa týkala odmietnutia považovať matku a jej 14-ročného syna za osoby, ktoré „prednostne potrebujú“ bývanie, pretože syn bol len nedávno prijatý zo zahraničia s cieľom zlúčenia rodiny a musel dodržať podmienku imigrácie, že nemôže požiadať o verejné finančné prostriedky. Žiadateľka uviedla, že následné odmietnutie prístupu k prednostne potrebnému bývaniu bolo diskriminačné. Súd žiadosť zamietol. Na odmietnutí žiadosti o uprednostnenie výlučne na základe prítomnosti žiadateľkinho syna, ktorého povolenie vstúpiť do Spojeného kráľovstva bolo výslovne podmienené nedostupnosťou verejných finančných prostriedkov, nenašiel nič svojvoľného. Tým, že žiadateľka priviedla svojho syna do Spojeného kráľovstva, pričom si bola plne vedomá podmienok jeho vstupu, prijala túto podmienku a účinne sa zaviazala nežiadať o verejné finančné prostriedky na jeho podporu. Právne predpisy, ktoré sa týkajú tejto veci, sledujú zákonný cieľ, a to spravodlivé rozdelenie vzácných prostriedkov medzi rôzne kategórie žiadateľov. Dôležité je poznamenať, že žiadatelia vo veci *Bah* neboli ponechaní v núdzi a bolo im sprístupnené náhradné ubytovanie.

Treba poznamenať, že v určitých výnimočných prípadoch nariadil ESLP predbežné opatrenia podľa pravidla 39 s cieľom zabezpečiť, aby rodiny žiadateľov o azyl dostali počas prejednávania ich žiadostí pred ESLP prístrešie (pozri aj [oddiel 2.4](#)).³⁹⁸

Podľa ESC sa v článku 19 ods. 4 písm. c) uvádza, že štáty musia migrujúcim pracovníkom zabezpečiť primerané ubytovanie, ale toto právo sa obmedzuje na osoby, ktoré sa presúvajú medzi zmluvnými štátmi ESC.

396 ESLP, *M. S. S. proti Belgicku a Grécku* [velký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.

397 ESLP, *Bah proti Spojenému kráľovstvu* (č. 56328/07), 27. septembra 2011.

398 ESLP, *Afif proti Holandsku* (dec.) (č. 60915/09), 24. mája 2011; *Abdilahi Abdulwahidi proti Holandsku* (dec.) (č. 21741/07) 12. novembra 2013.

Právo na bývanie (článok 31 ESC) úzko súvisí so sériou doplnkových práv (prepracovanej) ESC: s článkom 11 o ochrane zdravia, článkom 13 o práve na sociálnu a lekársku pomoc, článkom 16 o práve rodiny na primeranú sociálnu, právnu a hospodársku pomoc, článkom 17 o práve detí a mladistvých na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu a článkom 30 o práve na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením, ktorý možno posudzovať samostatne, alebo v spojení s článkom E o nediskriminácii.

Príklad: Vo veci *COHRE proti Chorvátsku* EVSP zdôraznil, že „zmluvné strany musia mať osobitne na pamäti vplyv, aký môžu mať ich rozhodnutia na skupiny so zvýšenou zraniteľnosťou“.³⁹⁹

Príklad: Vo veci *COHRE proti Francúzsku* EVSP zistil, že vystaňovanie Rómov z ich obydli a ich vyhostenie z Francúzska predstavuje porušenie článku E čítanom v spojení s článkom 19 ods. 8.⁴⁰⁰ Podobne aj vo veci *COHRE proti Taliansku* EVSP zistil, že talianske zaobchádzanie s Rómami porušuje článok E v spojení s ostatnými článkami ESC.⁴⁰¹

Aj keď sa uplatňovanie prílohy k ESC obmedzuje na štátnych príslušníkov zmluvných štátov so zákonným pobytom, EVSP uplatňuje aj osobitné ustanovenia ESC na deti v nezákonnej situácii, pričom zdôrazňuje, že ESC je potrebné vykladať vo svetle medzinárodného práva týkajúceho sa ľudských práv.

Príklad: Vo veci *Defence for Children International (DCI) proti Holandsku*⁴⁰² sa tvrdilo, že holandské právne predpisy odňali deťom s nezákonným pobytom v Holandsku právo na bývanie, a tým aj ďalšie práva podľa ESC. EVSP bol rozhodol, že ESC by sa nemala vykladať vo vákuu. ESC by sa mala do najširšieho možného rozsahu vykladať v súlade s ostatnými pravidlami medzinárodného práva, ktorého je súčasťou, v tomto prípade vrátane pravidiel, ktoré sa týkajú poskytnutia primeraného prístrešia pre každú osobu v núdzi bez ohľadu na to, či je jej pobyt na území členského štátu zákonný. Podľa článku 31 ods. 2 musí zmluvný členský štát ESC urobiť opatrenia na zabránenie bezdomovectva. To si vyžaduje, aby členský štát poskytoval deťom prístrešie, kým sú v jeho jurisdikcii, bez ohľadu na ich postavenie, pokiaľ ide o pobyt.

399 EVSP, *COHRE proti Chorvátsku*, sťažnosť č. 52/2008, skutková podstata veci, 22. júna 2010.

400 EVSP, *COHRE proti Francúzsku*, sťažnosť č. 63/2010, skutková podstata veci, z 28. júna 2011.

401 EVSP, *COHRE proti Taliansku*, sťažnosť č. 58/2009, skutková podstata veci, z 25. júna 2010.

402 EVSP, *Defence for Children International proti Holandsku*, sťažnosť č. 47/2008, skutková podstata veci, z 20. októbra 2009.

Navyše vystaňovanie nezákonne prítomných osôb z prístrešia by sa malo zakázať, pretože dotknuté osoby, najmä deti, uvádza do situácie extrémnej bezmocnosti, ktorá je v rozpore s rešpektovaním ľudskej dôstojnosti. ESP zistil aj porušenie článku 17 ods. 1 písm. c), ktorý chráni deti ukrátené o rodinné zázemie.

Podľa práva EÚ sa v článku 1 Charty základných práv EÚ uvádza právo na dôstojnosť a v článku 34 právo na sociálnu pomoc, pokiaľ ide o bývanie. Príslušné ustanovenia týkajúce sa bývania možno nájsť aj v sekundárnom práve EÚ o štátnych príslušníkoch tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov štátov EHP a Švajčiarska, o osobách s dlhodobým pobytom, osobách, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, a obetiach obchodovania s ľuďmi. Pokiaľ ide o ostatné kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín, právo EÚ sa pokúša zabezpečiť, aby nepredstavovali záťaž pre systémy sociálnej pomoci členských štátov. Preto skôr, než sa výskumným pracovníkom ([smernica o vedeckom výskume](#), článok 6 ods. 2 písm. b)) a študentom ([smernica o študentoch](#), článok 7 ods. 1 písm. b)) umožní vstup do EÚ, musia poskytnúť dôkaz o tom, že majú zabezpečené bývanie. Podobné požiadavky môžu členské štáty stanoviť aj pre rodinných príslušníkov garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín (článok 7 ods. 1 písm. a) [smernice o zlúčení rodiny](#)).

Príklad: Vo veci *Kamberaj*⁴⁰³ SDEÚ zistil, že vnútroštátne právo, ktoré so štátnymi príslušníkmi tretích krajín zaobchádza odlišne od občanov EÚ, pokiaľ ide o bývanie, porušuje článok 11 ods. 1 [smernice o dlhodobom pobyte](#). Súd konkrétne tvrdil, že podľa článku 11 ods. 4 môžu členské štáty obmedziť sociálnu pomoc a ochranu, pričom však poznamenal, že zoznam minimálnych základných výhod obsiahnutý v odôvodnení 13 nie je úplný. SDEÚ rozšíril základné výhody o výhody bývania. V rámci toho súd pripomenul článok 31 Charty základných práv EÚ, ktorý s cieľom bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe „uznáva a rešpektuje právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní s cieľom zabezpečiť dôstojnú existenciu všetkých osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov“.

Podľa článku 24 [smernice o voľnom pohybe](#) musia mať štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP, rovnaký prístup k sociálnym a daňovým výhodám ako vlastní štátni príslušníci. Rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP a Švajčiarska nesmú podliehať obmedzeniam práva na prístup k

403 SDEÚ, *Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) a i.*, vec C-571/10 [2012] Zb. 00000, 24. apríla 2012.

bývaní vrátane bývania so sociálnou podporou.⁴⁰⁴ To sa netýka štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občanov EÚ neuplatňujúcimi práva na voľný pohyb, pretože ich situáciu právo EÚ neupravuje; na nich sa uplatňujú pravidlá stanovené domácim právom. Hospodársky neaktívni štátni príslušníci krajín EHP a ich rodinní príslušníci, ktorí musia preukázať, že sú hospodársky sebestační, nesmú byť oprávnení na finančnú pomoc na bývanie (článok 7 ods. 1 písm. b) smernice o voľnom pohybe).

Osoby s dlhodobým pobytom sú oprávnení na rovnaké zaobchádzanie ako štátni príslušníci, pokiaľ ide o postupy získania ubytovania (článok 11 ods. 1 písm. f) [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#)). Obete obchodovania s ľuďmi sú oprávnené na osobitné opatrenia na pomoc a podporu, ktoré zahŕňajú „zabezpečenie aspoň takej životnej úrovne obetí, ktorá im umožní uspokojovať základné životné potreby, a to prostredníctvom takých opatrení, ako sú vhodné a bezpečné ubytovanie“ (článok 11 ods. 5 [smernice o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#)).

Podľa [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ) majú žiadatelia o azyl právo na podporu ihneď, ako požiadajú o medzinárodnú ochranu. Podľa článku 17 smernice sa od členských štátov vyžaduje zabezpečiť osobám, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu, materiálne podmienky pri prijatí, ktoré zaručujú primeranú životnú úroveň žiadateľov, ktorá im poskytne živobytie a ochráni ich fyzické a psychické zdravie. Podľa článku 18 musia štáty prijať opatrenia na zabránenie útokom a rodovo motivovanému násiliu v ponúknutom ubytovaní. Povinnosť poskytnúť podporu sa uplatňuje aj na osoby posudzované podľa [dublinského nariadenia](#) (nariadenie (EÚ) č. 604/2013).

Príklad: Vo veci *CIMADE*⁴⁰⁵ SDEÚ objasnil uplatňovanie [smernice o podmienkach prijímania](#) v prípade žiadosti o odovzdanie podľa [dublinského nariadenia](#). SDEÚ rozhodol, že členský štát snažiaci sa o odovzdanie žiadateľa o azyl podľa [dublinského nariadenia](#), je zodpovedný, aj finančne, za zabezpečenie všetkých výhod podľa [smernice o podmienkach prijímania](#) pre žiadateľa až do fyzického odovzdania. Cieľom smernice je zabezpečiť plné rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a podporovať uplatňovanie článkov 1 a 18 Charty základných práv EÚ. Preto musia byť minimálne

404 Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou, na strane druhej o voľnom pohybe osôb podpísaná v Luxemburgu 21. júna 1999 nadobudla účinnosť 1. júna 2002, Ú. v. ES L 114, 2002, s. 6.

405 SDEÚ, *Cimade, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) proti Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, vec C-179/11 [2012], 27. septembra 2012; SDEÚ, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a i. proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, spojené veci C-411/10 a C-493/10, 21. decembra 2011.

podmienky prijatia poskytnuté aj žiadateľom o azyl, ktorí čakajú na rozhodnutie podľa dublinského nariadenia.

Podľa článku 32 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu (pokiaľ ide o Írsko a Spojené kráľovstvo, podľa článku 31 verzie rovnakej smernice 2004/83/ES) sa od členských štátov vyžaduje zabezpečiť, aby osoby s postavením utečenca alebo príjemcovia doplnkovej ochrany mali prístup k ubytovaniu za podmienok, ktoré sú rovnocenné podmienkam uloženým štátnym príslušníkom tretích krajín so zákonným pobytom na území členského štátu.

8.5. Zdravotná starostlivosť

Podľa EDLP neexistuje žiadne výslovné právo na zdravotnú starostlivosť, aj keď je to sporný aspekt „morálnej a fyzickej integrity“, ktorý môže spadať do rozsahu pôsobnosti článku 8, ktorý zaručuje právo na rešpektovanie súkromného života.⁴⁰⁶ EDLP nezaručuje ani právo na žiadny konkrétny štandard lekárskej služby, ani právo na prístup k lekárskej ošetrovaniu.⁴⁰⁷ Za určitých okolností však môže byť členský štát podľa EDLP zodpovedný tam, kde sa ukáže, že orgány členského štátu ohrozili život jednotlivca prostredníctvom činov alebo opomenutí, ktorými odopreli jednotlivcovi zdravotnú starostlivosť, ktorá je inak dostupná širokej verejnosti⁴⁰⁸ Vo vzťahu k migrácii vznikajú otázky ohľadom zdravotnej starostlivosti podľa EDLP predovšetkým v kontexte potrieb zdravotnej starostlivosti ako krytia proti vyhosteniu. V extrémnych prípadoch môže ísť o článok 3 EDLP (pozri kapitolu 3).

Podľa ESC sa v článku 13 ESC uvádza právo na lekársku pomoc.⁴⁰⁹ EVSP sa domnieva, že toto právo sa uplatňuje na migrantov v nezákonnej situácii.

Príklad: Vo veci *Medzinárodná federácia Líg ľudských práv (FIDH) proti Francúzsku*⁴¹⁰ žaluje FIDH Francúzsko, že porušilo právo na lekársku pomoc (článok 13

406 ESĽP, *Bensaid proti Spojenému kráľovstvu* (č. 44599/98), 6. februára 2001.

407 ESĽP, *Wasilewski proti Poľsku* (dec.) (č. 32734/96), 20. apríla 1999.

408 ESĽP, *Powell proti Spojenému kráľovstvu* (dec.) (č. 45305/99), 4. mája 2000.

409 Pozri aj Európsky dohovor o sociálnej a lekárskej pomoci, ktorý podobne poskytuje vzájomné ustanovenie o sociálnej a lekárskej pomoci štátnym príslušníkom štátov, ktoré sú jeho zmluvnými stranami, alebo na území ostatných zmluvných štátov. Tento dohovor Rady Európy má iba 18 zmluvných strán, z ktorých všetky okrem Turecka sú aj súčasťou EÚ, na podpisovanie je pripravený od 11. decembra 1953, účinnosť nadobudol 1. júla 1954, ETS č. 014.

410 EVSP, *Medzinárodná federácia Líg ľudských práv proti Francúzsku*, sťažnosť č. 14/2003, skutková podstata veci, 8. septembra 2004.

prepracovanej ESC) tým, že ukončilo výnimku z poplatku za lekárske ošetrovanie a nemocničné liečenie migrantom v nezákonnej situácii a s veľmi nízkymi príjmami. Žiadateľ ďalej tvrdil, že reforma právnych predpisov z roku 2002, ktorá obmedzila prístup k zdravotníckym službám deťom migrantov v nezákonnej situácii, porušila právo detí na ochranu (článok 17). Práva ESC možno v podstate rozšíriť len na cudzincov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi iných zmluvných štátov ESC a v tomto štáte majú zákonný pobyt alebo stálu prácu. EVSP však zdôraznil, že ESC sa musí vykladať účelovým spôsobom konzistentným so zásadou ľudskej dôstojnosti jednotlivca a že všetky obmedzenia by sa následne mali chápať v úzkom zmysle. tvrdil, že každá legislatíva alebo prax, ktorá cudzím štátnym príslušníkom odmieta právo na lekársku pomoc počas pobytu na území zmluvného štátu, aj keď nezákonne, je v rozpore s ESC, aj keď nie všetky práva ESC možno rozšíriť na migrantov v nezákonnej situácii. EVSP väčšinou hlasov 9 proti 4 stanovil, že nedošlo k porušeniu článku 13 o práve na lekársku pomoc, pretože dospelí migranti v nezákonnej situácii majú prístup k určitým formám lekárskej pomoci po troch mesiacoch pobytu, pričom všetci zahraniční štátni príslušníci môžu získať ošetrovanie kedykoľvek za „núdzových a život ohrozujúcich okolností“. Hoci majú postihnuté deti podobný prístup k zdravotnej starostlivosti ako dospelí, EVSP zistil porušenie článku 17 o práve detí na ochranu, pretože tento článok je rozsiahlejší ako článok 13 o práve na lekársku pomoc. Toto rozhodnutie zodpovedá prístupu prijatému neskôr vo veci detí v konaní *Defence of Children International* (pozri [oddiel 8.4](#)).

Podľa práva EÚ nezahŕňa Charta základných práv EÚ právo na ochranu zdravia, ale uznáva súvisiace práva, ako napríklad ochranu ľudskej dôstojnosti (článok 1) a právo na telesnú nedotknuteľnosť (článok 3). Charta obsahuje právo aj na zdravotnú starostlivosť v článku 35, kde sa uvádza, že „[k]aždý má právo na prístup k preventívnej zdravotnej starostlivosti a právo využívať lekársku starostlivosť za podmienok ustanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou“. Uplatňovanie charty sa obmedzuje na záležitosti, ktoré spadajú do rozsahu pôsobnosti práva EÚ. Charta nerobí rozdiely na základe štátnej príslušnosti; využívanie práva na zdravotnú starostlivosť však podmieňuje vnútroštátnym právnym predpisom a praxi.

Sekundárne právo EÚ upravuje prístup rôznych kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín k zdravotnej starostlivosti a od niektorých vyžaduje, aby na získanie konkrétneho postavenia alebo prijatia na území členského štátu mali uzavreté zdravotné poistenie. Stručne sa uvedie zmienka o väčšine bežných kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín.

Pracujúci alebo samostatne zárobkovo činní rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP a Švajčiarska sú bez ohľadu na štátnu príslušnosť oprávnení na rovnaké zaobchádzanie ako vlastní štátni príslušníci (článok 24 [smernice o voľnom pohybe](#) v prípade štátnych príslušníkov EÚ).⁴¹¹ Osoby, ktoré chcú bývať v inom členskom štáte, pretože sú hospodársky sebestačné, musia preukázať, že majú zdravotné poistenie pre seba a svojich rodinných príslušníkov (článok 7 ods. 1 písm. b)).

Či už ide o štátneho príslušníka krajiny EHP alebo tretej krajiny, každý jednotlivec, ktorý je prihlásený do vnútroštátneho systému zdravotnej starostlivosti v štáte EHP svojho pobytu, je oprávnený na nevyhnutné ošetrovanie⁴¹², keď navštívi iný štát EHP a Švajčiarsko.⁴¹³ Vycestovanie do iného členského štátu s cieľom získať verejne poskytované lekárske ošetrovanie podlieha zložitým pravidlám.⁴¹⁴

Podľa [smernice o zlúčení rodiny](#) možno od garanta vyžadovať, aby dokázal, že má najmä „zdravotné poistenie pokrývajúce všetky riziká, ktoré sú bežne kryté pre vlastných štátnych príslušníkov dotknutého členského štátu, pre seba a pre príslušníkov svojej rodiny“, ako aj „trvalý a pravidelný príjem, ktoré sú dostatočné na to, aby uživil seba a svojich rodinných príslušníkov bez toho, aby sa uchýlil k systému sociálnej pomoci príslušného členského štátu“ (článok 7 ods. 1 písm. b) a c)).

Podobne musia na získanie postavenia osôb s dlhodobým pobytom štátni príslušníci tretích krajín a ich rodinní príslušníci preukázať, že majú nemocenské poistenie s krytím všetkým rizikám, ktoré sú bežne pokryté v prípade vlastných štátnych príslušníkov v hostiteľskom členskom štáte (článok 5 ods. 1 písm. b) [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#)). Tak isto musia preukázať, že majú stabilné a pravidelné zdroje, ktoré sú postačujúce pre nich a členov ich rodiny, bez zaťaženia systému sociálnej pomoci dotknutého

411 Dohoda o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992, časť III, Voľný pohyb osôb, služieb a kapitálu; Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb podpísaná v Luxemburgu 21. júna 1999 nadobudla účinnosť 1. júna 2002, Ú. v. ES L 114, 2002, s. 6.

412 Nariadenie (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004, Ú. v. EÚ L 166, 2004, s. 1, článok 19 ods. 1; SDEÚ, *Európska komisia proti Španielskemu kráľovstvu*, vec C-211/08 [2010] Zb. I-05267, 15. júna 2010, body 58 a 61.

413 Rozhodnutie spoločného výboru ustanoveného podľa Dohody medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb 2012/195/EÚ z 31. marca 2012, ktorým sa nahrádza príloha II k tejto dohode o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 103, 2012, s. 51.

414 V otázke rozsudku SD, *Abdon Vanbraekel a i. proti Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)*, vec C-368/98, [2001] Zb. I-05363, 12. júla 2011 a SD, *The Queen na žiadosť Yvonne Watts proti Bedford Primary Care Trust a Secretary of State for Health*, vec C-372/04, 16. mája 2006, pozri článok 22 ods. 1 písm. c) nariadenia (EHS) č. 1408/71.

členského štátu (článok 5 ods. 1 písm. a)). Osoby, ktoré získali postavenie osôb s dlhodobým pobytom, sú oprávnené na rovnaké zaobchádzanie ako štátni príslušníci hostiteľského členského štátu, pokiaľ ide o „sociálne zabezpečenie, sociálnu pomoc a sociálnu ochranu, ako je vymedzené vo vnútroštátnom práve“ (článok 11 ods. 1 písm. d)). V odôvodnení 13 smernice sa uvádza, že „so zreteľom na sociálnu pomoc sa možnosť obmedzenia výhod pre osoby s dlhodobým pobytom na základné výhody chápe v tom zmysle, že táto koncepcia pokrýva najmenej podporu v rozsahu minimálneho príjmu, pomoc v prípadoch ochorenia, tehotenstva, rodičovskej pomoci a dlhodobej starostlivosti. Spôsoby udeľovania týchto výhod upravuje vnútroštátne právo“.

Podľa článku 19 smernice o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ) sú žiadatelia o azyl oprávnení na potrebnú zdravotnú starostlivosť, ktorá zahŕňa aspoň pohotovostnú zdravotnú starostlivosť a nevyhnutnú liečbu chorôb alebo inú pomoc pre osoby so špeciálnymi potrebami. Podobne sa aj v smernici o návrate (2008/115/ES) uvádza, že „[o]sobitná pozornosť sa musí venovať situácii zraniteľných osôb. Osobám, ktorých odsun sa odložil, alebo ktoré dostali lehotu na dobrovoľný návrat, sa poskytuje urgentná zdravotná starostlivosť a základná liečba“.

Osoby s priznaným postavením utečenca a príjemcovia doplnkovej ochrany sú podľa článku 30 smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu oprávnení na rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti ako vlastní štátni príslušníci členského štátu. Osobitné ustanovenia existujú aj pre osoby so špeciálnymi potrebami. Opatrenia na pomoc a podporu, ktoré sa poskytujú obetiam obchodovania s ľuďmi, zahŕňajú potrebné lekárske ošetrenie vrátane psychologickkej pomoci, poradenstva a informácií (článok 11 ods. 5 smernice o boji proti obchodovaniu s ľuďmi).

8.6. Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc

Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc sa vzťahujú na dávky, ktoré buď vyplývajú z predchádzajúcich príspevkov do národného systému sociálneho zabezpečenia, ako napríklad starobné dôchodky, alebo ktoré štát poskytuje osobám v núdzi, ako napríklad osobám so zdravotným postihnutím. Zahŕňajú celú škálu dávok, ktoré sú zvyčajne finančné.

Podľa EDLP neexistuje výslovné právo na sociálne zabezpečenie alebo sociálnu pomoc.

Príklad: Vo veci *Wasilewski proti Poľsku*⁴¹⁵ súd poznamenal, že „[p]okiaľ sa sťažnosti žiadateľa týkajú jeho ťažkej finančnej situácie, súd pripomína, že ani článok 2 ani žiadne iné ustanovenie dohovoru nemožno vykladať ako prenesenie práva na akúkoľvek danú životnú úroveň alebo práva získať finančnú pomoc od štátu na jednotlivca“.

Za určitých okolností môže v oblasti sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci vzniknúť otázka diskriminácie bez ohľadu na to, či daný jednotlivec finančne prispieval do uvedeného systému. ESLP kritizuje štáty, ktoré odmietajú dávky osobám so zákonným pobytom na diskriminačnom základe, že nespĺňajú požiadavku štátnej príslušnosti.⁴¹⁶

Príklady: *Vec Gaygusuz proti Rakúsku*⁴¹⁷ sa týkala odmietnutia dávok v nezamestnanosti tureckému občanovi na tom základe, že nie je rakúskym štátnym príslušníkom. *Vec Koua Poirrez proti Francúzsku*⁴¹⁸ sa týkala odmietnutia invalidných dávok migrantovi so zákonným pobytom z dôvodu, že nie je štátnym príslušníkom Francúzska ani krajiny, ktorá uzavrela recipročnú dohodu s Francúzskom. V oboch prípadoch ESLP zistil, že žiadatelia boli diskriminovaní, čo predstavuje porušenie článku 14 EDLP čítaný v spojení s článkom 1 protokolu č. 1 o práve na pokojné užívanie svojho majetku.

Príklad: *Vec Andrejeva proti Lotyšsku*⁴¹⁹ sa týkala vyplácania dávok na základe príspevkov. Žiadateľka väčšinu svojho života pracovala na území Lotyšska, keď bolo súčasťou Sovietskeho zväzu. Bola jej odmietnutá časť dôchodku, pretože pracovala mimo Lotyšska a nebola lotyšskou občiankou. ESLP nemohol prijať argument vlády, že žiadateľke by stačilo, aby sa stala naturalizovanou lotyšskou občiankou a dostávala nárokovaný dôchodok v plnej výške. Zákaz diskriminácie zakotvený v článku 14 EDLP má zmysel v každom prípade len vtedy, ak sa osobná situácia žiadateľa berie tak, ako je, a bezo zmeny, keď sa posudzuje vo vzťahu ku kritériám uvedeným v danom ustanovení. Ak sa má inak pokračovať zamietnutím žiadosti obeť na tom základe, že sa mohla vyhnúť diskriminácii zmenou jedného z predmetných faktorov – napríklad získaním občianstva – zbavuje článok 14 jeho podstaty. ESLP zistil porušenie článku 14 dohovoru v spojení s článkom 1 protokolu č. 1.

415 ESLP, *Wasilewski proti Poľsku* (dec.) (č. 32734/96) z 20. apríla 1999.

416 ESLP, *Luczak proti Poľsku* (č. 77782/01), 27. novembra 2007; ESLP, *Fawsie proti Grécku* (č. 40080/07), 28. októbra 2010.

417 ESLP, *Gaygusuz proti Rakúsku* (č. 17371/90), 16. septembra 1996, body 46–50.

418 ESLP, *Koua Poirrez proti Francúzsku* (č. 40892/98), 30. septembra 2003, bod 41.

419 ESLP, *Andrejeva proti Lotyšsku* [velký senát] (č. 55707/00), 18. februára 2009, bod 91.

V týchto príkladoch boli žiadatelia v každom ohľade podobní vlastným štátnym príslušníkom; žiaden zo žiadateľov nebol v nejstej imigračnej situácii, ani nepodliehal obmedzeniam prístupu k verejným financiam.

Príklad: *Vec Weller proti Maďarsku*⁴²⁰ sa týkala maďarského otca a rumunskej matky. V čase podania žiadosti, čo bolo pred vstupom Rumunska do EÚ, mala matka povolenie na pobyt, ale nie povolenie usadiť sa v Maďarsku. Podľa maďarského práva môžu o materské dávky požiadať len matky s maďarským občianstvom alebo s povolením usadiť sa. Žiadateľ sa sťažoval, že s mužmi, ktorí majú manželky zo zahraničia, sa zaobchádza menej priaznivo, pokiaľ ide o dávky, než s mužmi, ktorí majú maďarské manželky. Súd konštatoval, že došlo k porušeniu článku 8 EDLP v spojení s článkom 14.

Podľa ESC existuje právo na sociálne zabezpečenie (článok 12), právo na sociálnu a lekársku pomoc (článok 13) a právo na prospech zo sociálnych služieb (článok 14). Okrem toho existujú osobitné ustanovenia pre osoby so zdravotným postihnutím (článok 15), deti a mladistvých (článok 17) a staršie osoby (článok 23). Článok 30 obsahuje právo na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením. Pokiaľ ide o sociálnu pomoc, článok 13 ESC je uplatniteľný na migrantov v nezákonnej situácii.

Podľa práva EÚ je potrebné rozlišovať dve situácie štátnych príslušníkov tretích krajín. Po prvé, pre štátnych príslušníkov tretích krajín sťahujúcich sa v rámci EÚ existuje systém koordinácie dávok medzi členskými štátmi. Po druhé, osobitné kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín sú podľa sekundárnej legislatívy EÚ oprávnené na určité dávky bez ohľadu na to, či sa sťahujú v rámci EÚ.

a) Koordinácia dávok v rámci EÚ

Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP, ktorí sa presťahovali do členského štátu EÚ, sú podľa článku 24 [smernice o voľnom pohybe](#) (a pokiaľ nejde o občanov EÚ, podľa dohody medzi EÚ a EHP) oprávnení na rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní štátni príslušníci hostiteľského členského štátu. Podľa článku 14 ods. 1 rovnakej smernice však osoby, ktoré využívajú práva voľného pohybu a nepracujú, nesmú neprimerane zaťažovať systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu. Za roky sa vytvoril zložitý súbor právnych ustanovení s cieľom skoordinať sociálne zabezpečenie a sociálnu pomoc pre osoby uplatňujúce práva na voľný pohyb. Ten bol kodifikovaný v [nariadení \(ES\) č. 883/2004](#)

⁴²⁰ ESLP, *Weller proti Maďarsku* (č. 44399/05), 31. marca 2009, body 36–39.

(v znení neskorších predpisov)⁴²¹ so základnou zásadou, že systém celej EÚ je systém koordinácie, nie harmonizácie.⁴²² Je určený na minimalizáciu negatívnych účinkov migrovaní medzi členskými štátmi zjednodušením administratívnych postupov a zabezpečením rovnakého zaobchádzania s osobami, ktoré sa pohybujú medzi členskými štátmi, a štátnymi príslušníkmi členského štátu. Niektoré oprávnenia sú exportovateľné, zatiaľ čo iné nie. V nariadení 987/09 (zmenenom a doplnenom [nariadením \(EÚ\) No. 465/2012](#)) sú stanovené postupy potrebné na vykonávanie [nariadenia \(ES\) č. 883/2004](#).

Zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sa pohybujú medzi členskými štátmi, ako aj ich rodinní príslušníci a ich dediči, sú oprávnení na prospech z cezhraničných právnych predpisov o kumulácii a koordinácii dávok sociálneho zabezpečenia ([nariadenia \(ES\) č. 859/2003](#) a [\(EÚ\) č. 1231/2010](#)). To podlieha koordinácii, že zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín musia mať zákonný pobyt na území členského štátu a navyše mať prepojenia na tretiu krajinu a jeden členský štát. Tieto nariadenia sa netýkajú zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí majú prepojenia len na tretiu krajinu a jeden členský štát.

b) Oprávnenia určitých kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín

Žiadatelia o azyl nemajú podľa [smernice o podmienkach prijímania \(2013/33/EÚ\)](#) žiadne osobitné právo na prístup k sociálnej pomoci. V článku 17 sú však stanovené všeobecné pravidlá dostupnosti materiálnych podmienok prijímania a v článku 17 ods. 5 – ktorý sa nevzťahuje na Írsko a Spojené kráľovstvo – sa uvádza, ako sa určujú sumy finančných príspevkov alebo poukážok.

Príklad: 18. júla 2012 nemecký Spolkový ústavný súd (*Bundesverfassungsgericht*) nariadil, že Nemecko musí zvýšiť pomoc poskytovanú žiadateľom o azyl, ktorú nezvyšovalo už 19 rokov a ktorá nepokrýva minimum potrebné na zabezpečenie dôstojnej existencie podľa článku 1 Nemeckej ústavy.⁴²³

Podľa článku 29 [prepracovanej smernice o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) má členský štát zabezpečiť, aby utečenci a príjemcovia doplnkovej ochrany dostávali

421 Nariadenie bolo zmenené a doplnené [nariadením \(ES\) č. 988/2009](#), Ú. v. EÚ L 284, 2009, s. 43, [nariadením \(EÚ\) č. 1231/2010](#), Ú. v. EÚ L 344, 2010, s.1 a naposledy v roku 2012 [nariadením \(EÚ\) č. 465/2012](#), Ú. v. EÚ L 149, 2012, s. 4.

422 SD, *Borowitz proti Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*, vec C-21/87 [1988] Zb. I-03715, 5. júla 1988, bod 23; SD, *Chuck proti Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank*, vec C-331/06 [2008] Zb. I-01957, 3. apríla 2008, bod 27.

423 Nemecko, Spolkový ústavný súd (*Bundesverfassungsgericht*) (č. 56/2012), 18. júla 2012.

rovnakú „potrebnú sociálnu pomoc“, aká sa poskytuje štátnemu príslušníkovi v hostiteľskom členskom štáte. V prípade držiteľov postavenia doplnkovej ochrany to však môže byť obmedzené na „základné výhody“. Článok 23 ods. 2 rozširuje výhody na rodinných príslušníkov príjemcov doplnkovej ochrany. Podľa článku 11 ods. 7 [smernice o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#) sa od členských štátov vyžaduje venovať pozornosť obetiam obchodovania s ľuďmi so špeciálnymi potrebami a osobitné požiadavky na pomoc sú kladené na detské obete obchodovania s ľuďmi (článok 13).

Podľa [smernice o osobách s dlhodobým pobytom](#) sú osoby, ktoré získali postavenie osôb s dlhodobým pobytom, oprávnené na rovnaké zaobchádzanie ako štátni príslušníci hostiteľského štátu, pokiaľ ide o sociálne zabezpečenie, sociálnu pomoc a sociálnu ochranu podľa článku 11 ods. 1 písm. d). Oprávnenie na sociálnu pomoc a sociálnu ochranu však môže byť obmedzené na základné výhody.

[Smernica o zlúčení rodiny](#) neposkytuje prístup k sociálnej pomoci rodinným príslušníkom garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín. Garanti musia preukázať, že majú trvalý a pravidelný príjem, ktorý je dostatočný na to, aby uživil ich aj ich rodinných príslušníkov bez toho, aby sa uchýlili k systému sociálnej pomoci členského štátu (článok 7 ods. 1 písm. c) smernice).

Kľúčové body

Všeobecné body podľa práva EÚ a ESC

- Na získanie prístupu k hospodárskym a sociálnym právam je normálne potrebné získať priznané právo vstúpiť na územie alebo zostať na území (pozri [úvod](#) ku kapitole 8).
- Základné zložky sociálnych práv sa majú poskytovať každému jednotlivcovi prítomnému na území (pozri odkazy na migrantov v nezákonnej situácii v [oddieloch 8.2–8.6](#)).
- Čím je situácia migranta bližšia situácii vlastných občanov štátu, tým viac sa vyžaduje odôvodnenie v prípade diskriminácie na základe štátnej príslušnosti (pozri [úvod](#) ku kapitole 8).
- Mnohé práva podľa Charty základných práv EÚ sú obmedzené výlučne na občanov a osoby so zákonným pobytom v členskom štáte EÚ (pozri [oddiel 8.1](#)).
- V ESC je zakotvený súbor hospodárskych a sociálnych práv; využívanie týchto práv je v podstate obmedzené na štátnych príslušníkov zmluvného štátu ESC, keď sú na území iného zmluvného štátu ESC. EDLP však robí určité výnimky, pokiaľ ide o bývanie pre deti (pozri [oddiel 8.4](#)) a zdravotnú starostlivosť (pozri [oddiel 8.5](#)).

Hospodárske práva podľa práva EÚ

- Prístup na trh práce môže byť obmedzený; od momentu, kedy osoba začne pracovať, či už zákonne alebo nie, sa však musia rešpektovať základné pracovné práva (pozri [oddiel 8.2](#)).
- Stupeň, do akého majú štátni príslušníci tretích krajín prístup na trh práce, sa odlišuje podľa kategórie, do ktorej patria (pozri [oddiel 8.1](#)).
- Oprávnení rodinní príslušníci štátnych príslušníkov krajín EHP majú rovnaké práva na prístup na trh práce ako občania členského štátu EÚ (pozri [oddiel 8.2.1](#)).
- Tureckí občania majú prospech z doložky „standstill“ v článku 41 dodatkového protokolu k ankarskej dohode, ktorá štátom bráni ukladať im nové zaťaženie (pozri [oddiel 8.2.4](#)).
- Žiadatelia o azyl, o ktorých žiadosti ešte nebolo rozhodnuté na prvom stupni, musia dostať prístup na trh práce najneskôr po deviatich mesiacoch (po jednom roku v Írsku a Spojenom kráľovstve) od podania žiadosti o medzinárodnú ochranu (pozri [oddiel 8.2.7](#)).
- **Smernica o sankciách voči zamestnávateľom** trestá osoby, ktoré zamestnávajú migrantov v nezákonnej situácii a poskytuje im aj právo nárokovať si zadržanú mzdu a určitú ďalšiu ochranu pre migrantov v situáciách zneužívania (pozri [oddiel 8.2.8](#)).

Vzdelanie (pozri [oddiel 8.3](#))

- Podľa článku 2 protokolu č. 1 k EDLP sa nikomu nesmie odoprieť právo na vzdelanie. Členské štáty však využívajú širšiu maržu posudzovania pri ukladaní určitých obmedzení, pokiaľ ide o vyššiu úroveň vzdelania.
- Všetky deti štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sa zdržujú v EÚ, vrátane migrantov v nezákonnej situácii, ktorých odsun bol odložený, sú podľa sekundárneho práva EÚ oprávnené na prístup k základnému vzdelaniu.

Bývanie (pozri [oddiel 8.4](#))

- Právo EÚ sa zaoberá bývaním prostredníctvom Charty základných práv EÚ; sekundárne právo EÚ zahŕňa aj špecifické ustanovenia pre rodinných príslušníkov štátnych príslušníkov krajín EHP, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, osoby s dlhodobým pobytom, osoby, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu a obeť obchodovania s ľuďmi.
- Od členských štátov EÚ sa vyžaduje poskytnúť žiadateľom o azyl životnú úroveň primeranú pre zdravie žiadateľov a ich schopnosť zabezpečiť si živobytie.
- Nerešpektovanie domova zo strany orgánov môže nastoliť problém podľa článku 8 EDLP. V extrémnych situáciách môže neposkytnutie prístrešia nastoliť problém podľa článku 3 EDLP.
- ESC udeľuje právo na bývanie, ktoré slúži ako brána k sérii doplnkových práv.

Zdravotná starostlivosť (pozri [oddiel 8.5](#))

- Osoby združené s vnútroštátnym systémom zdravotnej starostlivosti v svojom štáte pobytu v EHP môžu využívať miestne poskytovanú zdravotnú starostlivosť, keď navštívia iné členské štáty EHP a Švajčiarsko.
- Podľa práva EÚ sú utečenci oprávnení na rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti ako štátni príslušníci, pričom žiadatelia o azyl a migranti v nezákonnej situácii, ktorých odsun bol odložený, majú právo na núdzovú starostlivosť a základné ošetrovanie.
- EDLP neobsahuje žiadne osobitné ustanovenie týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, ale ESLP môže preskúmať sťažnosti tohto druhu podľa článkov 2, 3 alebo 8 EDLP.
- ESC zaručuje lekársku pomoc migrantom v nezákonnej situácii.

Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc (pozri [oddiel 8.6](#))

- Podľa práva EÚ sa pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa presúvajú medzi členskými štátmi podľa ustanovení o voľnom pohybe, časom vypracoval zložitý súbor právnych predpisov týkajúcich sa práva na sociálne zabezpečenie a sociálnu pomoc.
- Podľa EDLP môže odmietnutie sociálnej pomoci alebo iných dávok cudzincovi nastoliť problém diskriminácie bez ohľadu na to, či táto osoba prispievala do systému, z ktorého sa vyplácajú dávky.
- ESC požaduje, aby bola sociálna pomoc garantovaná osobám v núdzi vrátane osôb v nezákonnej situácii.

Ďalšia judikatúra a informácie:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplnujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele [Ďalšie informácie](#) na [strane 217](#).

9

Osoby so špeciálnymi potrebami

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Charta základných práv EÚ, článok 24 (práva dieťaťa)	Maloleté osoby bez sprievodu	ESC, článok 17 (právo detí na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu) ESLP, <i>Rahimi proti Grécku</i> , 2011 (maloletý žiadateľ o azyl bez sprievodu zadržovaný vo väzení pre dospelých)
Dublinké nariadenie, nariadenie (EÚ) č. 604/2013, článok 8 <i>SDEÚ, The Queen, na žiadosť MA a iní proti Secretary of State for the Home Department, z roku 2013 (dublinké transfery)</i> Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 24 Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 25 Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu (2011/95/EÚ), článok 31 Smernica o návrate (2008/115/ES), článok 10	Prijímanie a zaobchádzanie	
Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 25	Posudzovanie veku	Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, článok 10 ods. 3

Európska únia	Riešené otázky	Rada Európy
Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ)	Obete obchodovania s ľuďmi	EDĽP, článok 4 (zákaz otroctva a nútenej práce) ESĽP, <i>Rantsev proti Cypru a Rusku</i> , 2010 (orgány povinné vykonať vyšetrovanie z vlastného podnetu) Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi
Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (ratifikovaný EÚ) Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), články 19, 21 a 22 Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 14	Osoby so zdravotným postihnutím	
Smernica o podmienkach prijímania (2013/33/EÚ), článok 25 Smernica o azylových konaniach (2013/32/EÚ), článok 24	Obete mučenia a inej vážnej formy násillia	ESĽP, <i>Opuz proti Turecku</i> , 2009 (domáce násillie)

Úvod

Táto kapitola je venovaná určitým skupinám jednotlivcov, ktorých možno klasifikovať ako osobitne zraniteľných a vyžadujúcich osobitnú pozornosť. Okrem toho, čo už bolo všeobecne povedané v predchádzajúcich kapitolách, právo EÚ aj EDĽP môžu poskytnúť mimoriadnu ochranu osobám so špeciálnymi potrebami.

V práve EÚ sa musí zohľadniť osobitná situácia potrieb zraniteľných osôb, napríklad pri organizovaní prijatia, alebo pri odňatí slobody. Zraniteľné osoby sú vymenované v článku 21 [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ) a článku 3 ods. 9 [smernice o návrate](#) (2008/115/ES). Obe ustanovenia zahŕňajú „maloleté osoby bez sprievodu, osoby so zdravotným postihnutím, staršie osoby, tehotné ženy, slobodných rodičov s maloletými deťmi a osoby, ktoré boli vystavené mučeniu, znásilneniu, alebo iným závažným formám psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia“, ale zoznam v smernici o podmienkach prijímania je dlhší a nie je úplný. Podľa článku 22 smernice o podmienkach prijímania musia štáty pri prijímaní posúdiť, či zraniteľné osoby nemajú špeciálne potreby. [Smernica o azylových konaniach](#) (2013/32/EÚ) vyžaduje, aby štáty posúdili, či žiadateľ potrebuje osobitné procesné záruky, a ak áno, aby mu počas azylového konania poskytli primeranú podporu (článok 24).

9.1. Maloleté osoby bez sprievodu

Pojem „maloleté osoby bez sprievodu“ sa používa na opísanie jednotlivcov mladších ako 18 rokov, ktorí vstúpili na európske územie bez dospelého, ktorý bude za nich zodpovedať v prijímacíom štáte (pozri [smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#), článok 2 ods. 1). Právne predpisy EÚ o azyly a imigrácii obsahujú kľúčové ustanovenia, ktoré riešia ich situáciu, a tie sa budú skúmať v tomto oddiele.

EDLP výslovne neobsahuje ustanovenia o maloletých bez sprievodu, ale zaobchádzanie s nimi možno posúdiť podľa rôznych ustanovení, ako napríklad podľa článku 5 o práve na slobodu a bezpečnosť, článku 8 o práve na rešpektovanie súkromného a rodinného života, alebo článku 2 protokolu č. 1 o práve na vzdelanie. ESLP rozhodol, že štáty sú povinné postarať sa o maloletých bez sprievodu, a nie opustiť ich pri prepúšťaní z väzby.⁴²⁴

Akékoľvek rozhodnutie týkajúce sa dieťaťa musí byť založené na rešpektovaní práv dieťaťa, ako sú stanovené v Dohovore OSN o právach dieťaťa (CRC), ktorý bol ratifikovaný všetkými štátmi okrem Somálska a Spojených štátov amerických. CRC stanovuje ľudské práva dieťaťa, ktoré sa majú uplatňovať bez ohľadu na imigračné postavenie.⁴²⁵ Zásadne dôležitá je zásada „najlepších záujmov dieťaťa“ a verejné orgány ju pri prijímaní opatrení týkajúcich sa detí musia zohľadniť ako prvoradú. Na rozdiel od Charty základných práv EÚ táto zásada nie je výslovne uvedená v EDLP, ale je obvykle vyjadrená v jeho judikatúre. Táto zásada podporuje aj osobitné ustanovenia právnych predpisov EÚ súvisiace s maloletými osobami bez sprievodu.

ESC odkazuje na deti bez rodinného zázemia v článku 17 ods. 1 písm. c). EDLP – podobne ako ESLP – zdôrazňuje, že štáty, ktoré sa snažia zastaviť pokusy o obchádzanie imigračných pravidiel, nesmú zahraničných maloletých, najmä ak sú bez sprievodu, pripraviť o ochranu, ktorú im ich postavenie zaručuje. Preto je potrebné zosúladiť ochranu základných práv a obmedzenia ukladané imigračnou politikou štátu.⁴²⁶

424 ESLP, *Rahimi proti Grécku* (č. 8687/08), 5. apríla 2011.

425 Výbor pre práva dieťaťa OSN poskytol doplňujúce usmernenie o ochrane, starostlivosti a správnom zaobchádzaní s deťmi bez sprievodu vo svojej všeobecnej pripomienke č. 6 (z roku 2005), ktorá je dostupná na: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>.

426 EVSP, *Defence for Children International proti Holandsku*, sťažnosť č. 47/2008, skutková podstata veci, z 20. októbra 2009. Výbor, *inter alia*, konštatoval, že maloleté osoby bez sprievodu požívajú právo na prístrešie podľa článku 31 ods. 2 ESC.

9.1.1. Prijímanie a zaobchádzanie

Podľa práva EÚ sú osobitné ustanovenia o maloletých bez sprievodu obsiahnuté v právnych predpisoch o azyle, ako aj v [smernici o návrate](#).

Skôr, než sa začne v procese posudzovania žiadosti posudzovať zaobchádzanie s maloletými osobami bez sprievodu, dôležité je poznať, ktorý štát je zodpovedný za spracovanie ich žiadosti o azyl. Podľa [dublínskeho nariadenia](#) (nariadenie (EÚ) č. 604/2013) žiadosti podané maloletými osobami bez sprievodu má skúmať členský štát, v ktorom sú zákonne prítomní rodinní príslušníci, súrodenci alebo príbuzní (článok 8). Maloletí musia mať zástupcu (článok 6). Článok 6 ods. 3 poskytuje usmernenie, ako posudzovať najlepšie záujmy dieťaťa. Článok 11 obsahuje pravidlá, ako sa vyhnúť odlúčeniu od rodiny prostredníctvom uplatňovania dublínskeho nariadenia (nariadenie (EÚ) č. 604/2013) v prípade, že rodinní príslušníci predložia samostatné žiadosti v jednom členskom štáte. A nakoniec článok 16 sa zaoberá závislými osobami (pozri [oddiel 4.2](#)).

Ak neexistuje rodinný príslušník, súrodenec alebo príbuzný, zodpovedným členským štátom je ten, v ktorom maloletá osoba bez sprievodu podala svoju žiadosť o medzinárodnú ochranu, za predpokladu, že je to v najlepšom záujme dieťaťa (článok 8).

Príklad: Vo veci *M. A., B. T. a D. A. proti Secretary of State for the Home Department*⁴²⁷ mal SDEÚ určiť, ktorý štát je zodpovedný v prípade maloletého bez sprievodu, ktorý predložil žiadosti o azyl v rôznych členských štátoch EÚ. SDEÚ objasnil, že ak neexistuje rodinný príslušník so zákonným pobytom v členskom štáte, za preskúmanie takejto žiadosti je zodpovedný štát, v ktorom je maloletá osoba fyzicky prítomná. Prítom sa opierať o článok 24 ods. 2 charty základných práv, podľa ktorého majú byť vo všetkých opatreniach týkajúcich sa detí prvoradé najlepšie záujmy dieťaťa.

Keď maloletí bez sprievodu požiadajú o azyl, musia dostať zástupcu (článok 24 [smernice o podmienkach prijímania](#) a článok 25 [smernice o azylových konaniach](#)). Právne predpisy však neuvádzajú, že zástupcu treba vymenovať v momente, kedy orgány zistia príchod maloletej osoby bez sprievodu. Štáty sa môžu rozhodnúť, či na pomoc žiadateľovi o azyl v azylovom konaní určia rovnakého zástupcu alebo rôznych zástupcov, a musia sa postarať aj o blaho maloletého počas spracovania žiadosti o azyl. Podľa [smernice o](#)

⁴²⁷ SDEÚ, *The Queen, na žiadosť MA a iní proti Secretary of State for the Home Department*, vec C-648/11, [2011] Zb. I-03375, 6. júna 2013.

azylových konaniach musí zástupca dostať príležitosť prediskutovať záležitosti s maloletým pred azylovým pohovorom a počas neho ho sprevádzať.

Každý pohovor s maloletou osobou bez sprievodu musí viesť osoba so znalosťou špeciálnych potrieb tejto skupiny (*smernica o azylových konaniach*, článok 25). Spracovanie žiadostí maloletých bez sprievodu na hranici, v tranzitných zónach alebo v skrátanom konaní, ktoré je povolené len v prípadoch uvedených v článku 25 ods. 6, majú svoje obmedzenia. V týchto prípadoch smernica umožňuje štátom neudeliť maloletým bez sprievodu automatické právo zostať v štáte počas preskúmania negatívneho rozhodnutia, ale len vtedy, keď sú splnené podmienky uvedené v článku 46 ods. 7 smernice. Tie zahŕňajú napríklad potrebnú jazykovú a právnu pomoc a aspoň jeden týždeň na prípravu žiadosti a argumentov súdu v prospech priznania práva zostať na území, kým nebude rozhodnuté o opravnom prostriedku.

Smernica o podmienkach prijímania (článok 24) poskytuje usmernenie o druhu ubytovania, ktoré sa má poskytnúť maloletým bez sprievodu a ktoré musí byť s dospelými príbuznými, v náhradnej rodine, v azylových zariadeniach, ktoré sú špeciálne vybavené na ubytovanie maloletých osôb, alebo v inom vhodnom ubytovacom zariadení. Zaisťovanie maloletých osôb bez sprievodu nie je úplne zakázané, ale povoľuje sa len za výnimočných okolností a nikdy nie v ústave na výkon väzby (článok 11 ods. 3 prepracovanej smernice). V smernici sa ďalej poznamenáva, že žiadatelia starší ako 16 rokov, ale mladší než 18 rokov, čiže stále maloletí, môžu byť umiestnení do azylových zariadení pre dospelých žiadateľov o azyl, ale len vtedy, keď je to v najlepšom záujme dieťaťa (táto podmienka sa neuplatňuje na Írsko a Spojené kráľovstvo, pretože bola zavedená prepracovanou smernicou z roku 2013).

V článku 24 *smernice o podmienkach prijímania* sa ďalej uvádza, že pokiaľ je to možné, súrodenci musia zostať spolu so zreteľom na najlepšie záujmy maloletej osoby, a najmä na jej vek a stupeň vyspelosti. Zmeny miesta pobytu maloletých osôb bez sprievodu musia byť obmedzené na minimum. V smernici sa navyše uvádza, že členské štáty sa môžu pokúsiť vyhľadať rodinných príslušníkov maloletých osôb bez sprievodu čo najskôr, s náležitým ohľadom na ich bezpečnosť. Nakoniec zabezpečuje, že osoby pracujúce s maloletými bez sprievodu musia dostať primerané školenie.

Prepracovaná *smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu* (2011/95/EÚ) zahŕňa osobitné ustanovenia o maloletých osobách bez sprievodu, ktorým sa udeľuje postavenie utečenca alebo doplnková ochrana. Od členských štátov EÚ sa vyžaduje zabezpečiť zastupovanie maloletých osôb bez sprievodu a vykonávanie pravidelných posúdení príslušnými orgánmi. Menovaným zástupcom môže byť zákonný opatrovník, alebo v

případe potreby zástupca organizácie zodpovednej za starostlivosť a blaho maloletých, alebo akýkoľvek iný vhodný zástupca (článok 31).

Článok 31 [smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu](#) ďalej vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili umiestnenie maloletých osôb bez sprievodu, ktorým bol poskytnutý azyl, spolu s dospelými príbuznými, v pestúnskej rodine, alebo v strediskách špecializovaných na poskytovanie ubytovania pre maloletých, alebo v inom ubytovaní vhodnom pre maloletých. V tejto súvislosti sa zohľadnia názory dieťaťa v súlade s jeho vekom a stupňom dospelosti. Smernica odráža ustanovenia [smernice o podmienkach prijímania](#) týkajúce sa umiestnenia so súrodencami, vyhľadania rodiny a školenia dospelých, ktorí pracujú s maloletými osobami bez sprievodu.

Podľa článku 10 [smernice o návrate](#) (2008/115/ES) sa pred odsunom maloletej osoby bez sprievodu z územia členského štátu orgány tohto členského štátu musia ubezpečiť, že táto osoba bude vrátená členovi rodiny, ustanovenému opatrovníkovi alebo do primeraného prijímacieho zariadenia v štáte návratu. Neexistuje absolútny zákaz návratu maloletých bez sprievodu, ale rozhodnutie o návrate musí náležite zohľadňovať najlepšie záujmy dieťaťa. V prípade odloženia návratu, alebo počas lehoty poskytnutej na dobrovoľný odchod sa musia zohľadniť špeciálne potreby detí (článok 14).

Podľa EDLP ESLP rozhodol, že rešpektovanie najlepších záujmov dieťaťa si vyžaduje preskúmanie iných možností umiestnenia než zaistenie maloletých osôb bez sprievodu.

Príklad: Vo veci *Rahimi proti Grécku*⁴²⁸ bol žiadateľom maloletý Afganec bez sprievodu, ktorý bol zaistený vo väzenskom zariadení pre dospelých a neskôr prepustený bez toho, aby mu orgány ponúkli pomoc s ubytovaním. ESLP dospel k záveru, že podmienky zaistenia žiadateľa a neposkytnutie starostlivosti po prepustení predstavuje ponižujúce zaobchádzanie zakázané článkom 3.

9.1.2. Posudzovanie veku

Podľa práva EÚ umožňuje [smernica o azylových konaniach](#) členským štátom využiť lekárske prehliadky na určenie veku maloletých bez sprievodu v kontexte ich žiadosti o azyl, keď majú pochybnosti o veku žiadateľa (článok 25). V prípadoch využitia lekárskeho prehliadok by členské štáty mali zabezpečiť, aby boli maloleté osoby bez sprievodu vopred informované o tomto posúdení, a vyžiadať si jej súhlas. Otázka posudzovania veku sa v celej Európe stáva stále spornejšou. Keďže maloletým sa v azylovom procese

428 ESLP, *Rahimi proti Grécku* (č. 8687/08), 5. apríla 2011.

poskytuje zvýšená ochrana a prijímajúce štáty majú mimoriadnu povinnosť postarať sa o nich v ostatných záležitostiach vrátane ubytovania a vzdelania, niektorí jednotlivci prichádzajú na územie EÚ často bez dokladov a tvrdia, že ešte nemajú 18 rokov. Títo jednotlivci sa potom musia podrobiť prehliadke s cieľom určiť, či sú v skutočnosti mladší než 18 rokov. Výsledky testov majú často významný vplyv na ich žiadosť o azyl a prístup k sociálnej starostlivosti. Musí sa používať najmenej invazívne lekárske vyšetrenie. Vyšetrenia musia vykonávať kvalifikovaní lekári a musia rešpektovať dôstojnosť žiadateľa. Smernica ďalej nevymedzuje, aké druhy lekárskeho prehliadok sú vhodné alebo primerané, a v Európe sa používa široká paleta rôznych techník.

Podľa systému Rady Európy sa v Dohovore o boji proti obchodovaniu s ľuďmi uvádza posudzovanie veku aj vtedy, keď je vek obeť neistý, ale neuvádza sa žiadne usmerenie, pokiaľ ide o charakter vhodného posúdenia (článok 10 ods. 3).⁴²⁹

9.2. Obete obchodovania s ľuďmi

Malo by sa rozlišovať prevádzanie a obchodovanie. Prevádzanie migrantov je činnosť vykonávaná za finančný alebo iný materiálny prínos obstaraním nezákonného vstupu osoby do štátu, ktorého táto osoba nie je ani štátnym príslušníkom ani stálym obyvateľom.⁴³⁰

Podľa práva EÚ aj EDĽP je obchodovanie s ľuďmi „[z]lákanie, preprava, presun, ukrývanie alebo prevzatie osôb vrátane výmeny alebo odovzdania kontroly nad týmito osobami na účely vykorisťovania, a to prostredníctvom hrozby alebo použitia násillia alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo zraniteľného postavenia, alebo odovzdávania či prijímania platieb alebo výhod na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou“.⁴³¹ Obchodovanie s ľuďmi obsahuje prvok nátlaku a zastrasovania, ktorý nie je prítomný v prevádzaní.

429 Program pomoci odlúčeným deťom na území Európy (SCEP) (2012); v súlade s *Akčným plánom týkajúcim sa maloletých bez sprievodu* Európskej komisie (2010), COM(2010) 213 final, 6. mája 2010, Európsky podporný úrad pre azyl (EASO) začal vypracúvať technickú dokumentáciu vrátane špecifického školenia a príručku o posudzovaní veku.

430 Protokol Organizácie Spojených národov o prevádzaní migrantov po zemi, vzduchom a po mori, ktorým sa dopĺňa Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, článok 3.

431 Rada Európy, Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, CETS č. 197, 2005, článok 4; smernica 2011/36/EU, ú. v. EÚ L 337/9, článok 2 ods. 1.

Podľa EDLP vo veci *Rantsev proti Cypru a Rusku*⁴³² ESLP rozhodol, že obchodovanie s ľuďmi spadá do rozsahu pôsobnosti článku 4 EDLP, ktorý zakazuje otroctvo a nútenú prácu. Členské štáty majú pozitívnu povinnosť zaviesť okrem ustanovení o trestnej zodpovednosti obchodníkov s ľuďmi aj účinné opatrenia na ochranu obetí a potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi.

Príklad: Vo veci *Rantsev proti Cypru a Rusku*⁴³³ súd rozhodol, že je dôležité, aby sa od obete obchodovania s ľuďmi nemusela žiadať identifikácia alebo vyšetrovanie; pri podozrení z takejto trestnej činnosti sú orgány povinné sami prevziať iniciatívu.

Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi je prvou európskou zmluvou, ktorá okrem povinností členských štátov viesť účinné vyšetrovania a prijímať kroky v boji proti obchodovaniu s ľuďmi poskytuje podrobné ustanovenia o pomoci, ochrane a podpore, ktoré sa majú poskytnúť obetiam obchodovania s ľuďmi. Dohovor vyžaduje, aby zmluvné štáty prijali legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi a aby príslušným orgánom poskytli osoby, ktoré sú vyškolené a kvalifikované na predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi, identifikovanie obetí a pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi (článok 10). Strany musia prijať opatrenia potrebné na pomoc obetiam pri ich zotavovaní (článok 12).

Podľa práva EÚ definuje [smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#) (2011/36/EÚ) obchodovanie s ľuďmi v rovnakých pojmoch ako Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Podľa smernice musia členské štáty zabezpečiť, aby bol obetiam obchodovania s ľuďmi bezodkladne poskytnutý prístup k právnomu poradenstvu. Ak obeť nemá dostatočné finančné prostriedky, sú právne poradenstvo a právne zastupovanie bezplatné (článok 12). Smernica zavádza aj pojem trestná a občianskoprávna zodpovednosť fyzických osôb, ako aj právnických osôb. V smernici sa osobitná pozornosť venuje detským obetiam obchodovania s ľuďmi, najmä pokiaľ ide o pomoc a podporu (články 13–16). Takéto opatrenia pomoci a podpory zahŕňajú poručníka alebo zástupcu detskej obete obchodovania s ľuďmi ihneď, ako orgány identifikujú dieťa ako takúto obeť (článok 14), pohovory s dieťaťom vykonané bez meškania pokiaľ možno rovnakou osobou (článok 15) a trvalé riešenie vychádzajúce z najlepších záujmov dieťaťa v prípadoch detských obetí obchodovania s ľuďmi bez sprievodu (článok 16).

[Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi](#) chráni obeť obchodovania s ľuďmi pred trestným stíhaním za trestné činy, ktoré mohli byť prinútené páchať a ktoré môžu

⁴³² ESLP, *Rantsev proti Cypru a Rusku* (č. 25965/04), 7. januára 2010, body 282–286.

⁴³³ *Ibid.*, bod 288.

zahŕňať trestné činy falšovania dokladov, trestné činy spojené s prostitúciou alebo nezákonnou prácou podľa vnútroštátneho práva. Pomoc a podpora poskytovaná obetiam obchodovania s ľuďmi by nemala byť podmienená spolupracou s orgánmi na vyšetrení trestnej činnosti (článok 11). Tak isto existujú procesné záruky pre obeť zapojené do trestného konania (článok 12) vrátane bezplatného právneho zastupovania, ak obeť nemá dostatok finančných prostriedkov. S obetami sa počas konania musí zaobchádzať osobitným spôsobom, aby za zabránilo traume a opakovanej traume (články 12 a 15). Osobitné záruky sa vzťahujú na detské obeť obchodovania s ľuďmi (články 13–16). Ak obeť obchodovania s ľuďmi požiadajú o azyl, musia sa posúdiť ich osobitné potreby prijatia a poskytnúť vhodná podpora ([smernica o podmienkach prijímania](#), články 21 a 22).

Právo EÚ aj EDLP sa po zistení obchodovania s ľuďmi zaoberajú postavením obetí obchodovania s ľuďmi. Táto otázka sa rozoberá v [oddiele 2.4](#).

9.3. Osoby so zdravotným postihnutím

Osoby s fyzickým, duševným alebo zmyslovým postihnutím môžu pri žiadaní o azyl čeliť osobitným prekážkam, pokiaľ ide o prístup o ochrane a pomoci, a môžu potrebovať mimoriadnu pomoc, ktorú príslušné orgány nemusia vždy poskytnúť.

V CRPD sú uvedené medzinárodné štandardy týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím. V článku 5 CRPD sú stanovené zásady rovnosti a nediskriminácie a v článku 18 sa uvádza, že „zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na slobodu pohybu, na slobodu voľby miesta pobytu a ich právo na štátnu príslušnosť na rovnakom základe s ostatnými“.

Podľa EDLP neexistuje žiadna definícia postihnutia, ale ESLP tvrdí, že článok 14 chráni proti diskriminácii na základe postihnutia.⁴³⁴

Podľa práva EÚ Európska únia ratifikovala CRPD, a preto je týmto dohovorom viazaná. V článku 21 [smernice o podmienkach prijímania](#) (2013/33/EÚ) sa uvádza, že členské štáty musia pri vykonávaní ustanovení týkajúcich sa podmienok prijatia zohľadniť osobitnú situáciu zraniteľných osôb vrátane osôb so zdravotným postihnutím. Ich osobitné potreby sa musia pri prijímaní posúdiť a musí sa im poskytnúť primeraná pomoc ([smernica o podmienkach prijímania](#), články 21 a 22) vrátane prípadnej starostlivosti o duševné zdravie (článok 19). Aj [smernica o návrate](#) zahŕňa do definície zraniteľných osôb

434 ESLP, *Glor proti Švajčiarsku* (č. 13444/04), 30. apríla 2009; ESLP, *Pretty proti Spojenému kráľovstvu* (č. 2346/02), 29. apríla 2002.

osoby so zdravotným postihnutím, ale v súvislosti s nimi neobsahuje žiadne osobitné ustanovenia. Neexistuje absolútny zákaz zaistenia žiadateľov o azyl alebo osôb so zdravotným postihnutím v konaní o návrate, ale v prípade zaistenia sa im musí venovať osobitná pozornosť (smernica o návrate, článok 16 ods. 3). V prípade žiadateľov o azyl sa v smernici o podmienkach prijímania (článok 11) vyžaduje, že vnútroštátne orgány musia venovať prvoradú pozornosť ich zdravotnému stavu vrátane duševného zdravia.

Podľa článku 14 ods. 2 písm. b) **smernice o azylových konaniach** možno osobný pohovor vynechať, ak ho žiadatelia nie sú pripravení alebo schopní absolvovať v dôsledku pretrvávajúcich okolností, na ktoré nemá žiadateľ vplyv. Toto je osobitné relevantné v prípade osôb s duševným postihnutím, ktoré nemusia byť schopné účinne sa zúčastniť pohovoru.

9.4. Obete mučenia a inej vážnej formy násillia

Ako sa uvádza v úvode k tejto kapitole, obeť mučenia, znásilnenia alebo inej vážnej formy psychologického, fyzického alebo sexuálneho násillia tvoria skupinu zraniteľných osôb, ktoré majú špecifické záruky stanovené v súvislosti so zaobchádzaním s nimi.

Podľa práva EÚ obsahuje článok 25 **smernice o podmienkach prijímania** (2013/33/EÚ) povinnosť členských štátov „zabezpečiť, aby osobám, ktoré boli podrobené mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným násillným činom, bola poskytnutá potrebná liečba poškodení spôsobených takýmito činmi, najmä prístup k primeranej lekárskej a psychologickému liečbe alebo starostlivosti“. Osoby, ktoré s nimi pracujú, musia absolvovať vhodnú odbornú prípravu.

Ťažkosti s opísaním utrpenej traumy môžu v osobnom pohovore o azyle spôsobiť problémy. Preto musia osoby, ktoré vedú pohovor, poznať problémy, ktoré môžu nepriaznivo ovplyvniť schopnosť žiadateľa absolvovať pohovor, najmä známky mučenia v minulosti (článok 4 ods. 3 a článok 14 **smernice o azylových konaniach**). Smernica ďalej vyžaduje, aby štáty poskytli žiadateľom, ktorí prežili mučenie, znásilnenie a iné závažné formy násillia, primeranú podporu počas azylového konania, ak je potrebná v záujme spravodlivého a účinného azylového konania. Títo žiadatelia sú vyňatí aj zo skráteného konania a konania na hranici, kde im nemožno poskytnúť primeranú podporu (článok 24). Dodatočné záruky sa uplatňujú v prípadoch, kde odvolania proti zápornému rozhodnutiu na prvom stupni nemajú automatický odkladný účinok. Tie zahŕňajú napríklad poskytnutie potrebnej jazykovej a právnej pomoci. Okrem toho žiadatelia, o

ktorých žiadosti bolo na prvom stupni rozhodnuté záporne, musia mať aspoň jeden týždeň na to, aby požiadali súd alebo tribunál o rozhodnutie vo veci práva zostať na území počas odvolacieho konania (článok 24 čítaný v spojení s článkom 46 ods. 7. Ustanovenie o žiadateľoch, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky, boli vložené do prepracovanej smernice z roku 2013, a preto sa nevzťahujú na Írsko a Spojené kráľovstvo.

V prípade týchto osôb sa v konaní o návrate, ak bol odsun odložený alebo bola udelená lehota na dobrovoľný odchod, musia vziať do úvahy špeciálne potreby obetí mučenia a iných závažných foriem násillia (článok 14).

Osobitnou kategóriou obetí závažných trestných činov sú jednotlivci, ktorí boli obeťami domáceho násillia. To sa môže vyskytovať aj v domácom pracovnom prostredí.⁴³⁵

Podľa EDLP ESLP rozhodol, že obeť domáceho násillia môžu spadať do skupiny „zraniteľných jednotlivcov“ spoločne s deťmi, v dôsledku čoho sú oprávnené na ochranu členského štátu vo forme účinného odrádzania pred závažnými porušeniami osobnej integrity.⁴³⁶

V roku 2011 prijala Rada Európy Dohovor o predchádzaní násilliu voči ženám a domá-cemu násilliu a o boji proti nemu. Toto je prvý právne záväzný nástroj na svete, ktorý vytvára komplexný právny rámec na zabránenie násillia, ochranu obetí a ukončenie bez-trestnosti páchatel'ov. Zatiaľ nenadobudol účinnosť.

Podľa práva EÚ sú obeť domáceho násillia, ktoré sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín a rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov krajín EHP, oprávnené podľa [smernice o voľnom pohybe](#) na samostatné povolenie na pobyt v prípade rozvodu alebo ukončenia registrovaného partnerstva (článok 13 ods. 2 písm. c)). Pokiaľ ide o rodinných príslušní-kov garantov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, podľa článku 15 ods. 3 [smer-nice o zlúčení rodiny](#) (2003/86/ES) „členské štáty vydajú ustanovenia na zabezpečenie udelenia samostatného povolenia na pobyt v prípade mimoriadne zložitých okolností“ po rozvede alebo odluke.

435 FRA zdokumentovala riziká, ktorým zvyčajne čelia migranti v nezákonnej situácii, keď sú zamestnaní v odvetví domácich prác, pozri FRA (2011a).

436 Rozsudok ESLP vo veci *Opuz proti Turecku* č. 33401/02 z 9. júna 2009, bod 160.

Kľúčové body

- Prvoradým záujmom všetkých opatrení týkajúcich sa detí musia byť najlepšie záujmy dieťaťa (pozri [oddiel 9.1](#)).
- Podľa práva EÚ majú maloleté osoby bez sprievodu, ktoré žiadajú o azyl, právo na pomoc zástupcu (pozri [oddiel 9.1.1](#)).
- Podľa práva EÚ umožňuje [smernica o azylových konaniach](#) členským štátom využiť lekárske prehliadky na určenie veku maloletých bez sprievodu, ktorí žiadajú o azyl, ak majú pochybnosti o tom, či sú alebo nie sú maloletí, ale členské štáty musia rešpektovať určité záruky (pozri [oddiel 9.1.2](#)).
- Podľa práva EÚ aj EDLP existuje pozitívna povinnosť zaviesť okrem ustanovení o trestnej zodpovednosti a trestaní obchodníkov s ľuďmi aj účinné ustanovenia na ochranu obetí a potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi (pozri [oddiel 9.2](#)).
- Podľa práva EÚ sú obeť mučenia, znásilnenia a iných závažných trestných činov oprávnené na osobitné procesné záruky, ak sú potrebné pre spravodlivé a účinné azylové konanie (pozri [oddiel 9.4](#)).
- Podľa EDLP môžu deti a obeť domáceho násillia spadať do skupiny „zraniteľných jednotlivcov“, a preto sú oprávnené na účinnú ochranu štátu (pozri [oddiely 9.1.1 a 9.4](#)).

Ďalšia judikatúra a informácie:

Pokiaľ ide o prístup k ďalšej judikatúre, pozri usmernenia na [strane 239](#) tejto príručky. Doplňujúce materiály týkajúce sa otázok riešených v tejto kapitole možno nájsť v oddiele Ďalšie informácie na [strane 217](#).

Ďalšie informácie

Tento výber odkazov zahŕňa publikácie medzinárodných organizácií, akademických pracovníkov, mimovládnych organizácií, ako aj ESLP a FRA. Zoznam doplnkovej literatúry je zoskupený do siedmich rozsiahlych kategórií (všeobecná literatúra, azylové a utečenecké právo, zaistenie, nezákonní migranti a návrat, deti, osoby so zdravotným postihnutím a osoby bez štátnej príslušnosti). V niektorých prípadoch možno z názvu zistiť, že publikácia sa týka viac než jednej oblasti. Okrem toho možno články na témy uvedené v tejto príručke nájsť v rôznych časopisoch, ako je napríklad *European Journal of Migration and Law*, *International Journal of Refugee Law*, *Refugee Survey Quarterly* a i.

Všeobecná literatúra

FRA (Agentúra Európskej únie pre základné práva), *Access to justice in Europe: an overview of challenges and opportunities*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2011c.

FRA, *Fundamental rights: challenges and achievements in 2011*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2012.

FRA a Rada Európy, Európsky súd pre ľudské práva (ESLP), *Príručka o európskom anti-diskriminačnom práve*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2011.

Frigo, M., et al., *Migration and international human rights law: practitioners guide No. 6*, Medzinárodná komisia právnikov, Ženeva, 2011.

Ktistakis, Y., *Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, Council of Europe Publishing, Štrasburg, 2013.

Peers, S., *EU justice and home affairs law*, Oxford University Press, Oxford, 2011.

Rada Európy, Európsky súd pre ľudské práva, *Practical guide on admissibility criteria*, Rada Európy, Štrasburg, 2011, dostupná na: www.echr.coe.int → Case law → Admissibility guide.

UNHCR, *Toolkit on how to request interim measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights for persons in need of international protection*, UNCHR Representation to the European institutions, Štrasburg, 2012.

Azylové a utečenecké právo

European Council on Refugees and Exiles (ECRE) a European Legal Network on Asylum (ELENA), *Survey on legal aid for asylum seekers in Europe*, október 2010.

FRA, *The duty to inform applicants: the asylum-seeker perspective*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2010.

FRA, *Access to effective remedies: the asylum-seeker perspective*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2010b.

Gammelthoft-Hansen, T., *Access to asylum: international refugee law and the globalisation of migration control*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011.

Goodwin-Gill, G.S., McAdam, J., *The refugee in international law*, Oxford University Press, Oxford, 2007.

Hailbronner, K., *EU Immigration and Asylum Law*, C.H. Beck, Mnichov, 2010.

Hathaway, J.C., *The rights of refugees under international law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Mole, N. and Meredith, C., *Human rights files, No. 9: asylum and the European Convention on Human Rights* (5. vydanie), Rada Európy, Štrasburg, 2010.

UNHCR, *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, HCR/1P/4/ENG/REV. 3, UNHCR, Luxemburg, 2011.

UNHCR, *Improving asylum procedures: comparative analysis and recommendations for law and practice – key findings and recommendations*, 2010, dostupné na www.unhcr.org/4ba9d99d9.html.

UNHCR a Rada Európy, *Protecting refugees*, 2010, dostupné na: <http://book.coe.int/ftp/3582.pdf>.

Wagner, M. and Bonjour, S., *Flughafenverfahrensstudie: Vergleichende Studie des rechtlichen Rahmens und administrativer Praktiken hinsichtlich der Behandlung von Asylgesuchen und der Rückführung von unzureichend dokumentierten Personen an Flughäfen in sieben Europäischen Staaten* (Comparative study on asylum procedures at airport), International Centre for Migration Policy Development (ICMPD), Viedeň, 2009.

Nezákonní migranti a návrat

Cholewinski, R., *Irregular migrants: access to minimum social rights*, Rada Európy, Štrasburg, 2005.

FRA, *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2011b.

FRA, *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2011a.

FRA, *Migrants in an irregular situation: access to healthcare in 10 European Union States*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2011.

Lutz, F., *The negotiations on the Return Directive*, Wolf Legal Publishers, Nijmegen, 2010.

Rada Európy, Komisar pre ľudské práva, Odporúčania týkajúce sa práv cudzincov, ktorí chcú vstúpiť do členského štátu Rady Európy, a presadzovanie príkazov na vyhostenie, CommDH(2001)19, 19. septembra 2001.

Rada Európy, Výbor ministrov, *Dvadsať usmernení o nútenom návrate*, 2005, dostupné na: www.unhcr.org/refworld/publisher/COEMINISTERS,THEMGUIDE,,42ef32984,0.html.

Zaistenie

Edwards, A., *Back to basics: the right to liberty and security of person and 'alternatives to detention' of refugees, asylum-seekers, stateless persons and other migrants*, dokument vypracovaný pre Vysokého komisára OSN pre utečencov, Legal and Protection Policy Research Series, apríl 2011.

FRA, *Coping with a fundamental rights emergency: The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner*, 2011, dostupné na: <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/coping-fundamental-rights-emergency-situation-persons-crossing-greek-land-border>.

FRA, *Detention of third-country nationals in return procedures*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2010a.

International Detention Coalition, *There are alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, Melbourne, International Detention Coalition, 2011, dostupné na: <http://idcoalition.org/cap/handbook>.

Rada Európy, Európsky súd pre ľudské práva, *Guide on Article 5: Right to liberty and security, Article 5 of the Convention*, Rada Európy, Štrasburg, 2012, dostupné na: www.echr.coe.int → Case-law → Case-law guides.

Rada Európy, Európsky výbor pre zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) (2011), *Normy CPT*, (2002) 1 – Rev. 2011, dostupné na: www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm.

Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie, *The detention of asylum seekers and irregular migrants in Europe*: správa Doc.12105 (2010) / uznesenie 1707 (2010) / odporúčanie 1900 (2010).

Rada Európy, Výbor ministrov, Odporúčania Výboru ministrov členským štátom o európskom väzenskom poriadku Rec(2006)2, 11. januára 2006.

Volný pohyb v EÚ

Rogers, N., Scannell, R. a Walsh, J., *Free movement of persons in the enlarged European Union* (2. vydanie), Sweet & Maxwell, Londýn, 2012.

Osoby so zdravotným postihnutím

FRA, *Právna ochrana osôb s duševnými poruchami podľa antidiskriminačného práva*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2011.

UN OHCHR, *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, guidance for human rights monitors*, HR/P/PT/17, 2010, dostupné na: www.ohchr.org/Documents/Publications/Disabilities_training_17EN.pdf.

Deti

FRA, *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2010.

Program pomoci odlúčeným deťom na území Európy (SCEP), *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, 2012, dostupné na: <http://www.refworld.org/docid/4ff535f52.html>.

Rada Európy, Parlamentné zhromaždenie, odporúčanie 1969 (2010) o deťoch bez sprievodu v Európe: otázky príchodu, pobytu a návratu, 15. apríla 2011.

Vysoký komisár OSN pre utečencov (UNHCR), *UNHCR guidelines on formal determination of the best interests of the child*, 2006, dostupné na: www.unhcr.org/4566b16b2.pdf.

Osoby bez štátnej príslušnosti

UNHCR, *Guidelines on statelessness No. 2: Procedures for determining whether an Individual is a stateless person*, HCR/GS/12/02, 2012, dostupné na: www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html.

On-line zdroje

Zdroje	Webová adresa
Na úrovni OSN	
Zvláštny spravodajca OSN pre mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie	www.ohchr.org/EN/Issues/Torture/SRTorture/Pages/SRTortureIndex.aspx
Podvýbor OSN pre predchádzanie mučeniu	www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/OPCATIntro.aspx
Jurisprudencia orgánov pre zmluvy s OSN	http://tb.ohchr.org/default.aspx
Refworld (databáza utečeneckého práva UNHCR)	www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain
Na úrovni Rady Európy	
Európsky výbor pre zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT)	www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm
ESLP	www.echr.coe.int
Databáza judikatúry ESLP HUDOC	http://hudoc.echr.coe.int
Knižnica ESLP	www.echr.coe.int → Library
Zbierka informačných hárkov ESLP	www.echr.coe.int → Press
Informačné poznámky k judikatúre ESLP	www.echr.coe.int → Case-Law
Komisár pre ľudské práva Rady Európy	http://www.coe.int/en/web/commissioner
Európska sociálna charta	http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/
Služba Rady Európy pre koordináciu migrácie	http://www.coe.int/t/democracy/migration/default_en.asp
Skupina expertov pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi (GRETA)	http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/monitoring/greta_EN.asp

Na úrovni EÚ	
Európsky podporný úrad pre azyl (EASO)	http://www.easo.europa.eu/
EASO, Európsky vzdelávací program v oblasti azylu	http://easo.europa.eu/about-us/tasks-of-easo/training-quality/
Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti	http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs
Európska migračná sieť	www.emn.europa.eu
Portál EÚ pre prisťahovalectvo	http://ec.europa.eu/immigration
FRA	http://fra.europa.eu
Frontex	http://frontex.europa.eu
Európska rada pre utečencov a emigrantov (ECRE)	http://www.ecre.org/

Zoznam judikatúry

Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie

<i>Abdon Vanbraekel a i. proti Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC), vec C-368/98, 12. júla 2011</i>	197
<i>Abed El Karem El Kott a iní proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, vec C-364/11, 19. decembra 2012</i>	74
<i>Aoubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, vec C-285/12, 30. januára 2014</i>	65
<i>Achughbabian proti Préfet du ValdeMarne, vec C-329/11, 6. decembra 2011</i>	135, 147, 150
<i>Aissatou Diatta proti Land Berlin, vec C-267/83, 13. februára 1985</i>	129
<i>Alexander Hengartner a Rudolf Gasser proti Landesregierung Vorarlberg, vec C-70/09, 15. júla 2010</i>	178
<i>Altun proti Stadt Böblingen, vec C-337/07, 18. decembra 2008</i>	51, 52
<i>Atiqullah Adil proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, vec C-278/12, 19. júla 2012</i>	28
<i>Aydin Salahadin Abdulla a i. proti Spolkovej republike Nemecko, spojené veci C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08, 2. marca 2010</i>	58, 61, 73, 79
<i>Aziz Melki a Selim Abdeli [veľký senát], spojené veci C-188/10 a C-189/10, 22. júna 2010</i>	28
<i>Baumbast, R a proti Secretary of State for the Home Department, vec C-413/99, 17. septembra 2002</i>	189
<i>Borowitz proti Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, vec C-21/87, 5. júla 1988</i>	201

<i>Bundesrepublik Deutschland proti B a D</i> , spojené veci C-57/09 a C-101/09, 9. novembra 2010	58, 61, 78
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Kaveh Puid</i> , vec C-4/11, 14. novembra 2013.....	103
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Y a Z</i> , spojené veci C-71/11 a C-99/11, 5. septembra 2012.....	64
<i>Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken</i> , vec C-578/08, 4. marca 2010	49, 112, 125
<i>Chuck proti Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank</i> , vec C-331/06, 3. apríla 2008.....	201
<i>Cimade a Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) proti Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration</i> , vec C-179/11, 27. septembra 2012	194
<i>Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg</i> , vec C-66/85, 3. júla 1986	179
<i>Deutscher Handballbund eV proti Maros Kolpak</i> , vec C-438/00, 8. mája 2003	184
<i>Dirk Rüffert proti Land Niedersachsen</i> , vec C-346/06, 3. apríla 2008	179
<i>El Dridi, alias Soufi Karim</i> , vec C-61/11, 28. apríla 2011	135, 146, 150
<i>El Yassini proti Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-416/96, 2. marca 1999	184
<i>Eran Abatay a i. a Nadi Sahin proti Bundesanstalt für Arbeit</i> , spojené veci C-317/01 a C-369/01, 21. októbra 2003.....	51
<i>Európska komisia proti Holandskému kráľovstvu</i> , vec C-508/10, 26. apríla 2012.....	49
<i>Európska komisia proti Španielskemu kráľovstvu</i> , vec C-211/08, 15. júna 2010.....	197
<i>Európsky parlament proti Rade Európskej únie</i> , vec C-355/10, 5. septembra 2012.....	35
<i>Európsky parlament proti Rade Európskej únie</i> , vec C-540/03, 27. júna 2006	125
<i>Fatma Pehlivan proti Staatssecretaris van Justitie</i> , vec C-484/07, 16. júna 2011	129
<i>Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost</i> , vec C-314/85, 22. októbra 1987	19
<i>Francovich a Bonifaci a i. proti Talianskej republike</i> , spojené veci C-6/90 a C-9/90, 19. novembra 1991	19, 161
<i>Francovich proti Talianskej republike</i> , vec C-479/93, 9. novembra 1995.....	19
<i>G. B. C. Echternach a A. Moritz proti Minister van Onderwijs en Wetenschappen</i> , spojené veci C-389/87 a C-390/87, 15. marca 1989.....	189
<i>Georgios Orfanopoulos a i. a Raffaele Oliveri proti Land Baden- Württemberg</i> , spojené veci C-482/01 a C-493/01, 29. apríla 2004	85, 86

<i>Hava Genc proti Land Berlin</i> , vec C-14/09, 4. februára 2010.....	182
<i>Holandské kráľovstvo proti Ann Florence Reed</i> , vec C-59/85, 17. apríla 1986.....	111, 122
<i>Hristo Gaydarov proti Director na Glavna direktsia "Ohranitelna politisia" pri Ministerstvo na vatreshnite raboti</i> , vec C-430/10, 17. novembra 2011	85
<i>Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura a Real Federación Española de Fútbol</i> , vec C-265/03, 12. apríla 2005.....	186
<i>lída proti Stadt Ulm</i> , vec C-40/11, 8. novembra 2012	86, 121
<i>Ismail Derin proti Landkreis Darmstadt-Dieburg</i> , vec C-325/05, 18. júla 2007	182
<i>K proti Bundesasylamt</i> , vec C-245/11, 6. novembra 2012.....	92, 102
<i>Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Rade Európskej únie a Komisii Európskych spoločností</i> , spojené veci C-402/05 P a C-415/05 P, 3. septembra 2008.....	19
<i>Kadiman proti Freistaat Bayern</i> , vec C-351/95, 17. apríla 1997.....	182
<i>Kadzoev (Huchbarov)</i> , vec C-357/09, 30. novembra 2009.....	39, 47, 136, 142, 153, 154
<i>Kazim Kus proti Landeshauptstadt Wiesbaden</i> , vec C-237/91, 16. decembra 1992.....	184
<i>Komisia Európskych spoločností proti Španielskemu kráľovstvu</i> , vec C-503/03, 31. januára 2006	122
<i>Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen proti Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-200/02, 19. októbra 2004	119
<i>Land Baden-Württemberg proti Panagiotis Tsakouridis</i> , vec C-145/09, 23. novembra 2010.....	85
<i>Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan a Svenska Elektrikerförbundet</i> , vec C-341/05, 18. decembra 2007	180
<i>Leyla Ecem Demirkan proti Spolkovej republike Nemecko</i> , vec C-221/11, 24. septembra 2013	50
<i>Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz</i> , vec C-44/79, 13. decembra 1979	20
<i>M. G. a N. R. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , vec C-383/13, 10. septembra 2013.....	158
<i>M. M. proti Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland a Attorney General</i> , vec C- 277/11, 22. novembra 2012.....	93
<i>Maria Teixeira proti London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-480/08, 23. februára 2010.....	189

<i>Mary Carpenter proti Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-60/00, 11. júla 2002	111, 119
<i>Mehmet Arslan proti Polícii ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie</i> , vec C-534/11, 30. mája 2013	142
<i>Mehmet Soysal a Ibrahim Savatli proti Spolkovej republike Nemecko</i> , vec C-228/06, 19. februára 2009	51
<i>Meki Elgafaji a Noor Elgafaji proti Staatssecretaris van Justitie</i> , vec C-465/07, 17. februára 2009	58, 65
<i>Metock a i. proti Minister for Justice, Equality and Law Reform</i> , vec C-127/08, 25. júla 2008	111, 118, 125
<i>Micheletti a i. proti Delegacion del Gobierno en Cantabria</i> , vec C-369/90, 7. júla 1992	53
<i>Migrationsverket proti Nurije Kastrati a i.</i> , vec C-620/10, 3. mája 2012	102
<i>Minister voor Immigratie en Asiel proti X a Y. a Z proti Minister voor Immigratie en Asiel</i> , spojené veci C-199/12, C-200/12 a C-201/12, 7. novembra 2013	64
<i>Mohamad Zakaria</i> , vec C-23/12, 17. januára 2013	32
<i>Mohamed Gattoussi proti Stadt Rüsselsheim</i> , vec C-97/05, 14. decembra 2006	185
<i>Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti Belgickému kráľovstvu</i> , vec C-459/99, 25. júla 2002	118, 122
<i>Murat Dereci a i. proti Bundesministerium für Inneres</i> , vec C-256/11, 15. novembra 2011	86, 112, 120
<i>Murat Polat proti Stadt Rüsselsheim</i> , vec C-349/06, 4. októbra 2007	59, 87
<i>N.S. proti Secretary of State for the Home Department a M.E. a i. proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform</i> , spojené veci C-411/10 a C-493/10, 21. decembra 2011	21, 57, 77, 92, 103, 105, 194
<i>Natthaya Dülger proti Wetteraukreis</i> , vec C-451/11, 19. júla 2012	52, 131
<i>Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivata</i> , vec C-31/09, 17. júna 2010	61, 73
<i>O. a S. proti Maahanmuuttovirasto a Maahanmuuttovirasto proti L.</i> , spojené veci C-356/11 a C-357/11, 6. decembra 2012	120
<i>Office national de l'emploi proti Bahia Kziber</i> , vec C-18/90, 31. januára 1991	184
<i>Ömer Nazli, Caglar Nazli a Melike Nazli proti Stadt Nürnberg</i> , vec C-340/97, 10. februára 2000	86

<i>P.I. proti Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid</i> , vec C-348/09, 22. mája 2012	59, 85
<i>Petar Aladzhov proti Zamestnik director na Stolichna direksia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti</i> , vec C-434/10, 17. novembra 2011	85
<i>Pilar Allué a Carmel Mary Coonan a i. proti Università degli studi di Venezia a Università degli studi di Parma</i> , spojené veci C-259/91, C-331/91 a C-332/91, 2. augusta 1993	179
<i>Rahmanian Koushkaki proti Spolkova republika Nemecko</i> , vec C-84/12, 19. decembra 2013	27
<i>Recep Tetik proti Land Berlin</i> , vec C-171/95, 23. januára 1997	51, 181
<i>Roland Rutili proti Ministre de l'intérieur</i> , vec C-36/75, 28. októbra 1985	86
<i>Rottmann proti Freistaat Bayern</i> , vec C-135/08, 2. marca 2010	40, 53
<i>Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEM)</i> , vec C-34/09, 8. marca 2011	39, 86, 112, 119
<i>Samba Diouf proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration</i> , vec C-69/10, 28. júla 2011	97
<i>Secretary of State for the Home Department proti Muhammad Sazzadur Rahman a i.</i> , vec C-83/11, 5. septembra 2012	117, 124
<i>Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) a i.</i> , vec C-571/10, 24. apríla 2012	193
<i>Shirley McCarthy proti Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-434/09, 5. mája 2011	120
<i>Staatssecretaris van Justitie proti Mangat Singh</i> , vec C-502/10, 18. októbra 2012	48
<i>Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan</i> , spojené veci C-7/10 a C-9/10, 29. marca 2012	52
<i>Süleyman Eker proti Land Baden-Württemberg</i> , vec C-386/95, 29. mája 1997	181
<i>The Queen, na žiadosť MA a iní proti Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-648/11, 6. júna 2013	205, 208
<i>The Queen, na žiadosť Yvonne Watts proti Bedford Primary Care Trust a Secretary of State for Health</i> , vec C-372/04, 16. mája 2006	197
<i>The Queen proti Immigration Appeal Tribunal a Surinder Singh, ex parte Secretary of State for the Home Department</i> , vec C-370/90, 7. júla 1992	119
<i>The Queen proti Secretary of State for the Home Department ex parte Manjit Kaur</i> , vec C-192/99, 20. februára 2001	53

<i>The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas, vec C-37/98, 11. mája 2000</i>	50
<i>The Queen, Veli Tum a Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department, vec C-16/05, 20. septembra 2007</i>	50, 51
<i>Trestné konanie proti Artur Leymann a Aleksei Pustovarov, vec C-388/08, 1. decembra 2008</i>	93
<i>Trestné konania proti Gjoko Filev a Adnan Osmani, vec C-297/12, 19. septembra 2013</i>	30, 146
<i>Trestné konanie proti Md Sagor, vec C-430/11, 6. decembra 2012</i>	146
<i>Tural Oguz proti Secretary of State for the Home Department, vec C-186/10, 21. júla 2011</i>	50, 51
 <i>Ymeraga a i. proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, vec C-87/12, 8. mája 2013</i>	86
 <i>Zuheyr Frayeh Halaf protiv Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet, C-528/11, 30. Mai 2013</i>	103
<i>ZZ proti Secretary of State for the Home Department, vec C-300/11, 4. júna 2013</i>	59, 85

Judikatúra súdu Európskeho združenia voľného obchodu

EFTA súd, <i>Arnulf Clauder, vec E-4/11, 26. júla 2011</i>	126
--	-----

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva

<i>A. a i. proti Spojenému kráľovstvu [veľký senát] (č. 3455/05), 19. februára 2009</i>	139, 143, 144, 150, 151, 152
<i>A. A. proti Spojenému kráľovstvu (č. 8000/08), 20. septembra 2011</i>	72, 113, 131
<i>Abdilahi Abdulwahidi proti Holandsku (č. 21741/07), 12. novembra 2013</i>	191
<i>Abdolkhani a Karimnia proti Turecku (č. 30471/08), 22. septembra 2009</i>	91, 95, 97, 137, 159
<i>Abdulaziz, Cabaes a Balkandali proti Spojenému kráľovstvu (č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81), 28. mája 1985</i>	25, 117
<i>Afif proti Holandsku (dec.) (č. 60915/09), 24. mája 2011</i>	191
<i>Ahmed proti Rakúsku (č. 25964/94), 17. decembra 1996</i>	43, 61
<i>Airey proti Írsku (č. 6289/73), 9. októbra 1979</i>	107, 108
<i>Al-Jedda proti Spojenému kráľovstvu [veľký senát] (č. 27021/08), 7. júla 2011</i>	143
<i>Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému kráľovstvu, (č. 61498/08), 2. marca 2010</i>	66
<i>Amrollahi proti Dánsku (č. 56811/00), 11. júla 2002</i>	132

<i>Amuur proti Francúzsku</i> (č. 19776/92), 25. júna 1996	23, 33, 140, 149
<i>Anakomba Yula proti Belgicku</i> (č. 45413/07), 10. marca 2009	124
<i>Anayo proti Nemecku</i> (č. 20578/07), 21. decembra 2010	106
<i>Andrejeva proti Lotyšsku</i> [veľký senát] (č. 55707/00), 18. februára 2009.....	173, 199
<i>Antwi a i. proti Nórsku</i> (č. 26940/10), 14. februára 2012.....	132
<i>Aristimuño Mendizabal proti Francúzsku</i> (č. 51431/99), 17. januára 2006	53
<i>Aswat. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 17299/12), 16. apríla 2013.....	68
<i>Auad proti Bulharsku</i> (č. 46390/10), 11. októbra 2011.....	136, 155
<i>Austin a i. proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 39692/09, č. 40713/09 a 41008/09), 15. marca 2012	138, 139
<i>Azimov proti Rusku</i> (č. 67474/11), 18. apríla 2013.....	45, 149
<i>Babar Ahmad a i. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 a 67354/09), 10. apríla 2012	68
<i>Bader a Kanbor proti Švédsku</i> (č. 13284/04), 8. novembra 2005	66
<i>Bah proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 56328/07), 27. septembra 2011	173, 191
<i>Bajsultanov proti Rakúsku</i> (č. 54131/10), 12. júna 2012.....	122
<i>Balogun proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 60286/09), 10. apríla 2012.....	131
<i>Beldjoudi proti Francúzsku</i> (č. 12083/86), 26. marca 1992.....	132
<i>Bensaid proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 44599/98), 6. februára 2001	195
<i>Berrehab proti Holandsku</i> (č. 10730/84), 21. júna 1988	112, 130
<i>Bigaeva proti Grécku</i> (č. 26713/05), 28. mája 2009.....	171, 177
<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Írsku</i> [veľký senát] (č. 45036/98), 30. júna 2005	16, 21
<i>Boultif proti Švajčiarsku</i> (č. 54273/00), 2. augusta 2001	113, 131, 132
<i>Branko Tomašić a i. proti Chorvátsku</i> (č. 46598/06), 15. januára 2009	168
<i>C. G. a i. proti Bulharsku</i> (č. 1365/07), 24. apríla 2008	92, 96, 106
<i>Chahal proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 22414/93), 15. novembra 1996.....	152
<i>Chapman proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 27238/95/05), 18. januára 2001.....	190
<i>Collins a Akaziebie proti Švédsku</i> (dec.) (č. 23944/05), 8. marca 2007	70
<i>Čonka proti Belgicku</i> (č. 51564/99), 5. februára 2002	58, 81, 98
<i>D. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 30240/96), 2. mája 1997	68
<i>Dalea proti Francúzsku</i> (dec.) (č. 964/07), 2. februára 2010.....	31
<i>Darraj proti Francúzsku</i> (č. 34588/07), 4. novembra 2010	166
<i>Darren Omoregie a i. proti Nórsku</i> (č. 265/07), 31. júla 2008.....	111, 122, 123

<i>Dbouba v. Turkey</i> , No. 15916/09, 13 July 2010	158, 159
<i>De Souza Ribeiro proti Francúzsku</i> (č. 22689/07), 13. decembra 2012	92, 100
<i>Demir a Baykara proti Turecku</i> [veľký senát] (č. 34503/97), 12. novembra 2008	176
<i>Dougoz proti Grécku</i> (č. 40907/98), 6. marca 2001	149, 160
<i>El Morsli proti Francúzsku</i> (dec.) (č. 15585/06), 4. marca 2008	32
<i>Fawsie proti Grécku</i> (č. 40080/07), 28. októbra 2010	199
<i>Finogenov a i. proti Rusku</i> [veľký senát] (č. 18299/03 a 27311/03), 20. decembra 2011	168
<i>Finucane proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 29178/95), 1. júla 2003	169
<i>Foka proti Turecku</i> (č. 28940/95), 24. júna 2008	139
<i>G. R. proti Holandsku</i> (č. 22251/07), 10. januára 2012	107, 124
<i>Gaygusuz proti Rakúsku</i> (č. 17371/90), 16. septembra 1996	172, 174, 199
<i>Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francúzsku</i> (č. 25389/05), 26. apríla 2007	91, 98
<i>Genovese proti Malte</i> , (č. 53124/09), 11. októbra 2011	54
<i>Gillow proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 9063/80), 24. novembra 1986	172, 190
<i>Glor proti Švajčiarsku</i> (č. 13444/04), 30. apríla 2009	213
<i>Gül proti Švajčiarsku</i> (č. 23218/94), 19. februára 1996	112, 127
<i>Guzzardi proti Taliansku</i> (č. 7367/76), 6. novembra 1980	138, 139
<i>H. a B. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 70073/10 a 44539/11), 9. apríla 2013	66
<i>H. L. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 45508/99), 5. októbra 2004	139
<i>H. L. R. proti Francúzsku</i> [veľký senát] (č. 24573/94), 29. apríla 1997	68
<i>Hasanbasic proti Švajčiarsku</i> (č. 52166/09), 11. júna 2013	132
<i>Hida proti Dánsku</i> (č. 38025/02), 19. februára 2004	74, 80
<i>Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku</i> [veľký senát] (č. 27765/09), 23. februára 2012	24, 36, 58, 81, 91, 100
<i>Hode a Abdi proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 22341/09), 6. novembra 2012	126
<i>I. M. proti Francúzsku</i> (č. 9152/09), 2. februára 2012	91, 101
<i>I. proti Švédsku</i> (č. 61204/09), 5. septembra 2013	69, 71
<i>Ilhan proti Turecku</i> [veľký senát] (č. 22277/93), 27. júna 2000	168
<i>Ismoilov a i. proti Rusku</i> (č. 2947/06), 24. apríla 2008	75, 79
<i>K. A. B. proti Švédsku</i> (č. 886/11), 5. septembra 2013	67
<i>Kanagaratnam a i. proti Belgicku</i> (č. 15297/09), 13. decembra 2011	156

<i>Karassev proti Finsku</i> (dec.) (č. 31414/96), 12. januára 1999.....	54
<i>Kaya proti Turecku</i> (č. 22729/93), 19. februára 1998.....	168
<i>Kiyutin proti Rusku</i> , (č. 2700/10), 10. marca 2011.....	48
<i>Koua Poirrez proti Francúzsku</i> (č. 40892/98), 30. septembra 2003.....	172, 199
<i>Kučera proti Slovensku</i> (č. 48666/99), 17. júla 2007.....	168
<i>Kudła proti Poľsku</i> [veľký senát] (č. 30210/96), 26. októbra 2000.....	96, 98
<i>Kuduzović proti Slovinsku</i> (dec.) (č. 60723/00), 17. marca 2005.....	54
<i>Kurić a i. proti Slovinsku</i> [veľký senát] (č. 26828/06), 26. júna 2012.....	39, 49
<i>Liu proti Rusku</i> (č. 42086/05), 6. decembra 2007.....	41
<i>Longa Yonkeu proti Lotyšsku</i> (č. 57229/09), 15. novembra 2011.....	136, 151
<i>Louled Massoud proti Malte</i> (č. 24340/08), 27. júla 2010.....	154
<i>Luczak proti Poľsku</i> (č. 77782/01), 27. novembra 2007.....	199
<i>M. a i. proti Bulharsku</i> (č. 41416/08), 26. júla 2011.....	148
<i>M. A. proti Cypru</i> (č. 41872/10), 23. júla 2013.....	81
<i>M. S. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 24527/08), 3. mája 2012.....	156
<i>M. S. S. proti Belgicku a Grécku</i> [veľký senát] (č. 30696/09), 21. januára 2011.....	57, 78, 92, 95, 96, 99, 104, 108, 156, 161, 166, 172, 191
<i>M. Y. H. proti Švédsku</i> (č. 50859/10), 27. júna 2013.....	76
<i>Maaouia proti Francúzsku</i> (č. 39652/98), 5. októbra 2000.....	107
<i>Maaouia proti Francúzsku</i> (dec.) (č. 39652/98), 12. januára 1999.....	96
<i>Makaratzis proti Grécku</i> [veľký senát] (č. 50385/99), 20. decembra 2004.....	167
<i>Mamatkulov a Askarov proti Turecku</i> [veľký senát] (č. 46827/99 a 46951/99), 4. februára 2005.....	39, 45, 58, 83
<i>Mannai proti Taliansku</i> (č. 9961/10), 27. marca 2012.....	62
<i>Mastromatteo proti Taliansku</i> [veľký senát] (č. 37703/97), 24. októbra 2002.....	168
<i>Mathloom proti Grécku</i> (č. 48883/07), 24. apríla 2012.....	154
<i>Matsiukhina a Matsiukhin proti Švédsku</i> (dec.) (č. 31260/04), 21. júna 2005.....	70
<i>Matthews proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 24833/94), 18. februára 1999.....	16
<i>McCann a i. proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 18984/91), 27. septembra 1995.....	167, 169
<i>Medvedev a i. proti Francúzsku</i> [veľký senát] (č. 3394/03), 29. marca 2010.....	36
<i>Mikolenko proti Estónsku</i> (č. 10664/05), 8. októbra 2009.....	135, 136, 141, 147, 153
<i>Mohamed Hussein a i. proti Holandsku a Taliansku</i> (dec.) (č. 27725/10), 2. apríla 2013.....	104
<i>Mohamed proti Rakúsku</i> (č. 2283/12), 6. júna 2013.....	104

<i>Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgicku</i> (č. 13178/03), 12. októbra 2006.....	136, 156, 160
<i>Muminov proti Rusku</i> (č. 42502/06), 11. decembra 2008.....	69, 72
<i>Muskhadzhiyeva a i. proti Belgicku</i> (č. 41442/07), 19. januára 2010.....	136, 156
<i>NA. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 25904/07), 17. júla 2008.....	43, 67, 80
<i>N. proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 26565/05), 27. mája 2008.....	57, 68
<i>N. proti Švédsku</i> (č. 23505/09), 20. júla 2010.....	71
<i>Nachova a i. proti Bulharsku</i> [veľký senát] (č. 43577/98 a 43579/98), 6. júla 2005.....	167
<i>Nada proti Švajčiarsku</i> [veľký senát] (č. 10593/08), 12. septembra 2012.....	31
<i>Nolan a K proti Rusku</i> (č. 2512/04), 12. februára 2009.....	33, 139, 140
<i>Nowak proti Ukrajine</i> (č. 60846/10), 31. marca 2011.....	136, 157
<i>Nuñez proti Nórsku</i> (č. 55597/09), 28. júna 2011.....	111, 123
<i>O'Donoghue a i. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 34848/07), 14. decembra 2010.....	111, 116
<i>Omojudi proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 1820/08), 24. novembra 2009.....	113
<i>Omwenyeke proti Nemecku</i> (dec.) (č. 44294/04), 20. novembra.....	42, 141
<i>Onur proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 27319/07), 17. februára 2009.....	122
<i>Opuz proti Turecku</i> (č. 33401/02), 9. júna 2009.....	206, 215
<i>Osman proti Dánsku</i> (č. 38058/09), 14. júna 2011.....	112, 127
<i>Osman proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 23452/94), 28. októbra 1998.....	168
<i>Othman (Abu Qatada) proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 8139/09), 17. januára 2012.....	58, 75, 83
<i>Peers proti Grécku</i> (č. 28524/95), 19. apríla 2001.....	160
<i>Phull proti Francúzsku</i> (dec.) (č. 35753/03), 11. januára 2005.....	32
<i>Ponomaryovi proti Bulharsku</i> (č. 5335/05), 21. júna 2011.....	172, 188
<i>Popov proti Francúzsku</i> (č. 39472/07 a 39474/07), 19. januára 2012.....	148, 156
<i>Powell proti Spojenému kráľovstvu</i> (dec.) (č. 45305/99), 4. mája 2000.....	195
<i>Pretty proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 2346/02), 29. apríla 2002.....	113, 213
<i>Price proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 33394/96), 10. júla 2001.....	156
<i>R. C. proti Švédsku</i> (č. 41827/07), 9. marca 2010.....	70, 71
<i>Rachwalski a Ferenc proti Poľsku</i> (č. 47709/99), 28. júla 2009.....	168
<i>Rahimi proti Grécku</i> (č. 8687/08), 5. apríla 2011.....	205, 207, 210
<i>Raimondo proti Taliansku</i> (č. 12954/87), 22. februára 1994.....	139
<i>Ramsahai a i. proti Holandsku</i> [veľký senát] (č. 52391/99), 15. mája 2007.....	163, 169
<i>Ramzy proti Holandsku</i> (č. 25424/05), 20. júla 2010.....	58

<i>Rantsev proti Cypru a Rusku</i> (č. 25965/04), 7. januára 2010.....	39, 44, 136, 140, 156, 160, 206, 212
<i>Riad a Idiab proti Belgicku</i> (veci č. 29787/03 a 29810/03), 24. januára 2008.....	33, 140
<i>Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Holandsku</i> (č. 50435/99), 31. januára 2006.....	111, 123, 130
<i>Rusu proti Rakúsku</i> (č. 34082/02), 2. októbra 2008.....	136, 151
<i>Ryabikin proti Rusku</i> (č. 8320/04), 19. júna 2008.....	75, 79
<i>S. a Marper proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 30562/04), 4. decembra 2008.....	166
<i>S. D. proti Grécku</i> (č. 53541/07), 11. júna 2009.....	137, 156, 159, 160
<i>S. F a i. proti Švédsku</i> (č. 52077/10), 15. mája 2012.....	69, 71
<i>S. H. H. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 60367/10), 29. januára 2013.....	68
<i>S. P. proti Belgicku</i> (dec.) (č. 12572/08), 14. júna 2011.....	149
<i>Saadi proti Spojenému kráľovstvu</i> [veľký senát] (č. 13229/03), 29. januára 2008.....	39, 42, 135, 136, 145, 150, 151, 158
<i>Saadi proti Taliansku</i> [veľký senát] (č. 37201/06), 28. februára 2008.....	57, 62, 70, 71, 75, 79
<i>Salah Sheekh proti Holandsku</i> (č. 1948/04), 11. januára 2007.....	57, 62, 66, 70
<i>Saleck Bardi proti Španielsku</i> (č. 66167/09), 24. mája 2011.....	106
<i>Savridin Dzhurayev proti Rusku</i> (č. 71386/10), 25. apríla 2013.....	39, 46
<i>Sen proti Holandsku</i> (č. 31465/96), 21. decembra 2001.....	112, 127
<i>Siałkowska proti Poľsku</i> (č. 8932/05), 22. marca 2007.....	107
<i>Singh a i. proti Belgicku</i> (č. 33210/11), 2. októbra 2012.....	71
<i>Singh proti Českej republike</i> (č. 60538/00), 25. januára 2005.....	136, 152
<i>Slivenko proti Lotyšsku</i> [veľký senát] (č. 48321/99), 9. októbra 2003.....	54
<i>Soering proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 14038/88), 7. júla 1989.....	57, 61, 62
<i>Stamose proti Bulharsku</i> [veľký senát] (č. 29713/05), 27. novembra 2012.....	31
<i>Sufi a Elmi proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 8319/07 a 11449/07), 28. júna 2011.....	43, 57, 58, 67, 69, 71, 72, 75
<i>Sultani proti Francúzsku</i> (č. 45223/05), 20. septembra 2007.....	81
<i>Suso Musa proti Malte</i> (č. 42337/12), 23. júla 2013.....	39, 42, 135, 145
<i>Taiš proti Francúzsku</i> (č. 39922/03), 6. júna 2006.....	163, 169
<i>Tanli proti Turecku</i> (č. 26129/95), 10. apríla 2001.....	169
<i>Tarariyeva proti Rusku</i> (č. 4353/03), 14. decembra 2006.....	163, 169
<i>Timishev proti Rusku</i> (č. 55762/00 a 55974/00), 13. decembra 2005.....	188
<i>Tomic proti Spojenému kráľovstvu</i> (dec.) (č. 17837/03), 14. októbra 2003.....	80

<i>Udeh proti Švajčiarsku</i> (č. 12020/09), 16. apríla 2013.....	132
<i>Üner proti Holandsku</i> [veľký senát] (č. 46410/99), 18. októbra 2006.....	113, 131
<i>Velikova proti Bulharsku</i> (č. 41488/98), 18. mája 2000.....	167, 169
<i>Vilvarajah a i. proti Spojenému kráľovstvu</i> (č. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 a 13448/87), 30. októbra 1991.....	62, 80
<i>Wasilewski proti Poľsku</i> (dec.) (č. 32734/96), 20. apríla 1999.....	172, 195, 199
<i>Weller proti Maďarsku</i> (č. 44399/05), 31. marca 2009.....	200
<i>Khavara a i. proti Taliansku a Albánsku</i> (č. 39473/98), 11. januára 2001.....	36
<i>Yoh-Ekale Mwanje proti Belgicku</i> (č. 10486/10), 20. decembra 2011.....	144
<i>Z. N. S. proti Turecku</i> (č. 21896/08), 19. januára 2010.....	159

Judikatúra Európskej komisie pre ľudské práva

<i>Jaramillo proti Spojenému kráľovstvu</i> (dec.) (č. 24865/94), 23. októbra 1995.....	123
<i>Karus proti Taliansku</i> (dec.) (č. 29043/95), 20. mája 1998.....	172, 188
<i>Rodina K. a W. proti Holandsku</i> (dec.) (č. 11278/84), 1. júla 1985.....	54
<i>Sorabjee proti Spojenému kráľovstvu</i> (dec.) (č. 23938/94), 23. októbra 1995.....	112, 123
<i>Stewart proti Spojenému kráľovstvu</i> (dec.) (č. 10044/82), 10. júla 1984.....	167
<i>Východoafrickí Ázijci (britské chránené osoby) proti Spojenému kráľovstvu</i> (dec.) (č. 4715/70, 4783/71 a 4827/71), 6. marca 1978.....	35

Judikatúra Európskeho výboru pre sociálne práva

<i>COHRE proti Chorvátsku</i> , sťažnosť č. 52/2008, skutková podstata veci, 22. júna 2010.....	192
<i>COHRE proti Francúzsku</i> , sťažnosť č. 63/2010, skutková podstata veci, z 28. júna 2011.....	192
<i>COHRE proti Taliansku</i> , sťažnosť č. 58/2009, skutková podstata veci, z 25. júna 2010.....	192

<i>Defence for Children International (DCI) proti Holandsku</i> , sťažnosť č. 47/2008, skutková podstata vecí, z 20. októbra 2009	48, 172, 174, 192, 207
<i>European Roma and Travellers Forum proti Francúzsku</i> , sťažnosť č. 64/2011, skutková podstata vecí, 22. januára 2012	82
<i>Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) proti Grécku</i> , sťažnosť č. 30/2005, skutková podstata vecí, ktorá sa týka baníkov, 6. decembra 2006.....	178
<i>Medzinárodná federácia Líg ľudských práv (FIDH) proti Francúzsku</i> , sťažnosť č. 14/2003, skutková podstata vecí, 8. septembra 2004	48, 172, 176, 195

Judikatúra Výboru OSN pre ľudské práva

<i>A proti Austrálii</i> , oznámenie č. 560/1993, stanoviská z 30. apríla 1997	150
<i>Ranjit Singh proti Francúzsku</i> , oznámenia č. 1876/2000 a 1876/2009, stanoviská z 22. júla 2011	32

Judikatúra vnútroštátnych súdov

Česká republika, rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky (<i>Ústavní soud České republiky</i>) (č. 9/2010) Zb., januára 2010.....	97
Francúzsko, Štátna rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. A.</i> , (č. 334040), 1. júla 2011	69
Francúzsko, Štátna rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. et Mme Forabosco</i> (č. 190384), 9. júna 1999.....	29
Francúzsko, Štátna rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. Ghevondyan</i> (č. 356505), 4. júna 2012	47
Francúzsko, Štátna rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. Hicham B.</i> (č. 344411), 24. novembra 2010	30
Malta, <i>Abdul Hakim Hassan Abdulle Et proti Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)</i> (č. 56/2007), 29. novembra 2011	63
Nemecko, Spolkový ústavný súd (<i>Bundesverfassungsgericht</i>) (č. 56/2012), 18. júla 2012.....	201

Rakúsko, Rakúsky ústavný súd (<i>Österreichischer Verfassungsgerichtshof</i>), rozhodnutia G31/98, G79/98, G82/98, G108/98, 24. júna 1998	97
Spojené kráľovstvo, <i>E. M. (Libanon) proti Secretary of State For The Home Department</i> [2008] UKHL 64, 22. októbra 2008.....	83
Spojené kráľovstvo, <i>FGP proti Serco Plc & Anor</i> [2012] EWHC 1804 (Admin), 5. júla 2012	168
Spojené kráľovstvo, Najvyšší súd Spojeného kráľovstva, <i>R (Quila a i.) proti Secretary of State for the Home Department</i> [2011] UKSC 45, 12. októbra 2011	115
Spojené kráľovstvo, Najvyšší súd Spojeného kráľovstva, <i>W. L. (Kongo) 1 & 2 proti Secretary of State for the Home Department; K. M. (Jamajka) proti Secretary of State for the Home Department</i> , [2011] UKSC 12, 23. marca 2011.....	143
Švajčiarsko, Švajčiarsky spolkový súd, rozhodnutie <i>BGE 136 II 5</i> , 29. septembra 2009	118

Ako hľadať judikatúru európskych súdov

Európsky súd pre ľudské práva: databáza judikatúry HUDOC

Databáza HUDOC poskytuje voľný prístup k judikatúre ESLP: <http://HUDOC.echr.coe.int>.

Databáza je dostupná v anglickom a francúzskom jazyku a poskytuje používateľsky optimálny vyhľadávací nástroj, ktorý uľahčuje vyhľadávanie judikatúry.

Videonávody a príručky pre používateľov sú dostupné na stránke **Pomocník** databázy HUDOC. Podrobnosti a príklady používania filtrov a vyhľadávacích polí môže používateľ získať ukázaním myšou na napravo od každého vyhľadávacieho nástroja v rozhraní databázy Hudoc.

Odkazy na judikatúru v tejto príručke poskytujú čitateľovi komplexné informácie, ktoré mu umožnia jednoducho nájsť celý text citovaného rozsudku alebo rozhodnutia.

Pred začatím vyhľadávania si všimnite, že predvolené nastavenie zobrazuje rozsudky veľkej komory a komory s cieľom uverejňovať najnovšie rozsudky. Ak chce používateľ vyhľadávať v iných zbierkach, napríklad v zbierkach rozhodnutí, mal by začiaarknúť príslušné okienko v poli **Zbierka dokumentov** zobrazenom v ľavom hornom rohu obrazovky.

Najjednoduchším spôsobom vyhľadávania vecí je zadať číslo žiadosti do poľa **Číslo žiadosti** v časti **Rozšírené vyhľadávanie** v pravom hornom rohu obrazovky, a potom kliknúť na tlačidlo Vyhľadať.

Na prístup k ďalšej judikatúre týkajúcej sa iných otázok, napr. otázok súvisiacich s azylom, môže používateľ použiť **pole Vyhľadávanie** označené lupou v pravom hornom rohu obrazovky. V poli vyhľadávania môže používateľ vyhľadávať v text pomocou:

- jedného slova (napr. azyl, utečenci)
- frázy (napr. žiadatelia o azyl)
- názvu veci
- štátu
- boolovskej frázy (napr. cudzinci TAKMER pobyt)

Na pomoc vyhľadávania v texte je k dispozícii **jednoduché boolovské vyhľadávanie** kliknutím na šípku zobrazenú v **pole Vyhľadávanie**. Jednoduché boolovské vyhľadávanie ponúka šesť možností: toto presné slovo alebo fráza, všetky tieto slová, ktorékoľvek z týchto slov, žiadne z týchto slov, takmer tieto slová, volné boolovské vyhľadávanie.

Po zobrazení výsledkov vyhľadávania môže používateľ jednoducho zúžiť výsledky pomocou filtrov zobrazených v poli **Filtre** na ľavej strane obrazovky, napríklad „jazyk“ alebo „štát“. Na zúženie výsledkov možno použiť filtre jednotlivo alebo v kombinácii. Užitočným nástrojom môže byť filter „Kľúčové slová“, pretože často obsahuje pojmy vybrané z textu EDĽP a je priamo prepojený s dôvodmi a závermi súdu.

Príklad: Vyhľadávanie judikatúry súdu o otázke vyhostenia žiadateľov o azyl, ktoré ich podrobuje riziku mučenia alebo neludského zaobchádzania alebo trestania podľa článku 3 EDĽP

- 1) Používateľ najprv zadá do **pole Vyhľadávanie** frázu „žadatelia o azyl“ a klikne na modré **tlačidlo Vyhľadať**.
- 2) Po zobrazení výsledkov používateľ v **pole Filtre** zvolí **Filter násilia „3“**, čím zúži výsledky na tie, ktoré súvisia s násilím podľa článku 3.

- 3) Potom môže používateľ vo **Filtri kľúčových slov** vybrať príslušné kľúčové slová s cieľom zúžiť výsledky na tie, ktoré súvisia s článkom 3, ako napríklad kľúčové slovo „(článok 3) Zákaz mučenia“.

Pre závažnejšie prípady je v databáze HUDOC dostupné právne zhrnutie. Zhrnutie obsahuje popisné zhrnutie súdneho rozhodnutia, stručnú prezentáciu skutočností a práva s dôrazom na body právneho záujmu. Ak existuje zhrnutie, vo výsledkoch sa zobrazí prepojenie **Právne zhrnutia** spolu s prepojením na text rozsudku alebo rozhodnutia. Alternatívne môže používateľ prehľadávať výlučne právne zhrnutia začiarknutím okienka „Právne zhrnutia“ v poli **Zbierka dokumentov**.

Ak boli uverejnené neoficiálne preklady danej veci, vo výsledkoch sa zobrazí prepojenie **Jazykové verzie** spolu s prepojením na text rozsudku alebo rozhodnutia. Databáza HUDOC poskytuje prepojenia aj na internetové lokality tretích strán, ktoré sú hositeľmi iných prekladov judikatúry ESLP. Ďalšie informácie pozri v časti Jazykové verzie sekcie Pomocník databázy HUDOC.

Súdny dvor Európskej únie: databáza judikatúry CURIA

Databáza judikatúry CURIA poskytuje voľný prístup k judikatúre SD/SDEÚ: <http://curia.europa.eu>.

Vyhľadávací nástroj je dostupný vo všetkých úradných jazykoch EÚ.⁴³⁷ **Jazyk** možno zvoliť v pravom hornom rohu obrazovky. Vyhľadávací nástroj možno použiť na vyhľadávanie informácií vo všetkých dokumentoch týkajúcich sa uzavretých prípadov a otvorených konaní pred Súdny dvorom, Všeobecným súdom a Súdom pre verejnú službu.

Sekcia **Pomocník** je dostupná na <http://curia.europa.eu/common/juris/en/aideGlobale.pdf#>. Každé okno vyhľadávania má aj stránku pomocníka, na ktorú sa možno dostať kliknutím na ikonu a ktorá obsahuje užitočné informácie, ktoré používateľovi pomáhajú využívať nástroj najlepším možným spôsobom.

437 Dostupné od 30. apríla 2004: španielčina, dánčina, nemčina, gréčtina, angličtina, francúzština, taliančina, holandčina, portugalčina, fínčina a švédčina; od 1. mája 2004: čeština, estónčina, lotyština, litovčina, maďarčina, poľština, slovenčina a slovinčina; od 1. januára 2007: bulharčina a rumunčina; od 30. apríla 2007: maltčina; od 31. decembra 2011: írčina; dočasné výnimky stanovuje **nariadenie (ES) č. 920/2005** a **nariadenie (EÚ) č. 1257/2010**. Sekundárna legislatíva platná k dátumu pristúpenia sa prekladá do chorváčtiny a postupne sa bude uverejňovať v osobitnom vydaní Úradného vestníka Európskej únie.

Najjednoduchším spôsobom vyhľadávania konkrétnych vecí je zadať celé číslo konania do vyhľadávacieho poľa s názvom **Číslo konania**, a potom kliknúť na zelené tlačidlo Vyhľadať. Vec možno vyhľadať aj pomocou časti čísla konania. Ak sa napríklad do poľa Číslo konania zadá číslo 122, nájdu sa všetky konania pod číslom 122 z každého roka prejednávane pred ktorýmkoľvek z troch súdov: Súdny dvor, Všeobecný súd a/alebo Súd pre verejnú službu.

Alternatívne možno na vyhľadanie spoločného účastníka konania použiť aj pole **Účastníci**. Toto je zvyčajne zjednodušená forma mien účastníkov konania.

Spolu existuje 16 multifunkčných vyhľadávacích polí dostupných na pomoc zúženia výsledkov vyhľadávania. Rôzne vyhľadávacie polia sú optimalizované a možno ich použiť v rôznych kombináciách. Polia často obsahujú vyhľadávacie zoznamy, ku ktorým sa možno dostať kliknutím na ikonu a výberom z dostupných pojmov vyhľadávania.

V prípade všeobecnejších vyhľadávani poskytuje použitie poľa **Text** výsledky na základe vyhľadávania kľúčových slov vo všetkých dokumentoch uverejnených v periodiku European Court Reports od roku 1954, a od roku 1994 v European Court Reports – Staff Cases (ECR-SC).

Na špecifickejšie vyhľadávania predmetu úpravy možno použiť pole **Predmet úpravy**. To si vyžaduje kliknúť na ikonu napravo od poľa a vybrať príslušný(-é) predmet(-y) úpravy zo zoznamu. Výsledky vyhľadávania sa potom zobrazia ako zoznam vybraných dokumentov týkajúcich sa právnej otázky, ktorá sa rieši v rozhodnutiach Súdneho Dvora, Všeobecného súdu, Súdu pre verejnú službu a v stanoviskách generálnych advokátov v abecednom poradí.

Webová lokalita CURIA obsahuje aj ďalšie nástroje judikatúry:

Prístup podľa čísla: táto sekcia je zbierkou informácií o konaniach v každej veci prejednávanej pred jedným z troch súdov. Konania sú zoradené podľa čísla a v poradí, v akom boli zaznamenané v príslušnom registri. Veci možno konzultovať kliknutím na číslo konania. Sekcia Prístup podľa čísla je dostupná na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

Zbierka judikatúry: táto sekcia ponúka systematickú klasifikáciu zhrnutí judikatúry o základných bodoch práva uvedených v predmetnom rozhodnutí. Tieto zhrnutia vychádzajú čo najviac zo skutočného znenia daného rozhodnutia. Sekcia Zbierka je dostupná na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/.

Anotácie rozsudkov: táto sekcia obsahuje odkazy na anotácie právnych komentátorov týkajúce sa rozsudkov vydaných tromi súdmi od ich prvého zriadenia. Rozsudky sú vymenované samostatne podľa súdu alebo tribunálu v chronologickom poradí podľa čísla konania, pričom anotácie právnych komentátorov sú uvedené v chronologickom poradí podľa dátumu. Odkazy sa zobrazujú v pôvodnom jazyku. Sekcia Anotácie rozsudkov je dostupná na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/.

Databáza vnútroštátnej judikatúry: do tejto externej databázy sa možno dostať cez webovú lokalitu CURIA. Ponúka prístup k príslušnej vnútroštátnej judikatúre týkajúcej sa práva EÚ. Databáza vychádza zo zbierky judikatúry vnútroštátnych súdov a/alebo tribunálov členských štátov EÚ. Informácie boli zhromaždené selektívnym výberom z právnických časopisov a priamym stykom s viacerými vnútroštátnymi súdmi a tribunálmi. Databáza vnútroštátnej judikatúry je dostupná v angličtine a francúzštine na: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/.

Nástroje EÚ a vybrané dohody

Nástroje EÚ

	Názov
Azyl	
<i>Dublinské nariadenie (nariadenie EÚ) č. 604/2013</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 31–59.
<i>Dublinské nariadenie (nariadenie ES) č. 343/2003</i>	Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov, Ú. v. EÚ L 50, 25.2.2003, s. 1–10.
<i>Nariadenie Eurodac (EÚ) č. 603/2013</i>	Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) č. 603/2013 z 26. júna 2013 o zriadení systému Eurodac na porovnávanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie nariadenia (EÚ) č. 604/2013, ktorým sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, a o žiadostiach orgánov členských štátov na presadzovanie práva a Europolu o porovnanie s údajmi v systéme Eurodac na účely presadzovania práva a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1077/2011, ktorým sa zriaďuje Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 1–30.
<i>Nariadenie Eurodac (EÚ) č. 2725/2000</i>	Nariadenie Rady (ES) č. 2725/2000 z 11. decembra 2000, ktoré sa týka zriadenia systému Eurodac na porovnávanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie Dublinského dohovoru, Ú. v. ES L 316, 15.12.2000, s. 1–10.

<i>Smernica o podmienkach prijímania č. 2013/33/EÚ</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 96–116.
<i>Smernica o podmienkach prijímania č. 2003/9/ES</i>	Smernica Rady 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl, Ú. v. EÚ L 31, 6.2.2003, s. 18–25.
<i>Smernica o azylových konaniach č. 2013/32/EÚ</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany, Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 60–95.
<i>Smernica o azylových konaniach č. 2005/85/ES</i>	Smernica Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca, Ú. v. EÚ L 326, 13.12.2005, s. 13–34.
<i>Smernica o oprávnení na medzinárodnú ochranu č. 2011/95/EÚ</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany, Ú. v. EÚ L 337, 20.12.2011, s. 9–26.
<i>Qualification Directive 2004/83/EC</i>	Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted, Ú. v. EÚ L 304, 30.9.2004, s. 12–23.
Obchodovanie s ľuďmi	
<i>Trafficking Directive 2011/36/EU</i>	Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA, Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1–11.
<i>Trafficking Victims Directive (Residence Permits) 2004/81/EC</i>	Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities, Ú. v. EÚ L 261, 6.8.2004, s. 19–23.
Hranice	
<i>Regulation (EU) No. 1053/2013</i>	Council Regulation (EU) No. 1053/2013 of 7 October 2013 establishing an evaluation and monitoring mechanism to verify the application of the Schengen acquis and repealing the Decision of the Executive Committee of 16 September 1998 setting up a Standing Committee on the evaluation and implementation of Schengen, Ú. v. EÚ L 295, 6.11.2013, s. 27–37.
<i>Eurosur Regulation (EU) No. 1052/2013</i>	Regulation (EU) No. 1052/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 establishing the European Border Surveillance System (Eurosur), Ú. v. EÚ L 295, 6.11.2013, s. 11–26.

<i>Nariadenie o SIS II (ES) č. 1987/2006</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 z 20. decembra 2006 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L 381, 28.12.2006, s. 4-23.
<i>Rozhodnutie o SIS II č. 2007/533/SVV</i>	Rozhodnutie Rady 2007/533/SVV z 12. júna 2007 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L 205, 7.8.2007, s. 63-84.
<i>Rozhodnutie Rady č. 2013/158/EÚ</i>	Rozhodnutie Rady zo 7. marca 2013, ktorým sa stanovuje dátum začatia uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L 87, 27.3.2013, s. 10-11.
<i>Rozhodnutie Rady č. 2013/157/EÚ</i>	Rozhodnutie Rady zo 7. marca 2013, ktorým sa stanovuje dátum začatia uplatňovania rozhodnutia 2007/533/SVV o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L 87, 27.3.2013, s. 8-9.
<i>Kódex schengenských hraníc, nariadenie (ES) č. 562/2006</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 z 15. marca 2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc), Ú. v. EÚ L 105, 13.4.2006, s. 1-32.
<i>Nariadenie (EÚ) č. 610/2013</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 610/2013 z 26. júna 2013 ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc), Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, nariadenia Rady (ES) č. 1683/95 a (ES) č. 539/2001 a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 767/2008 a (ES) č. 810/2009, Ú. v. EÚ L 182, 29.6.2013, s. 1-18.
<i>Nariadenie (EÚ) č. 1051/2013</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1051/2013 z 22. októbra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 562/2006 s cieľom stanoviť spoločné pravidlá pri dočasnom obnovení kontroly vnútorných hraníc za výnimočných okolností, Ú. v. EÚ L 295, 6.11.2013, s. 1-10.
<i>Rozhodnutie Rady č. 2010/252/EÚ anulované SDEÚ vec C-355/10</i>	Rozhodnutie Rady z 26. apríla 2010, ktorým sa dopĺňa Kódex schengenských hraníc, pokiaľ ide o dozor nad vonkajšími morskými hranicami vo vzťahu k operačnej spolupráci, ktorú koordinuje Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach, Ú. v. EÚ L 111, 4.5.2010, s. 20-26.
<i>Nariadenie (ES) č. 2007/2004</i>	Nariadenie Rady (ES) č. 2007/2004, z 26. októbra 2004 o zriadení Európskej agentúry pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie, Ú. v. EÚ L 349, 25.11.2004, s. 1-11.

<i>Nariadenie (EÚ) č. 1168/2011</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1168/2011 z 25. októbra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 2007/2004 o zriadení Európskej agentúry pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie, Ú. v. EÚ L 304, 22.11.2011, s. 1–17.
<i>Nariadenie (ES) č. 863/2007</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje mechanizmus na zriadenie rýchlych pohraničných zásahových tímov a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 2007/2004, pokiaľ ide o tento mechanizmus, a ktorým sa regulujú úlohy a právomoci prizvaných príslušníkov pohraničnej stráže, Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 30–39.
Víza	
<i>Vízový kódex (nariadenie (ES) č. 810/2009)</i>	Nariadenie európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 z 13. júla 2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva (vízový kódex), Ú. v. EÚ L 243, 15.9.2009, s. 1–58.
<i>Nariadenie o VIS (ES) č. 767/2008</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 767/2008 z 9. júla 2008 o vízovom informačnom systéme (VIS) a výmene údajov o krátkodobých vízach medzi členskými štátmi (nariadenie o VIS), Ú. v. EÚ L 218, 13.8.2008, s. 60–81.
<i>Nariadenie o vízovej povinnosti (nariadenie (ES) č. 539/2001)</i>	Nariadenie Rady (ES) č. 539/2001 z 15. marca 2001 uvádzajúce zoznam tretích krajín, ktorých štátni príslušníci musia mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov a krajín, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od tejto povinnosti, Ú. v. ES L 81, 21.3.2001, s. 1–7.
Nezákonná migrácia a návrat	
<i>Smernica o sankciách voči zamestnávateľom č. 2009/52/ES</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/52/ES z 18. júna 2009, ktorou sa stanovujú minimálne normy pre sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov, Ú. v. EÚ L 168, 30.6.2009, s. 24–32.
<i>Smernica o návrate č. 2008/115/ES</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, Ú. v. EÚ L 348, 24.12.2008, s. 98–107.
<i>Rozhodnutie Rady 2004/573/ES</i>	Rozhodnutie Rady z 29. apríla 2004 o organizácii spoločných letov na odsuny štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa vzťahujú príkazy na individuálny odsun, z územia dvoch alebo viacerých členských štátov, Ú. v. EÚ L 261, 6.8.2004, s. 28–35.
<i>Facilitation Directive 2002/90/EC</i>	Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence, Ú. v. ES L 328, 5.12.2002, s. 17–18.
<i>Carrier Sanctions Directive 2001/51/EC</i>	Council Directive 2001/51/EC of 28 June 2001 supplementing the provisions of Article 26 of the Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985, Ú. v. ES L 187, 10.7.2001, s. 45–46.

<i>Marriages of convenience Council Resolution, 1997</i>	Council Resolution of 4 December 1997 on measures to be adopted on the combating of marriages of convenience, Ú. v. ES C 382, 16.12.1997, s. 1–3.
Zákonná migrácia	
<i>Single Permit Directive 2011/98/EU</i>	Directive 2011/98/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on a single application procedure for a single permit for third-country nationals to reside and work in the territory of a Member State and on a common set of rights for third-country workers legally residing in a Member State, Ú. v. EÚ L 343, 23.12.2011, s. 1–9.
<i>Blue Card Directive 2009/50/EC</i>	Council Directive 2009/50/EC of 25 May 2009 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of highly qualified employment, Ú. v. EÚ L 155, 18.6.2009, s. 17–29.
<i>Scientific Research Directive 2005/71/EC</i>	Council Directive 2005/71/EC of 12 October 2005 on a specific procedure for admitting third-country nationals for the purposes of scientific research, Ú. v. EÚ L 289, 3.11.2005, s. 15–22.
<i>Students Directive 2004/114/EC</i>	Council Directive 2004/114/EC of 13 December 2004 on the conditions of admission of third-country nationals for the purposes of studies, pupil exchange, unremunerated training or voluntary service, Ú. v. EÚ L 375, 23.12.2004, s. 12–18.
<i>Long-term Residents Directive 2003/109/EC</i>	Council Directive 2003/109/EC of 25 November 2003 concerning the status of third-country nationals who are long-term residents, Ú. v. EÚ L 16, 23.1.2004, s. 44–53.
<i>Directive 2011/51/EU</i>	Directive 2011/51/EU of the European Council and the Parliament of 11 May 2011 amending Council Directive 2003/109/EC to extend its scope to beneficiaries of international protection, Ú. v. EÚ L 132, 19.5.2011, s. 1–4.
<i>Smernica o zlúčení rodiny č. 2003/86/ES</i>	Smernica Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčení rodiny, Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003, s. 12–18.
<i>Nariadenie (ES) č. 1030/2002</i>	Nariadenie Rady (ES) 1030/2002 z 13. júna 2002, ktorým sa stanovuje jednotný formát povolení na pobyt pre štátnych príslušníkov tretích štátov, Ú. v. ES L 157, 15.6.2002, s. 1–7.
<i>Nariadenie (ES) č. 380/2008</i>	Nariadenie Rady (ES) č. 380/2008 z 18. apríla 2008, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1030/2002, ktorým sa stanovuje jednotný formát povolení na pobyt pre štátnych príslušníkov tretích štátov, Ú. v. EÚ L 115, 29.4.2008, s. 1–7.
Sloboda pohybu a rovnosť	
<i>Nariadenie (EÚ) č. 492/2011/EÚ</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 141, 27.5.2011, s. 1–12.
<i>Nariadenie (EÚ) č. 1231/2010</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1231/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa rozširuje nariadenie (ES) č. 883/2004 a nariadenie (ES) č. 987/2009 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa tieto nariadenia doteraz nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti, Ú. v. EÚ L 344, 29.12.2010, s. 1–3.

<i>Nariadenie o koordinácii sociálneho zabezpečenia (ES) 883/2004</i>	Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Text s významom pre EHP a Švajčiarsko), Ú. v. EÚ L 166, 30.4.2004, s. 1–123.
<i>Nariadenie (EÚ) č. 465/2012</i>	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 465/2012 z 22. mája 2012, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 (Text s významom pre EHP a dohodu EÚ/Švajčiarsko), Ú. v. EÚ L 149, 8.6.2012, s. 4–10.
<i>Smernica 2005/36/ES o uznávaní odbornej kvalifikácie</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 255, 30.9.2005, s. 22–142.
<i>Nariadenie Komisie (EÚ) č. 623/2012/EÚ</i>	Nariadenie Komisie (EÚ) č. 623/2012 z 11. júla 2012, ktorým sa mení a dopĺňa príloha II k smernici Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 180, 12.7.2012, s. 9–11.
<i>Smernica o voľnom pohybe č. 2004/38/ES</i>	Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Text s významom pre EHP), Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 77–123.
<i>Nariadenie č. 1612/68</i>	Nariadenie Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva, Ú. v. ES L 257, 19.10.1968, s. 2–12.
<i>Smernica o vysielaní pracovníkov č. 1996/71/ES</i>	Smernica 96/71/ES Európskeho Parlamentu a Rady zo 16. decembra 1996 o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb, Ú. v. ES L 18, 21.1.1997, s. 1–6.
<i>Smernica o rasovej rovnosti č. 2000/43/ES</i>	Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod, Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22–26.

Vybrané dohody

	Názov
<i>Ankarský protokol</i>	Dodatkový protokol a finančný protokol podpísaný 23. novembra 1970, pripojený k Dohode o pridružení medzi EHS a Tureckom, Ú. v. ES L 293, 29.12.1972, s. 3–56.
<i>Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda z roku 1985</i>	Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda zo 14. júna 1985 uzatvorená medzi vládami štátov hospodárskej únie Beneluxu, Nemeckej spolkovej republiky a Francúzskej republiky o postupnom zrušení kontrol na ich spoločných hraniciach, Ú. v. ES L 239, 22.9.2000, s. 19–62.

<i>Dohoda o Európskom hospodárskom priestore</i>	Dohoda o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992, Ú. v. ES L 1, 3.1.1994, s. 3–522
<i>Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou</i>	Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb z 21. 6. 1999, Ú. v. ES L 114, 30.4.2002, s. 6–72.

Poznámky:**Schengenský acquis (vrátane nástrojov uvedených v časti „Hranice a víza“ a „Nezákonná migrácia a návrat“)**

Pre **Dánsko** pozri Protokol (č. 19) o schengenskom acquis začlenenom do rámca Európskej únie, článok 3 a Protokol (č. 22) o postavení Dánska.

Pre **Spojené kráľovstvo** pozri Protokol (č. 21) o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti; Protokol (č. 19) o schengenskom acquis začlenenom do rámca Európskej únie, článok 4; rozhodnutie Rady 2000/365/ES, ktorým sa schvaľuje požiadavka Spojeného kráľovstva, prijaté 29. mája 2000 (Ú. v. ES 2000 L 131, s. 43 – 47), a rozhodnutie Rady 2004/926/ES z 22. decembra 2004 o nadobudnutí účinnosti niektorých ustanovení Schengenského acquis Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska (Ú. v. EÚ 2004 L 395, s. 70 – 80).

Pre **Írsko** pozri Protokol (č. 21) o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti; Protokol (č. 19) o schengenskom acquis začlenenom do rámca Európskej únie, článok 4; rozhodnutie Rady 2002/192/ES o požiadavke Írska zúčastňovať sa na niektorých ustanoveniach schengenského acquis (Ú. v. ES 2002 L 64, s. 20 – 23).

Pre **Nórsko** a **Island** pozri Protokol (č. 19) o schengenskom acquis začlenenom do rámca Európskej únie, článok 6; Dohodu, ktorú uzatvorila Rada Európskej únie, Islandská republika a Nórske kráľovstvo o pridružení týchto dvoch štátov pri vykonávaní, uplatňovaní a vývoji schengenského acquis, podpísanú 18. mája 1999, ktorá vstúpila do platnosti 26. júna 2000 (Ú. v. ES 1999 L 176, s. 36 – 62); a rozhodnutie Rady 1999/437/ES z 17. mája 1999 o určitých vykonávacích predpisoch k dohode uzavretej medzi Radou Európskej únie a Islandskou republikou a Nórskym kráľovstvom o pridružení týchto dvoch štátov pri vykonávaní, uplatňovaní a vývoji schengenského acquis (Ú. v. ES 1999 L 176, s. 31 – 33).

Pre **Švajčiarsko** pozri Dohodu medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského acquis, podpísanú 26. októbra 2004, ktorá vstúpila do platnosti 1. marca 2008 (Ú. v. EÚ 2008 L 53, s. 52 – 79) a rozhodnutie Rady 2008/146/ES z 28. januára 2008 o uzavretí v mene Európskeho spoločenstva Dohody medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského acquis (Ú. v. EÚ 2008 L 53, s. 1 – 2).

Pre **Lichtenštajnsko** pozri Protokol medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom, Švajčiarskou konfederáciou a Lichtenštajnským kniežatstvom o pristúpení Lichtenštajnského kniežatstva k Dohode medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského acquis, podpísanej 28. februára 2008, ktorá vstúpila do platnosti 19. decembra 2011 (Ú. v. EÚ 2011 L 160, s. 21 – 36).

Aplikácia špecifických nástrojov**Dublnské nariadenie a nariadenie Eurodac**

Pre **Dánsko** pozri Dohodu medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom o kritériách a mechanizmoch na určenie štátu zodpovedného za preskúmanie žiadosti o azyl podanej v Dánsku alebo inom členskom štáte Európskej únie a systémom „Eurodac“ na porovnávanie odľahkov prístov pre účinné uplatňovanie Dublnského dohovoru, podpísanú 10. marca 2005, ktorá vstúpila do platnosti 1. apríla 2006 (Ú. v. EÚ 2006 L 66, s. 38 – 43) a rozhodnutie Rady 2006/188/ES z 21. februára 2006 (Ú. v. EÚ 2006 L 66, s. 37). Dánsko na základe článku 3 ods. 2 tejto dohody oznámilo Európskej komisii 4. júla 2013, že bude uplatňovať obe nariadenia okrem častí týkajúcej sa presadzovania práva v rámci systému Eurodac, ktorá si vyžaduje osobitné rokovania;

pre **Island** a **Nórsko** pozri Dohodu medzi Európskym spoločenstvom a Islandskou republikou a Nórskym kráľovstvom, ktorou sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej v členskom štáte, na Islande alebo v Nórsku – vyhlásenia, podpísanú 19. januára 2001, ktorá vstúpila do platnosti 1. apríla 2001 (Ú. v. ES 2001 L 93, s. 40 – 47) a rozhodnutie Rady 2006/167/ES z 21. februára 2006 (Ú. v. EÚ 2006 L 57, s. 15 – 18); Island (23. júla 2013) aj Nórsko (12. júla 2013) oznámili Európskej komisii, že budú uplatňovať obe nariadenia okrem častí týkajúcej sa presadzovania práva v rámci systému Eurodac, ktorá si vyžaduje osobitné rokovania;

pre **Švajčiarsko** pozri Dohodu medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou, ktorou sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie štátu zodpovedného za poskytnutie žiadosti o azyl (podanej) v členskom štáte alebo vo Švajčiarsku, podpísanej 26. októbra 2004, ktorá vstúpila do platnosti 1. marca 2008 (Ú. v. EÚ 2008 L 53, s. 5 – 17); a rozhodnutie Rady 2008/147/ES z 28. januára 2008 (Ú. v. EÚ 2008 L 53, s. 3 – 4); Švajčiarsko oznámilo Európskej komisii 14. augusta 2013, že bude uplatňovať obe nariadenia okrem časti týkajúcej sa presadzovania práva v rámci systému Eurodac, ktorá si vyžaduje osobitné rokovania,

pre **Lichtenštajnsko** pozri *Protokol medzi Európskym spoločenstvom, Švajčiarskou konfederáciou a Lichtenštajnským kniežatstvom k Dohode medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou, ktorou sa zavádzajú kritériá a mechanizmy na určenie štátu zodpovedného za poskytnutie žiadosti o azyl* (podanej) v členskom štáte alebo vo Švajčiarsku, podpísanej 28. februára 2008, ktorá vstúpila do platnosti 19. decembra 2011 (Ú. v. EÚ 2011 L 160, s. 39 – 49); Lichtenštajnsko oznámilo Európskej komisii 11. júla 2013, že bude uplatňovať obe nariadenia okrem časti týkajúcej sa presadzovania práva v rámci systému Eurodac, ktorá si vyžaduje osobitné rokovania.

Kódex schengenských hraníc

Kódex schengenských hraníc sa uplatňuje na Bulharsko, Rumunsko a Cyprus s výnimkou hlavy III o vnútorných hraniciach.

Nariadenia o SIS II

Nariadenie o SIS II sa začalo uplatňovať 9. apríla 2013 v súlade s rozhodnutím Rady 2013/158/EÚ zo 7. marca 2013, Ú. v. EÚ L87/10, Z73.2013.

Bulharsko a Rumunsko budú môcť využívať systém SIS II na zamietnutie vstupu až potom, ako Rada zahŕnie tieto dva členské štáty do schengenského priestoru, ale prístup k systému SIS II budú mať na účely policajnej a justičnej spolupráce v súlade s rozhodnutím o SIS II (2007/533/SVV) a rozhodnutím Rady 2010/365/EÚ z júna 2010 o uplatňovaní ustanovení Schengenského acquis týkajúcich sa Schengenského informačného systému v Bulharskej republike a Rumunsku.

fisko a Spojené kráľovstvo nepatria medzi zúčastnené strany a nie sú ním viazané, ani nepodliehajú rozhodnutiu Rady 2013/158/EÚ zo 7. marca 2013, preto sa na ne bude vzťahovať len rozhodnutie o SIS II (2007/533/SVV z 12. júna 2007).

Voľný pohyb a sociálne zabezpečenie

Pre **Lichtenštajnsko, Island a Nórsko** pozri prílohu VI k *Dohode o Európskom hospodárskom priestore*, zmenenú rozhodnutiami Spoločného výboru EHP č. 76/2011 z 1. júla 2011 (Ú. v. EÚ 2011 L 262, s. 33 – 43) a č. 18/2012 z 10. februára 2012 (Ú. v. EÚ 2012 L 161, s. 24);

pre **Švajčiarsko** pozri prílohu II k *Dohode o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia*, aktualizovanú rozhodnutím Spoločného výboru zriadenému na základe Dohody medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb č. 1/2012 z 31. marca 2012, ktorým sa nahrádza príloha II k tejto dohode o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (2012/195/EU) (Ú. v. EÚ 2012 L 103, s. 51 – 59).

Aplikácia špecifických nástrojov

Nariadenie č. 1231/2010/EÚ sa neuplatňuje na **Spojené kráľovstvo**, ktoré je však naďalej viazané nariadením Rady (ES) č. 859/2003 zo 14. mája 2003, ktorým sa rozširujú ustanovenia nariadenia (EHS) č. 1408/71 a nariadenia (EHS) č. 574/72 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa doteraz tieto ustanovenia nevzťahujú výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti (Ú. v. EÚ 2003 L 124, s. 1 – 3).

Smernica o uznávaní odborných kvalifikácií (2005/36/EÚ) okrem hlavy II sa dočasne uplatňuje na **Švajčiarsko** v súlade s rozhodnutím Spoločného výboru EU-SWISS zriadeného podľa článku 14 Dohody z roku 1999 medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb č. 2/2011 z 30. septembra 2011, ktorým sa nahrádza príloha III (Vzájomné uznávanie odborných kvalifikácií) (2011/702/EU) (Ú. v. EÚ 2011 L 277, s. 20 – 35).

Smernica o vysielaní pracovníkov (96/71/ES) sa neuplatňuje na **Švajčiarsko**, ktoré však musí zabezpečiť podobné pravidlá v súlade s článkom 22 prílohy I k *Dohode z roku 1999 medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb*, podpísanej 21. júna 1999, ktorá vstúpila do platnosti 1. júna 2002. (Ú. v. ES 2002 L 114, s. 6 – 72).

Príloha 2: Aplikácia vybraných nástrojov Rady Európy

Uplatniteľnosť vybraných aktov Rady Európy členskými štátmi EÚ

	Krajina	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	Z 28	ČS	spolu		
		7	9	7	9	7	7	9	8	8	8	8	7	9	10	7	10	7	10	7	8	9	6	9	8	9	8	7	7	7	7	7		
	Celkový počet ratifikácií/prístupení	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
EDLP		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Protokol č. 1 k EDLP (majetok, vzdelanie)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
Protokol č. 4 k EDLP (sloboda pohybu, zákaz hromadného vyhostenia cudzincov)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
Protokol č. 6 k EDLP (trest smrti)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
Protokol č. 7 k EDLP (procesné záručky v súvislosti s vyhostením cudzincov)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
Protokol č. 12 k EDLP (diskriminácia)		s	s	x	s	x	s	s	s	s	x	x	s	s	s	s	x	x	s	s	x	x	s	s	s	x	s	s	x	x	x	x	8	
Protokol č. 13 k EDLP (trest smrti)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Európsky dohovor o sociálnej a lekárskej pomoci (1953)		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	15
Európsky dohovor o slobode usadiť sa (1955)		s	x	x	x	x	x	x	x	s	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2005)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilí voči ženám a domácnému násilíu a o boji proti nemu (2011)		s	s	x	x	x	s	x	x	s	s	s	s	x	x	x	x	x	x	x	s	s	s	x	x	s	s	s	s	s	s	s	2	

✓ = zmluvný štát / uplatňuje

s = podpísaný

x = nepodpísaný

Uplatiteľnosť vybraných aktov Rady Európy ostatnými štátmi Rady Európy

	Krajina	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	Z 19 čl. spolu	
	Celkový počet ratifikácií/prístupení	8	9	7	6	8	5	8	8	6	5	7	9	8	9	8	4	8	7	8	8	
	EDLP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
	Protokol č. 1 k EDLP (majetok, vzdelanie)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
	Protokol č. 4 k EDLP (sloboda pohybu, zákaz hromadného vyhodenia cudzincov)	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
	Protokol č. 6 k EDLP (trest smrti)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
	Protokol č. 7 k EDLP (procesné záručky v súvislosti s vyhodením cudzincov)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
	Protokol č. 12 k EDLP (diskriminácia)	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
	Protokol č. 13 k EDLP (trest smrti)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	16
	Európsky dohovor o sociálnej a lekárskej pomoci (1953)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	3
	Európsky dohovor o slobode usadiť sa (1955)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	2
	Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	15
	Dohovor Rady Európy o predchádzaní násillu voči ženám a domáceru násillu a o boji proti nemu (2011)	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	3

✓ = zmluvný štát / uplatňuje

s = podpísaný

✗ = nepodpísaný

ESC (1996)		ESC (1961) a dodatkový protokol z roku 1988																										
Krajina EÚ	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL	UK
Prijatých spolu	14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10	14
Článok 18 – právo vykonávať zárobkovú činnosť na území ostatných zmluvných strán	o	✓	o	o	x	✓	✓	x	✓	✓	o	✓	o	✓	✓	o	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	o	✓
Článok 19 – právo migrujúcich pracovníkov na ochranu a pomoc	o	o	x	✓	✓	o	✓	x	✓	✓	o	o	x	o	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓
Článok 20 – zákaz diskriminácie na základe pohlavia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	x	x
Článok 21 – právo na informácie a konzultácie	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x
Článok 22 – právo zúčastňovať sa na zlepšovaní pracovných podmienok	x	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x
Článok 23 – právo starších osôb na sociálnu ochranu	x	x	x	x	x	✓	✓	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x
Článok 24 – právo na ochranu v prípade skončenia zamestnania	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 25 – právo na ochranu v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	x	x
Článok 26 – právo na dôstojnosť pri práci	o	o	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 27 – právo pracovníkov s rodinnými zodpovednosťami	o	x	o	o	✓	✓	✓	x	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Článok 28 – právo zástupcov pracovníkov na ochranu	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 29 – právo na konzultácie v prípade hromadného prepustenia	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 30 – právo na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením	x	✓	x	x	x	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 31 – právo na bývanie	x	x	x	x	x	✓	✓	x	x	✓	o	o	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	x	x	x

Poznámky. Žltá farba označuje štáty, ktoré ratifikovali len dohovor o ESC z roku 1996

✓ = prijatý

o = čiastočne prijatý

x = neprijatý

Prijatie záväzkov z ustanovení ESC ostatnými štátmi Rady Európy, ktoré ratifikovali ESC

ESC (1996)		ESC (1961) a dodatkový protokol z roku 1988													
Nedelné štáty EÚ	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS
Prijatých spolu	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13
Článok 1 – právo na prácu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 2 – právo na liehde podmienky práce	✓	✓	0	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0
Článok 3 – právo na bezpečné a zdravé pracovné podmienky	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 4 – právo na primeranú odmenu	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 5 – právo združovať sa	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 6 – právo kolektívne vyjednávať	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 7 – právo detí a mladistvých na ochranu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 8 – právo zamestnaných žien na ochranu materstva	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 9 – právo na porodenstvo pri voľbe povolania	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 10 – právo na odbornú prípravu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 11 – právo na ochranu zdravia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 12 – právo na sociálne zabezpečenie	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 13 – právo na sociálnu a lekársku pomoc	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 14 – právo na prospech zo sociálnych služieb	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 15 – právo osôb so zdravotným postihnutím	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 16 – právo rodiny na ochranu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 17 – právo detí a mladistvých na ochranu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 18 – právo vykonávať zárobkovú činnosť na území ostatných zmluvných strán	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 19 – právo migrujúcich pracovníkov na ochranu a pomoc	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 20 – zákaz diskriminácie na základe pohlavia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 21 – právo na informácie a konzultácie	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 22 – právo zúčastňovať sa na zlepšovaní pracovných podmienok	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 23 – právo starších osôb na sociálnu ochranu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 24 – právo na ochranu v prípade skoncovania zamestnania	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 25 – právo na ochranu v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 26 – právo na dôstojnosť pri práci	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 27 – právo pracovníkov s rodinnými zodpovednosťami	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0
Článok 28 – právo zástupcov pracovníkov na ochranu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 29 – právo na konzultácie v prípade hromadného prepustenia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 30 – právo na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článok 31 – právo na bývanie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

✓ = prijatý

o = čiastočne prijatý

x = neprijatý

Poznámky: Žito zafarbené okienka označujú štáty, ktoré ratifikovali len dohovor o ESC z roku 1996

Príloha 4: Prijatie vybraných dohovorov OSN

Prijatie vybraných dohovorov OSN členskými štátmi EÚ

	Krajina	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	Z 28 ČS spolu
Celkový počet ratifikácií/ prístupení	15	13	15	13	14	15	12	13	14	13	14	13	14	15	12	14	14	13	14	14	13	14	13	15	15	14	14	15	15	
Dohovor o utečencoch	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
Dohovor o osobách bez štátnej príslušnosti	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	24
Dohovor o znížení počtu osôb bez štátnej príslušnosti	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	16
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
ICPPR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
ICESCR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CAT – OP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	21
CRC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CRC – OP1 (ozbrojený konflikt)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
UNTOC – OP1 (prevádzanie migrantov)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC – OP2 (obchodovanie s ľuďmi)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25

✓ = zmluvný štát / uplatňuje s = podpísaný x = nepodpísaný

Prijatie vybraných dohovorov OSN ostatnými štátmi Rady Európy

	Krajina	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	Z 19 ČS spolu
		7	15	15	15	15	13	13	10	14	11	15	14	14	15	15	12	11	13	15	15
	Celkový počet ratifikácií/prisúpení	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓
Dohovor o utečencoch		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	17
Dohovor o osobách bez štátnej príslušnosti		x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	✓	13
Dohovor o znížení počtu osôb bez štátnej príslušnosti		x	✓	✓	✓	✓	x	x	x	✓	x	✓	x	x	✓	✓	x	x	x	✓	9
ICERD		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
ICCPR		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
ICESCR		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
CEDAW		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CAT		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CAT - OP		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	14
CRC		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CRC - OP1 (ozbrojený konflikt)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
UNTOC		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
UNTOC - OP1 (prevádzanie migrantov)		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
UNTOC - OP2 (obchodovanie s ľuďmi)		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
CRPD		s	✓	✓	✓	✓	x	s	s	x	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13

✓ = zmluvný štát / uplatňuje s = podpísaný x = nepodpísaný

Dohovor o utečencoch – Dohovor OSN o právnom postavení utečencov (1951)

Dohovor o osobách bez štátnej príslušnosti – Dohovor OSN o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti (1954)

Dohovor o znížení počtu osôb bez štátnej príslušnosti – Dohovor OSN o znížení počtu osôb bez štátnej príslušnosti (1961)

ICERD – Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (1965)

ICCPR – Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966)

ICESCR – Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966)

CEDAW – Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979)

CAT – Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (1984)

CAT – OP – Opčný protokol ku CAT (2002)

CRC – Dohovor o právach dieťaťa (1989)

CRC – OP 1 – Opčný protokol k CRC o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (2000)

CRPD – Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (2006)

UNTOC – Dohovor proti nadnárodnému organizovanému zločinu (2000)

UNTOC – OP 1 – Protokol proti pašovaniu migrantov po súši, po mori a letecky (2000)

UNTOC – OP 2 – Protokol na predchádzanie, potlačanie a trestanie obchodovania s ľuďmi, najmä so ženami a s deťmi (2000)

Príloha 5: Kódy krajín použité v prílohách

Kód	Krajina
AD	Andorra
AL	Albánsko
AM	Arménsko
AT	Rakúsko
AZ	Azerbajdžan
BA	Bosna a Hercegovina
BE	Belgicko
BG	Bulharsko
CH	Švajčiarsko
CY	Cyprus
CZ	Česká republika
DE	Nemecko
DK	Dánsko
EE	Estónsko
EL	Grécko
ES	Španielsko
FI	Fínsko
FR	Francúzsko
GE	Gruzínsko
HR	Chorvátsko
HU	Maďarsko
IE	Írsko
IS	Island
IT	Taliansko
LI	Lichtenštajnsko

Kód	Krajina
LT	Litva
LU	Luxembursko
LV	Lotyšsko
MC	Monako
MD	Moldavsko
ME	Čierna Hora
MK	Macedónsko
MT	Malta
NL	Holandsko
NO	Nórsko
PL	Poľsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
RS	Srbsko
RU	Ruko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko
SM	San Marino
TR	Turecko
UA	Ukrajina
UK	Spojené kráľovstvo

Agentúra Európskej únie pre základné práva
Európsky súd pre ľudské práva – Rada Európy

Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie

2015 – 263 s. – 14,8 × 21 cm

ISBN 978-92-871-9926-3 (Rada Európy)

ISBN 978-92-9239-505-6 (FRA)

doi:10.2811/74783

Viac doplňujúcich informácií o Agentúre Európskej únie pre základné práva je k dispozícii na internete. Sú dostupné na webovej stránke agentúry FRA: fra.europa.eu.

Ďalšie informácie týkajúce sa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sú k dispozícii na internetových stránkach ESLP: echr.coe.int. Vyhľadávač HUDOC umožňuje prístup k rozsudkom a rozhodnutiam v angličtine a/alebo vo francúzštine, prekladom do vybraných jazykov, mesačníku stručných informácií o prejednávaných prípadoch, tlačovým správam a ďalším informáciám o práci Súdu.

Ako získať publikácie UE

Bezplatné publikácie:

- jeden kus:
prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- viac kusov alebo plagátov/máp:
na zastúpeniach Európskej únie (http://ec.europa.eu/represent_sk.htm); v delegáciách, ktoré sídlia v nečlenských krajinách EÚ (http://eeas.europa.eu/delegations/index_sk.htm); kontaktovaním služby Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_sk.htm); na bezplatnom telefónnom čísle 00 800 6 7 8 9 10 11 (v rámci EÚ) (*).

Platené publikácie:

- prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Predplatné:

- prostredníctvom obchodných distribútorov Úradu pre vydávanie publikácií Európskej únie (http://publications.europa.eu/others/agents/index_sk.htm).

(*) Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

Kde nájdete publikácie Rady Európy

Nakladateľstvo Rady Európy vydáva texty vo všetkých oblastiach pôsobnosti tejto organizácie vrátane ľudských práv, právnej vedy, zdravia, etiky, sociálnych vecí, životného prostredia, vzdelávania, kultúry, športu, mládeže a architektonického dedičstva. Knihy a elektronické publikácie z rozsiahleho katalógu si môžete objednať online (<http://book.coe.int/>).

Virtuálna čítareň umožňuje používateľom bezplatne nahliadnuť do výťahov z nedávno publikovaných hlavných diel alebo úplných textov určitých oficiálnych dokumentov.

Informácie o dohovoroch Rady Európy, ako aj ich úplné texty sú k dispozícii na webovej lokalite Oddelenia pre dohovory: <http://conventions.coe.int/>.

Dôležitý rámec pre ochranu práv cudzincov naďalej poskytuje Európsky dohovor o ľudských právach (EDLP) a právo Európskej únie (EÚ). Právne predpisy EÚ týkajúce sa azylu, hraníc a imigrácie sa rýchlo vyvíjajú. Značný súbor judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) sa týka najmä článkov 3, 5, 8 a 13 EDLP. Od Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) sa stále viac požaduje, aby sa vyjadril k výkladu právnych ustanovení EÚ v tejto oblasti. Toto druhé vydanie príručky, ktoré bolo aktualizované na konci decembra 2013, prístupným spôsobom predstavuje právne predpisy EÚ a súbor judikatúry týchto dvoch európskych súdov. Príručka je určená pre odborníkov v oblasti práva, sudcov, prokurátorov, imigračných úradníkov a mimovládne organizácie v členských štátoch EÚ a Rady Európy.

AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viedeň – Rakúsko
Tel. +43 (1) 580 30-60 - Fax +43 (1) 580 30-693
fra.europa.eu - info@fra.europa.eu

**EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA
RADA EURÓPY**

67075 Štrasburg Cedex – Francúzsko
Tel. +33 (0) 3 88 41 20 18 - Fax +33 (0) 3 88 41 27 30
echr.coe.int - publishing@echr.coe.int

Úrad pre publikácie

ISBN 978-92-871-9926-3 (Rada Európy)
ISBN 978-92-9239-505-6 (FRA)